
FLOSCVLI
HISTORIARVM
ab Orbe Condito
usq ad nostra
tempora
Antonio Bosio f.

FLOSCVLI HISTORIARVM DELIBATI.

EX REBVS PRAECIPVIS quæ ab orbe condito ad nostra tempora contigerunt.

Auctore IOANNE DE BVSSIERES, Societatis IESV Sacerdote.

EDITIO QVARTA, AVCTIOR & emendatior.

VENETIIS,

Sumptibus COMBI, & LANOV.

M.DC.LXIV.

AVGVSTISSIMÆ

MVNDI REGINÆ MARIÆ VIRGINI DEI MATRI.

RVDET ab his Titulis Regina Augustissima, tenuissimi muneris quod offertur; sed tanti est videri Tuum, vt id audeam vel Maiestatis tuæ dispendio: quanquam, si te noui, Maiestati tantæ nihil detrahitur, cùm Bonitati cumulus additur. Ad hanc igitur vnam me applico, & qui totus sum muneris tui, qui beneficentiæ tuæ totum me abscribo, non putaui decorum minus amplitudini tuæ futurum si profiterer quæ tibi debeo, clementiæque tuæ appen-

appenderem, quæ cùm sint ab ea profecta, non ideò data sunt vt sileantur. Habes itaque, Mater optima, non Flosculos meos, sed ipsum fundum vnde decerpti sunt, sed industriam quà conserti, vno verbo ipsum me, qui beneficio tuo viuo, & spiro. Vnde spero ignosces audaciæ, si quam in omnem vitam Magistram & Dominam tam olim opto quàm modò sentio, eam te Libello ducem selegerim. Nec ignosces modò, sed quæ bonitas tua est, & amabis, quòd ignoscendi ansam præbuerim.

I.D.B.S.I.

AD

AD LECTOREM.

AMICE Lector, Flosculos damus, cùm ad ferendos fructus tenuitas nostra non aspiret. Decerptos habes ex Historia, quæ tam florum quàm fructuum ferax, ita iucunda est vt vtilitates maximas pariat. Dices huius hortos à Coronarijs iam diu lustratos; nihil admodum nobis ne ad sertum quidem vnum superesse. Dijudicabis id vtrùm ita sit; tametsi verus possum aßerere, in eo meam qualemcunque operam positam, ne passim ab alijs dicta exscriberem, Floresque marcidos emendicato fuco adornarem. Vnum moneo, ad Chronologiam quod attinet, ne me ad pugnam voces; alieni ductus me eße volui, nolui spinas inserere Flosculis, Salianum & vnum alium è nostris sequutus, cuius ea in re lucubrationes exstant accuratæ; eos si quid contentionis oritur prouocat; non existimaui vel à voluptate vel ab vtilitate detractum iri, si vno fortè anno vel altero in designando tempore aberratum sit. Alia multa sunt quibus ignoscas in hoc Opusculo, nescio an quæ laudes; sanè vt alienam laudem à me repudio, ita & cul-

culpam; si qua tamen in tantos viros conferri possit.

INDEX CAPITVM.

FLOS-

FLOSCVLI HISTORIARVM, AB ORBE CONDITO ad Christi obitum.

CAPVT PRIMVM.

A primo Mundi Anno ad Noëmi Diluuium.

PRIMO Anno Mundi, ante Christi ortum quater millesimo quinquagesimo secundo. Cœlo, Terra & Animantibus conditis designaturus dominum Deus, formauit Hominem; corpus ex luto fictor nouus effingens, Animam ex nihilo: vt iam ab ortu si quid superbiæ regnum affricaret, id origo statim elueret: nam quid intumescat cœnum & nihil? Adamum appellauit, & Regem orbis inauguratum in amœnissimo loco collocauit; nudum tamen, sine tecto, sine satellite, sine pompa, vt agrum coleret, exemplum *Adami creatio.* 4052.

posteris, non purpura Reges, non auro fieri, sed in regnum cura & studio.
& Eua. At quia parum erat imperare brutis maximum Principem, adiunxit sociam quæ Rege dignos subditos pareret. Mirum! è viri costà eduxit fœminam, ne amandi causæ plures deessent; dum is coniuges, qui & fratres & parentes, amor connecteret; & qui antè corpore vnum fuissent; vnum & Animo in posterum essent.

Adami culpa & pœna. Fortunati, sua bona si nossent, Principes; dum ambiunt nosse supra quàm possint, in calamitatem vltimam incidunt. Nudi, pauidi, regno, capite, & quod deterius, innocentiâ diminuti; rerum omnium præter peccatum inopes; ex otio, risu & voluptate, ad laborem, ærumnas & lachrymas deturbati; spinis tribulis, doloribus, ipsâque morte, vt satellitio culpæ, damnati; Animo & corpore miseri ignominiam nepotibus antequam ortum conferunt. Nunc eant homines, & peccatum ament, quo perditi sunt, nedum nati.

Cainus Abel. Anno Mundi 2. nascitur Cainus impiorum Antesignanus, futurus posteris exemplum criminum: peccati non Adami sobolem dixeris, ita ex Patre prçter peccatum nihil contraxerat. Sed forte peccantis Euæ partus Cainus, sanè

nè fuit Abel pœnitentis: ita Deo prouidente posteris, ne deessent, tot inter vitia formæ virtutum. Quid futurum erat humano generi, si peccare tantùm didicisset?

Anno Mundi 130. Cainus perditorum ille coryphæus, quasi vulgarium tæderet scelerum, palmarium fecit Abelem fratrem (primum ab inuidia facinus) in agro seductum ferro interemit. Præiudicabat rebus mortalium Deus, vt vitio virtus obnoxia foret: pietatis dos aduersitas esset, datumque sanctis pro patrimonio, *Pati*. Sed nec impune fuit fratricidæ; cui & terra imbuta sanguine fruges negauit; & ipse, vagus, tremens, ac profugus, agente conscientia, quocunque sceleris fama peruenerat, portauit & pœnam; vt iam Metus homines malum dedoceret. *Cainus fratricida.*

Aliquot post annis primam omnium vrbium, dictam Enochiam ab Enocho filio, condidit; vt se homicida à talione defenderet, & prædator latrocinia tutò reponeret. Hæc ciuitatum origo, hæc causa; vt pudeat nos tanti facere, quod ortum à scelere, in tutelam scelerum coaluerit. *Enochia vrbs.*

Adamo interim in Abelo Cainum lugenti; Sethum qui duceret Piorum *Seth natus.*

agmen substituit Deus; à quo Enos; ab Enoso Enoch, viri sanctissimi, qui ad religionem & virtutem omnem prælucerent: iam inde sanctis ex Martyris sanguine pubescentibus.

Caini cædes. Anno Mundi 688. Cainus in Sylua pro fera habitus per imprudentiam à Lamecho abnepote occiditur; pœnà licet claudà reum assequente; quæ à filio, vt esset grauior velut in feram, vt iustior, fratricidium parricidio vindicauit.

Iubal. Tubalcain. Sub hæc tempora Iubal instrumenta Musica, Tubalcain arma inuenerunt; vitam hominis Prouidentià in belli pacisque studia partiente, vt in hac iucundius ageret, in illo tutiùs.

Noëma Et Noëma mulier lanificium commenta, eundem hominem texit honestius; & præiuit sexui, qua in arte proferre ingenium deceret fœminam.

Adami mors. Anno Mundi 930. ipsi mundo coæuus Adamus moritur; familiæ pater quæ orbem impleret, pœnitentiæ documentum ingens, de suo hoc est humano genere tam benè quàm malè meritus, dum ad veniam erudit quos ad pœnam gignit; dierum id est luctuum plenus, vt ab hoc posteri vitam miseriis metiremur. Nunc quid huius spatium

tium arctum conquerimur? calamitatibus nostri parcitum est. Anno pòst altero amantissimum coniugem Eua sequuta est; quæ se, heu! dilectam nimis quoties luxit! quoties formam incusauit vt ream! quoties placuisse displicuit! si amasset minus coniux, seruabamur. Quis sexum non timeat, qui adhuc innocens necat, vel placendo? *& Eua.*

Anno Mundi 987. Henochus ille ab Enoso sanctissimus, post vitæ annos 365. Nouo mortis genere, viuus desijt in viuis agere; ad vltima seruandus tempora, futurus testis deitatis Christi, in ignotas plagas transportatur; in quibus vitam in corpore sed expertem corporis degens, extra necessitatem alimenti & malignitatem peccati positus, licèt nedum vt homo vixerit, viuit vt Angelus. *Henoch translatus.*

Circa hæc tempora Gigantes impijssima Caini soboles sæuiebant, qui staturam superbiâ, deformitatem impuritate, ferociâ vires adæquantes; scelerum immanitate monstrosi, tam animorum portenta quàm corporum, in nefas omnes ruentes; vt posteros vitijs, quos virtutibus nolebant, vincerent, nihil intentatum mali reliquère. *Gigãtes.*

Anno Mundi 1057. Ne funditùs tot inter crimina mortalium genus interi- *Noë & Arca.*

ret; futurus Auerruncus diuini furoris, Noë iustissimus, ex Lamecho Sethi, non illo Caini nepote nascitur. Qui deinceps virtutibus vt annis auctus, scelerum vltorem Deum verbo & opere Reis intentauit. Nam noua interminandi ratione, Arcam extruxit; postquam diu verba fuerunt irrita, nauem molitus est centum annis: efficacius nunquam monuerat, si minus homines iuuissent crimina; sed quibus peccantibus callum obduruit, prius mortem quàm mollitudinem mentis induxeris.

Diluuium. Anno Mundi 1656. ante Christi ortum 2397. cum sexcentesimum Noëmus ageret, ulturæ, Dei contumelias aquæ, in sceleratum rebellant hominem; in imbres aër effusus soluitur, exundant amnes, irrumpunt maria; ipsa Terra, alumnos exosa, jam in pœnas ferax, immensos gurgites effundit vtero, tota vndis stagnat, ne miseris pateat vel ad sepulchrum. Nimirum puduit tot substerni sceleribus, fœdissimas sordes exhorruit, vt se elueret aduocauit elementa consortia. Proh peccati virus! naturam rerum ab vno homine totam infecerat, petendum fuit ab vniuersa Antidotum, flammæ libidinum aquis restinguendè: benè est, quòd ante pe-

rijt

rijt orbis quàm periret; vndis perijt, ne periret igne? Quæ tempestas, quæ humanum genus naufragum fecit? Agite posteri pietati Noëmi gratias, in ipso singuli seruati estis. Nauigabat in ruina mundi securus, & à morte per asserem tutus, quam nec muri nec turres excluserant; Deo gubernante, per syrtes, per scopulos, per naufragia, saluus enatabat.

CAPVT II.

A Diluuio ad Abrahamum.

ANno Mundi 1657. subsidentibus aquis, detumescente penitùs pelago, terra aperta est. Tunc redijt sua facies Elementis; serenitatem aëri, certum aquis situm, fœcunditatem terræ Sol conciliauit; nouus nitor effulsit syderum, & instaurata rerum natura tristitiam hilaritate mutauit. Admittimus clementiæ pignus, Deus immortalis triumphalem benignitatis Arcum suspicimus; vtinam vt pœnæ, sic & culpæ immunes in posterum. Sed erit dies, cùm diluuio bonitatis mundum inun- *Mũdus reparatus.* *Iris.*

dabis; minùs parceres, si peccasset minùs.

Interea octo illa capita humani generis noui Phœnices, ad incolendam terram prodeunt arcâ: at obstupescunt deformatam Agrorum faciem, lugent affinium deplorandam sortem; & imagine mortis attoniti, vix spem vllam vitæ concipiunt. Donec Dei iussu, promisso, & fœdere confirmati, tunc se demum seruatos fassi sunt, cùm timere vltrà desierunt.

Vinea. Statim ergo ad culturam terræ se conuertunt; nec enim sponte victum sufficeret: & Noëmus primus omnium ex vuis consitis vinum expressit; vel infirmitati vel hilaritati Deo consulente. Sanè bonus senex liquore nouo se liberaliùs proluit, ex potu inexperta ebrietas, ex ea somnus, ex somno nuditas inhonesta; dein irridens filius, nepos maledictus, vt à primo meri vel innoxio haustu, tot malorum fonte, discant homines parcere; cui si indulgeant, transit in toxicum.

Diuisio terrarū Anno Mundi 1788. Noë liberos multiplici sobole suprà modum auctos, vt concordes faceret, discordes effecit: ijs vniuersum orbem partitus est; Semo Asia vltrà Euphratem ad Indicum

vsque

vſque Oceanum data, Iapheto Aſia reliqua cis Euphratem, cum Europa ad Gades uſque; Chamo Syria cum Arabia & Africa toto conceſſa: Quis Regum Noëmo patrefamilias opulentior? Trophæa ſua Pompeij conferant, triumphos Cæſares, Alexandri victorias. Galli colonias; ad Noëmum quid? contenderunt illi de partibus, hic totum dedit.

Anno Mundi 1909. antequam ſpargeretur in diuerſa mortalium genus, ciuitatem quæ potentiæ monumentum eſſet, ad Euphratis ripas poſuerunt. Quale opus! quod ab omnibus inceptum hominibus, quod annis viginti duobus nondum abſolutum, quod imperfectum, regni ſedes fuit, cuius ex fundamentis primum orbis miraculum ſurrexit, Babylo. Et in ea Turrim erexerunt, quæ cœlo, ſi ſuperis placet, par eſſet: quæ ſtultitia, cœlum expugnare ſaxis & cęmentis? non ijs machinis ſydera ſcandimus. *Turris Babel.*

Anno Mundi 1931. diſiecta tandem eſt ſuperba illa ædificantium vanitas: linguis diuiſi ſunt; non graſſatus eſt fulmine Deus, non ignibus, pœnam inflixit acerbiſſimam ſuperbis, contemptum. Idioma vnum in ſeptuaginta duo diuiſum miram peperit pertur- *Cōfuſio linguarum.*

bationem ? dum loquerentur omnes, pauci perciperent, sermonis inopiam copiâ nimiâ faciente. Quis credat? penetrauit in animos vocum discordia; tantus est sermonem inter & mentem consensus; in regionem suam quique profecti sunt; nec se meminerunt, heu nefas! vno Patre natos; bella cum fratribus gesserunt in posterum; & eos homines obliti plerumque, quasi bestias in vsum, vel belluas in cœdem rapuerunt. Ite nunc Docti, intumescite linguarum peritiâ, quæ diuidentes orbem perdiderunt.

Nemrod. seu Belus. Anno Mundi 1932. ante Chrstum 2121. Nemrodus ortum dedit regno Babyloniorum seu Assyrrorum, quod postea stetit per annos 1401. Hic primus omnium Regum, proximam à Deo potentiam, vsurpauit, & cæteris gentibus in diuersa loca distractis, Babylone jam principatu dignissima substitit. Idem qui & Belus tanti nominis apud scriptores; militari audaciâ & ciuili prudentiâ clarus; qualis decuit principem conditorem imperiorum. Nec enim obuium eminere in æqualibus; & quos pares nascendo habueris, tibi regnando impares facere.

Anno Mundi 1966. Regnum in Europa vetustissimum fundabat Ægyalcus,

leus, Sicyone Peloponnesi vrbe, ab IСthmo non procul; paruis, si Babylonico compares, incrementis, sed tutioribus. *Sicyoniorum regnum*

Anno Mundi 1997. cùm superiore Nemrod ætatis anno 300. decessisset. Ninus eius filius Babylonicum capessiuit imperium; cui & Assyrium modicis septum finibus ab Assur Semi filio conditum adiunxit. Nec eo contentus, septemdecim annis continuis, Ægyptum & Asiam vniuersam victorijs peragrauit, germana Patris ambitiosissimi soboles. Cæteris mortalium ad inauditum Belli nomen expauescentibus: adeò difficilius est propulsare iniuriam, quàm inferre, dum hinc audacia, illinc timor; nec vinci pudeat, cùm honestum putent à fortissimo viro superari. *Ninus.*

Idem Ninus Ninum seu Niniuem sibi cognominem vrbem ad Tygrim amnem in Assyria posuit, ad felicitatis ostentationem. Quam ciuitatem vir ingentis animi, & nihil modicum capientis, pro modo gloriæ tam amplam effecit, vt capaciorem posteriora tempora nullam agnouerint. Sed, ò vana mortalium studia! tanti monumenti nullum vestigium, de cuius loco ne constat quidem; & memoria sin minus *Niniue*

perijt, ad contemptum restat, quando præstat sileri, quam cum ignominia celebrari; & odiosum est non esse quod fueris.

Idololatria. His temporibus de Deo optimo pessimè meritum est genus humanum; cùm Idololatria, quo nullum stultius vel grauius scelus, per terrarum orbem inualuit. Ninus in causa, qui se non ausus mortalis adhuc Deum effingere, quod proximum fuit, se Deo natum exhibuit. Belum itaque, quando se non poterat, Deum fecit, (insana liberalitas, id largiri quo careas) gesta commendauit, immortalem dixit, statuam ostendit, huic diuinos cultus attribuit, & ne quid ad improbitatis effectum deesset, voluit supplices quod à Deo peterent, optare à statua & impetrare. Hic est Belus, qui Saturnus Gentibus, Hebræis Baal, humanis ad contumeliam generis placatus hostijs; iustâ tamen pœnâ, vt qui hominem per vltimum nefas in Deum haberent, ipsi mactati in abiecta bruta haberentur.

Noëmi obitus. Anno Mundi 2006. Noëmus sanctissimus orbis reparator, iam impletis annis 950. vitæ pertæsus eam deposuit; quam calamitatibus penè continuis, recens Nepotum flagitium præcipitauerat. Parum erat

se-

seni iustissimo concoxisse Gigantum scelera, interfuisse mundi naufragio, luxisse linguis diuisos liberos, perspexisse per mutuas clades triumphantes; nisi ad incrementum summum molestiæ, Deum quasi regno suorum animis depulsum videret, nihilque actum pœna Diluuij, nisi vt præcipitantius in maiora scelera ruerent. Sed ne quis Imperia nimium arderet, priuatus obijt Noë sanctissimus; Belus Rex decessit, ne quid peius dicam, omnium primus.

CAPVT III.

Ab Abrahamo ad Mosis ortum.

ANno Mundi 2039. ante Christum 2014. in Vre Chaldææ vrbe natus est Abrahamus, ex Thare Patre, cùm prius Aramum & Nachorem suscepisset. In quem cœlo depluent dona tam immensa, vt ad vnam magnificentiam Dei conditum dixeris. Salue mortalium lux, phosphore gentium, Beatorum Dux; debebit tibi He- *Abrahami ortus.*

bræus

bræus innocentiam, salutem mundus, incolas cælum. Ex natu minimo, quis tanta speraret? quis ex Idololatra patre cœlestem filium? nempe maior est à contempto virtus: & summa Pietas cœlo debebatur.

Zoroaster, Anno Mundi 2044. celeberrimum bellum Ninus gessit in Bactrianorum Regem Zoroastrum. Hic loci situ, quia in asperrimis montibus Bactra, & ope dæmonum, præter fortem animum, fretus (nam primus Magiæ ignorandæ scientiæ auctor infamis) cùm pro se, mõtes, & Inferos ad pugnam armasset, à Nino victus est: & in acie ferro cęsus, vel ab ipsa statim de cælo tactus est: Artem detestabilem in Auctore puniri par erat, ne haberet æmulos, & si quos haberet, ad eos cum arte pœnam transmitteret. In eo bello Semiramidem famosam illam fœminam Ninus inuenit, & adamatam in coniugem duxit: quanta post sexus vel gloriâ, vel infamiâ! Is quarto pòst anno è viuis abijt, suscepto ex Semiramide Ninya: vir supra fidem magnus, nisi maior, fœmina prioribus fidem comparasset.

Semiramis. Anno Mundi 2049. Asyriorum imperium adiuit Semiramis. Prima mulier quæ domesticam administrationem mutauit publicâ, ac præuer-

uertens regnum sexus obsequijs, naturam quæ muliebre corpus compegerat, virili animo emendauit. Dotes ingentes maculauit ingentibus vitijs? ita plerumque in excelsis mentibus summa omnia sunt. Nam operum magnificentià & belli glorià Ninum, hoc est mortales retrò omnes superauit. Mediam, Ægyptum, Lybiam armis perdomuit; & cum in orbe suo deesset hostis, quæsiuit in alio, apparatu quam maximo penetrans in Indiam, bisque victrix vicisset tertium, si pares Elephantis Cameli fuisent. Opera porrò quæ & quanta perfecit? Marito, dignum Rege & vrbe Niniue tumulum erexit, præter aquæ ductum in Ecbatanis, imaginem suam Bagistonio monti insculptam, saxa, rupes, montes explanatos aduias, quantum est, quod in Miraculis orbis enumerat, Babylonem opus à mortalibus tentatum omnibus tandem absoluisse! In qua præter muros, quibus nihil simile fama dixit, horti & luci palatijs impositi, geminæ Arces ad Euphratis ripas, ipse amnis dum cuniculus foditur auersus aliò animum ad mundi regimen natum ostendunt.

At per has dotes, libidinosa supra

quam-

quàm credi honestum sit mulier, nè qua in re modica esset, crudelitate etiam insignis, perimebat Amasios, materiam odij iuxta ac amoris; mortuisque ingentes aggeres excitabat, vt illustrior crudelitas esset. Nec causa mortis deflexit à vita, à Ninya filio, quem de incestu appellauerat, interfecta: si tamen filio credi æquum sit, parricidium, flagitio matris excusanti.

Sara. Agebat in viuis hoc tempore Sara, Semiramide haud paulò clarior, si vera claritas à virtutibus arcessenda sit: hæc patruo nupsit Abrahamo; cuius laudes impleat, qui capacem tanti coniugis dixerit.

Ninyas. Anno Mundi 2091. Semiramidi successit Ninyas, aptior otio, quàm negotio, qui frui partis contentus, nihil maternum habuit præter voluptatem; & quasi sexu cum matre mutato, assiduo pellicum & Eunuchorum contubernio, nulli alij temerè visus, degenerauit in fœminam. Et vt procliue est se applicare ad pessima, de cæteris Assyriæ Regibus semel dictum sit, eos ad regnum natos, turpissima tamen fuisse mancipia; cùm nulli seruiatur turpius quàm voluptati.

Abraham in Chananæã pergit. Anno Mundi 2114. Abrahamus Deo iubente, ex Mesopotamia in Chananæam

næam profectus est ; fidei & obsequij miro specimine; ipso Deo in præmium pollicente, numerosissimam sobolem orbo Patri, & hancce terram longè vberrimam, ne agrum ad sepulchrum quidem possidenti. Ita Cœlum centesimas pendit in mutuum.

Anno Mundi 2118. egregiam de Persis reportat adoream Abrahamus : qui cùm duce Chodorlahomore Pentapolitas iam corruptissimos vitijs, prælio victos in seruitutem abducerent, simulque Lotum praui consortij pœnas luentem ; Abrahamus vt nepotem reduceret, collecta seruorum expedita manu, sopitos Persas & à victoria securos aggressus, in fugam egit, prædam & captiuos recepit; decimamque partem Melchisedeci, hoc est Deo dedit, vel reddidit; nec enim is dat, qui totius vnde accepit particulam reddit. *Abrahamus vincit Chodorlah.*

Anno Mundi 2138. contigit horrenda illa clades Pentapolitana, qua vrbes quatuor conflagrarunt, Sodoma, Gomorrha, Adama, & Saboim ; execrabilia in posteris nomina : Segol ad secessum Loto condonatum : ita semper Deus vel in seuerissimis pœnis clementiam amat. Superest in flagitij detestationem pœnæ vestigium ; aquæ fœtentes, solum emortuum, *Sodoma incēdiū.*

mare

mare sulphureum. Nam & supplicium quàm horrendum, quod vel spectasse, in vxore Loti crimen fuit.

Isaac natus. Sequenti anno Isaac natus est; ad sanctissimorum Parentum summam lætitiam, eò maiorem, quò speratam diutiùs. A risu dictus est; cuius causæ cumulatissimæ, cùm præter humanas posteritatis & nominis, diuinæ accederent salutis omnium.

Isaac immolandus. Anno 2163. Abrahamus in monte Moria incruentam victimam immolauit. Admirabile ad stuporem temporum facinus! diuinis nutibus sæuam orbitatem, spem Nepotum, charitatem patris posthabere, eodem ferro, quo filium, se mactare, imò crudelius quia superesset; animi fuit supra terrarum victores surgentis. Quantulum est Macedo, quod in orbe non toto vicisti? in Isaaco plures mundos vicit Abrahamus. At benè est quod agnouit Deus immolantem, tam sacerdoti pepercit, quàm victimæ: nempe obedientia, si mactat, suscitat; si perdit, redimit; nec dat in pericula, nisi vt seruet.

Esau et Iacob. Anno 2199. ex Rebecca Isaaco nascuntur Esau & Iacob, ita dissimiles mente & corpore, vt verè Gemini, vix

in

in vllam rem vnquam consenserint; nam quomodo miti & facili cum importuno & temerario conueniret? Et hoc anno cœpit Argiuorum regnum ab Inacho; quod deinde Mycenas Perseus transtulit. Nec dubium, quin & alibi regna quàm plurima, sed felicior Græcia, quæ scriptorum ope, sua vel aperuit, vel effinxit.

Argiuorum regnum.

Anno Mundi 2213. Abrahamus post annos vitæ 175. ex ea decessit. Vir reuera virtutum omnium, qui per aduersa prospera meruit: Dei nutibus ita mancipatus, vt ad eos statim amarit vel oderit, tot locorum exul quot incola, Ismaëlis pater vt abdicaret, Isaaci vt immolaret, Saræ coniux vt sterilem ferret, cumulatus bonis vt erogaret; à Deo per exteros, per suos probatus, sibi semper constans, probitatem illæsam sepulchro intulit.

Abrahami obitus.

Anno Mundi 2258. Achaiam inundauit diluuium, quod Ogygium dictum est, ab Ogyge Rege Eleusinæ conditore; Mirum, in vnum Peloponnesum totius Europæ gesta confluxisse.

Diluuium Ogygium.

Anno Mundi 2318. longæua senectute, post annos 180. confectus, obijt Isaacus: cui tranquillitate animi nihil antiquius, promptus eam ne perderet omnia perdere: multos iam annos ani-

Isaaci mors.

mi

mi luce caligantes oculos consolans, filium Iacob, sui vidit, audijt, multiplici beatum sobole, duodecim susceptis liberis, seu columnis, totidem fundamenta genti promissæ ponere.

Iosephi fortuna Anno Mundi 2319. Iosephus Iacobi filius, mira Dei vel indulgentia vel mercede, è carcere promotus in regnum, vtriusque fuit exemplar fortunæ. Is Patri charissimus, cùm per inuidiam diuenditus esset à fratribus, & apud Putipharem Dominum gratiosus, placuisset & Dominæ; pudicitiæ tamen post habens omnia, per heræ calumniam coniectus in carcerem, per triennium castitatem amauit in vinculis. Nec vltrà Deus præmium distulit: Ioseph per interpretationem somnij Pharaoni notus, ad regni administrationem euectus est, triginta natus annos, in qua per octoginta perseuerauit, inaudita Aulici felicitate; verè castitatis martyr & corona.

Iacob in Aegyptum. Anno Mundi 2328. cùm fertilitatem Ægypti fames excepisset; inopia frumenti Iacob filios in Ægyptum misit, vbi à Iosepho fratre probati & agniti, in pœnam sceleris, timuerunt; adductòque Iacobo ad filium, luctum lætitià commutarunt. Sanè

Patri

Patri reuixit Iosephus, quem inuidia, fera illa pessima deuorauerat. Regio Gessen in Ægypto assignata familiæ Iacobi, ex qua deinde Israëlitæ numerosissima gens, prodierunt. Tunc natus in Idumææ & Arabiæ finibus Iobus, Esau abnepos, celeberrimus pugil in vtramque fortunam, tam aduersæ quam prosperæ victor. *Iobi ortus.*

Anno Mundi 2338. Spartam in Peloponneso Spartus Phoronei filius condidit; in qua ciues olim Philosophiam veram professuri, voluptatum abdicatione imperium Græciæ merebantur. *Sparta condita.*

Anno Mundi 2345. Iacobus post annos 147. agonis perpetui, nam & in vtero cum fratre luctatus, excessit è viuis. Cui ærumnarum pretio redempta prospera: quippe paternam hæreditatem mercatus exilio; binas coniuges imò vnam 14. annorum operis; & liberos amantissimi omnium luctu; quem nec reperit absque iactura, è patria rursum factus extorris. Ita Deus prosperitatem Sanctis non donat, sed vendit. *Iacobi mors.*

Anno Mundi 2398. par egregium spectauit Deus & se dignum, cum dæmonæ miseri jsque omnibus. Iobum compositum. Illustrior quàm ex triumphato orbe Pompeius; triplici prælio tergeminam palmam confecit. Liberorum *Iobi certamina.*

rorum inconcussus audiuit funera; spectauit tranquillus bonorum iactutam; in cruciatus membra transisse passus est: ac demum carcinoma fœtidum, viuum cadauer, è sterquilinio hostem vicit. Qualis pugna! quæ septennium tenuit; quàm grauis! per tot conserta vulnera; quàm impar! vbi hominem dæmon per humanas calamitates, per amicos, per vxorem, per se aggressus est; quàm demum honesta; vbi fregit contemptus superbiam, patientia furorem, homulus Angelum.

Iosephi obitus.

Anno Mundi 2399. Iosephus in Deum, in Regem, in suos, impletis virtutum numeris, post longissimam administrationem, decessit. Si Deum spectes; sanctissimus inter aduersa, & quod rarius inter prospera. Si Regem, Minister absolutissimus, cui similem orbis nondum vidit: si suos, pietate & clementià summus; vel fatente inuidia, & amante prosperitatem quam fecerat. Felix, qui tot in dotibus, materiam virtutum nactus sit.

Israëlita in Ægypto seruiunt.

Anno Mundi 2451. Amenophe Ægypti Rege, incepit durissima seruitus Israëlitarum; quæ post increbuit, ac per centum propemodum annos perseuerauit. Nam Ægypti numerosissimæ genti inuidentes, ac iam ab ea si-

ſibi metuentes, ne propagaretur vlterius tributis, operis, flagris, carcere, vinculis, vexare ac perdere instituerunt. Cumque parum proficerent, imperatum obſtetricibus, vt mares necarent: nec ijs obtemperantibus, crudeliſſimo ſancitum edicto, vt infantes maſculi ſubmergerentur: nihilominus tot inter ærumnas, cædes, & naufragia inſtar palmæ ſuccreuit ſoboles, & in hac neceſſitate mortis natum & adultum eſt, quod Ægyptios poſtea perderet.

CAPVT IV.

Ab ortu Moſis ad Samuelem.

ANno Mundi 2464. ante Christum 1589. Ex Amramo Leui nepote, in Hebræorum acerbiſſima calamitate, natus eſt eam qui per prodigia ſolueret Moſes. Cui cùm naſci exponi fuiſſet, exponi, ipſum ſeruari fuit: ſeruante filia Pharaonis, & in Aulę ſplendore ad regni ſpem educante: Deo & hanc laudem incomparabili viro prouidente: vt ſpreuiſſe Regnum dici poſſit. *Moſis ortus.*

Anno Mundi 2498. Regnum Athe- *Cecrops.*

nis

nis condidit Cecrops, vrbemque à Minerua dixit, in augurium eloquentiæ qua pòst clarissima. Malè tamen quòd homo Ægyptius in totam Græciam turbam illam deorum innexit, quæ deinceps in multa secula fabulis aucta, & per Europam grassata, cladem intulit quauis peste capitaliorem, quà medente nullo perirent Animi.

Diluuium Deucalionis. Anno Mundi 2530. contigit Deucalionis Diluuium, quod cùm Thessaliam inundasset, id Græci quasi totius orbis concelebrarant: adeò vel in miserijs laudibus fomitem vanitas reperit.

Areopagus. Anno Mundi 2539. Athenis est Areopagus constitutus, qui ab humilibus vt sit initijs: eò dignitatis & amplitudinis processit, vt ab eo quasi ex cortina Themidis petita oracula, venerationem Athenis Delphico Tripode maiorem asciuerint, districto semper ad ferienda crimina gladio. Solon in eo multis post annis quædam immutauit, vnde & autor ipsius habitus à nonnullis: At quantùm interest, an inuenias primus, an inuenta ornes.

Israëlis exitùs. Anno Mundi 2544. Ex pastore Moses Dei legatus, contritis per assiduas plagas Ægyptijs, Israëlitas ex acerbissima seruitute in desertum duxit, & liberos fecit, per quæ prodigia? cùm

per

per Elementa ſtipendiaria fracto Pharaone, vià per Arabicum ſinum patefactà, ſuis famulatas in hoſtem vndas ruentes immiſit; nempe diſcrepant diuina & humana prouidentia, vt conſilijs, ita & exitu.

Hoc Anno Iobus ille pugil fortiſſimus, ætatis 217. prioribus bonis geminatis, in effuſa bonorum, Nepotum, & virtutum copia, fortuna cùm virtute redeunte in gratiam, celebrem illam Tragœdiam fœliciſſimo exitu moriens clauſit. *Iobi mors.*

Anno Mundi 2576. à Dardano in Phrygia Dardania condita, quæ poſt à Nepote Troe Troja dicta eſt, fabularum ſeges, & Poëtarum Pindus multis poſt ſeculis. *Troia cõdita.*

Anno Mundi 2583. moritur Moyſes prodigiorum patrator illuſtris, naturæ quam ad nutum regebat propemodùm Dominus, & in pertinaciſſima gente ſupra fidem humanam manſuetus, Dei charitatis & patientiæ magnum exemplar. *Moyſis mors.*

Huic in Magiſtratu populi ſucceſſit Ioſue, qui diuinus, Poliorcetes, ſine machinis vrbes expugnauit; ne tardius vinceret, ſolem continuit; ac poſt anno 2600. migrauit è vita, inductis in Chananæam promiſſam olim terram Iſraëlitis, & in poſſeſſionem *Ioſue.*

B eius

eius immiſſis; ſummus imperator, qui Deo fretus non rarius vicit, quàm pugnauit.

Othoniel. Anno Mundi 2601. Othoniel Iudex appellatus, adminiſtrationem Iſraëlitarum ſuſcepit, qui regnandi modus Monarchico partim ſimilis, partim diſſimilis, peruicaciæ gentis accommodatior, complures annos Iudæis nondum Regni patientibus placuit.

Clades, Beniamin. Anno Mundi 2622. Tribus Beniamina à cæteris tantùm non occiſione deleta eſt; occaſio ex Gabaonitarum libidine; apud quos Leuita hoſpes diuerterat: Bellum ciuile primum Iudaicum; Deo, vt fit, incontinentiæ maculas balneo ſanguinis eluente.

Europa Cadmus. Circa hæc tempora contigit Europæ raptus, Agenoris Sidoniorum Regis filiæ, à Ioue in Cretam abductæ. Frater Cadmus raptorem perſequutus, in Bœotia conſtitit, vbi Thebarum conditor, ſuſcepit inde Semelem filiam, è qua Bacchus. Et hinc fabularum Deorumque noua ſeries, vt à mendacio vtrique prognati, educante parente in prodigioſam magnitudinem deinde excreuerint.

Aod. Iudex. Anno Mundi 2641. Othoniel moritur, Aodus Iudex in eius locum allegitur;

gitur, vigesimo tamen nono post anno, generosissimus adolescens ex tribu Beniamin, ambidexter, Romano Scæuola fortunatior, Æglonem Moabitam Iudæos vexantem, cultro interemit, pingui abdomine hauriente mortem cum ferro.

Circa Annum Mundi 2650. Ex Ione & Europa Minos in Creta regnabat, tanta iustitiæ in terris fama, vt & in inferis Tribunali Iudicis dignus audierit. *Minos.*

Ad Annum Mundi 2700. instituti sunt Isthmici Ludi antiquissimi omnium in Græcia. Celebrabantur in Isthmo Corynthiaco, in honorem Inonis & Melicertæ, quos ex mortalibus & misero fato submersis, in Deos marinos transijsse volunt, Leucotheam scilicet & Palæmonem, quasi ex insania & furore ad Diuinitatem sit proximus gradus. Eorum institutorem Sysiphum quidam, alij Glaucum eius filium volunt. *Isthmici ludi.*

Ab hoc Glauco Corinthi natus Bellerophon, Græcorum Ioseph, & pudicitiæ laude clarissimus; qui post Stenobæam Prœti Argorum Regis vxorem ad flagitium inuitantem repulsam, in Liciam ad mortem à Prœto missus, accusante pessima fœmina, ea edidit fortitudinis facinora, vt ab *Bellerophon.*

admiratione per Chimæram ac fabulas describantur ; lethi semente in vberrimam gloriæ segetem germinante.

Perseus Et ad hæc tempora referendus Perseus Ioue natus & Acrisij filia Danae, qui vectus Pegaso celeberrima Bellerophontis naui, Gorgonem Medusam, seu meretricem philtris amatores suos dementantem, seu strenuam bellatricem, in Africa capite truncauit. Græciæ Moses, si ortum spectemus; nec aliena quæ in vita gessit: adeò Heroes à calamitatibus vt à cunis surgunt.

Pelops. Fuit hæc ætas seminarium fabularum; nam & Pelops Tantali filius, certamine curruli per fraudem victor stabilitis cum Hippodamia nuptijs, per soceri Oenomai necem, deduxit in Græciam Colonias, & Peloponneso regioni post celeberrimæ indidit nomen; & hoc nomine supra omne figmentum clarissimus.

Niobe. Huius soror Niobe muliebris iactantiæ vel miseriæ monumentum, amissis quibus se efferebat liberis, dolore contabuit; hoc enim saxum est.

Ianus. Nec Italia causa fabularum caruit; nam his temporibus Ianus in Latio Aboriginum regnum moderatus, succesſo-

cessorem Saturnum ex hospite habuit, cui ex vite consita & agrorum cultu seculum aureum hæ gentes adscribunt. Mirum, auream viguisse ætatem, vbi aurum nullum; vbi multum est, nunc esse ferream.

Regnauit & hoc seculo Thebis Amphion, qui sono testudinis & prece blanda, saxa mouisse dictus est; id est duros ac saxeos homines ad humanitatem voce flexisse Ingens seu Musicæ seu Poëticæ laus, humanum sensum indidisse mortalibus, & ad bonum voluptate innoxià placuisse. *Amphion.*

Anno 2741. Baracus victoriam de Philistæo Sisara reportauit, cuius susceptæ & perfectæ laus omnis penes mulieres fuit: Nam & Debbora Prophetis ad castra profecta in hostem Baracum immisit; & Iahel fugientem Sisaram, haustu lactis consopitum, trabali clauo transfixit. Quippe fœminæ quocumque se vertant semper immodicæ, vel extrema vitia, vel virtutes summas persequuntur. *Debbora.* *Iahel.*

Et Debboram suam in vaticinio parem, si superis placet, Græci ostentant, Phoëmonoëm Apollinis filiam; quæ prima Delphis ad Parnassum montem oracula reddidit, tripode antro imposito; vnde postea fraudis & mendacij messis amplissima. Placet *Phœmonoe.*

tamen quod Hexametrum carmen inuenerit, nobile Poëtarum ad sublime genus instrumentum.

Midas. Midas Gorgiæ filius, auro instructior quàm sapientia, cùm Panem Apollini prætulisset, Asininas aures habere creditus: raro scilicet aurum inter & doctrinam fœdere.

Gedeon. Anno Mundi 2768. Madianitas profligat Gedeon; at quàm impari numero? trecenti milites in multa millia; quibus armis? lampadibus, hydrijsque fictilibus; quæ pugna? Deus bone! quæ ludicro similis; quæ victoria? quæ per ipsos hostes est confecta.

Dædalus. Circa Annum huius seculi septuagesimum floruit Dædalus, insignis artifex; imò & volandi vt scribunt peritus: ab eo sanè opera Dedalæa, quæ pro temporibus artis miræ & inusitatæ, de volatu fabulæ locum fecerunt: Homini satis est, quod Animo volat vel vltra sydera.

Orpheus. Tunc & in viuis agebat Orpheus, Apollinis, & Calliopes habitus filius, qui suauitate carminum quæ canebat ad cytharam, feras & arbores auritas fecit. At quis credat Poëseos & Musicæ principem ortum à Thracia. Nunc sibi Græculi ex inuentis artibus plaudant, modò se Thracibus

Poë-

Poëticam, Philosophiam Ægyptijs debere agnoscant, & à Barbaris humanitatem suam hausisse. Hic tamen Orpheus, vel nullus fuit, vel Magus; quæ infamia & in Musæum Orphei discipulum transmissa; nec mirum, nam plerumque Præceptorum mores vt doctrinæ in discipulos transeunt.

Anno Mundi 2801. Abimelechus Gedeoni patri longè dissimilis, vno die 70. fratres truncauit capite; ambitionis vltimum nefas, at postea frequens, regnandi libidine tollente paritatem quam natura fecit. Nec diutius parto per scelus imperio potitus; nam anno post tertio in obsidione turris molà per fœminam missa obtritus, gladio insuper confossus suo, mortis dedecus parricidio proprio geminauit, & pœnas fratribus suo ipse ferro pependit. *Abimelech.*

Deductæ variæ sub hæc tempora Coloniæ; nam Pelasgi in Italia magnam Græciam occuparunt, Lydi duce Thyrreno Tusciam, Siculus Itali filius Siciliam, quam tunc Sicani Hispanica gens obtinebant. Appulit & in Latium Arcas Euander, & in Palantia, vbi deinde Roma, habitauit: Eius mater Themis vel Carmenta fatidico spiritu celebris. Sic omne solũ forti patria est. *Coloniæ variæ.*

Hercules. Hoc fermè tempore Hercules Thebanus monstra hominum & ferarum tollebat è medio, corporis robore & fortitudine animi præstans: vir tamen tantus Amoris turpe mancipium fuit, raptor Hesiones, Deianiræ coniugis spretor, Omphalæ seruus vel ancilla, & Hylæ amator: nimirum cœlum apud Græcos non meruisset, si virtus ab omni næuo fuisset intacta.

Argonautæ &c. Huc etiam pertinet seculum illud fabularum ferax apud Græcos; in quo Theseus Atheniensis, Argonautæ, quorum principes Iason, Hercules, Castor & Pollux, Orpheus, Telamon. Præterea Centauri & Lapithæ super Piritoi nuptias prælìantes; monstrum illud Cretense à Pasiphae Minotaurus: nec Thebanum minus horribile *Oedipus* Oedipus, matris coniux, patris peremptor, fratrum parens, liberorum frater; & vitricus suus. Sphynge sua dignum Ænigma.

Bellum Thebanum. Nec à parente per nefas geniti desciuerunt fratres Eteocles & Polynices; qui perseuerante post funus odio sæuientes, sex illos Græcos Heroas, Adrastum, Amphiaraum, Capaneum, Hippomedontem, Thydeum, & Parthenopæum, quorum septimus Polynices fuit, ad Thebarum muros perdi-

derunt, oppugnando alter, alter propugnando. Nam perinde fuit esse socios ac hostes noxio superis sanguini.

Anno Mundi 2842. dicitur Carthago condita à Carcedone quodam Phœnice. Ad Didonem alij referunt à Tyro profugam; mundi annum assignantes 3166. Huic postremæ sententiæ fauent quamplurimi; quæ si vera est, sanè fabula est Æneæ profugi & Didonis coniugium. *Carthago.*

Anno Mundi 2849. Olympici Ludi ab Hercule ad Elidem sunt instituti; quos ad Pelopem alij referunt. Ad Elidem Peloponnesi vrbem celebrati, sub æstum Caniculæ quadrigis in stadio decurrentibus, honoratissimas & ipsis Regibus laureas pepererunt. *Ludi Olympici.*

Anno Mundi 2850. Iephte ex Ammonitis illustrem victoriam retulit. Is tametsi spurius, & exul, à fratribus & tribulibus suis eiectus; à Deo tamen electus, obscuritatem natalium gestarum rerum gloria illustrauit. At victoriæ, quis credat? victorem pœnituit; cùm ex voto sibi primam oblatam filiam immolauit, temeritatem religione in Deum purgans. Græcis facinus placuit, qui Iphigeniam his temporibus ab Agamemnone mactatam asserunt; ita Dæmone per omnia *Iephte.*

ſatagente ad imitationem Dei aſſurgere.

Ephraim clades. Poſtea rebelles Ephraimitas Iephte vel orbus deleuit, qua in victoria vnius litterulæ diſcrimen longè plurimis intulit mortem. Durum ſolœcum, quod ferro & ſanguine vindicatum eſt.

Herculis mors Anno Mundi 2854. Hercules ille monſtrorum domitor furore & inſania percitus, ſibi mortem in Oeta monte conſciſcens, per vltimum ſcelus Diuinitatem ſi ſuperis placet, quæſiuit.

Helenæ raptus. Anno ſequenti creditur contigiſſe famoſiſſimus ille Helenæ raptus à Paride Priami filio, quo incautus adoleſcens ſibi ſuiſque perniciem inuexit. Hæc Helena, quam, vt ait Horatius; multo repetet Græcia milite; hæc quæ Enropam & Aſiam vt gladiatorum par committens, ſpectauit è podio pereuntem orbem; digna omnium prima ruinis eius ſubſterni.

Troiæ excidiũ Anno Mundi 2871. Troia poſt decennalem obſidionem & octingenta Græcorum millia à ſuis cęſa; ſanè vtrinque decies centena millia dicuntur cecidiſſe, Antenoris proditione, immiſſo equo ligneo, nocte à Græcis inuaditur, vaſtatur, incenditur, ſęuitum in captos, & præter nocentiſſimam omnium Helenam, parcitum nulli. Proh bel-

belli dedecus! ob mulieris libidinem tam multos cæsos: nec victoriæ minor infamia, quà belli causa pœnæ expers fuit. Quid est Menelaë, quòd adulterium vindicando, adulteræ parcis? Seruatus ad magna Æneas, ex Ilio profugus, fata ingentia in Italiā deferet, gēti terrarum olim dominæ fugam & exilium in nobilitatis fontem traditurus. *Æneas.*

Anno Mundi 2880. Samson ætatis anno vicesimo, ad Philistęos profligandos natus, in fortitudinis rudimentum leonem inermis discerpit; ac postea asini maxilla quasi Herculis clauà mille hostes mactat; Gazę obsessus, portas vrbis non modò repagulis emouet, sed & humeris quasi victoriæ ferculum defert: At vir tantus impingens in scopulum, amata Dalila meretrice (adeò difficilius est continentem esse quàm fortem) atque arcano de crine detecto, capitur, illuditur & excæcatur à Philistæis, pœnasque impuri amoris grauissimas pendit, in pistrinum vilissimi bruti instar adactus. Post morte tandem suas diuinasq; vltus iniurias, cùm excussis columnis, deiecto tecto, cōtriuit omnes hostium Principes, quadragesimo ætatis anno. Vidit licet cæcus, se gloriosius mori non posse. Samsoni in Iudęorum Principatu Heli successit. *Samson*

Æneas in Italia. At anno tertio post euersam Troiam Æneas in Italia ab Latino Latij rege exceptus, post Turnum victum, Lauiniam coniugem habuit, vnde Lauinium: quin & Ascanius ex Creusa filius Albam posuit. Quis credat à victis Phrygibus Romanos orbis Dominos prodituros?

Heli. Anno Mundi 2939. Israëlitæ dira clade victi sunt à Philisthæis, Dei Arca capta, cæsi Heli liberi, ipse ad nuntium de sella corruens animam egit. Ita Deo filiorum noxas in patre, & Principum in populo ad exemplum orbis puniente.

CAPVT V.

A Samuële ad Imperium Babyloniorum.

Samuël ANno Mundi 1940. Samuël quadragesimum annum agens, prophetijs virtutibusque clarissimus, à Deo in Principatum populi iam ante vocatus, ab eodem populo suffragante numine Iudex eligitur. Vita, religione, administratione reip. sanctus, ab auaritia & cupiditate omni alienus, præstans iudicijs forma & exemplar.

Cir-

Circa Annum Mundi 2961. Spartanorum Reges initia habuerunt. Cùm enim Heraclidæ siue posteri Herculis in Peleponnesum rediјssent, vnus illorum Aristodemus Lacedęmone regnum fundauit, qui cùm duos filios reliquisset Proclem & Eurysthenem; duæ inde Regum familiæ Spartæ ortæ sunt; vnde multi Reges; raro in humanis rebus euentu, vt pax diutius inter consortes regni perseueret. *Spartæ Reges.*

Anno sequenti Saulem Samuel inunxit in Regem, cùm viginti annis solus Rempubl. administrasset; virum corpore quidem eximium, sed animo moribusque rusticum, vnctione ita immutauit, vt iam Regis imbutus animo, virtutes Regias momento induerit. Eo nimirum diuina humanis suffragia discrepant, quod humana Regno dignos non faciunt, diuina faciunt. Anno proximo sortes coniectę sunt in comitijs populi, & Deo admoderante in eundem Saulem ceciderunt. *Saul Rex.*

Anno Mundi 2969. Dauidem Samuel Regno inaugurat, abdicato diuinitùs propter obsequij detrectationem Saule; adeò Deus obtemperantes Principes, quales suos ipsi subditos, flagitat. Hic Dauid, puer & ouium ductor, in Regem dotibus omnibus cumulatissimum *Dauid Rex.*

bre-

breui euadet, per labores & ærumnas; quæ certissima sementis est gloriæ.

Goliath Nam statim anno post altero Goliathum pro mole corporis viribus ac audacia præditum, pastoritia funda prostrauit. Quam impar certamen! puer in virum, pastor in militem, in armatum nudus; à nudo tamen stetit victoria; nec vinci potest, quo cum Deus pugnat.

Saulis mors. Anno Mundi 2979. luctuosissima Sauli clades & Israëlitico contigit populo; victi à Philistæis, ipse Saul in ensem pre desperatione incubuit; amantissimus Dauidi Ionathas cæsus in prælio; impletæ minæ per Samuelis vmbram Regi intentatæ. Luxit Dauid iacturam hostis, regnum hac ruina partum displicuit, quod ipsi vt traderet Deus & Saulem inimicum, & amicum Ionatham sustulit.

Codrus. Anno Mundi 2985. Codrus Atheniensium Rex vitæ breuissimę immortalitatem famæ anteponens, seipsum pro suis piacularem victimam obtulit suaque morte victoria parta, victus hostes vicit, amoris in patriam vel patria ipsa pereunte, ęternum in vltima secula monumentum.

Dauid regno pulsus. Anno Mundi 3009. Dauid illustre vicissitudinis humanæ specimen, per Absa-

Absalonem filium regno pellitur; Deo iam ante continuis calamitatibus cędem Vrię & adulterium vindicante. Vt documentum Regibus foret in supremum Regem non rebellare, & in Principe libidinis pœnas non differri. Hæc peccati pœna, sed pœnitentia fructu non caruit, nam Pater regno redditus, filius victus & à Ioabo confossus, pependit impius crinibus, & vnde superbiam, inde mortem hausit.

Anno Mundi 3011. contigit Ionica emigratio, cùm ex dissensione inter filios Codri exorta, & Medonti licet claudo per oraculum Delphicum regno asserto, Nileus eius frater educta iuuentute nauigauit in Asiam, vrbesque celeberrimas posuit. Ephesum, Miletum, & alias, quæ Grecæ origine, lingua & affectu, occupatæ mox à Parsis, diuturni belli causæ fuerunt. *Ionica emigratio.*

Anno Mundi 3020. Salomon ætatis anno vigesimo primo, Patris adhuc superstitis iussu, regno inungitur, Nathane Propheta & Bersabea matre curantibus; fratre Adonia spe regni quod jam occupabat, imò & vita deiecto. Ita regnum inter & mortem nihil medium est, & ab vno pulsus in alterum ruit. Hic est Salomon, qui cùm sapientiam rebus alijs præoptauisset, sic & alia *Salomõ Rex.*

alia bona est assecutus, vt diuitijs pace ac felicitate præcipuus Regum clarissimus, & magnificentissimus longè omnibus laudi fuerit & miraculo.

Dauidis mors

Sequenti anno Dauid rex moritur, regni 40. à Samuelis schola Propheta eximius; pietate in Deum, iustitia in subditos, moderatione in hostes, omni laude maior; sic sancta in piorum memoria pœnitentia, vt pœnitentium exemplar delictum suum sanctum effecerit.

Templi cõsecratio.

Anno Mundi 3030. Templum Hierosolymitanum septimo ante anno à Salomone fundatum, ab eodem perfectum est & inauguratum: Pompam, aurum, gemmas, suppellectilem quid referre prosit, cùm id maiestas Dei præsens insederit, sedemque cœli vicariam Solymarum Templum optauerit?

Homerus.

Anno Mundi 3039. natus est Homerus, Poëtarum princeps, imò doctrinæ omnis fons & origo. Septem vrbes de tanto viro contenderunt; placet sententia, quæ Smyrnam laudat. Vixit annis centum quatuor; vir tantus mori nunquam debuerat. Hoc porrò seculum, vt Iudæis Prophetarum est, ita & Græcis Poëtarum; alijs diuino, humano alijs furore perculsis.

Annus

Annus Mundi 3047. illustris fuit clarissima illa pugna honoris, magnificentiæ & stuporis; cùm Regina Sabæ, Nicaulam dicunt, Salomonis fama excita, ab Arabia felici ad eum se contulit, vbi sapientia & opulentia Regis supra famam perspecta, ingentibus licet datis muneribus, rediit locupletior, vera in Deum fide. Felix mulier, quam multis post annis Christus ipse Deus canon omnis laudis commendauit. *Regina Saba.*

Anno Mundi 3059. sapientissimus ille mortalium iuxta ac stultissimus Salomon, anno regni 40. curis potius quam annis, delicijs quàm laboribus confectus, vitam admodum variam morte conclusit. Prodigiosa antithesis! nam Salomoni quid dissimilius Salomone; componatur prior gloria cum posteriore dedecore, sapientia cum dementia, Angelica adolescentia cum senectute nequissima, religiosa iuuentus cum propudiosa canitie. An pœnitentia tot eluerit labes; incertum; sententia fauentium placet; ne tanta beneficia Deus perdiderit. *Salomonis obitus.*

Sequenti anno Israëliticum regnum, diuisum est; cùm Roboamus Salomonis filius in tribu Iuda & Beniamin regnaret; decem aliæ in Ieroboami verba iurauerint, sæuitiam, & aua- *Roboã, Ieroboã*

& auaritiam Regis detrectantes. At summo crimine Ieroboamus Idolorum cultum inuexit, dum religionem suorum veritus, dedit illis Deos quos colerent. Ita plerumq; pietate abusi Principes, veram euertunt, vt falsam in commodum suum substituant.

Sesostris Ægyptius. Circa id tempus regnauit in Ægypto Sesostris, scripturæ Sesac; qui victorijs Orientem totum peruagatus, ad Æthiopes Scythas penetrans, iam animo imperium orbis agitabat: sed primùm à superbia felicitatis asseclà victus, cùm deuictos Reges ad currum iungeret; & ipse ab Esubope Colchorum Rege secundò vincitur. Ita Regibus capitalior nullus hostis quàm vanitas.

Huius filius Sesostris Pheron, deprehensas à curatione oculorum impuras, mulieres omnes Ægyptias flammis addixit; præter vnam olitoris coniugem, quam coniugio, & regno donauit. Quæ sexus labes, tot inter fœminas vnam esse castam!

Abias. Anno Mundi 3077. Abias filius & successor Roboami in Ieroboamum pugnauit, tanta victoria vt ex hostibus ceciderint quingenta millia. Mirum, non esse ab hac victoria debellatum; nisi Deo placuerit, Iudæ Regum hostes, non perdere, per quos

ipsi

ipsi in pietate perstarent vel ad eam si deflecterent reuocarentur.

Anno Mundi 3080. Asa Abiæ Patri in regno successit, ignauo & impio fortis & pius; nam & Idolorum fana demolitus, Priapique lucos exciso, diuinum cultum instaurauit & præclaram de Æthiopibus palmam retulit, qua illi ad decies centena millia militum terrore immisso diuinitus, amiserunt, ingensque præda cessit victoribus, sic victorias religio parit, & fortitudinis obstetrix Pietas. *Asa.*

Anno sequenti sceleratissimus ille Ieroboamus, tandem vltione Diuina reum assequente, à Dæmone perimitur; hæc enim ipsius adorati merces. Successit Nadabus, mali corui malum ouum; qui anno post altero, pessimo humanarum rerum exemplo à Baasa transfoditur. Occupauit regnum interfector, & 24. annis tenuit; dormitante aliquando in sceleribus Deo, nunquam consopito. *Ieroboami mors*

Anno Mundi 3110. cùm regnum Israëlis post varias contentiones peruenisset ad Amri, & Thersa vrbs regia cædibus & rapinis vastata esset; idem Amri Samariam vrbem in monte condidit, quæ deinceps regni *Samaria.*

pri-

primaria opibus & munimentis euasit.

Achabus Iezabel. Anno Mundi 3138. Achabus Amri filius, cùm scelera sceleribus instigante Iezabele vxore cumulasset, spretis Eliæ monitis & Micheę vaticinijs, tandem à Benadab Syriæ Rege quem ante vicerat, profligatus & cęsus patientiæ Dei pœnas dedit. Anno post decimo tertio, Iehu Israelis regno occupato, Iezabelem criminum omnium fęminam, debita dudum morte mulctauit: nec in mortua parcitum pęnæ, nam & à canibus discerptum cadauer, & 70. Achabi filij, in diuinæ vindictę appendicem, ferro necati sunt.

Elias. Anno Mundi 3139. Elias Thesbites Propheta sanctissimus, curru vectus igneo totus ipse ignis è viuis abijt non moriturus, prodigiorum patrator insignis, Moysi suppar vel æmulus; nisi quod ad pęnam alter, alter ad veniam,

Elisæus Deo vsi sunt. Successit Elisæus non indignus Magistro discipulus, qui cùm mira viuus plura perfecisset, & in sepulchro mortuum suscitauit, mortuus tamen; adeò triumphare mortem in alio quibusdam licuit, at in se nemini.

Iosaphatus. Anno Mundi 3145. Iosaphatus moritur Iudæ Rex, Asa patre sanctior, zelo, fortitudine, & victorijs à cœlo clarus.

Lycurg. Circa annum Mundi 3152. Lycurgus

La.

Lacedæmonijs condebat leges; sapientia ac temperantia morum clarissimus; qui exilium regno anteponens, tutor pupillo regnum restituit, seque in patriæ gratiam exulem iussit. Spartæ Imperium dedit in legibus, quarum obseruantia quandiu viguit (viguit autem per quingentos annos) seruitutem Sparta nesciuit. Nec tamen eas dubitem ab Apolline, hoc est ab impurissimo Dæmone traditas, quæ furtum & adulterium non plectebant, adeò vt laudarent: quid fiet illorum vitijs, quorum virtutes turpitudinibus tantis infamantur?

Anno 3157. Athalia sola ex Achabi prole superstes, quæ septimo ante anno Ochosia Iuda Rege filio suo demortuo, prolem omnem regiam quantùm in ipsa fuit peremerat, regnumque vi occupatum, vi & cædibus administrabat; adnitente Ioiada Pontifice ferro occiditur, Ioa octenni in regnum assumpto, quem infantulum Auiæ crudelitati subtractum Ioiadas clanculùm educabat. Sic Achabi stirps euulsa radicitùs, nullo germine repullulauit. *Athalia Ioas*

Circa hæc tempora Reges Ægypti Pyramides prodigiosa vanitatis humanę monumenta certatim erigebant, immensis populorum sumptibus & *Pyramides.*

ærum-

ærumnis; in quibus illa celeberrima, quæ quinque stadia longa, pro miraculo mundi habita est. Sed Regum superbiæ Deus illusit, qui disiectis molibus & nomina perdidit conditorum, vna tamen perstat; an ad maius ludibrium? nam auctor nescitur, & Trophæum Regum vespertilionum asylum est. Ite mortales & immortalitatem à saxis quærite.

Dido. Anno Mundi 3166. plerique à Didone Carthaginem conditam asserunt. Hæc Elisa, quæ Tyro profuga, delata in Africam virilis animi fœmina, vrbem condidit; nec oblita sexum Iarbæ thalamis mortem antetulit: nempe ornamentum fortitudinis pudicitia: & supra laudem est, vtriusque sexus laudem reportasse. Malè igitur Maro de Didonis nuptijs cum Ænea; Romanus gentis odia persequutus est; nec acerbius potuit, quàm Punicum genus in ipso fonte inficiendo.

Ionas. Circa annum mundi 3216. Missus est legatus ad Ninum seu Niniuem Ionas. Quis crederet, nisi se Deus assertorem daret? in piscis deuorantis vtero seu in carcere, seu in asylo, triduum egit; post vrbs Ninus voluptatis sedes & flagitiorum ad liberi Prophetæ vocem repentè mutata, Rege ipso (Sardanapalum, quod mirum est volunt)

fac-

ſaccum induente. Vtriuſque prodigij prodigioſus effectus; primum Ionam mutauit; alterum Deum; pœnitentibus abdicata pœna pepercit.

Anno Mundi 3235. Aſſyriorum Rex Sardanapalus à Belo 37. meretrice quauis corruptior, ab Arbace Medo, Beleſo Babylonio, alijs Ducibus rebellantibus, iam biennio Nini obſeſſus, tandem inundatione Tigris muro labem paſſo, ſibi deſperans; gazas & opes mulierum greges & Eunuchorum, luxuriæ regię inſtrumenta, ac ſeipſum in pyram coniectum, abſumpſit incendio. Pudet annis viginti monſtrum illud hominis ſuperaſſe; libidinum quo diu flagrabat incendium hanc pyram meruit. *Sardanapalus.*

Aſſyriorum imperium Duces diuiſerunt; Arbaci Medo magna pars obtigit, Phul ſibi N num ſepoſuit: In quo & ſucceſſoribus aliquot regnum Aſſyriorum licet grauiter imminutum ſtetit adhuc per annos centum; donec ad Babylonios euerſa plane Nino translatum eſt. Ita ludit in orbe terrarum præpotens Deus, quaſi bullas euanidas regna concutiens. *Aſſyriorum regnum.*

Anno Mundi 3240. Caranus regij ab Hercule ſanguinis, in Macedonia *Macedoniæ regnum.*

nia pulsis regulis & adiunctis gentibus, primus Macedoniæ regnum constituit; à quo Alexander per patrem ab Hercule, ab Achille per matrem. Medius inter Herculem & Alexandrum Caranus, à sole gemino lucem arcessit.

Hesiodus. Circa annum Mundi 3245. Hesiodus Poëta perelegantis ingenij, & mollissima, vt ait Paterculus, dulcedine carminum memorabilis ingenti fama nomen sibi fecit. Et post mortem alieno beneficio clarus, cùm eius interfecti cadauer in mare proiectum, Delphinum vehiculo sit terræ redditum, & canis indicio reperti sicarij: Animantibus humanitatem vbi ponunt homines induentibus.

Olympiades. Anno Mundi 3278. ante Christum 775. cepit Gręcia tempora per Olympiades designare, quibus Historia certitudinem omnem suam debet. Et quidem antè annis 430. Ludi Olympici fuerant ab Hercule constituti, sed illæ 27. Olympiades obliteratæ. Ludos Olympicos restaurauit Iphitus Elæorum Rex, iussitque vt victorum nomina scriberentur in tabulis & columnis; memoriam temporum seruauit gloria; per Olympionicas salua Historia: primus victor Choroebus Elæus in monumentis perscriptus est, qui cursu vicit

(post

(post Athletæ additi, dein & quadrigę) merentur in historia locum, per quos illa stetit.

Sequenti anno Phuli Assyriorum Regi successit Teglaphalasar, qui luctuosissima clade Israëlitas affecit, vastata penitus regione, captiuisque abductis ingenti numero; Tardè sed grauiter, iam ad pœnas Deo progrediente. *Teglaphalasar.*

Anno Mundi 3302. Olympiadis septimę primo, ante Christum 751. illa gentium Domina Roma condita est. Conditores fratres Romulus & Remus, qui per incestum geniti, nam ex Amulio & Rhea nepte; seruati miraculo; quippe Tiberis proiectos in alueum in ripam retulit; & Lupa quæ vorare debuit, vbera præbuit; postea ætatis anno 18. auspicijs aui Numitoris, nouam vrbem 21. Aprilis, vel vt alij volunt (adeò rerum vel clarissimarum initia incerta sunt) 4. Octobris traductis ex Alba incolis posuerunt. Sed exorta statim discordia, in rixa Remus, vel à fratre vel ab alio cæsus, superstiti Romulo regnum stabiliuit. Effer te Roma, Petro nondum sacra, & superba imperes orbi; dum ortum tuum incesto, sacrilegio, & parricidio debeas. *Roma condita.*

Anno Mundi 3309. Achaz rex Iudæ impietatis portentum vltimum, *Achaz.*

C tan-

tandem odiosissimam Deo vitam clausit, Ezechia filio succedente, sanctissimo & religiosissimo Principe: Deo prouidente, vt delicta patris natus emendaret. Mirum, ex corruptissimo trunco prodijsse ramum incorruptum.

Israëlitici regni finis. Anno Mundi 3314. Regnum Israëliticum institutum à Ieroboamo per rebellionem & impietatem, post 255. annos planè euersum est. Salmanasar Assyriorum Rex, Teglaphalassaris successor, detrectante tributum Osea, Samariam obsidet, tertio tandem anno vi expugnat. Regem Oseam agit in vincula, in quibus moritur, Israëlitas omnes captiuos Ninum deducit.

Tobias. In quibus sanctissimus Tobias, cum Anna vxore & Tobia filio adhuc anniculo, is per aduersa tentatus plurima, vt deinceps beneficijs pluribus cumularetur; in visu restituto, in reddito filio, in inuenta nuru, in aucta pecunia, in tutela Angeli; quam multa Deus in calamitatum mercedem rependit! At discant Reges, interire regna vt homines, nihilque tutum quod diuina basi non nitantur.

Isaias. Hanc regni cladem prænuntiarat Esaias, ad refrænandam Achasi impietatem à Deo immissus; sed canebat surdis diuinus psaltes; Cassandræ interminanti Troiæ exitium fides

fides non habita. Hic est Esaias regij sanguinis qui vaticinij laude supra omnes clarus, Christi futuri mysteria sic prospexit, vt inter ipsius viuentis præcones annumeraretur. Nec à vaticinio vita abluſit; aſſiduis ęrumnis exercita; adeò ad Christum via patet vna per labores.

Anno Mundi 3319. Sennacherib Salamanaſare patre vita functo ſuſcipit regnum, qui Iſraëliticos ſub parente liberalius habitos acerbius vexauit, vt inde virtuti Tobiæ in iuuandis & ſepeliendis fratribus, vel imminenti vitæ diſcrimine, honeſtiſſimus locus daretur; nam oppreſſa virtus glorioſior eſt. *Sennacherib.*

Anno Mundi 3322. prodigium illud inauditum in orbe contigit, cum Ezechiæ ad mortem decumbenti nuntiata eſt ab Eſaia valetudo, & ad annos quindecim vitæ incolumitas; & in ſignum ne de oraculi fide ambigeret, reuocatus cum horologij publici vmbra ſolis curſus, vt ille dies ad duodecim horas, viginti additis, horarum triginta duarum fuerit. Quam honeſtius hic producitur dies, quam infamis illa Græcorum nox, quæ famulata adultero Herculem genuit! *Sol regreſſus.*

Anno Mundi 3324. Deus Opt. Max. *Sennacheribi clades.*

Ezechiæ salutem coronat victoria. Redibat ouans ex Ægypto Sennacherib, gemina de Ægyptijs ac Æthiopibus palma prætumidus, vrbique Ierusalem numerosissimis copijs imminebat; cum in ipsius vrbis conspectu, nocte concubia, Angelus Domini *Assyriorum* 185. millia strauit, & in ijs pugnacissimos quosque, sed cæde tacita, strepitu nullo aut clamore. Quam miserabilis castrorum facies, solis luce cladem retegente humana maior visa est & Author notior, quò ignotior. Rex perterritus, fuga præcipiti Ninum petijt, furore percitus in Hæbreos! quem nec exeruit, nam à filijs in templo cæsus est, & scelus nouo compressum scelere. Parricidę profugi Assaradono fratrum minimo regnum reliquerunt; nec enim adhuc parricidia regno donabantur.

CA-

CAPVT VI.

A Babyloniorum Imperio ad Persicum.

AB hac clade Merodachus Babyloniorum Præfectus, excusso jugo Assyriorum, quorum vires propemodum fractas expeditione Iudaica senserat, se Regem tulit; vt qui aliena appetebant Assyrij, amitterent & sua. Is est Merodachus, qui post annis aliquot Babyloniorum regnum in Assyriorum ruinis eriget. Nimirum anno mundi 3334. Olymp. 15. anno 1. Quo victo & cæso à Babylonijs Assaradone, Assyriorum imperium penitus euersum est, vastata Ninus, & Merodachus ipse Babyloniorum totiusque Orientis Dominus euasit. Ita secundò Babylon sedes Imperij, futuris seculis quasi Phœnix è cineribus suis oritura. *Babyloniorum imperiũ*

Anno Mundi 3337. Ezechias Iudæ Rex è viuis abijt, pietate, obseruantia in Deum, & rebus gestis clarus in paucis; pessimi patris natus sanctissimus, pessimi nati pater sanctissimus: nam *Ezechias.*

Manassem genuit, quo peiorem, si finem demas, nulla ætas vidit.

Esaiæ mors. Nam vt ex regni præludijs sumas auspicia, statim in contraria Patris studia raptus, in os sacrum Numinis Esaiam illum, ab immanitate Achaz intactum, morte simplici non contentus, serra dissectum, venerabilem senio virum, sanguine proximum, acerbissimo cruciatu necauit. Vt inde non mireris cædes, flagitia, magiam, parricidia, & quæ audet in potestate summa improbitas: perierat tandem, nisi perijsset.

Romuli mors. Anno Mundi 3338. Romulus viuere desijt, quo fato, an à suis cæsus, an à dæmone raptus, incertum: Quirini Numen posteritas fecit; & sanciuit.

Numa. Numa successor, inducta Romę superstitione; placuit ipsi commentum Egeriæ, vt mortuus facilius haberetur Deus, cui etiam viuo cum dea commercium. Et tamen multis Magiæ suspicionem non leuem mouit.

Gyges. Et eodem tempore Gyges in Lydia præstigiator & Magus, annuli beneficio aspectum hominum fugiens, Candaulis Lydorum regis abusus gratia, suam ipsi coniugem, & per coniugem, vitam & regnum rapuit. Hæc nempe beneficia ab amasijs Dæmonum. Huius Gygis abnepos Crœsus, &

& ipſe per Dæmonis fraudem regno priuandus.

Anno Mundi 3344. Manaſſes iam ſeptimum annum impietate omni ſe polluens, Babylonem captiuus ductus eſt; vi an dolo captus, ambiguum. At ex his vinculis capto libertas, nam ex calamitate ſapiens, & pœnitens ſcelerum, Deum appellauit, auditusque, ſtatim à Merodacho dimiſſus regnum repetijt: vbi alter à primo, flagitia virtutibus emendauit. Felicem miſeriam! quæ mancipat corpus, animi vindex; hoc eſt terram & chalybem auro & cęlo mutare. *Manaſſes.*

Anno Mundi 3346. ante Chriſtum 707. Amaſon ſanctiſſima Iudith de Holopherne cæſo triumphauit. Is à Merodacho (quem & Nabuchodonoſorem vocant) totius orbis Imperium ambiente, cum numeroſiſſimis copijs Imperator, Bethuliam obſidebat, iamque expugnabat; cum Iuditha Hebræa mulier, Græca Helena pulchrior quia in pulchritudine ſumma caſtior, captum oris ſpecie Ducem, poſt vino madidum & ſomno oppreſſum, capite minuit. Nec arduum obſeſſis fuit, palabundum exercitum & ſine capite truncum concidere; paſſim cædes, ſpolia, triumphi. Ita victorem Deus à victo *Iudith.*

percutit, & per imbellem fœminam inania de orbe vota disiecit.

Aristomenes. Anno Mundi 3368. bellum Messenios inter & Spartanos exarsit iterum; Aristomene duce fortissimo Messeniorum, Tyrtæo Poeta Atheniensi Spartanos ducente: Poesis, quis credat? fortitudinem vicit; subacti Messenij; ipse Aristomenes post patrata fortitudinis suprà mortalem prodigia; captus, vulneratus, tortus, morti applicitus, (nusquam peius de virtute fortuna meruit) tandem coactus est in Siciliam fugere; vbi Zanclam vrbem occupauit, & Messanam dixit: Exilio quam Patria fortunatior, ituræ in posteros vrbi nomen dedit. *Messana.*

Vrbes variæ conditæ. Fuit hoc seculum conditis vrbibus perillustre; quo Parthenij primo bello Messenio à Spartanorum adolescentibus, maritis eos ad vxores mittentibus ne à bello discederent, procreati, duce Phalanto Tarentum in Italia posuerunt; & Corcyram Corinthij, vnde insulæ nomen; & Chalcedonem in Asia Megarenses, iure cæci dicti, quòd transmisso freto in Europa commodius non posuissent: sequutæ sunt Cizicus in Asia, Astacus post Nicomedia in Bythinia, Locri in Italia; in qua & antea Croton & Sybaris, vt in media Ecbatana à Deioce Medo,

Ita

Itâ Romam conditam ſequutę ſunt vrbes quàm plurimæ, vt deinceps eſſent quas vincerent.

Peperit & hæc ætas Poetas duos Iambico carmine celebres, Archilocum & Hipponactem; quorum Archilocus Iambum armauit ad maledicta & contumelias, Lycambe ſocero ad ſuſpendium impulſo: Hipponax tantò magis incendit, quantò facilius inuentis addere. Pudet inuentum oblectationis traductum in perniciem impleuiſſe ferrum, & laqueum; ipſi Muſarum Perylli ſuo inuento opportunius perijſſent. *Poëtæ Iambici.*

Memorantur & in Muſica nobiles Ariſtoxenus & Terpander, nam affinis eſt Poetæ Muſicus; in vtroque carmen; menſura, cantus, & voluptas. *Muſica.*

Anno Mundi 3376. Merodacho patri demortuo Ben-merodachus in Babyloniorum regno ſucceſſit, de quo in Hiſtoria mirum ſilentium, ſed rarò magnis parentibus æquantur filij: præterea futurus auus Nabuchodonoſoris, obſcuritate propria clariorem effecit nepotem. Tametſi magnum eſt, magnum Principem orbi genuiſſe. *Ben-merodachus.*

Anno Mundi 3384. Numa Pompilius deſijt viuere, fœlix quod placidam indolem bella non turbarunt; armauit *Numa.*

pacem religionibus; quos prædones fecerat Romulus, ciues reliquit; finitimorum arma inermis compescuit; & Ancilibus, Salijs, Lituis, quam gladijs scutisque fortior, togatus plures quam sagatus Romulus triumphos meruit; si maius est, in semente quam in segete bella exscindere.

Tullus Hostilius. Ad regnum sequenti anno euectus Tullus Hostilus. Is, vt res humanæ vicibus constant, statim Martiam gentem ad militarem operam reuocauit; ne hostes deessent, Albanos hoc est fratres aggressus est, & per Horatios imò per Horatium profligauit. Tunc primum inter vrbes institutum parricidium; matrem Albam 487. annos natam Roma filia euertit ac diruit; adeò parum est ambitioni homines perdere, ni saxa perdat. Perijt Tullus incendio 32. post anno, domo regia de cœlo tacta: domestico debebatur incendio, qui affines bello incenderat.

Iosias. Anno Mundi 3395. Iosias octennis Iudæorum regno inauguratur; Amone patre sceleratissimo bipedum, post alterum regni annum per domesticam proditionem interempto. Et hic Amon Manassis patris æquauerat crimina, non pœnitentiam; nec enim ad eam itur per prospera; sed Iosias filius sanctis-

ctissimus fuit; ita Deo admoderante, ne pietas impietate obrueretur.

Circa hæc tempora natus Ieremias, luctuosissimus calamitatum populi vates ac testis, qui Iosiæ in euertendis idolis prouisus cœlitus administer, dein Sedeciæ pessimi redargutor; tandem post famem, flagra, carcerem, vincula, vita in perpetuis miserijs aut suis aut alienis, & eò forsitan grauioribus, decursa, in Ægypto à suis cæsus est: adeò veritas vbique gentium odium parit. *Ieremias.*

Anno Mundi 3415. Ancus Martius Numæ ex filia nepos Romæ regnum capessijt. Is inter auum & Tullum medius, reuocata religione nec omisso bello, Latinos sæpius victos Romam induxit. Hic enim tunc fructus victoriæ, vt qui victi essent, Quirites facti in eorum qui vicerant numerum referrentur. Et ædificijs Vrbem Ancus ornauit, meritò quam auxerat ciuibus; & Ostiam ad mare condidit, quasi portam ad transmarinas palmas aperiret. *Ancus Martius.*

Anno Mundi 3425. Iosias ille pius in Pharaonem (qui & dictus Necao) Ægypti Regem decertans prælio, sagitta ictus interijt; nec enim sanctis illibata semper prosperitas. Simul cum illo religio perijt omnisque pietas. *Iosia mors.*

Ioachin Nam Ioachin successor, & ab hoc populus ad idola relapsus est, & Prophetæ cæsi, & criminum nulli parcitum est; donec capta à Babylonijs Ierosolyma, & ipse Ioachin cum viris primarijs (inter quos infans è stirpe regia vir tantus futurus Daniel) Babylonem captiuus abductus Belli causa, quod is interempto Iosia patre, cum Ægypto fœdus percusserat, Babyloniorum hoste perpetuo. Hęc principum sors est, qui potētiores intermedij sunt; vt pax vnius, fit bellum alterius.

Nabuchodonosor. Anno Mundi 3429. Nabuchodonosor ex rebus gestis & ad discrimen Patris, dictus Magnus, Babyloniorum fit Imperator. Rex cunctis maioribus suis maior, & quo vix quisquam potentior vllo seculo memoratur. Hic statim Ioachinum vectigalem factum regno redonat, & in auspicia victoriarum ingenti prælio domat Ægyptios. Magni Regis primordia parcere subiectis, & debellare superbos.

Draco. Anno sequenti, Draco ferebat Atheniensibus leges, scriptas vt dicunt sanguine, cum culpam vel minimam mortem sancirent. Fertur postea in theatro ab Æginensibus gratulantibus petasorum coniectu oppressus. Digna prorsus crudelissimi hominis gratulatio.

tio. Tunc & Arion cytharędus ab Sicilia in Tænarum Spartæ Delphino vectus incolumis, ex auaritiæ Syrtibus enatauit, in fluctibus tutior quam in naui, naufragus felix, perimendus à remige, voraturum piscem habuit remigem; nempe alter aurum sitiebat, alter non nouerat. *Arion.*

Anno Mundi 3436. Nabuchodonosor in Iudæos expeditionem suscepit, detrectantem tributum pendere Ioachinum dolo capit, & admissus vrbe interimit, interempto Ioachinum filium vel Iechoniam filium subrogat; & statim pertæsus Babylonem captiuum perducit, per annos 37. toleraturum pædorem carceris; regnumq; Sedeciæ tradit captiui patruo. Tunc quã captiui! inter quos Ezechiel, futurorum quantus inspector! tunc deserta Ierusalem, dilecta Chaldæa; in qua Daniel, Susanna, Esdras, Nehemias, Zorobabel, calamitatem Sanctorum esse pabulum docuerunt. Et altero post anno cœpit Ezechiel, ex mirabili quadripartiti monstri apparitione, paratam in populum iram Numinis prænuntiare, obsidionem Solymæ designare, & captiuos fratres ad religiones patrum cohortari. *Sedeciæ Rex.* *Ezechiel.*

Anno Mundi 3437. V. C. 138. Tarquinius Priscus, origine Corynthius *Tarquinius Priscus.*

Romæ fortitudine, liberalitate, & humanitate conspicuus, Anco Martio mortuo, primus per ambitum, & habita oratione regnum obtinuit. Nec adnixa parum Tanaquil coniux, quæ imperio nata, viri animum ad summa impulit, pro sua parte euexit. Fortunam statim virtus iuuit parta de Latinis ampla victoria, quam curru aureo insignibusque triumphalibus Tarquinius Romę decorauit. Pompam Victoriæ placuisse credas, quam vt postea sæpe repeteret, sæpius vicit.

Susanna. Anno sequenti Daniel duodecimo circiter ætatis anno, iam prudentia supra virum clarus, Susannam castissimam fœminam à præsenti morte vindicauit, pœna in libidinosos senes reuocata. Ita libidinem vt præsens pœna nusquam non sequitur, sic castitati sua merces semper rependitur.

Stesichorus. Circa annum Mundi 3442. in Græcia Poetica arte clari erant Alcmæon & Stesichorus; quorum ille de Musis scripsit, hic ad lyram Castoris Heroumque res Epicè cecinit. Et admissæ in tantæ laudis partem mulieres; cùm *Sappho.* Sappho & Erinna scriptis carminibus à Græcia orbi vniuerso post innotuerint; longè

cla-

clariores, si acumen ingenij castimoniæ laude honestassent.

Anno Mundi 3446. ante Chr. 607. expugnata est à Nabuchodonosore Hierosolyma, à fuga retractus Sedecias, oculis liberorum nece ante fœdatis orbatus, catenis grauis, Babylonem ductus est; vbi in vinculis aliquantò post mœrore perijt: vrbs victorijs furori libidini, rapinæ, & contumeliæ cessit; ædificia tum publica tum priuata incensa, ipsumque Templum domicilium Dei detractis ante vasis conflagrauit. Magna omnia calamitatis humanæ exempla. Ieremiæ parcitum, & permissa libertas, vt qui in delicto non fuerat, in pœna non esset: vir tamen sanctus in ruinis vrbis perstitit, nec libertate vsus est, nisi vt patriæ miserijs præsens, eas acerbius lugeret.

Solyma capta.

Ieremias.

Circa annum 3450. & sequentes Nabuchodonosor vniuersum propemodum orbem subijciebat. Nam præter Solymas captas, Tyrum decimum tertium annum obsessam deditione obtinuit, contentusque victoria, vectigalem fecit: dein Ninum tanti olim sedem Imperij, quasi æmulam sui; deleuit clade tam horrenda, vt eam aliquando fuisse nunc laboret Annalium fides. Potentissimis vrbibus victis, quasi solutus repagulis, latè cum ar-

Nabuchodonosoris victoria.

armis per vniuersas terras palmas circumtulit; nam Persas, Medos, Assyrios, Armenos, Hyrcanos, Arabes, Syros & Iudęos sibi subiecit: in Ægyptios mouit, & interempto Aprye Rege profligauit; vastauit Africam, & in Æthiopes non fama modò, sed & victoria penetrauit: cum se à Meridie ad Septentrionem reflectens, quasi cursum lustrans victoriarum, Iberiam, Pontum & Thraciam tam fortiter quàm fœliciter submisit: ea rerum gestarum gloria, vt nec Alexander mundi fulmen, nec Romanum imperium regnorum pelagus, ipsi par fuerit. At tantò post inferior, quantò nunc maior, adeò grauior ex sublimi loco ruina est. Idem ab alijs Nabynithus, vel Labynithus appellatus est.

Daniel regni Minister.

Porrò tot victorias ornabat, imò promouebat, ingens sapientiæ & literarum studium, sine quo potestas vix vlla stabilis. Fons illius Daniel in florentissimã Regis admissus gratiam, relato, & exposito de monarchijs mystico somnio; vnde postea tanti Imperij Prorex creatus est; an ita Iudæis prouidente Deo, vt victoribus victi imperarent; an ostendente felicitatem humanam somnium esse, cum Iosepho & Danieli tantam ex somnijs attribuerit. Sanè hinc origo liberalium disciplina-

rum,

tum, quas tunc à Daniele Chaldæi, dein à Chaldæis Græci hauserunt, emolumento suo quàm maximo, ac Græca iactantia in terras reliquas post disseminarunt.

Anno Mundi 3454. V. C. 153. in Viennensi Gallia commodissimo ad Mediterraneum situ à Phocensibus profectis ex Asia posita est Massilia. Vrbs institutis, studijs, legibus, temperantia, & perpetua in Romanos fide; ac deinde in Orientem totum commercio, præter portum ad stationes nauium aptissimum, magni olim futura nominis. *Massilia*

Anno Mundi 3455. Nabuchodonosor sui iam impos, præludebat ad belluam se Deum faciens; quippe statuam auream simulachrum sui, adorandam orbi proposuit, non corporum modò, verum & animorum victor futurus. Sed à tribus adolescentibus Hebræis victus est, quos veri Dei religio idoli cultu interdixit. Inde victores in fornacem coniecti ad incrementum victoriæ; quot enim ab illo palmæ, quot prodigia! in flammis Iuuenes rore perfusi, Chaldæi foris flammis inuoluti: & quod maius est, contumacia Regis fracta, victa impietas, vt se tunc hominem & minorem Deo fateretur. *Nabuchodonosoris statua.*

Anno Mundi 3460. Solon Athenas sa- *Solon*

sapientissimè gubernabat; Draconis inhumanas leges emendauit, Areopagum obsoletum penè instaurauit, ciuibus suis æquè moribus ac verbo præiuit, & cum in ijs regnare posset, obsequi maluit. Fuit ei Anacharsis coæuus, qui ex Scythia profectus Athenas iam veræ Philosophiæ sementem fecit, quam deinde suo in Socrate vana Græcia in cœlum extulit; at ea in laude Scythia illa barbara prior, & fortasse maior.

Anacarsis.

Anno Mundi 3464. portentosam regij fastus pœnam mortalibus obiecit Deus: cum Nabuchodonosor propagato latè per orbem imperio, fastu & arrogantia tumidus, Babylonis amplitudine captus, exemplò ita mutatus est, vt se feram ratus, abiectis insignibus regijs, nudus & quadrupedis instar incuruus, in syluis locisque auijs per septem annos ferino victu & ritu egerit; læsa phantasia, qua se leonem aut vrsum credebat. O mortalitas, quantis pates casibus! quis à Rege ad belluam lapsus!

Nabuchodonosor bellua.

Qui tandem septimo post anno, sibi, regno ac Deo restitutus, à bellua quam à rege modestior sceptrum recepit; quod vno anno tenuit. Princeps inter summos numerandus, hoc maximè quod Da-

nielem

nielem Ministrum & Historicum, sortitus, per eum habuit, vt in hominum memoria, & Dei vt creditur, viuat, beatorum albo adscriptus: tanti est Principi, alieno ductu insurgere, & habere cuius ope crescat & nitatur.

Huic successit filius Euilmerodach Anno Mundi 3472. qui regni curam insano Patre iam capessiuerat, eò laudandus quod gestum imperium restituto Patri restituerat. Is statim Iechoniam Ioachimi filium, eductum è carcere Iudæorum regno inaugurat, cum à morte Sedeciæ rex nullus fuisset; quod & paruo tempore tenuit, Salathiele relicto filio. Danielem Euilmerodach summè prosequutus est; ab eo maximè cum obiectus leonibus, tutior inter feras quam inter homines, quem in euertendo Belo & perimendo Dracone Deum sanciuerat, eum sub belluarum securus dentibus pari prodigio celebrasset. *Euilmerodach.* *Daniel.*

Anno Mundi 3474. numerabat Græcia septem Sapientes, Thaletem, Biantem, Solonem, Chilonem, Pittacum, Cleobulum, & Periandrum, Philosophiæ quasi conditores. Et hi vel ab vna contentione digni hoc nomine, de Tripode aureo à sapientissimo *Septem Sapientes.*

referendo; quem cum alius alij vt sapientiori cederet; meruerunt referre singuli; quæ maior enim sapientia sit quàm aurum spernere, & se licet eximium, alio tamen minorem credere.

Seruius Tullius. Anno Mundi 3477. Tarquinio Prisco per submissos ab Anci Martij filijs sicarios interfecto, subrogatus est Tanaquildis opera Seruius Tullius, qui ab illustri prosapia seruus, à seruitute Regis gener, dein Rex effectus est. Dignus Imperio, nec ignis augurio fidem abrogauit; nam & Etruscos rebellantes assiduis pugnis fractos edomuit; & Romæ censum primus instituit, hoc est effecit vt se Roma cognosceret; fortunæ hactenus prosperæ particeps, sed quam infensam in extremo actu expertus est; infando parricidio per filiam Tulliam vt regno deijceretur, vita orbatus. An regnare tanti est, vt natura tam altè pereat?

Anacreon. Circa Annum Mundi 3482. Anacreon Poeta Lyricus suauissima carmina sed minus honesta concinebat; post acino suffocatus, fato ad temulentam qualem traduxerat vitam perapto.

Phalaris. Dum Phalaris Agrigentinus Siciliam crudelitate summa vexabat: verum vt nihil adeò malum est, quin boni mixturam habeat; iustus Phalaris, qui Per-

illum

illum suo boue primum inclusit;& humanus, qui cædis suæ reos Menalippum & Charitonem, amicitiæ ignoto inter Aulicos bono condonauit.

Nec omittendus circa hæc tempora fabulator Æsopus, qui corporis deformitatem ingenij luce compensans, per virtutem de fortuna triumphauit, & seruus Dominis imperauit, brutis animantibus humanos sensus & voces affinxit, vt puderet homines se à brutis vinci. *Aesopus.*

Anno Mundi 3488. Pisistratus tyrannidem Athenis occupat; cum se ipse vulneribus deformasset, impetratis satellitibus, & simulatione tutelæ inimicis oppressis; adeò paruum est, vim inter repellendam & inferendam discrimen. Solon calamitatem vrbis non tulit, exulatum abijt, cum aliter tyrannum damnare non posset: Tunc Crœsum Lydorum Regem sapienter monuit; quid aurum esset, ac in Cypro paulò post vitam deposuit, inuidia absentiæ, quia vna poterat, Pisistrati scelus impugnans. *Pisistratus.* *Solon.*

His temporibus memoratur Abaris Scytha celeberrimus Magus multas prouincias peragrasse, celeritate tanta, quanta sagitta ab Apolline dono accepta, quam cum emisisset, simul & cum *Abaris.*

ea

ea per aërem ferebatur, vehente nempe dæmone: at hoc equo quis vehi cupiat?

Cyrus. Anno Mundi 3493. Cyrus nouus Persarum Romulus ex Mandane Astyagis filia natus, ex aui somnio morti expositus, & à bubulco cane vbera præbente seruatus; post ab Harpago Satrapa diri conuiuij memore euocatus in Medos Persis suis accinctus, auum Astyagem gemino prælio vicit, tertio cepit. Inde Medorum res in potestatem Cyri deuolutæ, gradusque substratus ad Imperium Persicum erigendum. Cuius tamen initium à Babylonij ruina petimus, ne forte quod humanæ non patiuntur angustiæ, gemini soles simul illuceant.

Balthasar. Anno Mundi 3495. Balthasar Euilmerodacho patri propter libidines interempto successit in regnum; sed nec ipse temperantior Patre, regnorum peste afflatus, per ignauiam & voluptates sibi & Imperio perniciem vltimam procreauit.

Pisistratus. Anno sequenti, exul Athenis Pisistratus, per Phyam quandam Mineruæ ornatu armisque instructam, tyrannidem qua deiectus erat instaurauit. Ita iam olim ad consilia Principum traducta religio, & Dei nomine, quo nihil speciosius aut po-

potentius ?, plebi impositum. Vir ingentis animi Pisistratus fuit, qui secundò pulsus sibi tertium regnum comparauit; dignus qui ad meliora se conferret.

Circa Annum Mundi 3502. illustris Poësi Lyrica fuit Simonides, Melicertes & Melicus ob eam dictus; qui & artem memoriæ, cùm naturali præstans esset, excogitauit. Tùm Theognis Poëta, Anaximander Philosophus, Pherecydes Pythagoræ præceptor, Phocylides, Xenophanes, aliique qui in literis quasi in stadio sibi magnum nomen comparabant. *Simonides & alij.*

Anno Mundi 3506. Crœsus Lydorum rex ditissimus, oraculi fide elusa, à Cyro victus, iam arsurus Solonis memor pyra deponitur, vitam quam rapiebant opes Philosophiæ debiturus. At cùm iterum Lydi rebellarent, celebris illa pœna imposita vt ludis & conuiuijs addicti, bonam frugem omnem abdicarent; tantum ab omni æuo bonæ mentis & voluptatis diuortium fuit. *Crœsus victus.*

Circa annum Mundi 3514. V. C. 213. Pythagoras Samius Philosophiam nouam in Italia condidit. Hanc Magia vt creditur infamis, hausit à Dæmone; quod sapit & arrogantia dicti αὐτὸς ἔφα, & belluina metempsychosis, *Pythagoras.*

chosis, & femur aureum, & spontanea mors per inediam conciliata.

Babylon capta. Anno Mundi 3516. noctu Babylon à Cyro capta est, vastata ac penè diruta, Balthasar è somno in mortem transijt, cùm pridie manu illa scribente perterritus, & à Daniele de imminente fato frustra commonitus, se præbuit hosti iugulandum, Babyloniorum imperio vna cum Principe pereunte. Id in Principibus voluptate marcidis dudum nutans quasi ædes fundamentis subrutis, statim disiectum est.

CAPVT VII.

De Imperio Persarum vsque ad Alexandrum.

Persicum Imperium. Iudæi liberi. ANno Mundi 3517. V.C. 116. ante Christum 536. euerso funditus Babyloniorum Imperio, in Cyro Persicum sumpsit initium; fastu & opulentia maius, si Cyrum excipias, quam fortitudine; sua & ipsum mole deinde ruiturum. Hoc & anno Iudæorum soluta captiuitas, Cyro permittente, quasi in victoriæ gratulationem, regressum in patriam & in Tem-

pli

pli instaurationem de suo liberaliter erogante. Quare plurimi in Iudæam Zorobabele duce reuersi, Templum quo potuerunt sumptu repararunt, etsi non perfectum nisi multis post annis: sed in posterum libertate iusta diminuti, Persis, Græcis, aut Romanis facti vectigales, seruitutis iugum nunquam excusserunt; quod & hodie vbique ferè gentium meritissimè patiuntur.

Anno Mundi 3521. L. Tarquinius Romæ regnum per parricidium triplex occupauit, interemptis vxore, fratre & socero, administra tot flagitiorum Tullia, quæ & carpentum super cadauer Patris egit interrita. Quid se Græcis Romani præferunt? Annon Medea pia ad Tulliam? Peccastis Quirites, qui tot scelerum reum vno Superbi nomine designastis. *Tarquinius superbus.*

Circa hæc Tempora Thespis Athenis primus Drama dedit, ex plaustris Tragœdias populo spectandas exhibens; quod antè Solon morum censor prudens vetuerat. *Thespis*

Ad quæ reuocandus stupendus Athleta Milo Crotoniates; quem nec vigens robur à debilitate, nec flos ætatis à senectute, nec tot palmæ Olympicæ ab obeunda morte defenderunt. *Milo.*

Anno Mundi 3523. Cyrus à Tomyri *Cyri mors.*

Maſſagetarum Regina (ij ad mare Caſpium Araxe amne claudebantur) victus occubuit ; luctuoſo exitu tot proſperitatum, vt poſt tantas gentes ſubactas, à fœmina ad victoriarum ludibrium vinceretur; & illuſum corpori ferunt, caputque humano immerſum ſanguini; hoc nempe Diademate coronat ſe ſumma felicitas. Licet alij velint ex vulnere apud ſuos non alieno arbitratu mortem inueniſſe, virum tanti imperij & pariendi & alendi capacem.

Cambyſes. Cyri regnum excepit Cambyſes filius, Patri nulla re, niſi forte ambitione, conſimilis. Nam in Ægyptum mouit, Regemque Ægyptiorum Pſammenitum habuit in vinculis, exercitu fuſo; quo in Rege natura vt in ſpeculo viſa eſt, nec ſumma ſemper eſſe mala quæ lugentur. Dein victorem inflammauit libido domandæ Africæ, triplici expeditione: prima delenda erat Carthago, quam Phœnicij, ne parricidæ fierent, detrectarunt; altera petebat Ammonæos, in qua pugnatum cum ventis; via in media exercitu arenarum molibus obruto; tertiam ipſe in Æthiopas ſuſcepit, nec feliciorem, cum enim penuria commeatus humana corpora in cibum cederent, ſibi ipſe timens

tunc

tunc se demum hominem noscens, Memphim reperijt. Summum opus Imperatoris est; non modò pugnare, sed præstare vt pugnare possit.

Haud multò post, idem Cambyses in Ægypto, victoriæ trophæo, & suo gladio, ad maiorem felicitatis contemptum; casu, quasi mors ipsum negligeret, læsus interijt. Creditus est ab Apis cæde in furorem actus. Ea sanè præstitit, quæ furor præstat; nam præter violatas Ægyptiorum religiones, fratrem ne successor foret iussit interfici; se sororis fœdauit nuptijs, & statim sanguine; post quæ parricidia lusus sit, Prexaspis filius Persæque Principes trucidati. *Cambyses mors*

Anno Mundi 3532. cùm Smerdes Magus se filium Cyri similans regnum inuasisset; re detecta per septem Persarum Satrapas, regno occupato & vita orbatur. Ex septem Dario Hystaspis filio industria famuli id regnum obtigit; equi hinnitus quantum Imperium Domino peperit: sic ex paruis incrementa magna, vt ex paruis etiam casus graues. *Darius Hystaspis.*

Anno Mundi 3534. Babylon rebellans post nouendecim mensium obsidionem, vi à Dario Rege expugnatur; at opera Zopyri, qui Prin- *Zopyrus.*

cipis amantior quam sui, dignitatem ipsius corporis sui deformatione sanciuit, dignus cuius integritas imperio Persico redimeretur. Idem propemodum in expugnandis Gabijs Sextus Tarquinij filius tunc tentabat; sed illè fama ingens, hic vix vlla notus, nempe tantùm interest, cui Principi seruias; iusto an iniusto.

Danielis mors

Anno proximo Daniel obijt, decimo suprà centesimum vitæ; fauoris aulici mirum exemplar, eò magis quod appetentem inuidiam innocentia fregit ac pietate. In quem quæ natura contulerat, ea Gratia diuina sic auxit; vt qui prudentissimus tot Regum Minister, idem & Eremitarum sanctissimus censeatur.

Darius in Scythas.

Anno 3536. in Scythas Europæos expeditionem Darius suscepit; cuius quanta primordia! cùm totus Oriens ad bellum accitus, cùm Europa Asiæ ponte iuncta, cùm Ister & Bosphorus sub iugum missi; & itinere Getæ deuicti. At his exordijs quàm dispar exitus, cùm retrocedere coactus Darius; nonaginta millibus hominum amissis, beneficio pontis seruauit reliquos. Amat Deus, ad infirmitatis humanæ doctrinam, vt ex paruis magna, sic ex

magnis parua efficere. Hic primus in Europam Persarum transitus, vnde tot bellorum & stragium cædes.

Ionicũ bellum.

Anno Mundi 3539. cœpit bellum Ionicum inter Persas & Iones Græcos, incendente Histiæo Milesio ad Persam transfuga; ad quod inducti Ionum patres vel germani Athenienses. Infaustum Milesijs, quorum vrbs à Persis capta, & direpta; omnesque in Asia tum vrbes tum insulæ victæ; nec Histiæo impune fuit prodidisse; nam ab ipsis Persis peremptus est. Sed ad hoc bellum pertinent plura, quam vt in annum vnum conijci possint.

Cõsules Romæ.

Anno Mundi 3545. V.C.244. Tarquinius cum liberis Roma per Brutum eiectus ab illato per Sextum Lucretiæ stupro; quæ quasi flagitium emendaret parricidio, se sui impotens interemit. Mutata vrbis administratio, regnum in Rempublicam, Reges in Consules abierunt, qui quotannis electi bini, minus possent, cum nec continui, nec soli, tenerent imperium. Primi omnium Consules L. Brutus & Tarquinius Collatinus; hic in solatium amissæ coniugis, ille in præmium assertæ libertatis. Cætera flagitia in Principe Deus quadantenus tolerat, at in libidinem statim exurgit.

Porsenna. Anno post tertio, Porsenna Clusinorum Rege reducente, Romanos ad vltima Tarquinij agunt; sed de Regibus virtus & constantia triumphauit. Solus Horatius vrbi iam captæ pro munimentis deiectis fuit; Regem perculit Mucius efficacius combustâ dexterâ, quàm armatâ: & virgo Clœlia Particeps laudis; nec fugam timuit, nec noctem, nec amnem. Hos animos Porsenna vidit nunquam seruituros; Româ recessit, ne libertatis contagium ad suos pergeret.

Dictator. Anno Mundi 3557. V. C. 256. Primum Dictatorem Titum Largium, quasi sacram in rebus vltimis ancho ram, creauit senatus Romanus; imminebat foris bellum grauissimum à Latinis, intus ab egenâ plebe grauis seditio: quis crederet? malum domesticum terrore sanauit Dictator, humanitate & consilio peregrinum. Placuit hic Magistratus senatui; & ea fuit Romanorum moderatio, vt in summa potestate, ne in Sylla quidem, libertati sit vnquam detractum.

Latini victi. Anno post secundo A. Posthumius Dictator ingentem victoriam de Latinis retulit ad lacum Regillensem; quæ Castori & Polluci pugnare visis attributa: illudente nimirum per præ-

stigias

ſtigias Dæmone, & ſibi regnum in Gente futurà orbis dominà comparante. Inde Tarquinius ſolus è familia tanta ſuperſtes, cauſam belli abominantibus omnibus, Cumas ſe contulit, vbi priuatus paulò poſt obijt; acerbius fatum promeritus niſi Patri & Regi, ſupereſſe regno & liberis, acerbiſſimum ſit. *Tarquinij mors*

Anno Mundi 3562. ad Marathonem pugna conſerta eſt; at quam impar! ad quam trecenta millia Perſæ, vndecim Athenienſes eduxerunt; ſed duce Miltiade; in quo plura millia numerentur; nam victi Perſæ, & in fugam acti; trophæum ingens erectum Miltiadi, in hominum nempe memoria, quod nulla in poſterum dies delibabit: Quem is militem duceret, vel ab vno diſce Cynegiro; qui nauem hoſtilem dextra, poſt ſiniſtra, tandem vtraque truncus, dentibus prehenſam detinuit; quaſi victoriam occuparet fugientem, aut in anchoram verſus nauim ſtabiliret. *Marathonia pugna.*

Anno Mundi 3567. Darius diem clauſit, appellato regni ſucceſſore Xerxe ex Atoſſa Cyri filia ſuſcepto, & excluſo Artabarſane vel Artemene, quem adhuc priuatus genuerat. Placet tamen à mortuo Patre, de fraterna illa fratres inter pro regno contentione opinio; vbi & impune fuit contendiſſe, *Xerxes*

& vicisse innoxium: tam erant animis fratres quàm sanguine: æquè laudandi, quod alter regni spem stitit, alter omisit.

Coriolanus. Tunc Veturia cladem impendentem Romæ discussit, Coriolano filio ingratæ patriæ minante excidium & inferente; post Patrum & Pontificum legationes consumptas, impetrauit à filio mater Romæ salutem, non impetrauit filio; hic enim postmodum à Volscis cæsus, quibus Romæ salus delictum morte plectendum visa est. Necessitas misera, cùm vel ciui ob patriam; vel patriæ à ciue mors inferenda est.

Pindarus. Circa hæc tempora Pindarus floruit, Poëta Lyricus, sublimitate ingenij nulli secundus; quodque mireris, Thebis oriundus; in cœlo tam pingui vir tam defæcatus.

Sophocles Euripides. Anno Mundi 3569. Athenis Sophocles natus est, qui postea Tragœdiam ornamentis instructam omnibus celebrauit. Et quinto post anno natus Euripides & futurus Poëta Tragicus, ne forte æmulus Sophocli deforet; vt in his geminis erudita Regum illa voluptas dignitatem totam assequeretur. Sanè tunc Athenæ illustrissimis viris eminebant; in quibus Aristides, amore & cultu iustitię, quasi Themis quędam

Aristides.

cor-

corporata, damnatus tamen ab inuido populo Ostracismo, ne virtuti campus deesset. Tunc & Themistocles, vir tantus quantum Salaminia pugna demonstrabit.

Sed & huius seculi anno 71. Halicarnassi natus Herodotus, dictus Historiæ parens, primus sanè cuius monumenta ad nos peruenerint; dubium an maiestate rerum grandior, an dictionis suauitate iucundior. *Herodotus.*

Anno Mundi 3574. de Persis ad Salaminam celebrem victoriam Græci reportarunt, Themistocle duce: cùm priùs ad Termopylas Leonidas cum trecentis Laconibus Persarum copias infregisset, multitudine tandem obrutus, non victus fortitudine. Huius belli quantus apparatus! vbi Persæ Xerxe ducente 3235220. hominum deduxerunt, vbi gemino ponte fractus Hellespontus, Athos suffossus, exsiccata potantibus flumina, omnis demùm in Græciam effusa Asia. Sed quid hæc tanta, ni aspiret Deus? nauali prælio victa classis; ipse Xerxes fugam per Græciam & Asiam spargens, docuit homines, proximam esse superbiæ comitem humilitatem. *Salaminia pugna.*

Nec Artemisia premenda silentio, quę pro Xerxe pugnans, nihil præter-

misit quo vinceret. Eadem celeberrima Mausolæo, quod in Caria Mausolo coniugi erexit; ijs impensis vt vel imperfectum sit in orbis miraculis, augustius tamen ipsa monumentum, quæ mariti cineres hausit, vt quem suscitare non posset se viua conderet.

Artemeisia Plataensis pugna.

Anno sequenti & terrestri prælio victi Persæ ad Plateas in Bœotia, per Lacedæmonios, & Tegeates; vbi Mardonius infensus ille Græcorum hostis, cum copijs cæsus; iterumque ad Mycalem in Asia nauali pugna, quidquid persarum erat in bello, deletum est. Ita Græci Persarum sacrilegia vindicarunt. Felices, si qua consensione cum externo bellum gessissent, eadem inter se pacem coluissent; sed difficilius reguntur prospera quam aduersa. Athenæ euersæ antea, statim restauratæ, Themistoclis, cui parem Græcia non vidit temerè, maximè opera. Et verò debuit scientiarum domicilium cura eximia ad posterorum vsus renouari.

Fabij ad Cremerum.

Anno Mundi 3578. V.C. 277. è Fabiorum Patricia gente trecenti contra Etruscos suis stipendijs pugnantes cæsi sunt, ad Cremeram castrum non amnem. Quid gloriosius quam gentem vnam patriæ suæ militasse solam, & occubuisse?

Dum

Dum Athenienses industria Themistoclis stabilitum sibi maris imperium, ac penè totius Græciæ Principatum, expulsis vndecumque Persis; idem illud possident Cimonis Victorijs & humanitate, & in socios Aristidis iustitia. Quibus viris stantibus, Athenæ steterunt, pereuntibus imperium corruit, Ita vel in Democratijs Monarchia regnat. *Athenienses.*

Anno Mundi 3583. Thucydides natus est Athenis, nobilitatis origine clarus, sed historiâ scriptâ longè clarissimus; grauitate sententiarum, accurato iudicio, & ad veritatis normam aptato; bellum Peloponnesiacum cuius pars fuit complexus est; obscurior tamen & rectior, qui lectiorem tantum sui similem admittit. Quo eodem anno per Ostracismum vir ille dignus quem omnis Græcia in ciuem ambiret. Themistocles Athenis pulsus est; tam ægrè se ab inuidia virtus tutatur. *Thucydides.* *Themistocles.*

Anno Mundi 3585. Athenis ortus est Socrates, Græcæ Philosophiæ splendor & dignitas; ortu quidem ignobili, sed futurus ipse vitâ & doctrinâ in tota Græcia supra omnem Imperatorum celebritatem. Cùm superiore anno Democritus ille ridiculus in lucem *Socrates.* *Democritus.*

venisset, Heraclito lugubri 50. circiter annis posterior ludente natura, & fletus alterius, alterius risu temperante.

Pausanias. Anno Mundi 3587. Pausanias Spartanorum Rex, ab authoritate prima dudum deiectus, animi inquies & ambitionis, cùm de prodenda Græcia cum Persis ageret, in asylo quò confugerat, fame interijt; ingentis animi, ac ni Spartæ regnasset, vbi regnum precarium & libertati addictum, summa aggressurus.

Xerxis mors. Anno Mundi 3589. Xerxes per Artabanum Satellitum Regiorum Præfectum nocte immani scelere obtruncatur, quem nec militum myriades, nec epoti amnes, nec effossi montes, nec Imperium penè orbi par, ab indignissima nece vindicarunt.

Artaxerxes Longimanus. Assuerus. Successit Artaxerxes Longimanus natu minor, à prominentia dexteræ sic appellatus; cùm eiusdem Artabani fraude Darium fratrem maiorem per imprudentiam interfecit. Sed nec impune Artabano fuit; nam ab Artaxerxe statim peremptus, & septem liberi obtruncati. Hic Artaxerxes, vt plerisque placet, Assuerus, Esteris coniugio in scriptura clarissimus; quem in regno, alieno scelere parto, ab externis bellis suorumque insidijs tutum præstans

Deus,

Deus, in maritum contulit, quæ vxor meruit.

Quod vt credas, vide fœdata eius nondum mariti primordia ingenti clade, quam ad Cyprum nauali prælio Athenienses Persis intulerunt, quam est mox sequuta pedestris exercitus strages; Cimone vtrobique administrante res Atheniensium in summum gloriæ prouectas apicem. Debebat hanc gloriam Cimoni Deus, qui in parentem Miltiadem pietate insignis, vt ipsius vinctũ cadauer sepulchro daretur (pudeat hæc secula pietatem ab illo non discere) se viuum pro mortuo in vincula egerat; id ingratissima patria spectante & patiente, imò post filium tot victoriarum parentem suo pomerio depellente. Quem mox Athenarum sub Spartanis laborantium misereat, cùm tot Heroum pernicie munimenta ipsi sua euerterint! *Cimon.*

Nam & Themistoclem ante, cui nec in Græcis nec in Romanis, quem compararet, habuit Tullius, totà expulsum Græcia, tam acerbè persequuti sunt, vt Persas ad quos profugit mitiores quàm ciues suos crediderit. Ibi vir excellens sic exceptus vt patriam obliuisci posset, eius tamen & infensæ sic meminit, vt ne ipsi bellum inferret, sibi intulerit, *Themistoclis mors.*

rit, ſpontaneo veneno vitam abrumpens Id reuera fuit, vt hæc erant tempora, mori pro patria, & quod laudabilius, ingratiſſima.

Eſdras. Anno Mundi 3596. Eſdras Iudęus Artaxerxis ſcriba, ipſiuſq; gratià florens, impetrata miſſione cum pluribus ſocijs Hieroſolymam petijt, vt prolapſos Iudęorum mores emendaret, & ad primam legis normam corrigeret. Exceptus eſt ingenti lætitia, ſummaque omnium gratulatione adeò vel peccantibus virtutis ſpecies prima iucunda eſt.

Eſther. Hoc circiter anno Eſtheris nuptiæ cum Artaxerxe conciliatæ ſunt; quam formæ decor ex plebeia Mardochęi familia in repudiatæ Vaſthi locum erexit. Laude digna forma, quæ regnum peperit; ſed multò dignior animi forma, ſuprà corporis eminens, quà Deo Regina & in delicijs placuit.

Amanus. Et eadem Iudæis ſaluti poſtmodum fuit; nam Anno Mundi 3601. cùm Amanus ab Artaxerxe gratià proximus, Mardochæo Iudæiſque omnibus mortem intenderet; Deo in ſuperbum pœnam regerente, ipſe patibulo quod inimico deſtinauerat ſuffixus pependit, exemplar ingens rerum humanarum, & arrogantiæ proculcatæ clarum inſigne.

An-

Anno Mundi 3604. V. C. 303. Romæ Decemviri cum poteſtate ſumma creati ſunt, qui ius Romanum ex legibus à Græcia petitis conderent; & inde leges 12. tabularum natæ, magno reipub. emolumento. Sed ſtatim hæc imperandi forma abrogata, per Appij Claudij intemperantem libidinem, ingenuam virginem rapientis in ſtuprum, vbi pater Virginius, filiam nullam habere maluit quam pollutam. Eiecti Decemviri, violenta morte Appius perijt; immoderatam impudicitiam, vt plerumque fit reſtinguens ſanguine; vt ferro violentur, qui ſe & alios libidine violant. *Decemuiri Romæ.*

Circa hæc tempora Pictores huic artium dominę celebritatem iam comparabant Zeuxis & Parrhaſius, iſte auium deceptor, hic hominum; & Timantes qui primus colores miſcuit. Et in fingendo principes Polycletus & Phydias; hic in Ioue, ille in Doryphoro ſupra fidem commendatiſſimi. Vt id ſeculum Græciæ flos & lux appellari poſſit; quo ſiue rerum geſtarum gloriâ, ſiue diſciplinatum illuſtri notitia, ſiue artium admirabilitate, ſemel nacta eſt, vnde in memoriam ætatum omnium perueniret. *Græciæ ſplēdor.*

Nehemias. Anno Mundi 3609. Nehemias Iudæus,

dæus ab Artaxerxe restaurationē murorum & vrbis Hierosolymæ impetrat promouetque feliciter; portas, muros, turres extruit, & fundamenta locat munitionibus, quæ Romano imperio possint obsistere. Quòd & miraculis Deus insigniuit; nam & ignis diuinitus ex vndis eductus, & Arca Iudaicę religionis sacrum penetrale cum tabernaculo & Altari incensi, post multos annos quàm à Ieremia recondita essent reperta, lætitiæ summæ Iudæis fuerunt, sperantibus ex diuino munere diuini subsidij instaurationem. Sanè Nehemias tanta celeritate vrbem reparauit, vt patrię pater & Solymarum conditor nuncupari possit. Tunc inuentum Synedrium, cui præsiderent à stirpe Dauidis Iudices, & posteri Aaronis summi sacerdotes; qui reipublicæ status ad Christum vsque perstitit.

Cęsura Romæ. Anno Mundi 3612. V. C. 311. Censores Romæ primùm creati Papyrius Mugillanus & Sempronius Atratinus; quasi morum magistri & totius populi Pædagogi. Sanè Censura Magistratuum apex, dignitatum coronis, triumphalis senectutis vltimum votum; autoritatis tantę, vt honores & contumeliam sine prouocatione dispertiret ad libitum.

Spurius Melius. Anno Mundi 3616. Spurius Melius

cùm

cùm annonà in plebem diuisà regnum agitaret, à Dictatore Quintio Cincinnato, triumphali illo agricola, iam octogenario, opprimitur, & per Seruilium Ahalam domi suæ vbi sceptrum adornabat, occiditur; bona quæ malè diuidebat in meliorem vsum publicata, domus consilij sedes diruta; nudum solum Æqui melium dictum, monuit posteros, tutiores modestiæ terminos quam ambitionis vota immodica.

Anno Mundi 3618. Athenis nascitur illa Attica Siren Isocrates, è cuius schola vt è Mineruæ sacrario prodibunt deinceps oratores. Et hoc tempore Hippocratis Coi mira celebritas, à quo Medicina sin minus ortum, at incrementum habuit, & quod ab initijs rarissimum est, summam coronidem. Et ne quid Græciæ in omni scientiæ genere deforet, tunc eminebant Democritus Abderites, Empedocles siculus, in Philosophia Principes, & Gorgias Leontinus, sic artium omnium peritià clarus, vt à Rhetorica cui famulabantur, splendorem arcesserent. *Isocrates, Hippocrates; & alij.*

Circa hęc tempora Græcia in partes distracta, domesticum quo deinde flagrauit comparabat incendium. Principes omnium Lacedęmonij & Athenienses, qui viribus superiores alijs, sibi pa- *Peloponnesiaci belli semina.*

res,

pares, tricennali fœdere coniuncti; visi fuerant pacem sancire: nisi bellum Samium pro Priene Samios inter & Milesios excitatum; iterumque bellum Corynthiacum Corcyræos inter & Corynthios, excitasset Athenienses vt fauentes Milesijs Samum diruerent, & Corcyræis opitulantes Corynthios profligarent. Et incendebat omnia fax belli Pericles, tam manu promptus quàm lingua facundus, qui suis ciuibus dominatum in Græcia, sibique in ciuitate sua instruebat. Inde Atheniensium potentia cæteris Græcis inuisa; nam inter æquales, qui eminent, nocent.

Peloponnesiacũ bellum. Anno Mundi 3623. V. C. 322. cæptum est bellum Peloponnesiacum, quod 27. annos gestum est, Spartanos inter & Athenienses, at communi totius Græciæ clade; cùm Spartani prætexerent libertatem Græciæ ab Atheniensibus violatæ; & Athenienses inflammaret Pericles, rationibus reddendis obnoxius, & militaris gloriæ cupidus. Quam modicam admodùm assequutus est; nam altero statim anno peste decessit, quæ sæuissima Athenas vastauit (quasi calamitas belli parum esset) iam Africam & Asiam peruagata, præsentissimum Numinis vindicis telum. Non ideò tamen cessatum à bel-

bello, cùm Alcibiades ex sorore Periclis nepos, audacia & militari animo plenus; rursus omnia in bellum egerit.

Hoc anno quo Pericles obijt natus Plato, suauissimus ille Socratis cygnus, qui postea Philosophiæ studia eloquentià mirabili condiens, diuersas in speciem disciplinas ad posteritatis miraculum complectetur & illuminabit. Eodem tempore Comœdias præbebant Atheniensibus ingeniosissimi longè Poëtæ, Eupolis Rhodius, & Aristophanes Atheniensis: is fœlicior, cuius scripta salis Attici, si puriora essent, exemplar, ad nostram ætatem durarunt: in eis Chrysostomus, os illud aureum, omnis elegantiæ fontem inuenit. *Plato.* *Aristophanes.*

Anno Mundi 3629. Artaxerxes regni anno 40. è vita migrauit, Persarum principum felicissimus; quà vità, quam à belli tumultibus tutam transegit; quà morte, quam suam obijt nec arcessitam; præmium pietatis in Deum, & in eius populum munificentiæ, Regnum Xerxi reliquit vnico è coniuge filio, cùm alios 17. è pellicibus genuisset; quorum vnus Sogdianus Xerxem fratrem statim interemit, ipse ab Ocho itidem fratre interfectus. Is Ochus regno inauguratus, Darij nomen *Artaxerxis mors.*

Darius, Ochus, siue Nothus. men ſumpſit, Nothus à Græcis dictus, quod è pellice genitus: vxorem duxit Pariſatidem Artaxerxis patris ſororem fœminam ambitioſiſſimam,& per omne flagitium ad regnum promptam.

Alcibiades. Anno Mundi 3634. cùm Græci pacem agitarent, Alcibiades turbulentus & audaciſſimus iuuenis miſcuit omnia; deceptiſque Spartanorum legatis, contracto fœdere cum Argiuis,bellum ſopitum rurſus incendit. Hic è Socratis prodiens ſcholà, temperantiam edoctam non diu tenuit; animum ad bellum tulit, vt ad temeritatem audacem, ſic fortitudine in paucis clarum; in varia fortuna, ſemper audax,nunquam non fortis,ſępius felix. Suſcepit poſtea expeditionem Syracuſanam, à qua reuocatus ad cauſam dicendam, Spartam profugit; iterumque patriæ redditus, Spartanos hoſpites grauiſſimis affecit cladibus; Athenis exceptus quaſi Deus,mox eiectus vt prædo,ad Perſas transfuga, Lyſandro curante eſt interfectus; veriſſima humanarum rerum facies, & imago.

Bellum Siculũ. Anno Mundi 3630.bellum à Gręcia inſtigante Alcibiade in Siciliam eſt tranſlatum; oppugnatæ ab Athenienſibus Syracuſæ duce Nicia (nam Alcibiades ſtatim reuocatus)propugnatæ à Gy-

Gylippo Spartano ; totis viribus pugnatum sæpius ; donec tandem profligati penitus Athenienses, documento fuere, ne quis malum alteri creet, non prouocatus : Pedestri naualique prælio victi sunt, 40. hominum amissa millia, captæ naues 130. captiui Duces Nicias & Demosthenes, à Siculis occiduntur ; reliqui in latumias & seruitutem rapiuntur. Hac clade Atheniensium opes concisæ ; socijs etiam vt plerumq; fit ab aduersa fortuna deficientibus. Ita discant, qui inuadunt aliena, se casuros suis ; nullamque iacturam esse grauiorem, quàm augmentum cupiditatis.

Dionysius Syracusis. Circa Annum Mundi 3648 Dionysius occupauit tyrannidem Syracusis ; occultis primum artibus, impetratis custodibus corporis propter fictitium ab æmulis periculum, dein vi aperta : Quam tyrannidem rarà in ijs vitæ institutis felicitate per annos 38. obtinuit : quamuis felicem Damoclis cœna vel vnica negat.

Sophocles. Euripides, Euclides. Eodem anno illa Cothurni lumina Sophocles & Euripides occiderunt diuerso sanè fato ; nempe alter comico, alter plusquàm Tragico cùm ille gaudio pro impetrata victoria, hic laniatus à canibus interierit. Quo & tempore Euclides Megarensis ; Geometricæ

fa-

facultatis parens, & in Elementis supra omnem doctrinam eminens, Socraticam Athenis cum vitę discrimine hausit disciplinam, cùm ibidem agere capitale Megarensibus esset. Ita semper illustribus viris animo viuere longè antiquius fuit quàm corpore.

Athenæ victa. Anno Mundi 3649. funestum illud Peloponnesiacum bellum tandem restinguitur, ingenti clade Atheniensium, qui ad Ægæos Potamos à Lysandro vincuntur, non tam prælio, quàm arte & nauali direptione: 180. naues *Lysander,* deperditæ, cum quibus cecidit maris imperium: dux Conon ad Euagoram Cyprium fugit. Ipsæ Athenæ à Spartanis obsessæ ac captæ, Lysandro victori permissæ: à quo, portu, muris & legibus suis spoliatæ, leges nouas & triginta rectores, seu dominos accepe-runt. Ita Deus vanissimi populi contriuit superbiam, & à pręsumida gente acerbissimam exegit pœnam, humilitatem. Lysander dux nescias an astutia an fortitudine clarior; nam dolus, an virtus, quis in hoste requirat? ita leonem vulpi immiscuit; vt inter celeberrimos Imperatores nomen habuerit.

Artaxerxes Mnemō Anno Mundi 3650. cùm superiori Darius rex decessisset, successit in amplissimum regnum Arsaces, qui ob virtu-

ctitem Aui, Artaxerxes appellari voluit, & Mnemon ob memoriæ præcellentiam meruit: Cyro minore fratre Asiæ prouincias administrante: qui germano in regno postpositus, licet à Dario iam Rege susceptus. Hinc repente æmulatio ambitio, & in fratrem odium Cyrum incessit. Et quidem in conatu primo statim oppressus, & in vincula coniectus, aurea matri vitam debuit: dein contractis per otium copijs, in quibus flos Græcorum, Artaxerxem in Media quadringentis militum accinctum millibus, profligasset, si prudentius pugnare quam audacius voluisset. Ipse in acie cæsus, dum fratrem vulnerat; paratam victoriam morte corrupit: ingentis animi iuuenis: liberalitate, iustitia, fortitudine, & comitate supra Persam nobilis: nisi has artes in fraterna odia impendisset. Græci milites duce Xenophonte in Græciam, per vastissimas terras illibati, egregio fortitudinis specimine redierunt. Hic est Xenophon vtramque Mineruam complexus, verè Apis Attica, mel fundens suauissima oratione, & aculeum in prælijs fortissimà manû distringens.

Cyrus minor.

Xenophon.

Interea peribant Athenæ; nisi qui Deus superbiæ osor, idem & humilitatis amator, pœnam ambitionis à victis

Athenæ à Spartanis vexata.

in

in victores transtulisset. Vrbs per triginta tyrannos rapinis direpta, exhausta cædibus, plures lugebat ciues octo mensibus per pacem raptos, quàm grauissimo bello tot annis luxisset. Imò vnus de tyrannorum grege Theramenes à collegis cicutà sublatus, quod in addictos ciues sæuiret mitius; tantum scelus est inter nocentes esse innoxium. Vix supererat ciuitatis tam amplæ cadauer, ni Thrasybulus fortissimus iuuenis funestam pacem bello abrupisset, & ab exilio salutem patriæ retulisset. Eiecti sunt ab eo Tyranni, sed breui per Lysandrum capitalem Athenarum hostem reducendi, nisi Spartæ Rex Pausanias æqui quam vtilis amantior, intercessisset. Iterum tamen Atheniensibus redditi; suoque furori, primis etiam pœnis redditi sunt, ab obnoxijs sæuitiæ ciuibus iugulati: ac tum primùm prolatà Amnistia, reipublicæ vmbra instaurata, & Persis Spartanos turbantibus, Athenis licuit ex lethifero morbo conualescere.

Socratis mors. At in ipso furore cædium, Socrates ille humanæ sapientiæ forma & species, in carcere cicutam bibebat; eo animo quo docuerat, mortis tam factò quàm dictò contemptor, impietatis & iuuen-

iuuentutis corruptæ damnatus, qui vel Alcibiadi temperantiam morum induxerat. Hoc vnum supererat Athenis trophæum, quo spoliarentur. Sed statim Anytus & Melitus accusatores, postulati ipsi & damnati, ille morte, hic exilio; ipsi adolescentiæ parenti, quia vita reddi non potuit, erecta statua, & sempiterna laus in futurum æuum traducta.

Spartani in Persas. Anno Mundi 3655. Spartani iam Græciæ Domini, cupiditatem vltra prorogantes, imperium Asiæ affectarunt; causa tunc belli quæ olim fuerat, Græcæ in Asia ciuitates. Primum facinus Dercyllidæ fuit, viri fortis ac strenui, qui beneficio æmulationis inter Pharnabazum & Tissaphernem Artaxerxis legatos ortæ, spectante Tissapherne Pharnabazum vicit, vrbesque Æoliæ nouem cepit; tam certa est prærogatiua cladis, diuisio. *Agesilaus.* Dein Agesilaus in Spartanorum thronum euectus, victorias terra latè spargens, Asia sua Persas depulisset: nisi Conon Atheniensis apud Persas exul, classisque ductor, palmis maritimis Agesilai spem retudisset; adeò in fatis erat, vt vbique gentium tunc Græci vincerent. Is Agesilaus post multa præclarè suscepta ac perfecta facinora, ex Ægypto redux

in via obijt; pede quidem claudus, sed animo firmus & erectus; multis laudandus, vno redargutus, quod Thebanos dum exercet bello, vel vincendo, sæpius victos vincere docuit.

Tissaphernis mors. Anno Mundi 3658. magno mortalium rerum documento, Tissaphernes Asiæ præfectus, Artaxerxis gener, ipsique ob perpetuam fidem gratissimus, victus ab Agesilao, ab irato Rege Satrapia spoliatur & vita: memoria sanè Mnemon ille non valuit, qui tanta beneficia ob leuem cladem obliterauit. Id tamen crudelissimæ fœminæ Parisatidi facinus datum, quæ Cyrum filium cùm in Artaxerxe vlcisci non posset, in Tissapherne vindicauit: impotens mulier, & iam Statiræ Reginæ veneno infamis.

Græci dinisi. Titraustes Asiæ & bello in Spartanos Præfectus: qui gnarus ferro intactos, auro plerumque succumbere, hoc bello aggressus Græciæ Principes, Bœotos & Athenienses in Spartanos concitat, bellique serit semina; quo statim Sparta tantùm non corruet. *Lysander.* Lysander in Bœotos missus, iusta Nemesi ab Atheniensibus trucidatur, vt quos delere funditus immortali odio flagrabat, eos videret & suæ cædis auctores, & vltores tot iniuriarum.

Se-

Sequenti Anno Græcis certatim in Lacedæmonios exurgentibus: quippe superbia vt potentiæ comes, ita inuidia: Agesilaus ab Asia ad tutandam Spartam reuocatus, Spartanum ferrum auro Persico infirmius sensit: Et diuersis pugnatum in locis euentu dispari; nam ad Cnidon pugna naualí virtute eximia Conon vicit, 50. Lacedæmoniorum triremibus captis; contra ad Coronæam Græcos Agesilaus prostrauit, cruento quidem prælio, quo & ipse saucius, tamen victor. Tantum in Imperatore momenti est, cùm hinc vincat Sparta, hinc vincatur, Conone & Agesilao cum victoria semper pugnantibus. *Cnidia pugna & coronæa.*

Eodem anno cùm Romani Veios opulentissimam Italiæ vrbem iam decimum annum oppugnarent, tandem Dictatore dicto Furio Camillo expugnant, non apertâ quidem vi sed occulta, ducto sub muros in mediam vrbem cuniculo. Ingens præda, ad quam vniuersus populus aduocatus, cuius & decimæ votæ Apollini: Ampla vrbs quæ victa & direpta propemodum postea Romam vicit, cùm ad eam Quirites post cladem Gallicam tantum non migrarunt. *Veij capti.*

Anno Mundi 3660. Conon patriæ *Cononis mors.*

instaurandæ studiosissimus, cum iam Pyræeum & Athenarum muros reparasset, & maiora animo moliretur, à Teribazo Persa incrementum vrbis Græcæ pertimescente in vincula conijcitur, in quibus perijt vir amantissimus patriæ; cui vel ingratæ semper studuerat; nec enim Persis vicerat, nisi vt ipsi aliquando vinceret. Mox Thrasybulum omni similiter ope Athenarum bonis contendentem, similia propè fata oppresserunt, dum negligentius haberet milites, & in proximo prædas agere sineret: viro fortissimo militaris licentia necem obtulit: qui militi parcit, sibi durior est.

Et Thrasybulū.

Anno Mundi 3665. V C. 364. Roma bellis assiduis exercitata, capta à Gallis prope interijt. Nouos hostes tam iniquè quàm audacter prouocans, ad fluuium Alliam fœdissimè vincitur, imparata expugnatur statim & incenditur, perimuntur senes in pretextis, delenda funditus, nisi spem mortuam in Capitolij arce suscitasset. Quæ & iterum per famem peribat, cùm Camillus Veiorum domitor & Ardeæ exul, ingratam patriam liberauit: Gallos pestilentia iam imminutos gemino prælio fortiter vicit, aurum superbè reposcētibus ferrum obiecit, ac certantes deleuit

Roma à Gallis capta.

à Camillo seruata.

uit penitus, nullo relicto qui Romam cepisset; Pater Patriæ, & alter Romulus meritò dictus. Quam & rursus seruauit, cùm plebem Veiorum cupidam in cineribus Romæ continuit, nec passus est vrbem ereptam Gallis, à Romanis perdi. Vir summus virtutum, dignus qui Romam seruaret & conderet; æqui suprà commodum omne amantior, qui Faliscos obsessos & machinis intactos, iustà in ludimagistrum pœnà expugnauerat. Nec ab ea postea recessit victoria; dicas Gallis victis, stipendiariam Camilli fuisse.]

Pax cū Græcis, bellū cū Cypriis.

Eodem anno pax inter Græcos & Persas Antalcidæ Spartani curà conciliata, & consensione magnà recepta; nihil est enim cuius nos citius quàm belli tædeat, & pax nusquam optatior quam à belli calamitatibus. Sed nec à Persis cessatum diutius, Euagoræ Cyprio bellum illatum; ac primò quidem repulsum fortiter sed frustra Pygmęus in Gigantem pugnat; victus à Teribazo Euagoras, Cypro mulctatus, vix Salamine vrbe ipsi relictà, Teribazus fortissimus, discussa inde calumnia per Orontem Artaxerxis Generum in se coniecta, conflatam ignominiam in æmulum reiecit. Sic plerumque inuidia sibi laqueum parat, quo pereat.

Teribazus.

Plato in Sicilia. Circa id tempus Plato Socraticæ facultatis hæres à Dionysio in Siciliam euocatus, & accuratà pompà exceptus, pro Tyranni ingenio aulà dimissus est. *Et Philoxenus* Ambiebat doctrinæ laudem vt potentiæ Siculus, eam vt sperabat, à Platone Philosopho, & Poëta Philoxeno inuenturus, sed cùm ab eis argueretur liberius, indignans se vt corporibus non item ingenijs dominari, Platonem cuius Philosophiam iam oderat quinque minis vendidit pro mancipio, miserumque Philoxenum à quo sua carmina expungebantur in latumias coniecit. Nulli vnquam emendatum carmen tanti fuit.

Spartani bellū renouāt Nec Lacedęmonij constanter pacem coluère. Nam Anno Mundi 3667. in Olynthios mouent, Cadmæam Thebanorum arcem per ducem suum Phębidam iniquè occupatam iniquius seruant; miscent omnia, vt imperium Græciæ quod pace amittebant, bello vsurparent. Sed breui pœnas luent ambitionis; & qui superbiam in Atheniensibus punierant, ambitionem in se castigabunt.

Aristoteles. Anno Mundi 3670. Stagiræ natus est Aristoteles, portentum ingeniorum, & cui Natura, si cui vnquam mortalium, paruit, Platonis auditor futurus

&

& aduersarius, Alexandri Præceptor; dignus discipulo tanto Magister, Magistro discipulus. Anno post altero Philippus natus est; Macedonici fundator Imperij, Græci euersor: Ac tandem tertio post Aristotelem anno Demosthenes, ignobili licet origine fulmen tamen & Iupiter Eloquentiæ; vt id Græcis fuerit seculum ingeniorum, in quo tot sydera futura omni æuo clarissima eluxerunt. *Philippus.* *Demosthenes.*

Eodem anno nimium populi studium M. Manlio Capitolino fuit capitale; nam studere rebus nouis per immodicas largitiones compertus, datus in vincula per Cossum Dictatorem: è quibus per eandem plebem ereptus cùm seditionem concitaret, ceptus iterum de saxo Tarpeio deiectus perijt: ita geminata sorte Capitolinus; nam idem locus in eo & eximiæ gloriæ monumentum, & pœnæ vltimæ factus. Ita dum ascendimus, præcipitia nobis comparamus. *Mălius Capitolinus.*

Anno 3675. contra Prænestinos Dictator creatur Quintius Cincinnatus, qui victores vincit, nouem oppida vi capit, ipsum Prçneste expugnat; ac post triumphum, die post vicesimo quàm ceperat Dictaturam ponit. Digni qui *Quint. Cincinnatus.*

vincerent, qui tam celeriter victoriam & vsurparent & abdicarent.

Bœotiũ bellum.

Anno 3676. cœpit bellum Bœotium grauissimum Lacedæmonios inter & Thebanos; cùm hi per septem adolescentes exules duce Pelopida Cadmæam arcem recuperassent, ac è veste muliebri qua tegebantur viriles animos deprompsissent. Quo bello Lacedæmonij penè attriti, sin minus conciderunt, sanè à casu propius aberunt.

Timotheus Iphicrates.

Nam Athenienses Thebanis adiuncti, præclarissimis ducibus Timotheo & Iphicrate, Spartanos vincunt. Thimotheus quidem (cuius in dormientis sinum fortuna vrbes dicta congerere) Corcyram cepit, & propugnantes Lacedæmonios classe vicit; parique animo eandem à Lacedæmonijs post obsessam propugnauit Iphicrates, victosque repulit oppugnantes. Ita Deo per Ducum fortitudinem vel ignauiam, sanciente imperia vel destruente.

Leutrica pugna. Epaminondas.

Anno Mundi 3683 ad Leuctra victi sunt à Thebanis Lacedæmonij, Cleombroti Regis imprudentia, & Epaminondę prçclarissimi Ducis virtute, qui modestia & fortitudine nobilis Græcos omnes (suffragante Tullio) animi dotibus superauit; in summo imperio pau-

paupertatis cultor, & litterarum citrà arrogantiam ſcientiſſimus, ea coniunxerat quæ perpetuo penè diuortio ſunt ſeiuncta. Hac interim victoria vt concidit Spartanorum gloria, ſic acciſa ingens potentia; eodem in loco, vbi quondam Scedaſi hoſpitis filias per ſummum nefas Spartani Legati ſtupratas occiderant; tarditatem pœnæ grauitate Deus compenſat.

Artaxerxis mors. Anno Mundi 3689. Artaxerxes Memor mętrore confectus obijt, cùm Darij filij appetitus inſidijs, Aſpaſiæ pellicis amóre furentis, eum occidiſſet; pacis ſi quis vllus ſtudioſiſſimus, bellis tamen implicitus penè perpetuis; in fratrem, Græcos, Ægyptios, & Satrapas rebellantes. Egregius Princeps, niſi ſe crudelitate commaculaſſet.

Ochus. Anno ſequenti Artaxerxi patri ſuccedit Ochus, nihil paternum pręter nomen imitatus, dici Artaxerxes voluit. Suſceperat è pellicibus centum & quindecim filios pater, quorum quinquaginta cum fratre Dario participes coniurationis necati erant, ſæuo immanitatis exemplo, illorum coniuges & liberi ſimul perierant. Statim reliquos Ochus Perſarum crudeliſſimus, ne quis in ſe coniurare poſſet, inter-

fecit; quasi data opera, innocentior parricidis fratribus haberetur; ita cognatorum cæde & strage Principum impleta regia. O sceptri miseriam! tam multos, quia id appetebant vel voto vel ortu, periisse; & nequid ad infortunium desit, à patre & fratre!

Mantinæa pugna. Eodem anno iterum ad Mantineam Thebanos inter & Spartanos pugnatum; vbi victi hi quidem, sed illi victores in Epaminondæ morte scutum & gladium amiserunt. *Epaminondas.* Vir tantus honestius mori non potuit, quàm in clypeo, & suo sanguine parta victoria, sine liberis qui familiam propagarent, sed per Mantinæam Leuctricamque pugnam quasi per filias immortalis.

Dionysij mors Quartò antè anno è crapula pereat Dionysius Siculus, longa possessione imperij miser veriùs quàm felix, inter insidias domesticas & assidua Carthaginensium bella; animi tamen strenuus & indefessus: cuius successit regno potius quàm fortitudini Dionysius filius, otium ratus imperium, quo nihil est in mundo negotiosius.

Scenici ludi. Anno Mundi 3690. ludi Scenici Romæ instituti, ad mitigandam pestilentiam (quod venenum pro medicina præbitum!) impuro sanè Dæmonis inuento, & libidinem palam prædocen-

cente: at nullo remedio; cùm etiam ludos Tiberis Circo infusus abruperit. Nec ideò minus ad posteros traducta impuritas, vt quotannis à theatro pestis afflaretur.

Anno Mundi 3692. exarsit bellum Megalopolitanum, quo plurimæ in Asia prouinciæ cum Præfectis suis in Persam deficiunt; Ægypto etiam se in nouum Principem commouente; nec Græci in hostes perpetuos cessant. Spartanos Agesilao ducente, Athenienses Chabria. Et sanè nutabat in Ocho odioso & crudeli Rege imperium, nisi varijs proditionibus qui defecerant Duces se prodidissent. Ita proditione nihil incertius; nec infido in Principem fides habenda est. *Megalopolitanū bellum.*

Circa hunc annum M. Curtius fortissimus iuuenis, pietate superstitiosa, se in mediam fori voraginem impulso equo armatum immisit, exemplo nobili sed miserando, abutente Dæmone animi robore, & adolescentiæ flore. *M. Curtius.*

Prudentius & felicius T. Manlius, qui prouocantem Gallum duello vicit, & à rapto torque aureo, Torquati nomen sibi & suis peperit. Is idem anteà obseruatum Patrem ab accusatione Tribuni pietate clarus; vt videatur huius facinoris illud esse præmium. *Manlius Torquatus.*

Agesilaus in Ægypto

Anno sequenti in Ægypto Nectabenum inter & Tachum, patrem & filium, pro regno certatum; Tachus pater ad Persam confugit à quo defecerat; veniam impetrauit & copias, & Agesilao reducente; victus Nectabenus, paterque suo redditus solio. Hoc vltimum Spartani Ducis præstantissimum facinus, quo naturam impiè violatam, restituit; nam in reditu vir summus obijt.

Philippus rex Macedonia.

Anno Mundi 3694. Philippus regnare cœpit in Macedonia; Ita Deo permittente vt dum Persæ Græcique in segnem torporem resoluerentur, nouum imperium nasceretur exitiale vtrisque. Mirum ex qua gente, & ex quo Principe tanta Monarchia. Nam Macedones sordida gens & obscura, vix nota nomine, Illyrijs barbarisque seruiens populis; ipse Philippus Eurydice crudelissima fœmina genitus quæ vt genero regnum, sibi generis nuptias pareret; proprios filios Alexandrum & Perdiccam interfecerat; ipse inquam fratrum natu minimus, per triennium obses Thebis apud Epaminondam, nullo in pretio. Sed vnde calamitas, inde fœlicitas; quippe sagacissimus, ingenij iuuenis, Epaminondæ virtutibus & disciplinis Philosophorum

eru-

eruditus, & captiuus Thebis fabricauit iugum, quod orbem premeret: & per Matris parricidia Macedoniæ regnum inuenit, quod per annos 24. in incrementum immensum prouexit.

At dum Philippus stabiliendo regno laborat, contrarijs artibus Dionysius iunior suum euertit, socordia scilicet & timiditate. Mirum, à Dione propinquo & exule, sed forti & osore tyrannidis pulsum esse regno, quod munitum quingentis nauibus, militum millibus plus centum, idque die tertio ab appulsu; adeò nullum dominium nisi beneuolentia tutum est. Nec ipse Dion, licet magni animi, dignusque imperio quod comparauerat, diu stetit à casu integer: nam & plebis leuitate, quæ bonas artes plerumque odit, & Calippi amici proditione, defensionis specie cæsus est. Post Dionysius à receptis Syracusis iterum deiectus virtute Timoleontis, ingens fortunæ ludibrium, Corynthi egit ludi magistrum, throno in cathedram, sceptro in ferulam commutato: inter mortales vel fortissimus, si iacturam sensit; vel ignauissimus, si non sensit.

Dionysius iunior. *Dion.*

Hic Timoleon virtutem Grecorum emortuam excitauit, qui Corynthο pa-

Timoleon.

patria liberata, appellatus à Siculis, Icetam Acradina, Dionysium arce, & Sicilia penè tota Pœnos depulit: modestia clarior quàm triumphis, cùm nihil suum, omnia diuini muneris esse assereret.

Atheniensium leuitas. Circa eadem tempora Athenienses quibus nihil diu placere potuit, Duces de republica meritissimos amouent & mulctant, Timotheum & Iphicratem, impellente Charetis inuidia; qui idem Chares, cum pecunia victus Artabanum Ocho rebellantem iuuisset; Athenis postea quas innocentibus pœnas parauerat, ignominia luit. Ita plebem qui instigant in alios, in se armāt.

Alexander natus. Anno Mundi 3698. V. C. 397. natus ex Philippo & Olympiade Molossorum Regis filia, Alexander. Quo tempore Dianæ Ephesiæ templum ab Herostrato incensum conflagrauit, & Apollinis Delphicum à Philomelo Phocensi occupatum & spoliatum. Portentum calamitatis Græcis & Asiaticis impendentis, nam gens vtraque Alexandro subdita. Philippo tamen lætitiæ fuit, sibi eodem die nuntiatum esse filij ortum, geminasque victorias, in Olympicis, & de Illyrijs. Ita scilicet se habent mortalia; nihil mœrori est, quin cuipiam gaudium pariat.

An-

Anno sequenti, ex fani Delphici expilatione, natū est bellum sacrum, quod nouem annos posteà tenuit; Thebanos inter Locros, & alios Græciæ populos, qui religionem contra Phocenses à Philomelo excitatos, & adiutos ab Athenienfibus & Lacedæmonijs, vindicabant. Per Duces varios gestum bellum; donec per Philippum tandem absolutum, ac Phocenses victi grauissimis affecti pœnis, decem talentorum millia, quæ templo erepta fuerant, pependerunt. Nec sacrilegij vel autoribus vel consortibus Deus pepercit; nam & Philomelus anno pòst altero victus à Thebanis se ex saxo præcipitem dedit, & Duces omnes vario lethi genere post hunc perierunt; quin & mulieres auro sacro ornatæ, aut valetudinis, aut pudicitiæ, quod grauius est, iacturam passæ sunt: Deo impietatem vel in falsos Deos vlciscente. *Bellum sacrum*

At per bella Græcis cudebantur seruitus, Philippo imperium, cùm is infirmioribus præbens auxilia, victos & victores mutuis attritos cladibus sibi submitteret. At quibus artibus! quàm in speciem contrarijs gradus constrauit orbis Monarchiæ! primùm Deorum vindex, mox contemptor, vtilitate non fide metiens fœdera, alloquio *Philippi artes.*

blan-

blandus & insidiosus, iocis & salibus promouens seria, gratiam fingere suetus in odio, iusiurandum postponens quæstui; quò ferrum non peruaderet, aurum submittens; aureum asinum tormentis omnibus machinisque anteferens. At quis hac mercede regnum nundinetur? vnus duntaxat in sapientissima illa & fortissima Græcia, quem hæc non laterent, Demosthenes fuit, qui si animo tantùm quantùm lingua valuisset; nunquam Græcia iugum passa esset. Sed tanti est Philippicas habuisse, vt fuerint vel captiuitate patriæ redimendæ.

Bellum Phœnicium. Mẽtore. Anno Mundi 3703. Ochus tandem in Phœnices qui pridem defecerant, mouit; Sidon obsessa, vt in capite malum periret; sed à Mentore Rhodio Græcorum Duce propugnata fortiter ab eo mox prodita, cum Duce stetit & corruit: ciues desperata salute se cum liberis & vxoribus incensa vrbe ad 40. millia flammis absumpserunt, adeò quibusdam mors extremum malorum non est. Inde tota subacta Phœnicia. Nec fortunam spreuit Ochus in quam inciderat; quippe eam nactus in Mentore, eius ductu in Ægyptum pergens. Nectanebum Regem in Æthiopiam compulit, Apin occidit, & in illos mo-

tien.

tientes Deos atrociter sæuijt. Sed à tot victorijs in Persidem redux, voluptatis trophæum, se Eunucho Bagoæ totum mancipauit. Pudet imperasse hæc hominum monstra.

Romani interea Gallos vincunt, M. Valerio sibi Coruini nomen adepto, dum Gallum prouocantem, corui aduolantis ope, duello sternit. Omen victoriarum & honorum fuit, nam de Gallis sæpius triumphauit, & ad Consulatum est euectus sexies; raro in humanis fœlicitatis exemplo. *Valerius Coruinus.*

Anno Mundi 3711. V. C. 410. exortum est Samniticum bellum, quod per annos gestum 72. triumphis supra viginti quatuor materiam præbuit. Campani occasio, qui dedi Romanis quàm à Samnitibus vinci maluerunt, & ipsi Romani, qui suos esse Campanos, quàm Samnitium præoptauerunt. *Samniticum bellum.*

Anno sequenti Ochus crudelitate terribilis, horrenda Bagoæ sibi charissimi vindicta, dato per Medicum veneno, è viuis tollitur. Bagoas homo Ægyptius inuiolatæ religionis suæ vltionem, cadauer Regis obiecit felibus deuorandum, ex ossibus manubria curauit fieri, Regisque funus liberorum auxit funeribus; seruatus vnus natu minimus Arses, cuius nomine nefa- *Ochus mors.* *Bagoas.*

rius

rius ipſe parricida regnaret; hæc impuriſſimæ voluptatis principi merces.

Triballi in Philippum. Philippus interea cùm omni ope in augendo regno contenderet: diueſque prædæ rediret è Scythia, exceptus in viarum faucibus à Triballis prædæ partem poſcentibus, cùm negaret, totam & propemodùm vitam amiſit, equo quem agebat per ipſius femur ſauciatum occiſo? idem antè oculo in obſidione Olynthi orbatus. Quantis ærumnis & periculis regnum, hoc eſt honeſta ſeruitus emitur!

Epicurus. Hoc eodem anno Athenis natus Epicurus, ſeptennio poſt mortem Platonis, nouæ Philoſophiæ tum in dogmatis tum in moribus conditor; voluptatis aſſertor perpetuus, an animi, an corporis, diu ambiguum, ſanè ſi corporis, infeliciſſimus, qui cruciatu dolorum periit.

Anno Mundi 3714. V.C. 413. Latini à Romanis victi, non ſine ſanguine; *Decius.* & Conſulum alter Decius, victoriæ hoſtia, ſe deuouit Manibus, ſaluti Patriæ poſthabens ſuam. Nec minori exemplo *Manlius.* Manlius Torquatus, pius ille in patrem, victorem filium militari diſciplinæ mactauit. Vidit imperium non conſtare niſi obſequio; Bruto maior, cùm parcere poſſet, non ignouit.

Anno

Anno Mundi 3715. Arses à Bagoa peremptore patris perimitur, cùm se iam regno & vltioni parem præferret. *Arses.* At Bagoæ industria Codomannus Armeniæ Satrapa, Ochi patruelis, ad regnum euehitur; qui Darij nomen statim assumpsit. *Darius Codomanus.* Post eiusdem Bagoæ petitus insidijs, venenum sibi paratum Regicidam impium haurire cogit; sera vltione, & pœna pro grauitate scelerum leuiore. Hic est Darius, in quo Persicum regnum interibit, orbis Monarchia tandem ab Asia in Europam migrante.

Anno Mundi 3716. quo Darius ad regnum peruenit, Philippus prælio ad Chæronæam Bœotiæ commisso, libertatem Græciæ extinxit; *Charonaea pugna.* Alexandro in auspicium futuræ gloriæ cornu alterum regente; Atheniensibus parcitum, Thebani durissimè habiti; ipse Philippus ab vniuersa Græcia Imperator ad Persicum bellum destinatur, ad liberandam Asiæ Græciam; quasi vtrobique non esset seruitus, aut magni referret, Macedoniam Persæ seruire.

Sed ecce Rex tantus in medio fortunæ cursu repente concidit. *Philippi mors.* Nam anno proximo in Cleopatræ filiæ nuptijs, dum æqualis Dijs quorum simulacris suum adiunxerat, incedit ad spe-

cta-

ctacula, factus ipse spectaculi argumentum, spectantibus Græcorum proceribus à nobili adolescente Pausania contumeliam sibi illatam ab Attalo, vindicante in Principe, confoditur, & bouis instar, quod oraculum monuerat, immolatur; anno ætatis 47. Nunc spes in æuum homines protrahant; dum in nuptijs, in pompa, in victorijs mortem excipiunt.

CAPVT VIII.

Ab Alexandro ad Perseum.

Alexander Rex

ANno Mundi 3718. V. C. 417. Alexander 21. annorum adolescens patri succedit; ad summas virtutes & vitia natus; cupiditate gloriæ penè supra mortalem incensus; à Ioue, vt credi voluit, genitus, vix à Philippo; nam Olympiadem vt stupri compertam Philippus dimiserat. Is statim paternam cædem vltus, tendit in Græciam, per Amphyctiones Dux renunciatur, Attalum opprimit, Thebas obstinatius repugnantes exscindit, ciuesque sub corona vendit; ac latè victor refragante nemine, Corynthi in Per-

Diogenes.

Perſas Imperator dicitur. Illic Diogenem Cynicum ex Sinope natum inuiſit animique robur in Philoſopho ſic amauit, vt ab Alexandro Diogenem præferret omnibus: Ita gloriæ cupidiſſimus nihil cenſebat medium, inter obtinendum orbem, vel contemnendum.

Alexander in Aſiam.

Anno Mundi 3720. Alexander diuiſo amicis patrimonio, ſpe vna contentus, in Aſiam tranſijt, cum 33. peditum millibus, 4. equitum; hac exigua manu aggreſſus orbem iuuenis. Et ad Granicum quidem ſtatim vicit, Spitrobate Darij genero, fortiſſimiſque Satrapis interemptis; qua victoria tota Aſia parta, ad Ciliciæ fauces imperium propagatum. Sanè in beneficijs numeranda mors Memnonis, qui origine Rhodius, vnus Alexandro futurus par, morbo perijt; ne quo fulcro ſtaret Perſa ruiturus.

Mēnon.

Pugna ad Iſsū.

Anno ſequenti, altero vulnere res Perſica ad Iſſum Ciliciæ ſauciatur; vbi Darius ipſe quingentis armatorum millibus pugnans vincitur, & fuga euadit, coniuge tamen & liberis apud Macedonem captiuis In quibus illuſtriorem victoriam retulit Alexander, indulgentia fortunæ nōdum corruptus, caſtitate fœminæ & pudicitia Virginum illibata; fœlix ſi diutius in ſui victoria perſtitiſ-

set. Damascus & Siria statim occupatę. Vna Tyrus, quasi claustrum obiecta currenti, septem menses oppugnantem detinuit; tandem expugnata, cum victore ad posteros venit: Post subacta Gaza, ac Ierosolima periclitata, nisi Iaddus pontifex Deo fretus inuictum Principem in reuerentiam sui adduxisset; adeò vbique tutum est, quod propugnat Deus.

Alexandria. Anno Mundi 3723. Alexander occupata Ægypto, redux ab Hammonis oraculo, vbi Philippum Patrem Ioue mutauerat, Alexandriam condidit Ægypti caput: futuram olim amplam, angustam, & conditore suò dignissimam.

Darij mors. Anno Mundi 3724. V. C. 423. cessauit Persarum imperium anno à fundatione. 218. Darius ad Arbela in campis Niniues victus, ac posteà proditoriè à Besso interfectus, & ab hoste deffletus, vacuum Asiæ imperium Alexandro cessit; hinc Græcorum regno incipiente. Occupata Persis à victore, incensa per temulentum Persepolis, gazæque Persicæ hoc est præcipuæ totius orbis diuitiæ conflagrarunt; & ne quid ad infamiam deesset, scorto impellente. Eodem tempore ab Antipatro victi Spartani, Agide eorum Rege perempto, dum Asia vincebatur,

batur, Macedoni Europæ imperium confirmarunt.

Anno Mundi 3730. Alexander peragrato instar fulminis Oriente, protritis omnibus quæ obstiterant; vltra naturam, ambitionem, cùm non posset arma, propagans, Babilonem redux, auditis totius orbis Legatis; veneno vel intemperantia moritur; anno ætatis tricesimo tertio; inuictus armis, non voluptatibus. De quo vt de Deo dicebant veteres, silere satius, quàm pauca dicere. *Alexandri mors.*

Nec omittam tamen in tanto belli ardore, amantissimum eum doctrinæ artiumque fuisse. Nam & Homeri poëma circumtulit aureo scrinio; in Thebarum ruina Pindari laribus & familiæ pepercit; Aristoteli delegauit aliquot hominum millia, per quos animalium naturam disceret; adfuere militanti Callisthenes & Anaxarchus Philosophi; ab Apelle solo se pingi; ab vno Lysippo fingi voluit; diceres animum capacem omnium, quæ commendant singulos cuncta complexum. *Et studia.*

Reliquit fratrem Aridæum, Herculem filiolum, & prægnantem Roxanem; pluresque Duces dignos imperio: sed Heroi tanto nullus successit; nec eò vllum prouexit ambitio, vt se *Et successores.*

Alexandro proximum diceret: satius fuit diuidere, quod totum neminem capiebat. Ita Ptolemæus Lagi filius, fortitudine clarus & humanitate Ægyptum occupat, in qua regnum multos post annos perstitutum condit. Alij duces Satrapias inter se partiuntur, dum Alexandri filij adolescerent; id est, dum alter alterum quà vi quà fraude tutius perderet.

Ptolemæus.

At apud Romanos Papyrius Cursor Imperatoria laude clarissimus, dignusque (si Liuio fides) quem Alexander non vinceret, Fabium Magistrum Equitum Dictator ad vltimum vitæ discrimen adducit; dum contra ipsius iussa ausus est vincere. Tantum in militari disciplina roboris Romana virtus positum credidit.

Papyrius.

Anno Mundi 3732. cùm superiore bellum Lamiacum inter Antipatrum & Athenienses Demosthene tubicine excitatum esset, hoc anno magna Atheniensium clade cessauit; ipse Demosthenes profugus spontaneo veneno è vita abijt: Eloquentia maximus quam tamen auaritia fœdauit.

Demosthenis mors.

Tunc & Aristoteles, naturæ lumen, & veneno suo perijt; ne itidem in Antipatri manus veniret; vt eodem fato doctissimus eloquentissimusque mortalium

Et Aristotelis.

talium vita excesserint. Quod monstrum antipater? quod suam Græciam ipsumq; orbem ornamentis tantis spoliauit! Dicitur Aristoteles Bibliothecam primus congessisse: dignum auctore inuentum; cum virorum illustrium ingenia ad posteros transmittere non posset, libros ingeniorum monumenta transmisit.

Caudinum fœdus. Anno Mundi 3733. V. C. 432. Romani sub iugum à C. Pontio Samnite missi, & ad furcas Caudinas ictum fœdus ignominiosum.. Sed qui fortes vincit, irritat; sequenti anno eluta ignominia, ingenti victoria per Papyrium, oppressi Samnites eandem infamiam subiere.

Cassandri scelera. Circa hæc tempora, dum Oriens vniuersus per tumultuantes Alexandri Duces concutitur; Cassandri qui Antipatro pari successerat, eluxit palmarium scelus. Is enim Olympiade Regis sui matre interfecta, duos eius filios, quorum alterum ex Barsine, alterum ex Roxane susceperat, interemit, planè innoxios, nisi quod imperio nati essent; nihil ex tanta sorte consequentes, nisi vt indignius perempti viderentur.

Eumenis mors Antigonus Eumenem præclarissimum Ducem Regiarumque partium se-

sectatorem fidissimum, traditum sibi per proditionem inedia necat. Ita virtuti fortuna infensa, dignandos solio crudeliter mactat; Ipse Antigonus ambitione flagrans, per Demetrium filium, audacissimum iuuenem, vt sibi quærat imperium perturbat omnia.

Agathocles. Tunc & Agathocles in Sicilia ambitione, armis; felicitate, & miseria eluxit. Is è figulo natus, vsurpata tyrannide, ac Pœnis sæpius fortiter victis, cùm fortunæ filius crederetur; repente hostis, grauis annis, crudelissimo fato à nepote Andragatho, veneno, aut vt volunt alij, cruce perimitur. Ite mortales, infortunæ risu spes constabilite.

Appij Cẽsura. Eodem tempore Appius Claudius Censuram Romæ insigniuit, quà beneficijs, quà seueritate; adeò contrarijs rebus fama constat. Nam plures è senatoribus acerbe notauit, & iam prolabentes mores restituit, & Appiam viam Roma Capuam, saxis muniuit, & aquas fontis Vrbi induxit; aqua & saxo (quæ quantùm opposita,) Appiorum nomen æternans.

Philosophi. Nec defuerunt ijs temporibus Philosophorum certamina, vt & sua bella ingenijs essent. Quippe Crates Thebanus paupertatem omnibus antepo-

suit;

fuit, Pyrrho Eliensis nihil certi esse, sed incerta omnia docuit; Epicurus Atheniensis voluptatem summum esse bonum asseruit; at longè melius Menedemus Eretriensis, qui honestatem; & Xenocrates Chalcedonensis, qui continentiam suos docuerunt.

Menander. Nec prætermittendus Menander Poëta nouæ Comœdia autor, ingenio suauissimus & artificio politissimus, à quo Terentius lepores hausit, à Regibus Macedoniæ & Ægypti per legatos & classem petitus. Adeò etiam inter arma suus honor scientijs & dignitas perstat.

Greco-rum regnum in Seleuco. Annus Mundi 3743. V. C. 442. celebris est Græcorum regno quod Babylone à Seleuco Nicanore conditum, in Oriente latè propagatum est. Sicque deinceps præfecti prouinciarum se dixerunt reges, sed tum regna, tum Reges breui perierunt; exceptis Asiæ, Ægypti & Macedoniæ. Dei quippe vnius est regna condere & perennare.

Rhodus obsessa. Colossus. Anno Mundi 3749. Rhodus à Demetrio Poliorcete, validè inusitatis machinis obsessa, se tuetur fortiter; ac tandem pace contracta, Colossum Rhodium sextum illud orbis miraculum, in portu erigit; sed diu non stetit ventorum procellis in humum excussus.

Nempe excelſa, eò ad ruinam patent, quo ſublimia ſunt.

Antiochia & alia vrbes. Anno Mundi 3753. Seleucus Nicanor victo Antigono, Antiochiam Syriæ Principem ad amnem Orontem condidit, ab Antiochi parentis nomine; vrbem inſignem, ac futuram ſtatim clariſſimam Orientis. Nec hac contentus, in memoriam eiuſdem patris alias quindecim extruxit eodem nomine Antiochias, in honorem matris ſex Laodiceas; nouem Seleucias; tres Apamias, Stratonicem vnam vxorum nominibus inſigniuit: quarum celeberrima Seleucia ad Tygrim, Babylonis pompam ad ſe traduxit. Ita Nicanor non de hoſtibus modò, ſed de tempore trophæa poſuit.

Caſſandri mors. Anno Mundi 3755. Caſſander ille ſæuiſſimus intercute aquà extinctus eſt, indignus qui tam facili morte interiret. Sed & in liberos pœnæ pars venit, ne regno tot ſceleribus parto potirentur, perierunt ſtatim ferro vel morbo.

Decius. Anno Mundi 3759. Decius conſult in prælio contra Gallos & Samnites, exemplo patris ſe neci deuouet; mori pro patria patrimonium ratus. Tunc occupata Macedonia Pyrrhus *Pyrrhus.* inclareſcit; vt parandis regnis natus, ſic perdendis, ſpe potius diues quàm vſu; qui

qui futuris inhians præsentibus caderet; Alexander dimidiatus; cupiebat omnia, tenebat nihil.

Anno Mundi 3770. Ptolemæus Lagides Ægyptiaci regni conditor moritur; cui succedit filius natu minor Ptolemæus, Philadelphus dictus, quod impuro Ægypti instituto, sororem Arsinoem haberet in matrimonio; prauo in posteris exemplo; quod tamen pœna non caruit, liberis, qui coniugij finis est, destitutum. *Philadelphus*

Is tamen ob libertatem & amorem in doctos memoriam in posteris nactus: Aratorem Philosophum Præceptorem suum 80. talentis donauit; inter Aulicos septem è Græcia Poëtas numerauit, hinc dictos Pleiadas, in quibus Theocritus & Lycophron, fama digna nomina. Bibliothecam Alexandri imitatione à Patre inceptam, Demetrij Phalerei consilio, conquisitis vndique libris instruxit, quasi scientiarum Gazophylacium; quam vt Iudaicis libris ornaret, ab Eleazaro Pontifice septuaginta duos seniores interpretes impetrauit; quorum opera, nec sine miraculo, summo mortalium bono, donati Græcia codices sacri, post Hebræos ipsos redarguturi. Gratus hic labor Philadelpho fuit, ideò Iudæorum *Literas amat.* *Interpretes 70.*

rum 120.millia à seruitute manumissa, versioni Græcæ donata sunt.

Et artes Pharus

Nec Regi munificentia defuit; Pharum Insulam iniectis molibus Isthmum fecit: in ea turrim ædificauit, quæ nauigantibus facem præferret; tam immensam, vt in orbe miraculum habeatur, & vltimum. Quàm prodigiosum! quod æquaret priora, & posteriora excluderet. Hæc artificio Sostrati Cnidij, cuius ingenium Regis sumptibus par, munificentiæ socium, ad nepotes iuit cum opere.

Ceraunus.

Huic Philadelpho frater erat natu maior Ptolomæus, Ceraunus, hoc est, fulmen dictus, ob præcipitem naturam & violentam audaciam. Is à Patre gnaro indolis Ægypto eiectus, receptores suos malè mulctauit; nam SeleucoNicanori cui debebat omnia, vitã eripuit; & in Macedoniam profugus illam occupauit, Antigono Demetri filio deturbato; instar pestis grassans quę suos tantum perimit hospites. Nicanori in Asia successit Antiochus Soter dictus.

Tarentinum bellum.

Anno Mundi 3774. V. C. 473. incepit bellum Tarentinum, quarto post anno terminatum; Romanos inter & Tarentinos. Illos Italia circa Romam victà; hos opes, fastus Græcus, &

à Græ-

à Græcia Pyrrhus incendebant. Triplici prælio bellum confectum est; primo Romanum robur Elephantorum terror oppressit; tunc per oculos victi Romani sunt.

Altero æquo vtrinque Marte discessum est; at post de Cynea indecoram pacem conciliante eloquentissimo Pyrrhi legato triumphauit Appius in Curia, Romamq; cæcus castigauit in dignitate sua cæcutientem. Ab hac tuba quis non vinceret? tertio prælio Pyrrhus victus & exutus castris, profugit ab Italia, Curium & Fabricium tam inuictos auro quàm ferro testatus.

Hoc anno Galli populosissima & fortissima gens, terras conquirentes, se in Græciam conuerterunt; Belgio duce pars; trecenta erant millia, in Macedoniam irrumpit, Ceraunum occurrentem profligat & cædit, tot periuria ac parricidia in nefario capite vindicans. Partem alteram Brennus in Græciam transfert, ingenti omnium consternatione; sed cùm profanis spolijs non contentus, sacra expeteret, & ad expilandum Delphorum Templum sese accingeret; à templi custodibus; & aëre per frigus & grandinis vim præliante, repulsus est, & ipse in hostium partes transiens sibi mortem intulit; *Galli in Græcia.*

reliqui varijs casibus periere.

Pyrrhi mors. Anno Mundi 3782. Pyrrhus victo Antigono, & eiectis Gallorum reliquijs Macedonia potitus, cùm Argos occuparet, & ferocissimè inter promptissimos dimicaret, illisu tegulæ à muliercula occiditur: spei immodicus, qui votis orbem ambiebat, vix terræ palmum ad sepulchrum obtinuit.

Punicũ bellum primũ. Anno Mundi 3790. V. C. 486. iam Romanis vltra suam Italiam spem proferentibus, bellum Punicum primum incepit, quod per annos 24. tenuit. Prætextus, vt Mamertinos socios Romani in Pœnos & Hieronem Syracusarum Regem defenderent; causa, vt Siciliam in proximo insulam, futuram Vrbis horreum ereptam Pœnis occuparent. Tunc primùm duo commissi populi, mox internecinis odijs grassaturi. Ac Pœnis quidem fauebant omnia; Hiero, peritia rei maritimæ expeditionibus multis collecta, victoriæ ad Gades extremumque Oceanum sparsæ, ipsum mare Romanis intentatum adhuc; & pugna mobilis inassueta; At Romanis virtus horum vice fuit.

Primum statim facinus Appij Consulis, qui statarios milites classi commissos ab Italia sua abducit; alterum

Duil-

Duillij fuit, qui per eos vicit, & in elemento ſuo Pœnos profligauit; prærogatiua Quiritibus placuit, licuitque Duillio triumphare toties, quoties cœnaret. Tertium fuit Attilij Reguli qui per occupatam Siciliam cedentes Pœnos ſequutus in Africam, ingentes clades opprimebat in ſemine, ipſamque Carthaginem futuram olim pluſquam æmulam exſcindebat; niſi Xantippus Lacedæmonius Punicas artes Spartana virtute fulciens, victorem ſpoliaſſet victoria, & rurſum in Siciliam bellum reieciſſet. Hic eſt Regulus qui pietate in patriam, & cruciatuum patientia quàm armis clarior, docebit orbem, non modò agere fortia Romanum eſſe, ſed & pati Regulus.

Iterum igitur in Sicilia bellum; ſed per Metellum inde pulſi Pœni; per Buteonem ad Ægimurum cæſi & ſpoliati; tandem à Lutatio apud Ægates inſulas ita victi claſſe, vt victi, & animis, pacem popoſcerint & impetrarint, in Africam ſuam quaſi Europa exules, retruſi. Paſſi tamen geminam cladem Romani; alteram à Claudio, qui præ vincendi cupiditate ſpretis auſpicijs, ſuos eodem fato quo pullos inuoluit; alteram à mari quod naues refertas ſpolijs naufragio abſumpſit; vt

inde pietatem, hinc contemptum rerum ex iactura facili docerentur.

Zeno Stoicus. Hoc eodem anno Zeno Citticus interrijt, Stoicæ sectæ tam moribus conditor quàm doctrina, beatitudinem in virtute sola constituens; abstinentiæ exemplar, & panegyricus, cuius beneficio nonaginta annos vixit sine morbo.

Parthicum regnum. Anno Mundi 3804. è Persici regni ruinis surrexit Parthicum, tenuibus vt sit initijs: cùm quidam Arsaces oriundus è Scythia, in Parthia remota regione Græcorum iugum excussit. Quis tunc Romanis nasci crederet æmulos? aut ab ijs Aquilas tandem reprimendas?

Antiochus Deus. Circa hunc annum Antiochus Soter Syriæ rex moritur, cui succedit filius Antiochus ex Stratonica, Deus à Milesijs dictus, quòd Timarchum eorum tyrannum sustulisset. Hic Berenicem Philadelphi filiam vxorem duxit: sed inde regno & vita orbatus; nam Laodice prior eius vxor, Berenices soror, maritum veneno peremit, & Berenicem sororem circumuentam dolo trucidauit. Tunc nempe fœminas ita inuaserat cæca ambitio, vt virilia patrarent crimina, ac parricidio multiplici abdicata natura, in solium monstra intruderent.

Anno

Anno Mundi 3807. Philadelphus moritur, cui succedit filius dictus Euergetes, id est Beneficus, propter egregia in Ægyptum merita. Quo & anno in Syria regnat Seleucus Callinicus Antiochi Dei ex Laodice coniuge filius; statimque propter Berenices materteræ cædem, cum Euergete bellum inflammatur; quo victus Callinicus Syria & Palæstina ab Euergete spoliatur. Ita in posterum Ægypto & Syria mutuis cladibus debacchantibus. *Euergetes.* *Callinicus.*

Anno Mundi 3814. V. C. 513. Litiius Poëta primam dat Romæ fabulam; sequenti Ennius nascitur: adeò serò literæ in militares animos immigrarunt. *Poëta in Italia.*

Anno Mundi 3819. V.C. 518. post primum bellum Punicum, pace cum Corsis inita, secundùm ab Vrbe condita Iani templum clausum est; sed statim patuit; ob Ligusticum bellum exardescens. Martia quippe gens tam impatiens otij quàm laboris patiens, norat victorias bellis seri, nec orbem pace profligatum iri. Ligures dumis sylvestribus extracti, ignibus septi, victi, exarmati, triumphum non tam instruxerunt quam effecerunt. *Pax. Iani tẽplum.*

Interea Asiam dissidia fratrum miscebant. Seleucus ab Euergete victus *Antiochus Hierax*

à fratre Antiocho posſit ſubſidia : is quatuordecim annos natus, regni ſupra ætatem auidus, vnde Hierax ſiue Accipiter dictus, contendit vt fratri regnum eriperet: inter eos varia prælia; vterque victus, Seleucus ab Hierace, Hierax ab Attalo Pergameno; qui deinde ad Euergetem profugus, à latronibus interficitur. Iiſdem fermè diebus Seleucus equo præcipitatus, vitam abrupit. Cui ſuccedit filius Seleucus Ceraunus ſiue Pogon dictus, ad tres duntaxat annos regno potiturus.

Gallicũ bellum. Anno Mundi 3829. V.C. 528. Galli Inſubres lege Flaminij excitati, qua Picentes agri Gallis erepti, diuiſi fuerant militibus, bellum, Romanis inferunt; ſed infauſto euentu. Ipſi triplici prælio victi ab Æmilio, Flaminio, & Marcello qui de Rege Viridomaro opima ſpolia reportauit, & Ioui Feretrio ſuſpendit, poſt Romulum tertia & vltima: quod mirum in tam multis bellis; niſi rarum ſit, Imperatorem regere & pugnare.

Philopator. Anno Mundi 3833. Euergete mortuo ſuccedit filius Ptolemæus Philopator; ſi ſuperis placet, hoc nomen meritus ex Parricidio triplici vtriuſque parentis & fratris: quaſi vnicum ad appellationem illam parum eſſet. Pudet

hoc

hoc monstrum tenuisse regnum annos 17. Quo & anno Philippus Demetrij filius Persei pater, in Macedonia regnare cœpit, Antigoni priuignus qui victor in prælio, oborto sanguinis profluuio, diem obierat. *Philippus.*

At paulò ante Seleucus Ceraunus in Attalum mouens, à Nicanore dolo occiditur; Achæus parricidij vindex fratrem Cerauni Antiochum adhuc impuberem regio nomine, ornat, se reuera Asiæ regem gerens. Is Antiochus postea Magnus dictus est, quod Hermæam, Achæum, & purpuratos alios sibi dominantes excusserit, paternum regnum receperit, ac de Philopatore socordia omni corrupto victorias amplas retulerit: vnus tandem qui Græcorum consepultam gloriam suscitaret. *Antiochus Magnus.*

Anno Mundo 3836. V. C. 535. ille Annibal sacramento puer in Romanos à patre armatus, cùm anno superiore Saguntum in Hispania expugnasset & excidisset, fidei magnum sed triste documentum, superatis Alpibus, in Italiam descendit, mouitque bellum Punicum secundum, quod annos octodecim tenuit, cladium horrore tam atrox, vt Europa & Africa vtriusque gentis stagnarit sanguine. Primò ab *Punicū belliū 2.*

Anni-

Annibale ſtetit victoria, poſt defecit, dicas à luſco & deformi Afro in Scipionem conuerſam, amaſſe iuuenem formaque floridum.

Prima itaque Pœni laurus, Alpes fuerunt, quas vni hactenus Herculi peruias, non tam aceto molliuit, vel igne confregit, quam improbitate laboris diſiecit. Prima tamen palma, ſi Romam ſpectes, ad Ticinum fuit; vbi Scipio Dux veteranus ab Annibale iuuene fuſus, & à filio prætextato adhuc ſeruatus, vtrinque didicit adoleſcentium eſſe fortunam. Altera ad Trebiam frigidiſſima hyems Sempronium ſtrauit; rigentia gelu corpora ſcopi erant telis, non milites. Tertiam peperit Flaminij temeritas ad Thraſymenum, qui pugnandi cupiditate inconſulta, ſe totum præbens Punicæ fraudi, docuit ſuos etiam in armis regnare conſilia. Quartum vulnus & penè funus Romæ, Cannæ fuerunt, ignobilis Apuliæ vicus, ad quem 45. Romanorum millia cæſa cum Æmilio Conſule. Quid plura? Roma perierat, ſi vincere & victoria vti idem eſſent.

Sed ab vno peccato vt Roma ſtetit, ſic Carthago ruet. Nam ſtatim Cannas Annibal Capuæ reperit; hic inuenit miles, quo vitam amaret, quod

ne perderet vinci pateretur. Sanè inuictus hactenus, mox à Capua cœpit non vincere, cunctatione Fabij Maximi; mox etiam vinci felici Marcelli audacia: hi duo Romani Imperij scutum & gladius, alter cessando, alter agendo; contrarijs artibus Rempublicam perditam excitarunt, æquali in posteros gloria, nisi maius sit cessando vincere, quàm agendo agere vt vinci possis.

Et inde clades exceperunt deinceps Annibalem; nempe Capuam suam illam Romam, quanto dolore obsideri vidit & capi! vt in Italica illa Carthagine Pœni amicitia supplicio esset. Qui animi sensus, cùm auulsum fratris Asdrubalis caput ante castra vidit, & ab eius cæde 50. militum millia perijsse! quàm graue spei iacturam facere, & priuatum luctum augere publico! At quàm acerbum excedere Italia, superstitem Romam relinquere, vltione cadere, & timere Carthagini! postremò qui stimuli! in conspectu patriæ veteranum vinci à iuuene; cõtueri Syphacem amicum Regem castris, regno & vita exui, in senatu suo suadere pacem quàm violarat, & ciuitatem Africæ dominam seruire in Africa, pati iugum ab æmula; idque vna culpa, quod post Cannas parsisset victo-

victoriæ. O errorem in principio leuem, grauem in exitu!

Romæ fortitudo. At Roma nusquam virtutis maiora edidit monumenta, nec enim vnquam vel animo cecidit, vel spem abiecit; diceres clades in experimentum constantiæ missas. Nunquam Curia decreuit fortiùs, nunquam se gessit plebs obsequentius; seruis etiam ad arma vocatis Ingenuorum animus fuit; quin & Matronis sua fortitudo, dum luctum minuunt, & ex auro mundum in forum conferunt: tantum in aduersis virtutum pabulum, & in calamitosis prosperitas mentis.

Et res gestæ. Nec frustra cecidit id mentium robur; nam & Hispaniæ, Scipionibus occisis, perditæ, per Scipionem vix adolescentem receptæ; & Syracusæ vrbs validissima post triennalem obsidionem tandem expugnatæ, & in Sardinia bellum gestum; & Philippo Macedonum Regi arma illata; & de Campanis supplicium sumptum; vt vix credi possit, vel hæc suscepta præsente Annibale, vel vrgente & faucibus imminente perfecta. Sanè ab hoc bello, quasi posito fortitudinis tyrocinio, in Romæ leges totus ibit orbis.

Imperatores Romani Nec genti tam forti defuerunt Duces, qui post Fabium & Marcellum, vel eluderent Annibalem vel profligarent.

Quan-

Quantus Gracchus, qui per armata mancipia liberos vicit! quam fortis Fuluius, qui ceu alterum oculum Pœno effoderet, Capuam cepit ipso inspectante! quàm audax Nero, qui quasi bicorpor dum Annibalem in Brutijs premit, idem sub Alpibus Asdrubalem cædit! quam felix Liuius, cuius auspicijs collega pugnante, cæsus hostis latè agros sternit! At quanta coronis illorum Scipio! in quo vt virtutum omnium splendor illuxit, sic felicitatis bellicæ decus emicuit. Is recepit Hispanias tam temperantia quàm fortitudine, pro iuuene fortis, at vltra iuuenem castus & temperans; is consilio senex bellum adolescens in Africam transportauit; sibi Massanissam hoc est reipublicæ conciliauit, vicit igne Siphacem, Annibalem ferro; & cùm Africam Romanam fecisset, posſetque Romam Scipionis facere, vno Africani contentus nomine se Romæ subdidit. Hoc reuera est abdicare regnum; si tamen abdicat, qui subiectus animo vel in summa potentia, nunquam regnat. *Scipio.*

Nec omittendus in his belli turbis Archimedes, Mathesi nobilis, qui patriam Syracusas contra Marcellum solus propugnauit; qui vnico fretus ingenio, militum impetus, nauium ro- *Archimedes.*

stra,

ſtra, machinarum ictus, Marcelli fortunam, diſcuſſit & fregit: cuius vel vnum ſupra Annibalem Romani timebant; qui naturæ conditor nouus cœli miracula ære illigarat; qui hoſti vel nocendo excitauerat amorem ſui. Id miles tibi licere non debuit, vt incautum perimeres: at honeſtius mori non potuit, quàm in acie ſua, hoc eſt inter lineas; nec iucundius, quàm ſtudendo, morte obita antequam viſa.

Plautus. Et Plautus in laudem ingenij admittendus, qui ſub belli finem ſcenam Romanam exhilarabat Comœdijs; ijs ſalibus & eloquentia, vt Muſas & Satyros Latinè docuiſſe viſus ſit.

Iudæi ſeruati. Circa hæc tempora in Ægyptios mouit Antiochus Magnus, ad Cœleſyriam recuperandam; incerta pugna vtrinque diſceſſum. At Philopator in Ægyptum redux, ira in Iudæos tumens, quos ſuis rebus minus fauere compererat, conquiſitos omnes quingentis Elephantis proterendos obijci iuſſit. Deus tamen ſuis non defuit; ſemel iterumque ſub ipſum diſcrimen ſeruari innoxij, deficiente Regis memoria: dimiſſi tandem incolumes, obliuioni aram poſuiſſent, niſi Deo ſuorum memori ponendam melius crediſſent.

Anno Mundi 3850. Philopator regio

gio indignus nomine, vino & lustris confectus moritur, relicto quinquenni filio ex sorore Eurydice suscepto; qui postea dictus Epiphanes, id est Illustris: nunc domesticis & externis præda; nam Antiochus statim Syriam & Palæstinam inuadit; Philippus etiam de Cypro cogitabat, sed qui aliena occupant, circa sua retinenda statim laborabunt.

Ptolomæus Epiphanes.

Nam Anno Mundi 3854. V.C. 553. Roma Philippum sibi ex fœdere Punico infensum bello lacessiuit. Læuinus victrice classe tota Græciæ littora peragrauit; post Philippus bis victus, bis exutus castris: dein Flaminio duce claustra Macedoniæ penetrata; Rex ne vinceretur, pacē optauit; illi cum auito regno concessa, sed Gręcię libertas pristina restituta: quanta Flaminij & Romæ gloria! qui in Philippo Alexādrum vincebant, qui Græciam olim libertatis ipsius patriam è seruitute nunc manumitterent, & quasi natalibus restituerent. Si tamen liber dicendus est, qui Dominum mutat, vel ex rustico seruo qui fit atriensis.

Bellum Macedonicum. 1

Anno Mundi 3863. V. C. 562. populus Romanus, ne qua pars orbis illibata foret, Antiocho Magno Syriæ Regi bellum indicit: Philippo Antiochus fauerat, & cum Ani-

Antiochus. Victus.

nibale Carthagine profugo exceperat odium in Romanos. Sed nec Annibal Pœnos in Syris inuenit, nec Ægyptios in Romanis Antiochus: bellum vt magnificentius quàm fortius apparatum, ita non viriliter gestum sed muliebriter. Dum Rex in Eubœa puellę amore captus ociatur, ab insula per Glabrionem pellitur, & ad Thermopylas victus, amore in timorem verso, in Asiam fugit; iam per Æmylium classe lacerata.

Mox in Asiam penetrat Scipio, cui frater Africanus pro Legato erat; nec ægrius in Asia quàm in Europa vincitur Syrus, & pro mulcta intra Taurum regnare iussus, satis habuit tam altis limitibus à victrice gente seiungi. Asiatici nomen Consuli cessit, Romanis Asia, tunc quippe gloria & præmium diuisa, illaque contenti qui vicerant, hoc quibus vicerant permittebant.

Seleucus Philopator.

Quartò post anno idem Antiochus, non regno modò sed fama & opibus imminutus, dum vt illam reparet, istas malis inquirit artibus Iouisque templum auro per sacrilegium spoliat, à contemptu in odium lapsus, necatur à suis. Succedit filius Seleucus dictus Philopator, propter bella contra Romanos vt volunt gesta: sed si ge-

sta,

sta., tantùm mente, non re; nam postea perijt Heliodori insidijs, nihil dignum præter id honorificum nomen assecutus.

Creditur anno à Seleuco Rege tertio, Heliodorus in templum Hierosolymitanum ausu sacrilego irrupisse; nec impune qui vindicauerat in Delphis Apollinem, id Deus tulit; in ipso facinore Angelorum ministerio impius cæsus, precibus Oniæ vitam debuit; felix Reus si à supplicio sapere didicisset: nisi forte pars supplicij fuit dilata mors. *Heliodorus.*

Annus Mundi 3870. V.C. 569. clarus fuit censura Catonis Porcij, viri integritate nimia laborantis; qui quod in se pati nollet, non posset in alijs, exigeretque passim innocentiam quam repræsentabat; accusationibus vt lacessens ita lacessitus. Idem rarissimas hac ætate dotes complexus, Senatoris, Imperatoris & Oratoris, his etiam (integritatem viri Deo coronante) perdiu fruitus; ducentis scilicet propemodum annis; nam propè centum vixit sine morbo. *Cato maior.*

Quo & tempore tres clarissimi Imperatores orbis obiere. Primus Scipio, dignus cui totus orbis sepulchrum sterneret, in villa Linternensi, grande Affricani nomen deposuit. In eam *Scipionis mors*

pri-

pridem secesserat forensis tumultus tędio, & qui Annibalem orbe exegerat, per vrbanas rixas vrbe exactus est: sponte discessit, patria nondum ingrata; exulque agere maluit, quàm in Romam peccare, aut se materiam peccandi præbere.

Et Annibalis. Altero post anno decessit Annibal, quasi sublato ęmulo non esset quod viueret. Cùm ab Antiocho ad Prusiam Bithyniæ Regem profugisset, senexque, victus, & fugitiuus, Romanis adhuc terrori esset, ab ijs vt iuratissimus hostis ad necem quæsitus, quam fugiebat mortem arcessiuit, spontaneo veneno vitam abrumpens; vt inutilem qua nihil amplius Romanis noceret; Imperator summus, sed crudelitate odiosus, quam vitam rapuerat alijs sibi eripuit, suusque carnifex talionem Romanis pependit.

Et Philopœmenis. Inter hos medius Philopœmen Achæus, vt honestius Annibale perijt, sic calamitosius Scipione; vitæ anno 70. à Messenijs hostibus captus, necatus est; vir bellica tum fortitudine, tum arte insignis, tot inter prælia incolumis, vitam in carcere damnatus posuit. Diceres inde auersam à Græcis naturam suos Heroës aliò transtulisse; sanè Philopœ-

pœmen Græcorum vltimus; aut quasi solum vt frugum sic virorum illustrium sterilitatem senserit.

Anno Mundi 3873: in Ægypto Ptolemæus Epiphanes obijt, cui succedit Ptolemæus dictus Philometor; ironicè sanè, quem mater Cleopatra Vatiniano odio prosequebatur; nam eum viuo patre in Cyprum expulit, & mortuo omnibus neruis enixa est ne Ægypto admitteretur; at frustra odium fuit, quippe annos plures regnum obtinuit. *Philometor.*

Sequenti anno Macedoniæ regnum firmissimo fulcro debilitatum est: Philippus Rex quasi sinistra dextram abscinderet, Persei filij sed è concubina geniti insidijs Demetrium filium interfecit: Et mox perempti innocentia cognita, vel pœnitentia facti, vel veneno à fratricida præbito perijt; Macedoniam tot scelerum præmium relinquens Perseo. Sed id præmium mox in pœnam cedet, fietque grauior casus è solio. *Demetrij mors* *Et Philippi.*

Anno Mundi 3878. Heliodorus ille Solymæi templi direptor, è sacrilego patricida, Seleucum Philopatorem per insidias interceptum occidit, prætermisso Demetrio Philopatoris filio Romæ tunc obside, perempti fratrem Antiochum in regnum *Antiochus Epiphanes.*

gnum euehit, qui Epiphanes dictus id est Illustris, rebus gestis vt volunt; reuera odio in Dei populum, acerbitate suppliciorum, & horrenda qua raptus est morte, posterorum memoriæ ad detestationem inscriptus. Qui & ob vecordiam dictus Epimanes, quantum discrimen ab vna littera! vtrumque nomen sceleribus & furore impleuit. Hic sibi similem virum improbissimum Iasonem per summum nefas Pontificem Hierosolymæ dicit, à quo statim profani cultus in templum inducti.

Perseus Victus. Anno Mundi 3883. V.C. 582. denuntiatur bellum Perseo à Romanis & à Paulo Æmylio post aliquot Imperatores Romanos conficitur. Nihil viro summo ad gloriam defuit, nisi oppositi Ducis ignauia: Thracibus, Illyricis & opulento ærario Perseus fretus, poterat ab Æmilio tam citò non vinci, sed crudelitatem auaritia cumulans, cum illa suos perderet, hac alienos expelleret; ipse cum opibus quibus sic parcebat in prædam cessit. Cum liberis Æmilij triumphum instruxit; ludente tamen fortuna, quæ Triumphatori natos eripuit, captiuo seruauit; vt is haberet plures quibuscum lugeret, ille ne haberet quidem quo cum lætaretur Tunc Macedonia tanti olim sedes Imperij

Pro-

Prouincia facta; & caput Orbis reipublicæ fuit accessio.

CAPVT IX.

A Perseo victo ad Christum natum.

ANno Mundi 3886. Epiphanes Ægypti cupidus Philometorem Regem improuisum inuaserat, ac propemodùm spoliarat; cùm per Romanum Legatum deterritus, re infectâ rediens, vt conceptam iram quodammodo effunderet, ac superioris belli sumptus resarciret, copias Hierosolymam conuertit, obsidet, expugnat, ciues captos obtruncat, templum donariis refertum expilat; & auaritiam impietate cumulans, in Iudæos vt religionem eiurarent, tormentis sæuit, exquisitissimis suppliciis negantes conficit: in quibus præclarissimos Martyres Eleazarum, Macabæos fratres, ipsorumque Matrem suprà humanum animum fœminam, scriptura dum celebrat, immortalitati transcribit. Necati suppliciis, felices viuite, ornati gloria nullo vnquam æuo intermoritura.

Templi prophanatio.

Machabei.

Iudas Machabæus. Sed Mathias sacerdotum vnus, filiis & clientelis clarissimus, Deo impellente, non tantum pati fortiter sed & agere ausus, contracta manu Iudæos armat; ac quamuis statim morte raptus, diu tamen in filiis Iudaicam rem seruauit; cultumque sacrum sanciuit. Illorum princeps Iudas Machabæus, qui paternæ virtutis æmulus, primò per insidias, dein aperto bello Syros persequutus, Antiochi Duces Apollonium, Lysiam, & Gorgiam cum ingentibus copijs fundit, Solymam recipit, templum repurgat, editque facinora quæ Romanum fœdus meruerunt. Ita semper ab humili Deus summa suscitat.

Epiphanis mors Anno Mundi 3890. Antiochus Epiphanes, morbo ex mœrore contracto, propter infelices expeditiones, cum Iudaicam tum Babylonicam, tortus insuper doloribus viscerum acutissimis, cum intolerabili fœtore; impuram animam efflat; mali & improbi Pœnitentis exemplar; diuinam appellans misericordiam, quam si reciperet, violaret. Succedit filius Antiochus Eupator dictus, breui tamen regno potitus.

Demetrius Soter. Nam Demetrius appellatus Soter Seleuci Philopatoris filius, altero post anno clam Roma dilapsus, paternum re-

regnum, occisis Eupatore patruele & Lysia ejus moderatore; donec idem ab alio passus, doceat regna inutilissima esse rerum humanarum.

Iudas mors. Sub hæc tempora cùm Iudas fortissimus Nicanorem cum 35. millibus cæcidisset, interceptus à Bacchide Demetrii Præfecto; pugnans in acie ac penè victor perimitur, in honorum flore rerumque gestarum gloria, grauissima Iudæorum jactura. Quam tamen vtcunque in Ionatha fratre fraternumque robur æmulante, post expunxerunt, intestinis odiis statim in voluendi. *Ionathas.*

Alexãder Bala. Anno Mundi 3903. V. C. 602. cùm superiore Alexander Bala Epiphanis filius fraterque Eupatoris in Demetrium patruelem insurrexisset, hunc demum vincit, victumque regno & vita spoliat. Idem à Demetrii filio breui passurus; vt his temporibus Syriæ regnum scenæ instar fuerit, in quam subierint personati Principes, mox persona posita nulli futuri.

Scipio Æmilianus. Quo etiam tempore Scipio Æmilianus ab Æmyliorum familia in Scipionum adscitus, vtriusque ingens ornamentum, in Hispania gloriæ bellicæ fundamenta ponebat. Nec is Marti quam Musis charior, suetus negotia laudatissimo distinguere otio, & mili-

tares ærumnas honestis studijs cicurare. Cui Deus claros ingenio doctrinaque celebres è Græcia viros adiunxit, Polybium & Panætium; hunc quidem Philosophia imbutum penitus, at illum politicarum rerum apprimè gnarum, dignumque qui Romanis rebus lucem afferret. In ijs duobus vitæ tum priuatæ tum publicæ præceptores nactus, habuit etiam in Terentio voluptatis honestæ materiam: Accessit tot bonorum particeps Lælius in quo Scipio se & suas artes amaret; in quo pacis & belli adeptus socium: humanæ felicitatis cumulum attigit: nam quid felicius quàm eum habere, quem tua prospera vt te afficiant?

Polybius.

Lælius.

At quantum Lælio debet posteritas! qui Terentium vel Afrum, vel seruum imò, vtrumque, dum Scenæ dedit, Comœdiæ regnum instituit. Sanè is Terentius, qui iudicio, suauitate & elegantia, vel omnium primus, vel secundus nulli; quem Momi fenestra in homines intimos admissum dicas; qui vnus maximè in scribendo modum assecutus, tam laudandus est quod egregia plura non dicat, quam quod multa dicat.

Terentius.

Anno Mundi 3605. V. C. 904. Scipioni gloriæ segetem prouidit Deus;

Punicū bellū. 3.

Car-

Carthagine stante nutare Romam Cato censebat, & Massanissa veterem æmulam in inuidiam frequens vocabat: hinc Punicum bellum tertium exarsit; datumque Scipioni; vt vrbem quam auus vicerat, nepos euerteret. Quadriennium ad expugnandam gentem insumptum est; adeò in Annibale vires exciderant, & facilè ruit quod iam emotum est. Asdrubalem quidem & obsessos terribilissimum telum armauit desperatio; sed ab illa mori possunt homines, non semper vincere; & de illa triumphauit Romanus; spontaneo vrbs arsit incendio; maluitque Pœnus manu sua perire patriam, quàm aliena, seque ipsum vt triumpho eriperet, morti consignare: quasi malè Romanis consuleret, qui capitales eorum hostes trucidaret: Scipio illibata per tot pœnas clementia, & Africani nomine in familiam suam iterum insito, Romam redijt securitatem in triumphum vehens.

Nec interea in Europa cessatum à bello, Andriscus in Macedonia vir vltimæ sortis, cum se Philippi filium diceret, iam animo regni capace, nomen Regis & formam induit. Visus est dignus quem Roma vinceret, quemq; victor Metellus Carthagini opponeret, *Pseudo Philippus.*

ret, ab eo Macedonici nomen reportans; Macedonia quæ mancipium in Regem euexerat, vectigalis facta, libertate sua damnata est. Ita præpostera desideria optatæ rei iacturam pariunt.

Achaicum bellum.

Annus Mundi 3908. V.C.907. magnis vrbibus calamitosus; qui præter euersam Carthaginem, & Corynthum Græcarum vrbium florentissimam à Mummio vidit excisam penitus. In hac belli Achaici finis; quo Achęi, cuius caput Corynthus, duce Critolao libertate intemperantius vsi, violatis Romanorum Legatis, appetiti erant, & statim à Metello victi: post quem Mummius iterum victor Corynthum cœpit, diripuit, & deleuit. Signa, vestes & tabulæ ad ornamentum Romæ seruata; domus quia transferri non poterant incensæ: At ex incendio nouum exortum miraculum Corynthium æs, quod ex metallorum mixtura plurium, quolibet pretiosius, ita postmodùm victores vicit, vt in ære suo Corynthus Romæ propemodùm adoraretur.

Fuit idem Annus magnarum rerum conuersionibus insignis. Nam Viriathus Lusitaniam occupauit; vir calliditatis fortissimæ, qui ex venatore latro, ex latrone subitò Dux & Imperator, per 14. annos Romanorum fasces infre-

fregit. Et Demetrius Nicanor dictus regnauit in Syria; qui Demetrij Soteris filius, Alexandrum Balam regni inuasorem pugna victum & in fuga cæsum, eiecit solio. *Demetrius Nicanor.*

Sed hæc pugna nouum Ægypto Principem peperit; Philometor enim dum Demetrium iuuat, in prælio sauciatus, è vulnere obit, fratrique Ptolemæo sceptrum reliquit. Is Physcon dictus est, id est ventriosus (φύσκη Græcis maius intestinum est) quia tanta ventris crassitudine laborauit, vt nec sine baculo quo niteretur incedere, nec posset eum quisquam vlnis amplecti. Idem Euergetes appellari voluit; iustius ab Alexandrinis κακεργέτης id est maleficus dictus inter teterrimos nequissimosque Principes numeratus; nequitia & crudelitate cum abdomine ventris crescentibus. *Physcō.*

Circa Annum Mundi 3910. nouæ turbæ Syriæ regnum implent. Cùm Demetrius segnitie & inertia in contemptum iret, Diodorus, siue Tryphon Præfectus militiæ regiæ Antiochum Alexandri Balæ filium adhuc impuberem producit in Regem, Demetrium expellit, at ipse paulò post pupillum Regem, dum medentibus calculum secandum curat, interimit, sibique regnum hac cæde parat. Demetrius *Tryphō.*

interim dum ad abolendam segnitiæ notam in Parthos præliatur, ab ijs capitur; post honesta detentus custodia, Rhodogunam Phraatis Regis filiam in vxorem ducit.

Antiochus Sedetes. At Cleopatra Ægyptia Demetrij prior coniux vt Tryphonem Syria exturbaret, Antiochum Demetrij fratrem Sedetem à patria dictum regno donat suoque thalamo: fauit euentus consilijs, Tryphon occiditur, regnat Antiochus. Sed cùm is in Phraatem Parthum bellum moueret, Parthus ad illum retundendum Demetrium dimittit; pugna inter fratres conseritur, Antiochus necatur; Demetrius vxorem Cleopatram & regnum recepit; sed statim crudelitate vxoris perimitur, *Cleopatra.* quæ monstrum ambitionis & per omne nefas regnum quærens, illicò Seleucum filium ex Demetrio susceptum de medio tollit, quod iniussu suo regnasset; idem in Antiocho altero filio perfectura, nisi ab eo in facinore deprehensa, venenum quod parabat filio, adacta esset ipsa haurire, audacissima fœmina, suorum carnifex, iustè filium carnificem passa. *Antiochus Grypus.*

Verùm nec inde Antiocho, qui Grypus dictus est, tutum regnum: nam aliquantò post alter Antiochus, nomine

Cy-

Cyzicenus, Grypi frater vterinus, ex Cleopatra & Sedete natus, insurrexit in Grypum, & cum eo in partem regni admissus est; varijs vtrinque pugnatum prælijs, alternante fortuna, & se inter æmulos partiente. Hæc vsq; ad annum huius seculi tricesimum gesta, in Syria calamitatum scenam aperuerunt. *Antiochus. Cyzicenus.*

Anno Mundi 3921. V.C. 620. Numantia tandem à Scipione Africano expugnatur & euertitur; vrbs si quando vnquam celeberrima; cùm ciuium animi loco murorum & turrium essent (ijs enim nuda admodum erat) per annos 14. Romam tot gentium dominam, non repressit modò, sed perculit, & pudendis fœderibus vicit. Laus Scipionis, qui Romanos priùs quàm hostes vicit; persanato milite & ad temperantiam primam reuocato, in promptu victoria fuit; tantus est militi morbus, voluptas. Numantini victi, arma quę in hostem non poterant, in se verterunt, ac vrbe succensa, nihil ad triumphi pompam ne captiuos quidem reliquerunt. Imperator honestius de terrore ac fortitudine victis triumphauit. *Numantia.*

Eodem circiter anno Romæ exarsit Tib. Gracchi seditio, ex Mancini fœderis ignominia: hic à Tribunitia po- *Gracchorum seditio.*

testate tumultuum omnium face, cùm in senatum insurgeret, à Scipione Nasica in Capitolio est interemptus. Caius frater post annos aliquot cùm Tribunus itidem eadem fratris iniret consilia, simili fato ab Opimio Consule mortem est passus. Iuuenes clarissimi, eloquentia præter tempora sua insignes, digni melioribus; si ad meliora se conuertissent, priuatis odijs amorem patriæ postferentes, corruptâ nondum plebe, vi quam parabant statim oppressi sunt. Sed

Scipionis mors

fletu dignior Scipio, expugnator ille vrbium, Musarumque domicilium, qui non sine suspicione laquei, domi in lecto repertus est mortuus. O res humanæ! ideò tot bellis superstitem esse, vt dom suæ, domesticos inter, in vxoris gremio, vi animam agat.

Lathurus.

Anno Mundi 3938. Physcon monstrum illud hominis in Ægypto moritur, cui succedit filius Ptolemæus dictus Lathurus, perpetuis Cleopatræ matris odijs lacessitus: vnde & id nomen, quod ipsa inuita clanculum regnum recepisset.

Iugurthinum bellum.

Anno Mundi 3947. V.C. 646. iam Romano populo in luxum & auaritiam prolabente, frugalitate prima extincta, exortum est Iugurthinum bellum, quo

quo si minus Roma imperium, famam sanè & honorem perdidit, quo imperia stant. Ea per Iugurtam inter Numidas fraude præcipuum, qui occisis Hiempsale & Adherbale Massanissæ nepotibus; auro corruptis senatoribus & Imperatoribus; diu Romanam lusit potentiam, suorumque criminum pœnas amouit. Donec primùm per Metellum fractus, virum tam intactum auro quàm ferro strenuum, qui & inde Numidicus dictus; postea per Marium nouum quidem hominem, sed mox nobilitate quauis clariorem, victus omninò & in fugam actus: tandem à Baccho socero Syllæ in manus traditus, catenis vinctus in triumphum actus est; tam audacia promptus quam consilio subdolus, omnibus artibus sceleribusq; ad regnum vsus: At quibus gradibus conscendit in solium, ijs ad supplicium tandem descendit.

Anno Mundi 3948. V. C. 647. nascuntur Cicero & Pompeius; clarissima Romani Imperij lumina: nec sine fato, qui armis & litteris patriæ nomen & potestatem propagaturi ad vltimas terras & ad vltimas ætates erant, vno eodemque anno in lucem venerunt. Quo & anno Tholosa à Cæpione direpta, templumque auro spoliatum, *Cicero & Pompeius.*

expilatorum ſtatim calamitatibus re-penſum; docuit ſacrilegis nullibi gentium impune eſſe.

Cimbricum bellum. Anno ſequenti incepit bellum Cimbricum, quo peribat Roma, niſi illi ſeculo Marius contigiſſet, Ab vltimo Septentrione excita gentium examina Teutones, Cimbri, & Tigurini, ad peſſundandam Italiam inundabant: diuiſos tripartitò, ne ſibi oneri eſſent iuncti, aggreditur Marius; primique Teutones ad Aquas Sextias oppreſſi prælio; dein celeritate mira regreſſus Marius, Cimbros ſuperato Atheſi vagos, fortiùs quam prudentius præliantes, Catulo comite pugna vincit. Supererat tertia manus Tigurinorum, quæ ſociorum accepta clade, fuga ignobili per ſyluas & montes dilapſa euanuit. Vtroque prælio barbarorum 340. millia cæſa, capta 140.millia;in quibus fœmina vix vlla;vel enim prælium fortes conſumpſerat, vel à prælio caſtitatis amor ne à victoribus turparentur,in ſpontaneos laqueos egerat. Marius ab expeditione alter Romulus & Romæ conditor appellatus, tantùm ebibit gloriæ, vt hac mox ebrius triumphantem Romam ſuam penè euerterit.

Saturninus. Anno Mundi 3954. Apuleius Saturninus à Mario ſextum Conſule in-

Cu-

Curia cæsus est; à quo ipso Mario in optimates instigatus fuerat; sed cùm vltra metas transiliret, seque Regem à suis dici pateretur, deseruit Marius quem tueri non poterat; nouumque Icarum permisit in pelagus perturbari.

Hoc anno natus Iulius Cęsar; de quo quæsitum est, vtrum natus plùs profuerit an obfuerit populo Romano, prodesse sanè haud multùm potuit, qui auita libertate pessundata, vniuersum orbem repleuit cædibus, quibus sibi gradum ad regnum sterneret. *Iul. Cæsar.*

Anno Mundi 3958. Antiochus Grypus necatur insidijs Heracleonis, cui succedit Seleucus filius, qui in Cyzicenum patruum mouēs, eum statim vincit ac necat. Sed nec diutius pace vsus: quippe regno expellitur ab Antiocho Cyziceni filio, qui inde Eusebes seu Pius dictus est, post in Cilicia dum exigit tributa peremptus. Paulò post Eusebes, dum in Parthos pugnat occisus, regnum vacuum relinquit Philippo & Demetrio Grypi filijs; sed & ipsis vario fato confectis; regnum Syrię ad Tigranem Armeniæ Regem à Syris tot turbatum pertæsis delatum est; anno Mundi 3670. Ita Gręcorum in Asia cessauit imperium sorte communi rerum humanarum, quæ quia nascuntur, in- *Regni Graecorum in Asia finis.*

necef-

necessitatem interitus durant.

Mitridaticũ bellum. Anno Mundi 3960. V. C. 659. Mitridates Ponti Rex bellum in Romanos suscepit, quod supra triginta annos gestum est, fortuna varia. Hic à teneris inter pericula & militiam duram educatus, ausus sperare Romæ victoriam, illius potentiam mirè exercuit; ac vix à tribus summis Imperatoribus subactus, felicitate Syllæ, Luculli virtute, magnitudine Pompeij nondum consumptus, domesticis tandem insidijs perijt, à Pharnace filio ferro necatus, cum venenum suum & ipse vicisset. Quadraginta Romanorum millia vno die per Asiam vir audacia princeps peremerat; Romam ipsam, si sub ferrum iret, perempturus.

Sociale bellum. Anno Mundi 3963. V.C. 662. iam Roma suo ipsa pondere fatiscens, intestinis bellis cœpit agitari. Primum occasione Drusi ortum est, quod Marsicum à Marsis gente præcipua, Italicum, & Sociale dictum est: cùm Picentes, Vestini, Marsi, Pelegini, Marrucini, Lucani, Samnites, fidissimi ante socij, exciti Drusi promissis, ad obtinendam ciuitatem, in ipsam quam ambiebant insurrexerunt: tanto furore, vt nihil propius quàm vt victrix illa gentium, suorum

ma-

manibus collaberetur. Tandem ingens Populi Romani virtus, & semper in malis maior, totis contendens viribus, quos iunctos non poterat, singulos vicit. Trecenta iuuentutis Latinæ millia hoc bello absumpta: nec Romanis paulò commodius fuit: adeò miserum est in ciuili bello vel vincere.

Anno Mundi 3967. V. C. 666. Marius seruator ille patriæ, hanc nimia ambitione pessum dedit; iam penè decrepitus dum septimum ambit Consulatum & decretam Syllæ prouinciam captat, fugere primùm coactus, dein ab Africa redux, per Cinnam, Carbonem, & Sertorium, Octauium vincit, & dirissimam lanienam Romæ exercet; in qua Scæuola, Catulus, & præclarissima reipublicæ lumina per indignum nefas occiderunt. Sed mox rediens ab Asia Sylla; patre Mario septimùm Consule iam defuncto, Marium filium & Carbonem vicit, tantumque sanguinis in Vrbe & per Italiam fudit, non modò per militem, sed per famissimam proscriptionem omni carnifice immaniorem, vt vindicta Marianorum scelerum ipsis sceleribus funestior fuerit. Nono post anno Sylla dictus felix (si in tantis criminibus sit vlla felicitas) Romæ priuatus obijt, deposita spon-

Marianum bellum.

Sylla

ſponte Dictatura; ſed tot interfectis parentauit Diuina vindicta, pediculari morbo in acerrimis cruciatibus felicem illum hominem conſumente.

Auletes Anno Mundi 3973. Lathurus Ægypti Rex diem obijt, à matre pulſus, ac poſt reſtitutus, ipſa eadem matre per alterum filium cui parauerat regnum interempta. Capeſſit regnum Lathuri filius Ptolemæus Auletes dictus, ab inſano tibiarum amore, cùm ſe Dyoniſium quaſi nouum Bacchum appellari vellet, vir otio & vitijs omnibus corruptiſſimus.

Quo anno Pompeius adhuc eques ſub Dictatorum Sylla triumphauit de Africa, & primam pro Quintio Orationem habuit Tullius, vterque ætatis anno 25. geminis illis viris per eiuſmodi tirocinia ad incrementa ſumma ſe comparantibus.

Seruile bellum & Spartacum. Anno Mundi 3981. V. C. 680. bellum ſeruile in Sicilia per Aquilium Prætorem confectum, ac deinde Spartacum in Italia per M. Craſſum: Eruperant ex ergaſtulis ſerui, & ex ludo, duce Spartaco gladiatores; ingens periculum, ni vtraque manus freto Italiæ dirempta eſſet. Victi ſunt non ſine ſanguine; documento mortalium rerum nihil

nihil esse tam humile, quin vel excellissimis periculo sit.

Eodem anno Sertorius, vnus Marianarum superstes partium, in Hispania Pompeio par, per proditionem à suis necatur: hic vir ingens, Romanus Annibal, Hispanos armauerat, præclarisque artibus, militiæ peritissimus Dux, contra omnes Romanorum vires propugnarat, donec Coniuratorum dolo in conuiuio perijt; summæ profectò, sed calamitosæ virtutis. *Sertorius.*

Anno Mundi 3984. V. C. 683. quo Verrem nequissimum bipedum accusabat Cicero; magnæ spes altera Romę Virgilius nascitur Mantuæ; indulgente in Romanam gloriam Numine, vt ne Homerum suum iactaret Græcia, & haberet Italia, quo per vrbium & Imperiorum ruinas in vltimis longè seculis triumpharet. *Virgilius.*

Anno Mundi 3687. Pompeius bellum Pyraticum 40. dierum spatio mira celeritate confecit. Pyratæ à Cilicia profecti Mediterraneo quàm latè patet circumfusi, sic omnes portus, littora, oras obsederant, vt Roma quasi caput à membris diuulsum propè interiret; ipsaque membra passim cæderentur: cum Pompeius iam ab Africa Magnus, sic singulos intercepit, vt *Pyraticum bellum.*

cuncti

cuncti incruento victi certamine mari cesserint, & in Ciliciam suam acti, in aratra remis commutatis, terram pro aquis feliciori sorte proscident.

Pompeij victoria Anno sequenti Pompeius lege Manilia Mitridaticum bellum suscepit. Mitridates Tigranem Armeniæ & Syriæ Regem, quem consortem belli acceperat, accepit & cladis; alter parte regni, alter & vita mulctatus, Romanis Aquilis ignotas vel nomine regiones aperuerunt. Iberi, Albani, Iudæi, Arabes lustrati victorijs, Asiam extremum imperij limitem, meditullium fecerunt: & præter Parthos, quibus fœdus magis quàm bellum placuit, ad Indos vix dum fama notos, intra Rubrum mare Caspium & Oceanum, ad Orientem & Boream terræ Pompeij signis domitæ vel territæ, Romam domitricem Orbis suspexerunt. Ipse Pompeius ante in Africa & Europa victor, triumphum de Asia magnificentissimum egit triumphi materia mox futurus.

Catilina. Anno mundi 3991. V. C. 690. dum Pompeius orbem terrarum Romę subigit, ipsa Roma interna Catilinæ coniuratione tantum non perit. Is multis virtutibus ad pessimas artes abusus, cùm patriæ inferret incendium, à Ci-

cerone Consule deprehensus & repressus, post ab Antonio victus, parricidij pœnas tulit. At quanta Consulis eloquentia! quæ audacissimum hominem elinguem effecit: quæ prudentia! quæ incensas faces restinxit, ferrumque retudit iam eductum: quod animi robur! quod Catilinam infregit! Iniusti Quirites, qui manui tantùm, non linguæ vel animo triumphum decernitis.

Anno Mundi 3995. Iulius Cæsar ex Consulatu Gallias obtinet, suscepitque inde Gallicum bellum, quod *Gallicũ* per nouem annos gestum plusquam *bellum.* quadringenta hominum millia perdidit, plura in captiuitatem abduxit. E quorum spolijs assequutus Cæsar, vt venalem illam quam afferebat Iugurtha vrbem, pretio redemptam, sibi tandem refragante nullo mancipauit.

Anno sequenti per Clodium perditissimum nebulonem in exilium actus *Cicero exul.* est Tullius ille patriæ pater, ab eo populo quem centies in admirationem sui rapuerat: adeò incerta sunt quę humana gratia nituntur. Nec iustius per Catonem idem populus Cyprum oc- *Cyprus* cupauit: Ptolemæus Auletis frater nul- *occupata.* la sua culpa regno spoliatus, ne huic cum ignominia superesset, in ferrum

irruit;

irruit; Cato ingentes opes hac rapina partas ærario intulit, quas illicò Cæsar in iniusti populi ruinam conuerteret.

Et ne in vno fratre peccaret populus, peccauit & in Aulete restituendo, contra religionem, instructo exercitu: Berenices filiæ cædes restituti principis operæ pretium fuit, quam deinceps pluribus alijs quasi accessionibus cumulauit.

Auletes, et reductus.

Est tamen Roma quod tibi gratuler, quę Suadę medullam Ciceronem tuum reuocasti, quæ incredibili plausu excepisti, foro & Curiæ quæ splendorem & vocem restituisti, quæ gazas immortales postremas viri orationes ad posteros traduxisti: quæ iactura orbis, si vel Milonianam, vel Philippicam alteram ignorasset?

Cicero reuocatus.

Anno Mundi 4001. V.C. 700. bellum Parthicum infelicissimum exitum habuit M. Crassus Romanorum ditissimus, cùm cupiditatem vltra promoueret, Parthicam expeditionem sibi confecerat, innoxiam & amicam gentem bello prouocando. Nusquam cupiditati iniustæ iustius fuit: Imperator transmisso Euphrate ad Carras post vndecim legiones cæsas vel disiectas, filium vnicum sub oculos suos confossum, & ipse cæsus est: nec cæso par-

Parthicum bellum.

citum;

citum; aurum liquidum in os infusum est, vt quo auro animus tantoperè arserat, eo & exangue corpus vreretur. Quanta hoc sæculo mortalitatis exempla! irritæ opes in Crasso, autoritas in Pompeio, eloquentia in Tullio, regnum in Cæsare: quid est homunculi, quod ijs pereuntibus concupiscatis?

Sequenti anno Ptolemæus Auletes moritur, cuius regnum excipit Lagidarum postremus, Ptolemæus Dionysius, tredecim annorum puer, cum sorore Cleopatra. Quis in impuberibus illis ruinam reipublicæ & Imperij fundamenta tunc cerneret; tamen vt per fratrem cæso Pompeio Iulius ponet imperium, sic Augustus per sororem corrupto, & occiso Antonio constitutam potentiam in plura secula confirmabit. *Ptolemæus vltimus.*

Anno Mundi 4005. V. C. 704. cùm Crasso ambitionis obice sublato, nec parem Pompeius, nec superiorem Cæsar ferre posset, orbis terrarum in partes discissus est. Hinc natum bellum quod tempore breuius, mole tamen rerum amplissimum, Romanam libertatem euertit, gradumque strauit futuris Principibus. Nam Cæsar fortitus animum tam capacem orbis quàm cupidum, cupiditati suæ ne deesset, hoc *Cæsar Imperator.*

anno Ariminum inuadit, Pompeium vrbe & Italia pellit; Hispaniam, Siciliam, Sardiniam, ac Massiliam, quæ prouinciæ instar fuit, occupat; mox in Italia quasi in capite dictaturam init.

Anno sequenti in Pharsalia Pompeium vincit, qui ad Ptolemæum fugiens, Eunuchi & Grammatici peremptus consilio, miserè iacuit, vixque in orbe quem totum subegerat, sepulchrum habuit in quo conderetur. Et puer idem perimebat Cæsarem, nisi iuuante Cleopatra, Cæsar ipse seruatus naufragio, dubitantem victoriam tanto periculo redemisset. Capta statim Alexandria, Ptolemæus dum pugnat submersus, Cleopatræ Ægyptus tradita; sed, quod pudeat, in abiecti pudoris præmium. Post in transitu Pharnaces visus & victus; ne qua deesset triumphi materia.

Annus Confusionis. Hæc huius seculi anno septimo, qui annus dictus confusionis, ab Octobri inchoatus, dies habuit 445. nec mirum, si orbis tam graui bello laborans minus aduertere sydera potuit. Inde per Sosigenem Mathematicum & annus Iulius conditus, & prouisum in posterum, bissextili anno inuento; quasi Cæsar non in terras modò, sed &

in

in astra vsurparet imperium.

Anno Octauo Cæsar ad Thapsum in Africa Iubam, Scipionem, & Catonem, constantiæ nomen non hominis acie vincit: Nono ad Mundam in Hispania Pompeij liberos decretoria pugna infringit: ac demum decimo, Idibus Martijs, in Curia, senatorum sicis confoditur, expeditionem Parthicam meditans; anno Imperij diceres, an belli quinto. Vir Imperatorijs dotibus supra omnes clarus, nec ingenio minor; qui eloquentia Tullio proximus: sed tantas laudes in perniciem patriæ vertit ambitio; tetrum virus quod virtutes perdit. Nec tamen Deus percussoribus eius ignotum voluit; nemo triennio amplius superuixit, neque sua morte defunctus est; ita plerumque sanguis sanguinem elicit. *Cæsaris regnum et mors.*

Anno Mundi 4011. V. C. 710. qui fuit Augusti & Imperij Romani primus, sublato Imperatore, mansit Imperium. Nam cum Antonius turbaret omnia, & in Cæsaris bona inuaderet; cum Sextus Pompeij patris bona repeteret, Octauius vix adolescens auunculi Cæsaris hæreditatem adiret, hinc turbæ variæ. Declaratus per Ciceronem hostis Antonius vincitur, quidem ad Mutinam, sed Consulibus Hirtio *Augustus.*

& Pau-

& Pansa à prælio morientibus, solus Octauius suscepit imperium. Inde turpissimus inter ipsum, Lepidum & Antonium Triumuiratus, horribilis proscriptio, qua per vltimum nefas Tullius cæsus est, caputque illud scientiarum sedes in Rostris positum. Quo tamen anno natus Ouidius, Poëtarum ingeniosissimus, & Lugdunum vrbs in posterum florentissima in monte condita à Munatio Planco; vt tanta iactura compendio aliquo sarciretur.

Lugdunum.

Augustus solus.

Tum deinde victi in Thessalia Brutus & Cassius; Sextus Pompejus Agrippæ opera prælio nauali ad Siciliam fusus, postea iussu Antonij cæsus: ipse Antonius ad Actium victus, cùm ante Cleopatræ amoribus fractus, omni voluptatum modo emarcuisset, post Alexandriæ sibi spontaneam mortem consciscit. Nec audacter minus, ne fortiter dicam, Cleopatra, industria ad omne flagitium fœmina quæ aspidis morsu venenum ebibens, in regio cultu, ne captiua viueret, obijt. Ita soli Augusto sublatis æmulis imperium orbis paratum est.

Liuia. Agrippa. Mecœnas.

Nec omittendi in Augusto, Liuia, Agrippa, & Mecœnas; è quorum disciplina Princeps euasit; nam qui sibi inceptum, ijs confectum imperium de-

debuit. Sanè Liuia non in thalamum modò, sed in arcanum Augusti persuadens, prudentia supra fœminam coniugem rexit: Agrippa Principem victorijs auxit, & firmauit consilijs; Mecœnas comitate morum & suauitate naturæ, imperandi tædia mitigauit: nec sine præmio; dubium veri maius; cùm alter Iuliam Principis filiam, amicitiam Augusti alter impetrarit. Et in Horatio Mecœnatis laus, cuius beneficijs Poetam clarissimum, perpurgati iudicij, limatissimique ingenij, posteritas debet; tam elegantia nitidum, quàm lepore comem, dignum sanè quem Augustus ambiret. *Liuia.* *Agrippa.* *Mecœnas.* *Horatius.*

Sed ante, Anno nempe Mundi 4014. Herodes Ascalonita, ope Antonij & Cæsaris, Rex Iudææ à senatu dictus, libertatem criminum impetrauit: vir malarum regnandi artium peritissimus, optimus seruus, pessimus dominus; qui deinceps per procerum Iudæorum, liberorum, & Coniugis supra liberos ipsos charissimæ cædes inclarescet, regnumque Ierosolymitanum, quà dolo, quà vi occupatum, flagitiosissimis rationibus constabilitet; Deo tamen statim nequissimas artes exufflante. *Herodes.*

Maria ortus. Anno Mundi 4038. V. C. 737. Virgo Maria è Dauidis prosapia, Solis Orientis phosphorus felix, ex parentibus Ioachimo & Anna nascitur in pago Nazareth, vt verosimile. Beatissima, quæ salutem mundi decimoquinto pôst anno, grauidata cœlitus concipiet, & nono mense plaudentibus cœlis & elementis ad mortalium liberationem in lucem proferet.

CAPVT X.

A Iesu Christi ortu ad eius obitum.

Christus natus. ANnus Mundi 4052. Olympiadis 194. tertius, V. C. 752. expectatissimus ille tam supernis & infernis mentibus quàm mortalibus, tandem effulsit: quo Dei filius nono antè mense in Mariæ intemeratæ Virginis gremio Spiritus Sancti operâ corporatus, in lucem prodijt, illibata Matris Virginitate, 25. Decembris. At qua in purpura, quo in Palatio, quo satellitio,

Anno 5199. il Martirologio

tio, quibus delicijs? in mediæ noctis aura perfrigida, vilissima inter animantia, in antro deserto, in fœno, & palea: vt iam inde mortales doceret aliquid ingens in apparatu tam nouo componi, & supra hominem esse, qui propemodum infra hominem sponte nasceretur. Felix Bethleem, quæ tantis dicata cunabulis, cœlo ipsi habes quod opponas.

Annus Christi primus à salutifero Iesu nomine sumit auspicia; quod Calendis Ianuarijs Dei & Mariæ filio in Circumcisione impositum, vt humanum genus spe vitæ erexit; sic Deum natum mortis admonuit; immò Regem ostendit, quasi rapta cutis & effusus cruor, Diadema texeret, purpuramque imbueret. *Iesu nomen.*

Sanè sexto die Rex & Deus colitur & adoratur ab Arabiæ Regulis, quibus stella dux non tam oculis quàm animis prælucens, Deum in carne, Regem in inope, in infante virum, propalauit: & functa munere statim euanuit: nam post ostensum Deum quid commonstraret? *Mayorum aduentus.*

At Simeon vt Iesum nosceret, stella non eguit: diuino radio collustratus penetrauit ad intima, & qua ætate caligant cæteri perspicax senex Aqui- *Simeonis occursus.*

lino obtutu solem inspexit. Morere felicissime senum, depone grauem annorum sarcinam; si qui vitam gestat, mori potest, & si quid graue est Iesum succollanti.

Iesu fuga. At vnde prospera res aduersæ perdunt! nec Annus eo fluxu pergit, quo incœpit! O humanarum rerum fixam varietatem, cui se subdidit Deus ne mutaret! In Ægyptum nondum stans pedibus, fugit infantulus; & qui Regum sacerdotumque suffragijs Deus audierat, vt homuncio fugam nocte tegit, & agnoscit timens Ægypti caligine circumfunditur. Ite nunc homines, & improsperos casus non amate.

Innocentes Casi. Nec tu Bethlehem Dei nascentis aucta primordijs, felicitate donaris propria: Herodes, immanitatis nomen, in te sæuit; & infantibus cæsis vndecunque te fœdat sanguine. O succedaneæ pro Iesu victimæ, primitiæ Martyrum diminutæ, Crucis Symbola, Deique prodromi morientis; ite felices; quò vos ferrum mittit; non molestum sit; orbari vita tantùm delibata; in naufragio sanguinis, portus est; desinendo vita incepit; & iactura temporis Æuum redemptum est.

Herodis mors. Quamuis nec Herodi à quo cecidi-

stis impunè fuit. Nam anno vel eodem vel proximo, tortus cruciatibus morborum perijt. In suas ipse pœnas ferax, atrocitatem dolorum fouit alimentis: & immanitatis libidinisque prodigium, iam tormentorum portentum, ea passus est quæ votum mortis facerent. Sed nec mori tam citò potuit, tametsi viuus sepeliretur, corrosus à vermibus quos genuerat, in quibus alendis turpissimam tandem efflauit animam. Vir politicarum artium peritissimus, quibus priuati sortem mutauerat regia, Cleopatram apud Antonium vicerat, & Antonio charus Augusti animum expugnauerat. Prauè tamen ijs vsus artibus, suorum cruore totus immaduit: affinium, vxoris, & liberorum cæde perfusus, vel sub ipsa morte natum mactans, immò suum funus procerum sanguine cupiens obrui: vt infelicissimus mortalium clamet silentio, malè per crimina regnum stabiliri. Mortuo filij succedunt, Archelaus, Philippus, & Antipas: Iudæa in tres partes ab Augusto quas Tetrarchias vocauit diuisa: siue vt Principes æquali portione singulos demereretur: siue vt totum in partes scindens sibi consuleret.

Cinna. Anno Christi 4. Augusti clementia in coniuratione Cinnæ eluxit: veniam reus consecutus & præmium, cùm Gemonias cogitaret, ad Fasces euectus est. Hoc telo inimicos Princeps exarmauit, parcendo satellitium geminauit: adeò Regum stipator insuperabilis Amor est, cui stipendium clementia penditur.

Tiberius adoptatus. Quo & Anno idem Augustus priuignum Tiberium è Liuia & Nerone natum in familiam Iuliam & spem Imperij adoptauit, à Rhodio vel secessu vel exilio post annorum octo patientiam reuocatum.

Caij & Lucij mors. Huic ad Imperium iter muniebat Caij & Lucij Cæsarum mors acerba: qui è Iulia Augusti filia & Agrippa nati, dum ab Auo in diuersas partes quasi orientia sydera dimittuntur, defectione subita occidunt; primus Lucius Massiliæ morbo; post Caius in Armenia ex sicarij vulnere mente non integra, dum Romam redijt, obijt in Lycia: ambo succrescentes spes perdentes in semine. Ita Augustus post Marcellum, Drusum Nepotesque raptos, vxori dedit vt & ipse Tiberij Pater esset: quem ante adegit Germanicum Drusi filium adoptare; siue adolescentis virtute, siue Patris

memoria captus, quem ab ipso natum plerique affirmant.

Anno Christi 10. Archelaus apud Augustum à Iudæis dominationis tyrannicæ postulatus, regno deiectus, Viennam Galliæ relegatur: Iudæa Prouincia Romanorum facta, Patrem in vitijs imitari diutius Archelao non licuit; ambos, Dionysios Siculos dixeris; alterum parantem regnum, perdentem alterum. *Archelaus dãnatus.*

Augustus hoc iudicio Varianam cladem compensauit, qua superiore anno Quintilius Varus cum tribus legionibus à Germanis duce Arminio cæsus, dum iura expeditius, quàm arma tractat, labem non modicam intulerat Romano nomini: & ipse pœnas spoliatæ per auaritiam Iudææ, quam administrauerat Pręses, tandem pependerat. *Variana clades.*

Secundo post anno Christus duodenis, solis instar per caliginem nubis effulgentis, Maria & Iosepho relictis, in Templo vt rem Patris ageret, percontando Doctores docuit; siue ad maiora proludens, siue silentium sequentium annorum commendans. Nam ab hoc facto ad trigesimum vitæ annum, se pro fabri filio gerens, silentio dum- *Christus in Templo*

taxat loquutus & opere, Dei filius in vilissima arte delituit. O terrarum imperia, quanti estis? quæ ipsa sapientia præ securi & ascia spernit.

S. Iosephi mors Post annos aliquot, nam incertus numerus, castitatis viuæ connubium castissimi Iosephi morte diremptum est. Felix quem Maria & coniugem nouit & Pudicitiæ custodem coluit; cui in carne Deus alimenta debuit, obsequia præstitit; qui pro corporato Angelo Christo contraditus, cœli terræque spem multa inter discrimina indefessus texit.

Anno Christi 18. Octauianus Augustus, ætatis 76. Imperij 57. Nolæ morbo & senio, adunt alij veneno à Liuia præbito, (quasi morbus & senium parum essent) vitam clausit. Principum summus qui prudentia fortunam emendans, vix adolescens comparauit imperium, & oppressis per immensa pericula Æmulis fortitudini & sapientiæ debuit, quod regnaret; hinc imperio vsus moderatè, sibi securitatem, perennitatem posteris peperit.

Qua & prudentia domestica mala emolliuit in Marcelli & Nepotum morte, Iuliæ libidinibus Dru-

in obitu; tam sui compos quàm æqui amans, fortunam tulit, vitium plexuit; electus è pluribus, qui bellis extinctis Christo nascenti orbem componeret. Vt viuus amori; sic à vita luctui fuit; adeò virtus per opposita magis elucescit.

Nam successorem Tiberium priuignum dixit, qui virtutum specie ingentia prætexens vitia, statim ostendit, quanta esset clades pessimus Princeps; nec Augustum fulgere splendidius, quàm à Tiberio. *Tiberius.*

Circa hunc annum Colonia in Vbijs ad Rheni ripam à Germanico condita, quæ postea Agrippina à conditoris vxore vel filia cognominata est: tunc Romæ propugnaculum ad Germanorum impetus contundendos, post religionis & literarum domicilium. *Colonia*

Sed per hæc tempora Romana maiestas duorum siderum luce orbata est. In Ponto vitam Ouidius exul posuit; cuius ingenium nisi corruptela morum infamasset, haberet Roma quem Ciceroni componeret; Græcis anteferret; futuris ad inuidiam seculis ostentaret. Sed tanti est pudicum esse scriptorem, vt in Ouidio peccet *Ouidij mors.*

ingenium, nec laudari possit sine culpa.

Et Titi Liuij. Laudibus dignior T. Liuius Patauinus; qui Romanas res amplitudine ingenij assecutus, fama meruit vt Romæ præter Romam aliud quæreretur: Et implebat famam dum Romæ scriptis æternitatem parabat, quam tot iri triumphis totius orbis victrix non habuit.

Germanici mors. Anno Christi 19. Germanicus cùm ante de Germanis victis triumphasset, & ad Orientem prouincias magno omnium plausu administrasset, Antiochiæ extinguitur veneno, vt creditur à Pisone impulsu Liuiæ præbito; iactura imperij Romani longè grauissimà, qua peribat Princeps, vt bello strenuus, sic pace temperans, in quo Respublica vel decore poterat cumulari; qui demum Patrui vitia quasi reducto fræno coercebat. Sanè eo rapto, Tiberius in nefaria omnia passim prorupit, abiectaque larua virtutis, tametsi studiosissimus simulandi, totum se exprompsit.

Seiani initia. Anno Christi 23. Ælius Seianus Drusum vnicum Tiberij filium, corrupta Liuilla eius vxore, veneno perimit, tam callidè vt octo annos nefas latuerit.

rit. Hic Seianus à flagitiosa adolescentia per ætatum gradus ad robustiora prouectus scelera, visus est aptus Tiberio per quem immanitatem suam satiaret: Ideò ei præter potestatem summam permissa omnia; & ad eam vir nefarius dum aspirat, regni tollit hæredem filiosque Germanici aggressus, Neronem & Drusum, populi Romani delicias; falsis delationibus irretitos perdit; Agrippinam matrem relegat; nullique cædi parcit, dum votis fruatur. Roma misera quæ dum ab altero possidetur, optatur ab altero, ne alterutri pereat; ab vtroque perit.

5 Secundo pòst anno Tiberius Roma, non ampliùs reuersurus, Capreas petijt; Insulam ideò delectam vt liberiùs; & occultius turpitudinem omnem exerceret: adeò nihil est, quod in prauum malignitas hominum non detorqueat. Quid enim ad honestam vitam & cœlitibus proximam, solitudine aptius quam tamen bipes impurissimus infandis spurcitijs inquinauit. *Tiberij secessus*

Is ante secessum Cremutium Cordum in necem egerat nouo crimine, quod Brutum Romanorum vltimum *Cremutij libri*

scripsisset: libri eius in foro cremati, splendorem dederunt ingenio, ad ætates vltimas duraturum.

Liuiæ finis. Anno Christi 29. Liuia Imperatori j olim thalami & propemodùm potestatis consors, mulierum ambitiosissima diem obijt: diu gratia apud Tiberium orba qui fœminam iam ab Augusto assuetam imperio cum non ferret, matremque non Dominam agnosceret, impotentius exprobrantem beneficia, vix matrem agnouit. Quantum sibi malum Ambitio, cui vel crescere vel cruciari necesse est.

Christi Baptismus. Iesus Christus Anno vitæ 30. æternæ arcana sapientiæ occulta hactenus mortalibus incipit reuelare. Solem præcurrebat Phosphorus, Ioannes è deserto quasi è Paradiso prodiens Angelus, vita & voce penitentiam scelerum nuntians, felix qui Dei filium aquis intinxerit, ipsumque digito præcognitum cœlitus commonstrarit.

Et Prædicatio. Iesus ab eo demissionis tyrocinio, victis in Eremo natura & Dæmone statim prodigijs & admirabilitate vitæ inclarescens, totam Diuinitatis suæ lucem Iudæis offundit; ac caligantibus tanta cæcitate vt Deum inficiantes in homine; repudiato lumine in eas tenebras se

abdiderint; quibus etiamnum luctuosissimè inuoluuntur. Adeò difficile est, emollire culpam quæ occalluerit.

Anno Christi 31. Ioannes veritatis calculo supra sanctimoniam ipsam venerandus, vt aduersis prospera coronaret, cum ante ab Herode Antipa Herodiadem, Philippi fratris vxorem incesto thalamo polluente coniectus esset in vincula, quod impudicam consuetudinem liberiùs arguisset; vir tantus, imò suprà virum corporata virtus, Herodiadi in saltationis præmium traditus, capite cæsus est; pudicitiæ Martyr; Christiani præconis idea, mortalium omnium laudatissimus; cùm ab ipso Deo Panegyrista sit mortalibus cæteris antelatus. Herodes post annos aliquot à Caligula regno priuatus, Lugduni in Gallia exul contabuit: Herodiade vtriusque fortuna sociâ: hic amor coniugem quàm adulteram magis decuisset. *Ioannes casus.*

Eodem anno admirabilem fortunæ turbinem in Seiano Orbis obstupuit. Is too criminum reus, cum extremum in Tiberio attentaret, qub die in Senatu Tribunitiam potestatem hoc est imperij consortium operiebatur, eo litteris quas *Seiani casus.*

cam

eam in rem laureatas ipse attulerat, iubetur à Tiberio vt hostis publicus interire. Nusquam effusius Principi obtemperatum; tum ipse in votorum apice, tum filia summorum adolescentium votum & spes, tum amici dignitatum omnium administri, Imperiali oppressi fulmine, subita rotæ conuersione, vita spoliati, ad Gemonias vnco protracti sunt. Vix vllus ad Imperium admotus propius, vix alius tam repentino casu excussus est: sanè in regnandi libidine inter summum & infimum nihil medium est.

Iesu mors. Iesus Christus Anno Mundi 4086. V. C. 785. vitæ sanctissimæ 33. eam in Caluariæ monte, impijssima Pilati sententia Cruci affixus, humani generis Hostia posuit. Ante contumelias & cruciatus perpessus, quos Orci furor commentus est per Iudæos. *Et Resurrectio.* Sed die tertio renascens è tumulo, verissimus Phœnix, mortemque spolians in ipso Libitinæ spoliario, suorum spes emortuas viuus suscitauit: quadragesimo post die in cœlum ascendens, corona de orbe toto, non subacto modò sed seruato, qua triumphali qua Ciuica à Patre donandus.

Pentecoste. Quem Deus exhibuit, donum decimo

cimo die ab eo cœlitus in terras missum, Spiritus sanctus ignitarum linguarum forma prolapsus, ea vbertate Discipulus superfusus, vt repente quasi diuina fornace immutati, nouos sensus induerint; & cœlesti robore vegetati, Christum Deum enuntiauerint, quem modò in Cruce vix hominem fatebantur. Tanti est inter humana spirare superos, & fortitudinem inde haurisse, vbi germana est.

Sanè illius specimen ingens edidit Stephanus, Primipilus Martyrum Pentathla fortissimus, & suum ipse Trophæum inter saxa quibus obrutus est. *Stephanus.* Quàm multa in vno certamine mira! os Angeli, si beatæ mentes corpus induerent; eloquentia quæ Iudæos flecteret, nisi iam in saxa induruissent, cœli expansi, & Iesus Agonotheta, quasi ad pugnam stando succinctus, si in felicitate summâ pugnæ locus: at nihil mirabilius, quàm sub ictum mortis preces fundere pro percussoribus, & ijs ignoscere à quibus pereas. Macte hac virtute Stephane; hac vna voce supra Græcas palmas triumphosque Romanos, quidquid quadraginta seculis fortitudinis fuit, superasti.

Et in hac reparati Mundi felicitate, par est nostrum istud tenuissimum opus

opus absolui: quod, mi Lector non ingratum erit, si ab eo discas, vt à Deo petenda initia, sic à Iesu finem arcessendum; reliqua omnia futilia esse, falsa, & caduca; tot instar Principum, quorum præter memoriam inanem nihil admodum superest; de quibus vt multa dicta sint, tandem dicendum est obijsse.

(∴)

Sperne terrena, ama Cælestia.

I N-

INDEX
RERUM

Numerus paginam indicat.

A.

Caius

Dæ-

D.

Elias.

E.

F.

G.

Iſaac.

N.

O.

Otho-

Tri-

V.

X.

Z.

FINIS.

INDEX
CAPITVM.

PARS ALTERA.

FLO-

FLOSCVLORVM HISTORICORVM

PARS ALTERA.

CAPVT PRIMVM.

A Iesu Christi obitu, ad Constantinum.

EVOLVTIS quadraginta seculis, leuius opus, si spectes spatium temporis, superest; grauius porro, si rerum molem infinitamque propemodum siluam. Nam è ruina Romani Imperij Regna progenita ita mutuis bellis depugnarunt, vt post extorrem ab orbe Pacem, Cadmæam sementem terris immissam, natosque Homines ad internecionem sui credideris. Sane post Gothos & Vandalos diutina malorum patientia expugnatos; post Saracenos & Turcas victorijs, spolijs & trophæorum onere delassatos, quiescere nobis per nos non

licet; fratresque pugnamus, & quod acerbius, fraternis odijs. Sed hæc humanæ vitæ conditio est, vt cum elementa Mundi conferant pugnas, & Homo per corporis animique affectus sit assidua belli materia, ideò non quiescat Totum concussis Partibus, discantque Mortales tranquillitatem nullam terris esse. Vno itaque verbo contexet historiam Mundi, qui scriber, *Bella horrida Bella*: Quæ nec à Christo nato conquiescunt, quia Christo sat fuit peperisse pacem futuram in Cęlis, ad quam itur & per nostra Bella. Sed vt in vno Belli verbo litteras & syllabas designemus, sit initium.

Paulus conuersus. Annus Christi Nati 34. post ipsius obitum 1. in quo Saulus infensissimus ille Iesù hostis, dum ira tumidus Damascum petit, ab ipso Iesù circumfulgente luce profligatus, mutatus in alium, Paulus effectus est; & ex Lupo Agnus, quodque mirabilius, ex Iudæo Christi assertor, eos hausit spiritus, quos per vniuersum Orbem effudit. Nouus Christiani nominis Alexander; nam Iesù fretus, & corpusculo suo accinctus, Syriam, Asiam, Græciam, Macedoniam, Italiam, & Hispaniam, vt multi contendunt; quin & ipsam Romam Mundi caput victorijs suis consignauit.

Eodem anno Sororum per Iesu acceptissimum Maria & Marta, cum fratre Lazaro, alijsque comitibus, cymbæ, remis velisque detractis impositæ Massilia appulerunt, Angelis remigum & gubernatoris vicem implentibus. Fortunata merx, qua non modò Massilia Emporium nobile in futurarum omen locupletata est, sed & tota Prouincia per sanctas Hospites cœlum emit. In ea adhuc visitur Magdalenæ Antrum, Rupes in aere, imò conclaue diuinorum conscium; vt Pœnitentis pœna, sic Amantis thalamus; à quo pietatem haurit vel impius, non tam corpora quàm Animas cælis admouente. *Magdalena.*

Anno Christi 37. Tiberius ætatis 78. Capreis animam egit impurissimam & immanissimam; bellua vt dictus est, luto & sanguine macerata; sui tegendi peritissimus artifex, totus tamen posteritatis oculis patuit; Deo hypocrisim detractione laruæ plectente. Lentis supplicijs in Reos grassari solutus, ne voluptatem torquendi perderet, neue miseri pœnas morte luctarentur. Monstrum; cui aliena mala bono essent, & aliquid acerbius morte comminentus sit. *Tiberij mors.*

Nec sub eo cessatum à litteris; Au-

Pater-culus, & Valerius Maximus. gusti Genio Tyranni inuidiam profligante; nam præter eximios Senatores innutritos ætatis prioris studijs; Valerius Maximus priuatam ex multis concinnauit historiam; & Paterculus Romanam coegit in epitomen; nouo vterque propemodum stylo ad acutas delapsi sententias, quarum in posterum laus celeberrima. Dubium tamen an Eloquentiæ ornamento, an fuco; sane origo Acuminum praua, quæ vt Tiberio placerent; nata sunt.

Acumina.

Caligula. Capessiuit Imperium Caius Germanici filius, Tiberij ex fratre abnepos, dictus Caligula; qui à cæde Patrui ordiens, ea flagitiorum omnium dedit specimina, vt furiosum armatum non hominem dicas. Quis credat Germanici filium, in castrorum disciplina natum, sic à temperatissimo Patre degenerasse? Tam lubricus est à virtute flexus in vitium; & rarissimum est, Adolescentia tenax probitatis. Hic anno quarto Imperij dicam an furoris; à Chærea & alijs cæsus, qui populum Romanum vno ictu confectum optauerat, triginta perijt; cui parcunt Historici, cùm amentem dicunt. Tunc viguit Grammaticus Appion dictus ob vanitatem Cymbalum mundi; cui Iudaica sapientia Philonem opposuit, à schola Pla-

Philo.

tonis eloquentem Philosophum. Sed præstantissimus omnium Matthæus, qui primus mortalium Iesu Christi gesta conscripsit, tam argumento quam veritate scriptorum omnium eminentissimus: quem deinceps sequuti Marcus & Lucas; hic Pauli, ille Petri arcanorum conscius; mira inter diuersos concordia; cum ab vno fonte qui est Sanctus Spiritus, singuli haurirent. *Matthæus.*

Anno Christi 41. Claudius Drusi filius, Caligulæ patruus, alio amentiæ genere fœdauit Imperium; ad humanarum rerum ludibrium Orbi impositus; cum Reipublicæ sapientia & virtute bellica partæ ignauissimus & stolidissimus præficeretur. Ideò maximè alienis obnoxius nutibus, vel vxoribus ad ignominiam gentis Augustæ, vel libertis ad rapinam imperij mancipatus, vir vxorius & Dominus seruiens; cui libertas Mundi addicebatur, suam ipse nesciuit. *Claudius.*

Eodem anno Agrippa ille regnare iussus à Caio, catenà ferreà in auream versa, (adeò vincula captiuis & & Regibus communia sunt) auctus & confirmatus à Claudio, Iacobum affinem Domini Ierosolymis capite minuit; idem perfecturus in Petro, nisi in *Agrippa.* *Petri vincula*

capite

A 5

capite seruasset Ecclesiam Christus, ruptisque vinculis Sansonem nouum misisset è carcere. Sanè is admirabilitatem veteris vicit, cuius vel vmbra laborantibus morbo sanitas fuit, qui verbo naturam emendabat in melius, tam animorum instaurator quàm corporum, integri hominis verus Hippocrates.

Apostoli. Ex Iudæorum sæuitiâ in reliquum Orbem disiecti Apostoli, præclari Imperatores sibi suas quisque prouincias partiuntur, futuri de Orci præside triumphatores; sed prius collatâ quâ se dignoscerent tesserâ, Symbolum totius Fidei normam & canonem inscripserunt, quod angustis verborum terminis, supra omnem humanam scientiam, Deitatem ipsam comprehendit.

Agrippa. Nec Agrippæ impunè fuit popularitas impia: nam anno pòst altero Cæsareæ in ludorum pompâ, dum veste Argenteâ radians Deus salutatur; repente conflictatus dolore acerrimo ac putrescente in vermes corpore quinto die efflauit animam; breuissimè illo inter Deum, vt audiebat, & cadauer spatio.

Petrus Romæ. Anno Christi 43. Petrus Ecclesiam in Orbis capite positurus, vnde vt à fonte in terras omnes deriuatur, Romę se-

sedem constituit, quam 24. annis obtinuit. Alter Vrbis Romulus, sed meliori auspicio, suo sanguine conditurus Imperium, quod potestas nulla reuulsura esset, quodque in ipsos Animos per inauditam Imperantibus vim protenderetur; adeò in fatis erat, vt Roma terrarum & gentium Princeps esset.

Maria obitus. Anno Christi 46. Naturæ & Gratiæ tam fastigium quam ornamentum, Maria Deipara, ætatis vt creditur sexagesimo, cumulatissima meritorum, Amoris igne colliquefacta, ne moreretur diutiùs, obijt aliquando, nec enim placet cum alijs in annnm 72. patientiam vitæ differre; enitente dudum è carcere Animo. Corpus Angelicum mandatum tumulo Cœlum mox rapuit, nec terris præter memoriam relictum quidpiam; At immortalis ad vltimâ secula perennabit, nec vsquam tam malè merebitur de Deo mortalitas, vt excidat Matris recordatione. Quàm pessimè nobis esset, si Mariam semel obliteraremus!

Meßalina. Anno Christi 48. Claudius ex ignominioso veterno tandem experrectus, Messalinam coniugem, Augustæ domus, turpitudinem, passus est interfici; eò prolapsam audaciæ, vt in ipso Pala-

tio

tio C. filio nupserit palam; præter assiduam stuprorum infamiam, quibus libidinosissima mulier pudori erat Romæ vel perditæ. Mutata Claudij seruitus, non abrupta; nam flagranti ambitu inter libertos de vxore pugnatum; donec Agrippina Germanici fratris filia Pallanti victoriam peperit, sibique Imperium, nubens neptis patruo; regni sitientissima fœmina, prompta id assequi per omne nefas: Ex Ænobarbo Domitio Neronem susceperat, cui regnum quærens malo, omine dixerat, Occidat dum imperet; & ad vtrumque promouit infelicissima matrum; primò quidem ad Imperium, ignara in eo foueri parricidium.

Agrippina.

Concilium Ierosolymitanum.

Anno Christi 49. Exurgente Dæmone, Christiani cum Iudæis Româ pelluntur. Nimirum Deo in Iudæam Petrum euocante, vt cum Paulo, Ioanne, Iacobo, & Barnaba, Christianos Mosaicæ legis iugo vindicaret; nec enim seruitus vbi libertas. Id primum ordine & dignitate Conciliũ, quod habitum Ierosolymis fidem fecit posteris, veritatem deinceps expandi, nec tota simul retexisse mysteria, vt vel nostræ infirmitati, vel suæ maiestati consuleret.

Anno sequenti Paulus Christo Diony-

nysium peperit, habità in Areopago concione, qua permotus æquissimus Iudex, Deo se tradidit, Animo corpus adiudicans, futurus cœlestium rerum mirus contemplator, dum Amorem Platonicum in Diuinum commutat, choris Cœlitum visus interesse. Is postea Christum in Gallias feret, & abscisso capite sedes quæret, futuris Regibus venerandas. *Dionysius Areopagita.*

Anno Christi 54. Claudius per Agrippinam veneno boletis infuso perijt, cibo gratissimo mortem vorans. Nero matris artibus prætermisso Britannico, natus annos 18. supra 12. imperaturus sufficitur; Burro Præfecto Prætorij, & Seneca aulæ moderatore; sub illorum potestate futurus, & virtutum famam collecturus, quam postea per omnia vitia dissiparet. Primum illius quinquennium quasi boni Principis celebratur, quod tamen expers non fuit sceleris, Britannico fratre per præsentissimum virus sublato, ne haberet vel mater vel orbis quem cum ipso componeret; vel fratricidio proludens ad parricidium. *Nero.*

Sub Claudio Q. Curtius Rufus Alexandri memoriam historià scriptà instaurabat; stylo per omnia victorem sequutus; at tam eleganti, vt in Apelle *Q. Curtius.*

& Ly-

& Lysippo mortuus domitor Orbis, in Curtio viuat.

Corbulo. Anno Christi 58. Domitius Corbulo, insignis post domitos Frisios, Artaxata caput Armeniæ cepit incenditque. Id regnum diu committebat Parthos & Romanos; donec Corbulo vetere republica dignus, reuocatà disciplinà castrensi, & per eiectas voluptates expugnatà militum ignauia, fugatis Parthis subegit Armeniam, misitque Romam Tiridatem, quem Diademate Nero ornaret; adeò Romanum erat, regna perdere & constituere. Sed tantæ gloriæ fons ipse Corbulo, cùm scelus esset sub improbo Principe probum esse, euocatus in Græciam à Nerone, ne periret ignominiosius, sibi manus intulit; quasi honestius esset suo crimine mori quam alieno.

Nero matricida. Anno Christi 59. Ausus est nefas postremum omnium Nero, Agrippina matre bis necatà; semel conatu, cùm naui solutili mergendam commisit; iterum effectu, cùm Anicetum immisit scrutatum ferro viscera, quæ tale portentum ediderant; quibus abortus optabilior fuisset quàm partus, & quæ pœnas Orbi debebant, Neronem genuisse. Mox matricida in omne

flagi-

flagitium præceps ruit; pudoreque obruto, nihil non licere credidit, impunè matrem qui necasset.

Quo & anno Lugdunum in Gallijs colonia celebris vnius noctis incendio perijt, & inter magnam vrbem, nullamque vix horarum aliquot spatium fuit: ita sunt & Vrbibus repentinæ mortes, & felicitatem aduersitas rumpit: Quæ tamen Vrbs mox in plano posita venit ad posteros, & clarissimos amnes complexa, quod habitetur laxiùs debet incendio. *Lugduni incendium.*

Anno Christi 64. Prima persecutio Neronis edicto Christianos vexat. Orta occasio ex Romæ incendio, quo sex dies Vrbs deuastata, culpam conferebat in Principem, (id parricidæ supererat vt & patriam perderet) quam amoliturus Christianos substituit, acerbisque supplicijs lacerauit ad inimicorum miserationem. Pòst latè in incendij ruinis Domum instar Vrbis extruxit, in qua nouo luxu gemmæ & marmora superata, & per agros stagna, amnes & fontes natura vilis pretiosam vicit. *Christianorum persecutio prima.*

Annus sequens magnam grassandi sæuitiæ Principis obtulit segetem, detectâ Pisonis nobilissimi Iuuenis coniuratione; cuius vltio præclarissima *Seneca Lucanus.*

lumina

lumina Romæ extinxit. In quibus Seneca & Lucanus; ille moderator studiorum Neronis, hic socius, rapti hoc turbine, Nepos & Patruus, dignissimi qui vltra seculum diem propagarent, si literis & bonis artibus senectus prostaret. Dubitarunt posteri, vbi grauius peccauerit Nero, in Matre, an in præceptore; sanè Matri ortum & regnum debuit, quibus corruptus est; debuit Senecæ, quibus se accommodans, probus esset.

Octauia. Post tot cædes, leuius est referre Octauiam, quæ Palatio dudum pulsa, quia morum innocentià mariti turpitudinem illuminabat, postea inductu Poppææ per Anicetum postulata stupri, pudicissima matronarum, pœnas dedit alienæ libidinis, quasi apud Neronem delictum esset, pudorem colere. *Poppæa.* Nec Poppææ ab humanâ Viperâ securius fuit; nam prægnans ab irato calce vterum percussa, cum fœtu extincta est; ne quod scelus teterrimo Monstro intentatum esset, dum fratrem, matrem, vxores, & prolem crudeliter necat. Erat Poppæa formæ specie & voluptatum vsu spectabilis; quæ ab Othone coniuge Neroni tradita, meretricijs artibus perdito grata, grauissimorumque criminum consors, dignum vità exitum

tum habuit,ab eo cæsa per quem deliquerat.

Nero tamen aliquando iustus, qui nouus Phalaris tauro suo Peryllum inclusit,hoc est qui Petronium Arbitrum eruditi luxus ganeonem ad mortem impulit. Constat eum libidinum Principis fuisse arbitrum, & mandasse scripto quorum pars fuerat. Scripsit res Nerone dignas, at ingenio Scipione digno. Pudet præclarum artificem vili materia deturpatum;morum intererat, si nunquam scripsisset; elegantiæ Latinæ,si aliud. *Petronius Arbiter.*

Eodem anno, Iudæi præfectorum auaritia & crudelitate vexati, à Romanis tandem deficiunt. Felicis & Albini rapinis exhausti, Sestij Flori contemptu & sæuitia prouocati, tota Iudæà & Galilæà Romanos perimunt, incenduntque fulmen quo conflagrabunt. Vespasianus eximius belli Dux, & Britannica laureà florens, in eos mittitur: Galilæa multa Iudæorum cæde expugnatur, agri & amnes incolarum exundant sanguine; arx Iotapata expugnatur, Iosephò propugnatore in posteritatis curam seruato; prorogatumque à Vespasiano Ierosolymæ tempus,vt se internis cædibus perderet, munusque hostium occuparet. *Iudaicum bellum.*

Anno

Petri martyrium. Anno Christi 67. Petrus & Paulus, excelsissima Orbis capita, eadem die Romæ pro fide Domini subeunt mortem. Petrus quidem post Simonem Magum oratione, telo potentissimo, in Theatro victum; Cruci affixus est, ad ipsius votum inuersæ; seu vt patientiam spectaculo cœli armaret, siue Crucem quasi Dei thronum non auderet rectam inscendere. Successit Linus in primaria Mundi sede, habiturus in ea coæuos Orbi successores. *Et Pauli.* Paulus capite plexus est, clarus victorijs de Idololatria ferè vbique gentium reportatis; cuius in contracto corpore Dei capax animus, mundo sublimior, iam olim cæli receptus adytis, vno ictu debuit in locum migrare, cuius erat hospes. Terra hausit sanguinem, fontesque reddidit; quasi lacrymis prosequuta iacturam, vel ostensura Martyrum sanguinem fontes esse, in Ecclesia nunquam exsiccandos.

Neronis. Anno Christi 68. Humani generis apostema Nero se ipse confodit; nec enim dignior toto Imperio; morientis manum exoleti iuuerunt, Epaphroditus & Sporus, ijsdem pœnæ socijs qui fuissent scelerum. Victima Orbi debita, quem omni flagitiorum genere inquinauerat: Auriga. Comœdus,

Leno,

Leno, Adulter, Impudicus, & postremo vitæ actu Gladiator, nullum alium parem præter se nactus. In eo Augusti familia vt in scopulo passa est naufragium.

Nec huius monstri tempora præclaris defuerunt ingenijs. In quibus iam dictus Annæus Seneca Rhetoris filius, fœcunditate admirabili præditus, Philosopho Rhetor, stylum miris instruxit argutijs Philosophiam Eloquentia condiens; vna tamen vbertate peccans, nec in se castigans, quod emendabat in alijs. Lusit etiam versibus sublime ingenium & amœnam Philosophiam in Theatrum mittens, ereptum Græcis Sophoclem suis exhibuit, maiestatem Romanam sensibus Tragicis assecutus. *Seneca.*

Lucanus Senecæ ex fratre nepos, tam forti animo quam ingenio, sensus Republica dignos in versus contulit. Exscribit Pharsalia feruidam indolem summorum capacem, & si ætate maturuisset, vel summis maiorem. Sane quæ peccauit vel condonanda ætati; nam anno 27. vitam clausit; vel eò etiam amanda; adeò pulchra sunt, ingeniosa, & quo aberrant, delectabilia. *Lucanus.*

Persius alia laude traditus posteritati. Neronis vitia descripsit in Satyris, *Persius.*

cali-

caligine lucis inuolutus ; nam quasi Solem pingas in tenebris, noctem offu. sam limatissimi iudicij radijs discutit; & ipse fato præclararum rerum, citò vita raptus, anno nimirum 29. Longè

Silius. plures egit Silius Italicus, bello Punico quàm Consulatu clarior, qui opibus & dignitatibus Musas præoptauit, gnarus literarum dotem esse immortalitatem.

Epictetus. Sed fortasse omnium preclarissimus Epictetus, qui seruus Epaphroditi Neronis liberti, in aula voluptatibus corruptissima, magister fuit libertatis & temperantiæ. Dicas Imperatorem orbis Epictetum, Neronem mancipium; irrisum esse summo fastigio, cùm seruiret dignus, imperaret indignus, nullumque esse malum, quin aliquà boni gutta condiatur.

Galba. Anno Christi 69. Passus est Orbis quatuor Principes. Neronem ad mortem impulerat Galba aduentans, & in Hispania dictus Imperator, ætate propè decrepità: Cui satis fuit meruisse Imperium; nec enim ijs artibus gessit quibus meruerat; obnoxius amicorum regimini, auctoritate Principis obuelantium cupiditates. Statim placuit, statim displicuit; sexto mense interemptus ab Othone, cum Pisone quem adoptauerat; dignus Imperio, nisi im-

si imperasset; adeò discrepant euenta consilijs.

Saluius Otho degustauit, non gessit Imperium; morte generosa turpitudinem vitæ emendans, Poppææ coniux, & Neroni familiaris neutri placuerat sine vitijs, quibus fretus, corrupto promissis milite, & Galba sublato, 95. dies imperauit. Nam Vitellius à legionibus Germanicis Imperator dictus, ab ipso bis victus nouissimè vicit. Otho vel Imperij desperatione vel tædio, cum ad repetendam pugnam vrgerent milites, maluit purpuram suo damno ponere, quàm retinere alieno; eoque animo ferro incubuit. Sed desperatio abiecti animi est non erecti, & fortitudo tam patientiam præstat quàm audentiam. *Otho.*

Aulus Vitellius idem Princeps fuit qui priuatus; vitia docuit quæ didicerat; gulæ profundæ, luxuriosissimæ voracitatis, & crudelitatis magister. Octo menses bacchatus in Imperio; donec à Ducibus Vespasiani Romæ victus, & instar spurcissimi nebulonis productus in medium, omni contumelia lacessitus à plebe, in Gemonias tractus, excarnificatus interijt. Sed publica propemodum ruina, nam dum pro abdomine contendit pugnaciter; Cremona *Vitellius.*

cum suorum clade euersa funditus; in Vrbe fœda prælia, cæsa 50. hominum millia; Sabinus Vespasiani frater interemptus; & Capitolium tam religione tutum quàm munimentis, furore Vitellij conflagrauit. Ita nihil propius factum, quam vt ab ignauissimo homine caput Orbis ciuitas perderetur.

Vespasianus. Interim Flauius Vespasianus Imperator dictus à militibus Syriacis & Pannonijs, honoris cupidis; vt quem singuli summum assequi non possent, saltem conferrent, cùm cunctantèr suscepisset Imperium, fortiter gessit. Ab Augusto primus veterem Romani nominis gloriam reuocans; natales obscuros militari laude illuminans, in Britannia celebris, vbi tricies cum hoste conflixit; inde in Africam, pòst in Iudæam translatus: vbique dignus Imperio, vel in ipso Neronis comitatu: mox Othone, Vitellio, Antonio primo, Cereali, Iulio Sabino, patriam discerpentibus; amicis cogentibus Imperatorem se dedit, suscepitque nutantem Rempublicam, & seruauit ad annos decem.

Ierosolymitana clades. Anno Christi 70. Iudæi meritissimas à Christi morte pœnas exoluerunt. Ierusalem caput impietatis, post

post internas cædes, abominabilem famem quâ ipsi mortales in alimenta cesserunt, à Tito Vespasiani filio, quarto obsidionis mense expugnata; non simul; sed vt vinceretur sæpiùs, & euerteretur funditùs, primò capta inferior Vrbs, post biduò Templum, quod inuito Tito incensum; tandem Vrbs superior, omniaque abolita ferro & flammis. Perierunt in obsidione Iudæorum vndecies centena millia; captiuorum 97. millia abducti; tota in Imperio deleta gens peruicacissima: vt fatente victore Numen ipsum grassaretur in victos. Expungenda ciuitas quæ Christum Regem abnuisset, & suo inundanda sanguine, quæ fudisset innoxium.

Anno Christi 79. Vespasianus constitutâ in Imperio Pace, cui primus omnium Templum posuerat, diem obijt, vir Imperatorijs, si auaritiam demas, virtutibus clarus; frugalitate, modestia morum, & temperantia, quæ veræ sunt sumptuariæ leges, luxum Vrbis effrenem aliquatenus inhibens. Persanauit Imperium concussum bellis ciuilibus; & quod infrequens est, pacem coluit homo militaris. *Vespasiani mors.*

Titus filius successit in Imperio, quod rarissimum, emendationem mo- *Titus.*

rum assequutus: nam qui priuatus *Nero* audiebat, princeps ita superauit Augustum, vt humani generis Amor dictus sit: liberalitate summus, vt vox illa, *Amici diem perdidi*, satis insinuat, quasi iactura Principum sit, non perdere, sed seruare. Duobus annis imperauit; adeò quæ eximia, rara sunt & caduca; in successore nactus votum Augusti, vt & eo nomine desideraretur.

Vesuuius. Eodem Anno 79. Vesuuius Campaniæ mons primùm exarsit, flammam eiectans & cineres, impetu tanto, vt in Africam & Ægyptum cinis peruenerit. Herculanum & Pompeij penitus obruti; ingens mortalium vis *Plinius* oppressa; in quibus Plinius senior, iacturæ tantæ non modica pars, vir omnibus literis ingenio par, non naturam modò sed Doctrinam omnem complexus libris; qui, ne quid nesciret, scrutans incendium, flammis raptus est vel consecratus. Incendium identidem prorupit in posterum, in amœnissima Orbis regione: vel ad gentis ne peccaret obstinatius medicinam; vel ad Prouidentiæ regimen, ne vna regio sine mixtura mali felix esset.

Domitianus. Anno Christi 81. Domitianus Titi frater, naturâ non moribus, suscepit

Impe-

Imperium; vitia virtutum specie primùm obuelans, mox detracta persona, libidine, auaritia, & crudelitate suppar Neroni. Nec sago quàm toga melior, à Decebalo Dacorum Rege victus, empta pace Romæ de ignauia sua triumphauit. Profuit tamen Reipublicæ literariæ, quod Poësim vel amarit, vel non oderit: nam ex Agonibus Capitolinis; vnde ex æmulatione & præmio Poëtæ fierent, quasi ex ludo præclarissimus euasit Statius verè entheus, & Musarum œstro perculsus, cuius siluas Parnassi laureta dixeris & Martialis Epigrammatum laudabilis scriptor, si castior; quamuis de Romà Domitiani nihil nisi turpe esset quod scriberet: & Iuuenalis, non donis Principis, sed inquinatissimis incensus moribus, Satyras scripsit, quæ steterunt exilio: adeò vitium turpe est vel amanti: deflexit ab Horatio Iuuenalis, & cothurno soccum mutauit. *Statius.* *Martialis.* *Iuuenalis.*

Nec eloquentia Poësim destituit; in Quintiliano scholastica dumtaxat, à Rostris & Curià declamatiunculis vt remis addicta. Laus tamen magna Quintiliani, quòd Romanis non modò ab innocentia morum, sed etiam styli prolapsis in vitia: perspicax ipse & *Quintilianus.*

Ciceronem antepoſuit Senecæ, & declamauit; ſin minus auſus in morum vitia, in ſtyli peccata.

Apollonius. Et Philoſophiæ cultores fuerunt; in quibus Muſonius probitate morum doctrinam eximiam illuſtrauit: & Apollonius Thyaneus Phyloſophiæ decus in ſpeciem, reuera probrum & catarma, qui turpiſſimam artem edoctus à Dæmone, præſtigiator inſignis, pro Deo habitus, vt haberet Orcus quem Chriſto opponeret, morte tandem patratis dignâ prodigijs exceſſit, peremptus à Dæmone.

Ioſephus. Et Ioſephus Veſpaſiano gratiſſimus, ſtudijs ſcriptaque Hiſtoriâ Iudæis ſuis famam comparabat; vir vtriuſque Mineruæ; ſed vt bello infelix, ſic ſcripto inſincerus, emendationis materiam reliquit poſteris.

Agricola. Quin & militaris ars ſub ignauiſſimo Principe per Iulium Agricolam inclaruit; qui Britanniam abs ſe domitam claſſe circumuectus, primus Romanorum Inſulam reperit, & Orcades Inſulas ignotas hactenus detexit, ſubegitq́; veneno poſtea interceptus per Domitianum, cui alienæ virtutes vitiorum erant alimenta. Vitam tamen non potuit Tyrannus eripere, quam Taciti generi ſcriptis adeptus eſt: adeò quid-

quidpiam ferro Imperantium potentius est.

Anno Christi 92. Ne cui innoxius Domitianus esset, edicto & ferro persequutus est Christianos: in quibus Ioannes Christo ille charissimus, senexque purissimus, è dolio feruentis olæi illæsus & integer, relegatus in Pathmum: quà in solitudine arcanorum cœlestium particeps Apocalypsim scripsit, hoc est, Ecclesiæ pugnas & triumphos, in posterorum pro moribus varijs spem aut metum. Is sub Neruà rediens Ephesum, scriptoque ad asserendam diuinitatem Christi Euangelio; dein sub Traiano, Christi anno & suo 99. postremus & vnus Apostolorum siccà morte functus est. Non Alexandri quidem Hephestion, sed Iesu amicitià celebris; cuius Matri suffectus adoptitius, supereminuit omne fastigium, Christi frater, Mariæ filius. *Ioannes Euangelista.*

Eodem anno Flauuius Clemens Domitiani patruelis, & in Consulatu collega, obiecto Christianismi crimine, occidit; & Flauia Domitilla eiusdem sceleris hoc est laudis conscia relegata. Nam præclarissimis capitibus pro Christo mori omni Imperio fuit antiquius, placuit Purpura quæ suo imbuta san- *Clemēs & Flauia.*

guine obsolesceret nunquam.

Domitianus. Tandem post tot cædes, Domitianus à suis, cubiculario & Domitià vxore conscijs, confoditur, in Palatio, anno Imperij 15. Fratricida, suorum peremptor, lues grassans in Curià, ne muscarum quidem in solitudine patiens. Credo homines pro muscis habuit, quos nullo delectu passim interemit.

Nerua. Anno Christi 96. Nerua Cocceius iam extremà ætate apud Sequanos Imperator dictus, cùm à senio & morum indulgentia cuique vel improbo esset obnoxius, nec Aula mutato Principe mutaretur, vidit prudentissimus senex quanta moles esset Imperium, & adoptauit Traianum, dixitque Cæsarem; hoc vno verbo de Orbe terrarum optimè meritus. Viuus prodesse non potuit, profuit mortuus; nam statim post annum vertentem obijt, securus sui, securus Imperij in Traiano.

Traianus. Traianus Hispanus Neruæque extraneus Coloniæ Agrippinæ suscepit Imperium Anno Christi 98. tam gratus Senatui bonisque omnibus, ita comitate potentiam mitigans, vno verbo, sic à Domitiano diuersus, vt vnus Principum nomine Optimi insignitus, nemine præter

Chri-

Christianos affecto iniuria, priuati temperantia. Principisque magnanimitate; viuus nomen suum in Romanorum animis consecrauerit.

Anno Christi 101. Plinius Consul celeberrimum illum Panegyricum Traiano absenti in Senatu dicit; immortale tam Consulis quàm Principis monumentum, vt boni Principis sic Oratoris optimi exemplar, vbi dignum argumento ingenium vel suprà ipsum eminuit. Vincebat interea Decebalum Traianus, non sine sanguine, Istrumque primus coniunxit prodigiosà lapidum mole; pòst Romam redux Columnam illam excitauit, rebus suis mira arte inscriptam, Colosso parem; variasque condidit Bibliothecas; gnarus opera manuum ruinæ obnoxia, ingeniorum partus æternos. Deinde gloriæ flagrantior à Septentrione in Orientem conuersus quærens bella quæ gereret, subiegit Armeniam, Parthos Tigri submotos Ctesiphonte spoliauit & Seleucià; è mari rubro classem immisit, quæ de Indis referret spolia, longèque toto victor Oriente, se Romanum prędicabat Alexandrum, mox ipsius fatum subiturus.

Plinij panegyricus.

Traianus.

Verùm tot præclara crudelitate in

Christiani sub Traiano. Christianos fœdauit; à quibus victus est. Præclari pugiles in hoc certamine triumpharunt; Simeon ætatis anno 120. par tormentis Crucis: Ignatius Antiochenus, bestiarum quibus obiectus est cupidior, quàm gloriæ Traianus; Eustachius Perylli supplicio redditus; Onesimus, alijque; æterna tam boni Principis opprobria: adeò bonum præterquàm à Christo nullum sincerum est.

Antiochia terræ motus. Nec Traianus pœnas in Orcum distulit: nam anno Christi 115. Antiochiæ cuius Præsulem occiderat, terræmotu tanto concussus est, vt metu propemodum interierit; seruatus tamen ab ignoto quodam per fenestram Palatij, vt malo vel bono resipiscere disceret: ruinis vis magna mortalium ex omni gente cum Pedone Consule oppressa est: vnde Vrbs vna calamitas Orbis. Dicas Antiochiam orbam Ignatio, quasi detracto fulcro in præceps ruisse.

Traiani mors. Et altero pòst anno Selinunte in Cilicia aquà intercute & apoplexià Traianus obijt: cùm tot ærumnas suas vidisset irritas: nam rebellarunt subactæ Prouinciæ, Parthi Regem impositum depulerunt, Iudæi in Palæstina & Cypro ad quadringenta sexaginta hominum millia

effe-

efferati rabie peremerunt, & ipse fulminibus portentisque ab Agarenis quos impetebat repulsus, pœnam ambitioso capiti acerbissimam passus est, cùm nihil ex tot periculis præter vnam mortem reliquum vel Reipublicæ vel sibi faceret. Romam cinis delatus, ingenti pompà triumphauit: hoc est Mors ipsa de Mundi glorià triumphum egit. *Agarenis.*

Vir tamen militaris, disciplinas promouit, tam scriptoribus, quàm Tribunis gratus: cùm per eos gesta per illos traderet posteritati. In ijs principes Plutarchus Chæronensis, literaturæ omnis fundus vberrimus, tam alienis exemplis quam præceptis suis morum institutor: Dion Prusæus siue Chrysostomus Græcæ facundiæ specimen ingens: in Latinis Plinius Tullij admirator potiùs quàm æmulator, dignus ipse quem non laudes modò sed æmuleris: Suetonius accuratus minimorum scriptor, nullo ornatu: L. Florus styli compendiosa pictura rex Romanas illuminans, à breuitate quod difficillimum depulsis tenebris, & omnium instar Cornelius Tacitus, sententiarum pondere succoque sensuum commendatissimus, politicæ rei vulgò magister, cùm in eo legas *Plutarchus.* *Dion Prusæus.* *Plinius* *Suetonius.* *L.Florus.* *Tacitus*

plura quæ fugias, vix quod æmuleris.

Adrianus. Anno Christi 117. Adrianus ex consobrinâ Traiani genitus, vel ipsius testamento, vel Plotinæ artibus Imperium adijt, ac statim vel Antecessoris inuidia, vel belli odio, vel ad securitatem, omnes trans Euphratem gentes victas à Traiano suis legibus iuribusque reliquit, vt cùm arte bellicà eminere non posset, pacis præpostero studio emineret. Lustrauit prouincias Imperij Romani, Præsidium ruinas quà posset sarciens, gnarus esse Principis beneficijs fouere quos regeret, tanto labore, vt ad frugalitatis exemplum incederet pedibus. In Britanniâ mutum ad 80. passuum millia erexit: imbecillitatem fassus, cum veteribus militum animi pro muro essent. In Ægypto vrbem Antinoem condidit, iuuenis Antinoi monumentum an monumentum, in vitam rependeret quam adolescens ad seruandum Principem vltrò profuderat: sed malè rependitur, quod ereptum semel reddi nequit.

Iudæi domiti. In Palæstina grauissimo bello Iudæos contriuit, cùm euersa Ierosolyma Æliam Capitolinam adiuncto simulacro Iouis erexisset; rebellantem posteà gentem, duce quodam Barcho-

chocabo, cæsis quingentis octoginta eorum millibus, alijsque pluribus fame & igne perditis, vicit tandem; at magnà suorum iacturà, cùm hostibus furor & desperatio pro armis forent. Interdictus patrià Iudæus, quam nec adire vel ad flendum posset, vt & sola miserorum voluptas eriperetur.

Dionysius Areopagita. Hæc meritò in Palæstina; at immeritò Christiani toto Orbe vexati, in quibus Dionysius ille Areopagita Galliarum Apostolus, cùm vitam ad 100. annos produxisset. Athleta nobilis, coronam Martyrio reportauit, suique triumphi currus & ferculum, truncatum caput trophæum mortis longius detulit. Feliciùs obiens quam Tyrannus suus Adrianus, qui 22. Imperij anno, vitæ 72. *Adrianus.* acerbissimis confectus doloribus, cum mortem quam antea per Antinoum & præstigias Dæmonum fugerat, ardentissimè quæreret; tandem inuenit, fame & inedià semet perimendo; gnarus in paucis virtutum specie velare vitia, at crudelitate per Iustitiæ Laruam emergente; Doctrinæ famam sic ambiens, vt doctissimum quemque irrideret, plurium more, contendentium eminere vnà aliorum obtrectatione; Magià infamis, à quia

æger

æger non adeò vitam impetrauit, vt nec mortem ipsam.

Ptolemæus & alij. Litteris clari hoc tempore Ptolemeus Alexandrinus, Astronomicæ scientiæ decus & regula; Phlegon libertus Adriani benè de Historia meritus per Olympiadum calculum: Arrianus Nicomediensis in Alexandri rebus nactus monimentum; A. Gellius è noctibus Atticis lucem quærens. Sed & hominum retrimenta Hæretici, Basilides, Carpocras, Marcion, & portentum humani generis Gnosticorum turba: iam Orco nouum Tyrannorum genus in Ecclesiam Christi intentante.

Antoninus Pius Anno Christi 138. Adriano succeßit Antoninus Pius, cognomine supra Africanos ipsos præoptando; quòd meruit pietate: siue in Adrianum, cuius & mortem quantùm licuit distulit, & mole Adriani in sepulchrum erectâ posterorum vitæ consignauit siue in Senatores, quos sæuitiæ Augusti subtraxit: siue potiùs in Humanum genus: quod amore & beneficijs complexus est vniuersum.

Ad annos 23. non tam Imperio præfuit quàm profuit, ab Italia nunquam, vix Romà profectus, adeò contrariam Adriano vitam inibat, seditiones & barbaros autoritate virtutum non ar-

mis

mis compescens. Sanè hoc virtutum clypeo non paucos repulit; quippe Pharasmanes Iberiæ Rex quæ absenti negauerat, præsenti concessit: Vologeses Parthus occupatam Armeniam lectis Augusti litteris pudori impar dimisit; Indique & Hircani hoc est ipsa barbaries non alium arbitrium controuersiarum legerunt: adeò pax potentior bello, vbi summa auctoritas in virtute summa innititur. Febri Antoninus obijt, ætatis anno 70. verè Ciuicà dignus, nisi Deorum studiosior passus esset Christianos plecti; in quibus Romani Præsules Thelesphorus & Hyginus suo sanguine Ecclesiam constabilierunt.

Galenus & alij. In literatis Galenus Pergamenus, Medicinæ ab Hippocrate alterum numen: Maximus Tyrius è Schola Platonis Rhetor philosophus; Ælianus hominum & animalium complexus singula; Iustinus Trogi Pompeij Historiarum venenum suaue, *Iustinus.* quas in epitomem contractas perdit vniuersas: Diogenes Laertius, Philosophiæ non dogmata scribens, sed exempla; & Sextus Chæronensis. Plutarco auunculo doctrina suppar; non felicitate, nullo monumento præter inanem famam superstite; alijque quorum corpora & inge-

genia alebat vnius Principis amor & liberalitas.

M. Aurelius. Anno Christi 161. M. Aurelius Antoninus Philosophus, & L. Verus adoptati olim à Pio susceperunt Imperium, gesseruntque concordi animo, quamuis diuersissimis moribus. Aurelius Faustina Pij filia in vxorem ducta, Stoicam Philosophiam non secta modò sed vita professus, verè Philosophi nomen integritate morum impleuit. At Verus Ælij filius,

L. Verus iam ab Adriano ad Imperium destinati, luxu & libidine diffluens, mancipium erat voluptatis; vt in vno Palatio virtus & vitium hospitarentur. Tamen in rebus publicis accommodauit se Verus Aurelio, statimque turbante Vologese missus ad Parthicum bellum, vt Martis periculis purgaret Venerem. Sed consilium Aurelij fefellit euentus; bellum per Cassium Legatum quinquennio gestum prosperè quidem; cum Parthus submotus Armenia, captisque ad Tigrim regijs vrbibus, ad petendam pacem adactus sit; sed Lucij nulla emendatione, qui in Syria terrarum voluptuosissima considens, palam obiens quæ Romæ clanculum, rediit inde libidinibus corruptior, tenaciorque consuetudinis prauæ; adeò Animus

mus mutatione cœli non curatur.

Parthico Marcomannicum bellum successit, magnis copijs apparatum, maioribusque periculis gestum. Nam à Pannonia dum in Vrbem Lucius redit, correptus apoplexia, nono Imperij anno, voluptates cum vita conclusit: & ipse Aurelius dum Marcomannis victis pugnat in Quados, ab ijs interclusus, siti & calore cum exercitu periturus, vltimam naufragij tabulam apprehendens, Legionem Christianam quæ militabat in castris appellare passus est Deum suum. Nec frustra; cum repente cœlum diffluens imbribus & coruscans fulminibus, ijs perculsos Barbaros dissiparet, illis Romanos potos reficeret; quasi Deus mare Rubrum renouarit in nubibus, quæ seruarent suos, perderent hostes. Legio dicta FVLMINATRIX, non tam Quados quam infirmam Deorum colluuiem fulminauit. *Marcomannicum bellum.*

Malè tamen Aurelius de Christianis meritus, quos antè insequebatur sæuissimè; in quibus Pius, Anicetus, & Soter Romani Pontifices; Iustinus ex Philosopho Christi assertor, geminaq; Apologia clarus; Polycarpus Smirnensis Præsul, flammis illibatus, quas & fuso restinxit sanguine; septemque *Christiani vexati.*

nati

nati Felicitatis, partu fecundissimo enixæ cœlo quos ferrum necabat. Recruduitque post Marcomannicum bellum sæuitia; Philosophis, penes quos Aurelius, Christianas virtutes quibus suæ laruam deponerent insectantibus. Tunc clara Lugdunum cœlo Aulicos peperit in pluribus, Photinum Præsulem senectutis ornatum, & Blandinam in ancillæ corpore regio animo, ea tolerantem quæ Romanam fortitudinem vincerent; Deo per seruam, & fœminam vires, & splendorem tanti Imperij triumphante.

Calamitates publicæ. Nec orbi Christianos mactanti pœnæ defuerunt; nam præter bella quibus attritus est, terræmotus quibus est concussus, famem qua oppressus, inundationes amnium quibus mersus; tam atrox pestis grassata est, Babylone in reliquas terras propagata, vt facilè Deum plectentem agnoscas. Sed & Principi foris nulla securitas, quem Marcomannico bello expeditum euocauit Oriens rebellante Cassio; & ab ipso victo pugnantem in Sarmatia mors excepit; tam infelicem domi quàm foris, quippe qui coniugis proiectam impudicitiam Socratico animo tolerasset, Commodumque ab ea natum, viuam matris effigiem, eò pro-

lapsum

lapſum ſceleris noſſet, vt Patri per Medicos mortem offerret; quam oblatam, vel à Medicis, quorum erat repellere, vel à filio cui vitam dederat tam æquo excepit animo, quaſi à neceſſitate ſola immiſſam; anno Imperij 19. vitę 58. virium etiam quam æui validior. Vir integritate morum, præter ſuperſtitionem, nulli ſecundus; ſuis ipſe Philoſophis Sanctior, Romanis tamen infeliciſſimus ob aſſiduas calamitates. Mox in Conſtantino ſpectabit Orbis, quantum interſit Philoſophum inter & Chriſtianum, & aliunde quàm ab inani ſapientia felicitatem regni arceſſendam.

Famà tunc illuſtres Hermogenes Rhetor, Herodes Atticus, & Athenæus; piorum nomen, huius etiam ſcripta veritate omni condita, doctis celebrantur; Philoſtratus Lemnius, eruditus Sophiſta, Apollonij geſtis, hoc eſt mendacijs & fuco celebris; Apuleius Afer, Philoſophico pallio Magiam obuelans, impuritatem mentis ſalebroſo ſtylo aperuit. Et circa hæc tempora Lucianus, qui ex Chriſtiano Atheus, tam benè falſorum Numinum, quàm malè veri deriſor; præclariſſimum ingenium ſcommatis & ſatyris maledicentiſſimus hominum contaminauit.

Athenæus. *Philoſtratus.* *Apuleius.* *Lucianus.*

An-

Commodus. Anno Christi 180. Commodus Aurelij filius, vel vt plures volunt gladiatoris, Caligulam & Neronem Imperator dictus, excitauit. Publicarum rerum cura in Perennem ac deinceps in Cleandrum reiecta, quasi grauiore humeris suis Sarcina, cum exoletis & meretricibus in Palatio, cum gladiatoribus & bestiarijs in arena, omni turpitudine dehonestatus, crudelissimus etiam in clarissimos quosque Senatorum, Herculis Personam induens, pluresque claua mactans, Patris virtutes spurcissimis vitijs expunxit: adeò difficilius est filium probum gignere, quàm eligere; felicibus ab vsque Traiano adoptionibus, infelicissima in Marco sobole. Hæc pestis grassata est annos propemodum 13. donec ab Narcisso Athleta in palæstra extincta est; cum iam Sororem, affines, & voluptatum vsu charissimos peremisset: nam apud hæc monstra, nec naturæ nec scelerum affinitas tuta est.

Pertinax. Anno Christi 193. Iam ad casum prolabens Imperium, in plura diuisum capita, vix vno nixum est. A nece Commodi Heluius Pertinax è Grammatico miles, è milite ad Præfecturam Vrbis euectus, à Senatu iam sexagenarius Imperator dictus est.

est: Sed statim post mensem alterum à Prætorianis antiquos Principis mores minus ferentibus, nouo facinore interemptus est: dignus æuo meliore, cui Romanæ virtutes placerent.

Didius Iulianus. Inde milites venale Imperium Didio Iuliano togæ quàm sagi artibus clariori commercio turpi addixerunt. Sed faciliùs capessitur imperium quam tenetur: auersante tam indignum Principem populo, multisque cædibus in foro patratis, cùm iam Seuerus aduentaret, nec retinere Iulianus purpuram posset, nec vellet deponere, à Senatu capitis damnatus, eo truncatus est, secundo mense quo imperauerat: Nundinator infelix, qui mercem emerat, qua periret.

Seuerus. Nec ideò in vno quieuit Imperium, quod Seuerus in Illyrico, Albinus in Britannia, Niger in Syria partiebantur; non diu tamen, cùm Seueri celeritas Romam occuparet, fraus Albinum vinceret, aperta vis Nigrum. Quippe in Iuliano perempto iam Romæ dominus, ne contra geminos pugnaret, more gladiatorum diuideus; Albinum Cæsarem dicit, Nigrum hostem, varijsque prælijs fractum, tametsi fortissimum, tandem capit, necatque. Byzantium appendix victoriæ,

quæ

quæ obsessa triennio & expugnata, in vicum abijt; post humanarum rerum ludibrio caput futura Orbis, quo expungebatur. Inde Seuerus consortis impatiens in Albinum vertit, & ad Lugdunum Nigri fortitudine pugnantem & fato captum occidit; Lugdunum florentissima Colonia vastata igne & cædibus; adeò miserum stetisse à victi partibus.

Christiani passi. Tum iterum petitus Oriens; Parthisq; fractis, ob Christianum militem coronam in donatiuo recusantem, vt rerum ingentium parua exordia, acerbissima in Christianum nomen crudelitate sæuitum: inter plures Irenæus *Irenæus.* Lugdunum missus à Polycarpo, tam virtutum diues quam doctrinæ, vitam sub gladio fortissimè posuit. Sæuitiæ causa Plautianus, Afer ortu & crudelitate, Socer Bassiani, & Imperator Imperatoris, opum supra cupiditatem plenus: at mox Deo vindice abs genero suo interfectus est; obstupescente Imperio tam repente Nihil, qui erat Omnia.

Seuerus Obijt Seuerus Imperij anno 18. quem cruore maceratum dicas, tantùm effudit: agebat in Britannica expeditione, vbi animi mœrore contabuit, ob natorum hostile dissidium, securum ca-

tamen reliquit Imperium, cuius limites tuerentur legiones duæ supra triginta. Sed Christiana Religio in Sarmentitijs & Semiaxijs tutior, quæ cladibus suis ferax, de ipso Imperio triumphabit.

Sub Seuero, Clemens Alexandrinus, summæ & Christianæ eruditionis, miris Stromatibus litterarum orbem vestiebat; Tertullianus, animo, ingenio, stiloque Afer & igneus, nimiæ austeritatis, qua præceps raptus in Montani hæresim lapsus est, an resipuerit incertum, ne summa ingenia vanitas efferat, quibus casus sæpe in censu est. Melius desijt Minutius Felix ex insigni causidico Christi assertor. Tunc & Papinianus Iurisconsultorum scientissimus, Alexander Aphrodiseus qui primus Aristoteli lucem impertijt, alijque in ea temporum acerbitate, quasi niues sub Ætnę incendijs viguerunt. *Clemẽs Alexãdrinus.*

Anno Christi 211. Antonius Bassianus, Caracalla dictus à vestis genere, cum Geta fratre Imperio potitur; at statim solus, interempto fratre in matris gremio, ipsaque postmodum in vxorem ducta; adeò procliuis in extrema scelera casus est. Nihil patris præter crudelitatem imitatus, viginti *Caracalla.*

viginti mortalium millia qui fratri fauerant interemit; in quibus Papinianus oraculum Themidis, cùm excusare fratricidium nollet, de medio raptus illud auxit. Regibus passim & fidem fregit & gulam, ac Parthicæ laureæ cupidus in Artabanum nuptiarum specie deceptum mouit; sed transito Euphrate; astu Macrini Præfecti Prætorio, à militie cæsus est; anno ætatis 29. suos inter milites, quibus sibi vt licerent omnia, donabat omnia; ita scelus sceleri semper intutum est.

Macrinus. Id anno Christi 217. quo Opilius Macrinus, gente Maurus, ad Imperium gerendum sponte coactus est filiumq; Diadumenum, Antoninum dixit & Cæsarem. Sed quis credat virum militarem à mulierculis pulsum Imperio? Mæsa Iuliæ à Macrino peremptæ soror, cui filiæ erant Semiamira & Mammæa milites auro expugnat, & Bassianum Varium vix adolescentulum, Semiamiræ filium, & vt volebat credi Caracallæ, Antonium dictum Imperatorem appellat. Macrinus à militibus proditus, ac pugna victus, cæsus est cum filio, nihil ex paterna claritate præter immeritam mortem auferente.

Heliogabalus. Ita Heliogabalus à Sacerdotio solis

sic

sic dictus 15. iniens annum, ingenti Romanæ Reipublicæ probro non auro modò, sed per fœminam Barbaram imperat; Ipse vltimum humanitatis portentum, tribus annis per infamia quæque volutatus, prostibulo quouis corruptior, ne Assyriæ Sardanapalum Roma obijceret: tandem per milites confossus, in spurcissimum locum proiectus est, inquinamentum Naturæ, simulque Mater flagitiosissima mulier; digna enim verò quæ id monstri pareret.

Vigebat tunc maximè Origenes Alexandrinus, sublimis ingenij sed ancipitis; qui suorum temporum stupor, posteriorum error in pluribus; cupidissimus Martyrij adolescens, quod senex horruit; notior peccans quàm pœnitens, nouus Salomon, præter suæ salutis ambiguum; docuit summà ingenia magnis esse nauigijs paria, quæ mergantur facilius quòd magna sunt, nisi gubernaculo pareant. *Origenes.*

Anno Christi 222. Alexander Mammææ filius Heliogabali consobrinus & ab eo adoptatus noua rerum formà gessit Imperium. In palatio iustus in castris seuerus, in pugna fortis, prioris monstri deleuit infamiam; vt nullus Principum ad Naturæ leges magis *Alexander.*

accesserit. Togæ officia sic moderatus est; vt per Vlpianum aliosque Iurisconsultos legum iustitia; per se, Iudicum emineret; bonorum delectu, malorumque pœna. Et idem in castris non milites ducens sed Quirites reuocata veteri disciplina, victis in Oriente Persis, Afris in Mauritania, cùm se ad Germanicum bellum converteret, vt orbem totum per partes vinceret, à Germanis militibus vnà cum Matre ad Moguntiam interfectus est, vitæ anno 29. verè dignus Alexandri victorijs, si tam spargere didicisset quàm legere; sed mater auaritiæ propior filium perdidit. Quid enim militi, à quo exigis omnia, nihil donas?

Persicum regnum

Circa hæc tempora defecit in Artabano Arsacidarum vltimo Parthicum regnum, quod 400. annos perstiterat, magno Romanorum non terrore modò sed damno. Iterumque Persicum instauratum Artaxerxe Rege; quod Parthorum succedens odijs, Græcos & Italos malè multabit: Deo quasi familias ludente Imperia, & in sepulchris veterum noua suscitante.

Dio Cassius.

Tunc Dio Cassius Principi charus & fastis insertus, inaugurauit litteras trabea, Romanæ Græcus scriptor historiæ per quam accuratus; quam ta-

men negligentia temporum perdidit, dum ſtudioſa breuitatis in Xiphilino, ignorantiam fouet, & vmbram amans corpus amittit. Tunc & mira præſtabat Gregorius ille Thaumaturgus, Neoceſareæ in Ponto Epiſcopus; cuius inter prodigia ſummum illud, quod ſuos ciues Ethnicos mutarit in Chriſtianos niſi minus ſit animos hominum liberos, quam in rupes & maria dominari.

Gregorius Thaumaturgus.

Anno Chriſti 235. Maximinus Thrax, Cyclops & Buſiris dictus ob immanitatem, omnium primus ſine decreto Senatus, autoritate militari purpuram induit. Ac ſtatim direptis Germanis, in Sarmatas mouit; at cum Romanum ſanguinem paſſim effunderet, odio omnium in ſe collecto, æmulum ſenſit, quantumuis imparem. Quippe in Africa Gordianus Senior octogenarius cum filio ad Imperiū inuitus euehitur, ſed fortuna quem promouerat deſtituente, filio à Mauris interfecto, ipſe tanti æui vitam abrupit laqueo, eò ſolum Imperator, ne ſua morte decederet. At Senatus Gordiani fautor, vel Maximino vel omnibus pereundum cenſens, propoſiti conſtans Pupiennum & Balbinum dicit Imperatores, hunc nobilitate clarum il-

Maximinus.

Gordianus Senior.

lum virtute, quibus Gordianus puer maioris è filia nepos adiungitur, vt in trium Principum autoritate, nobilitate & fortitudine, conflaretur quodammodo vnus è singulis. Inde Maximinus omisso bello Sarmatico, quasi furens bellua properat Romam, futurus materia cædis non causa; cum enim in via obsedisset Aquileiam, millitesque sæpius repulsos haberet crudeliter, ab ijs cum filio non minoris superbiæ iuuene interemptus est, vir regno indignus, quod sola immanitate teneri posse affirmabat.

Pupienus & Balbinus.

Nec ideò Balbino & Pupieno firmum imperium, nam cùm primùm ob dissimilitudinem morum discordia, dein contemptus mutuus, postremò militum odium Senatorios Principes indignantium exortum esset; data occasio Prætorianis interficiendi primum Pupieni, deinde & Balbini superstite vno Gordiano millitibus grato. Ita autoribus sua placent, aliena displicent.

Gordianus Iunior.

Gordianus annorum Sexdecim adolescens, sui spem eximiam excitauit statim, non impleuit; Misitheum doctissimum virum delegit socerum: cuius consilijs regeretur, ac ipsius ductu Persas imminentes Italiæ trans Tigrim repulit præclara victoria. Vltra

per,

perrecturus ; nisi extincto Philippi fraude Misitheo, ipse pòst eiusdem Philippi artibus spretus à milite, primum parte multatus Imperij, dein toto pòst vita, iuuentutem egregiam calamitoso fato clausisset.

Circa hæc tempora Gothorum nomen primum Romanis innotuit: mox origo tantarum cladium, nobilissimique ruina Imperij. Ij incolebant regionem Scythiæ Europææ, Tanaim inter & Pontum Euxinum, non longè à Danubio versus Occidentem; quam Getis adscribunt Geographi; vnde postmodùm instar Oceani fractis aggeribus Europam obruent. *Gothi.*

Anno Christi 244. Philippus Arabs, in præmium peremptì Gordiani, quæ calamitas temporum erat, potitur Imperio: quo ad se seculares Ludos instituendos magna belluarum ostentatione abusus, sexto potestatis anno, Decium Legatum in rebelles Pannonios mittens, mucronem intendit quo peteretur; nam Decius à rebellibus dictus Imperator, arma in eum conuertens, victum acie cædit; filius duodennis, tanta austeritate vt nunquam riserit, Romæ perimitur. Dicas fortunæ rotam Romanum Imperium; vel Augustos ipsos victimas esse, ornatas tantum *Philippus.*

vt ferirentur. An Christum Philippi nouerint, certò nihil conſtat; ſanè nihil admodum in eorum moribus Chriſtum ſapit; & hanc placet illibatam eſſe Conſtantino.

Plotinus.

Plotinus celebris Platonicus, & auditor Originis. Romæ tunc docebat, ingenti mortalium plauſu. At longè melius Cyprianus Carthagine, eloquentia prius clariſſimus, vera Chriſti doctrina ſuos imbuebat.

Decius.

Anno Chriſti 250. Decius è Pannonia ortus nihil prius habuit quam ſęuire in Chriſtianos dira laniena, qua pręclariſſimi quique ſublati. Sed ſtatim à Gothis in quos pugnabat oppreſſus, filio in conſpectu perempto, viuus voragine hauſtus, nec cadauer ad ſepulchrum dedit; inſtar fulminis tam citò euaneſcentis quàm percellentis.

Paulus Eremita.

At ex immanitate natum poſteritati miſeriarum Aſylum; cùm Paulus Ægyptius adoleſcens fuga ſaluti conſulens, in ſolitudines inuias penetrauit, captuſque noua tranquillitate, primus omnium vitam Eremiticam exemplo inſtituit; tanto deinceps ſtudio propagandam, vt in ſolitudine futura ſit Ciuitas; cuius tamen incolæ ſoli eſſent, & in frequentia ſinguli Pauli.

Nouatianus.

Eo & tempore Chriſti Eccleſia paſſa pri-

primum Schiſma; dum in Cornelium legitimum Romæ Pontificem, Nouatus Afer, qui iam contra Cyprianum in Africa ſchiſma conflauerat, curat Nouatianum creari Pſeudopontificem; iam inde ambitu in res ſacras irrepente. Sed mox detumeſcente procella Petri nauis in anchoris ſtabit; cœli quippe machina corruet, inconcuſſa ſtante Eccleſia.

Decio perempto Vibius Gallus cum Voluſiano filio, pace cum Gothis inita, ſummum rerum conſcendit apicem, à quo altero anno deiectus per Emilium Æmilianum Pannoniæ Præfectum, cum vndique Barbari in Romanum Imperium inueherentur. Nec ideò Æmiliano Mauro genere faſtigium ſecurius fuit; repente enim à militibus Valeriani mores & nobilitatem ſuſcipientibus cæſus eſt; quaſi Parcarum forceps Imperium eſſet; aut Purpura foret ſtola Libitinæ. *Gallus & Voluſianus.* *Æmilianus.*

Anno Chriſti 253. Aurelius Valerianus, antea Cenſor, ex illuſtri familia, cuius vita pro morum cenſura, fuerat, communi Orbis ſuffragio Imperio admotus eſt, primò quidem ſibi conſtans, & prioris innocentiæ tenax: ſed mox à Mago corruptus, & à Macriano Præfecto incenſus, Chriſtianos omni tormento- *Valerianus.*

rum genere excruciauit. Inter quæ Cyprianus ille Christi Rhetor, eximiè truncato capite perorauit; & Romæ Laurentius igne in craticula tostus, Porsennæ dexteram toto corpore repræsentauit.

Sed simul lues & grauissima bella orbi incubuère, Barbaris vndique Romanos limites reuellentibus. Gallieno Valeriani filio Occidens traditus; ipse Orientem ad comprimendum Saporem petit; infelicissimo & meritissimo exitu: nam post varias clades illatas à Scythis vastantibus Asiam, ab ipso Macrano crudelitatis face Sapori proditus, diu extremæ calamitatis, quo pertingat humanitas, exemplum fuit. Incuruatus præbebat humeros inscendenti equum Sapori incauea, ferrea belluæ instar circumlatus; verè quadrupes dum se incuruabat; & Fortunæ monstrum, ex Imperatore Suppedaneum, & assertor Numinis, merita pœna docente populus. Nec mori honestius aut facilius licuit; detracta cute fœde laniatus, toto corpore animam egit, hominisque formam adhuc viuus perdidit, cuius vsu diu caruerat.

At statim, ad extremam Romæ infamiam. Præfecti passim se Augustos dicunt, & imperium velut hostile spo-

ſpolium partiuntur, ea audacia vt exiguo tempore præter Gallienum, triginta Cæſares vel Tyrannos Romanus orbis ſit paſſus. Sed vel duorum Regnum impatiens, quomodo tot ferret? Paſſim ergo mutuis attriti cladibus, ſibi inuicem fuere exitio, deiecti parte dum totum ambiunt. *Tyranus 30.*

Vnus tamen memoria dignus Odenatus Palmyrenorum Princeps, qui ſe vltrò Perſis obijciens eos repulſos ingentibus victorijs fudit, perfecitque ne Barbarorum ſpolium Roma eſſet. Sed vt ætatem cædium & turbarum dicas, Odenatus cum Herode filio Mæonij conſobrini dolo perimitur; itidemque Mæonius à militibus poſtmodum cæditur: obruebatque Orientem Perſa; niſi Zenobia Odenati vxor, ſupra virilem animum fœmina, pro filijs impuberibus ſuſcepto imperio, ea in Perſas, Scythas, Arabes, & Armenos patraſſet, ipſumque in Gallienum, quæ tot viris pudori eſſent; ita tamen vt militaris mulier & pudica foret, nec in ſexu alieno ſuum negligeret. *Odenatus.* *Zenobia*

Tunc primùm Franci, gens bello fortis, orbi innotuere, qui ſiue à Gallis, ſiue à Scythis ad Tanaim orti, è Germania prorumpentes in Galliam, *Franci.*

totam ad Pyrenæos diripuerunt, ſedibus in Batauia poſitis, è qua vix tandem à Conſtantino Conſtantini patre ſunt pulſi; mox ponendo in æuum imperio præludentes.

Gallienus. Gallienus interim inter ſocordiam & fortitudinem medius, imò vtriuſque viciſſim particeps, vel luxu Romæ diffluebat, vel in caſtris æmulos impetebat, direptumque Imperium ſolus annos octo obtinuit; donec ob literas ab Aureolo Mediolani obſeſſo fictas, à ſuis Ducibus in obſidione peremptus eſt; vir nullius frugis, niſi quod Chriſtianis pepercerit; quem non puduit haberi Principem orbis, dum Pater poſtremus omnium mortalium eſſet.

Claudius 2. Claudius Dalmata Gallieno ſuccedit, vir reuera dignus Imperio; quod tutatus eſt cæſis Gothorum trecentis millibus, nauibuſque merſis bis mille; gens enim populoſa vndecumque in paratam prædam inuolarat. Altero anno Claudius perijt morbo; Deo intercipiente lanienam in Chriſtianos iam expeditam. Traditæ Quintillo fratri habenæ, quas vno menſe non tenuit, cæſus à militibus, verum & fortem Principem extimeſcentibus.

Porphyrius. Tot inter turbas quis locus literis?

In

Infecunda igitur ætas doctis viris; nec eos inter annumerandus Porphyrius, qui gente Iudæus, religione Christianus, mox Apostata & impietatis Antesignanus, ea euomuit quæ Orcum sapiant; ingeniosus tantum vt noceret & Philosoph à quasi cote atrocissimam bilem exacuens.

Anno Christi 270. Aurelianus Sirmiensis, fortitudine militari clarissimus, qui bello Sarmatico vno die hostes 48. pluribus diebus vltra 950. interfecerat, rebus perditissimis reparator occurrit. Ac primùm in Italia Marcomannos Romæ imminentes, semel victus, pòst tertiùm victor, in gentibus prælijs fudit & prostrauit. Dein ad Orientem versus, victis in itinere Barbaris, Zenobiam difficillima expeditione, bis victam recepta Ægypto & tota Asia egit in vincula. Tandem in Galliam quasi ad Triarios mouens, quæ obtinebatur à Tetrico, exercitum à Duce derelictum fudit, promotoque ad veteres fines Imperio, Romam ad meritissimum triumphum redijt. Mirum quod superfuit Tetricus, obijtque Corrector Lucaniæ, qui diu Augustus vixerat. *Aurelianus.* *Tetricus.*

Nam de Zenobia prodigium est, fœminam, hoc est tam ambitionis quàm vindictæ immodicam, solio *Zenobia.*

 de-

detractam se triumpho seruasse, quasi alienæ gloriæ appendicem; & victricem illam animam, orbis capacem, tam citò transeuntem ad fœminam, tam fortiter pati posse quàm agere; eademque manu & mente tractare colum qua gladium: Nempe à Christi legibus veram hauserit fortitudinem virilis mulier. Sanè Captiua nobilis Aureliano felicior, qui tam multis hostibus victis, cùm in crudelitatem propensior se ipse non vinceret, Mnesthei Notarij sui fraude, à militibus tot palmarum socijs interfectus est. Deo vindictam Christiani sanguinis exigente, quem graui persecutione contra fas omne effuderat.

Aurelianus.

Tacitus Sexto pòst mense vacanti Imperio à Senatu Tacitus datus est, & eidem tertio mense ereptus, improborum militum metuentium pœnam factione. Frugalissimus ac temperantissimus Princeps præstare in alijs mores suos non potuit sublatus est ne diu peccantes exemplo argueret. Florianus eius frater arripuit Purpuram, qua secundo mense exutus à Probo, dominationis vmbram cum morte mutauit.

Anno Christi 276. Probus augurio nominis lectus à milite, tam pro-

bum

bum quam fortem se gessit, expulsis Germanis seu Francis è Gallia; & in Ægypto Saturninum profligauit; quem inuitus necari passus est; Iterumque reuocatus in Galliam; Bonosum quem Britannia Cæsarem fecerat, chariorem Baccho quàm Marti, victum acie in suspendium adegit, ancipiti bello & supra spem periculoso; adeò vel Amphoras armat imperium. Anno sexto Probus, pace parta, cum frequenti opere, exerceret milites, ab ijs tristi temporum illorum fato in solo suo perimitur; nempe difficilius moderari pacem quàm bellum.

Hoc tempore Manes è Perside in totum orbem turpissimas ineptias propagauit, Paracletum se fingens; vnde nati Manichæi, Orci Satellites, implicantes multos erroribus, in Africa prædationis arcem posuerunt. Ipse mox Manes iusto supplicio, ob Regem lusum vanis promissis, in Perside cute spoliatus, qui se Deum finxerat, infra hominem perijt. *Manes.*

Anno Christi 282. Carus sumit Purpuram, quam cum filijs Numeriano & Carino participat: & ad bellum Persicum mox accinctus, ducto Numeriano, eloquentissimo & eximiæ spei adolescente; cùm per occupatam Mesopotamiam Ctesiphontem vsque *Carus.*

pro-

progressus esset, ingenti orta tempestate. æger in lectulo, coruscante fulmine perijt, vnus plurium Imperatorum qui militari ferro non periret. Numerianus ex dolore paternæ calamitatis oculis læsis cum in lectica ferretur, perimitur ab Apro socero, à Diocletiano statim perimendo. Carinus in Occidente à Patre relictus, ab eo degener, disparque germano, omni libidine inquinatus, cum validius quam pro turpitudine Diocletiano obsisteret, à suis Præfectis victor in prælio libidinem viri detestantibus interfectus est. Ita impuritas si quando fortis est, nunquam felix.

Diocletianus. Anno Christi 284. Valerius Diocletianus Dalmata, Apro occiso suscepit Imperium, gessitque annis 20. bella bellis serens, triumphosque triumphis connectens. Noua prorsus politica pluribus & extraneis communicauit summam potestatem; quodque mirabilius, plures inter consortes suo vnus nutu administrauit Rempublicam, ita regno natus vt regnaret & inter Augustos. Primum adsciuit Imperio Maximianum; agrestem quidem & Semibarbarum, sed amicitia fidum, bonumque militia; tum deinde Con-

Maximianus Constantius.

stan-

stantium Chlorum, & Galerium Maximinum Armentarium dictum; illum quidem Claudij nepotem ex filia, innocentia morum insignem; hunc Dacum è parentibus agrarijs, pastorem olim armentorum, at bello fortem pulchrumque corpore: vxores datæ; Constantio Maximiani priuigna. Galerio Valeria Diocletiani filia; partitioque facta Imperij, vt suam quisque partem tueretur. Per eos repulsi ab Romano solo feliciter Barbari; perduelles oppressi, ac pace vbicumque parta, legibus bonis damna sarta bellorum. Præcipua triumphi causa Narseus Persarum Rex, qui à Galerio ignominiam cladis reparante fusus & victus, liberis coniugibus & tribus vltra Tigrim Prouincijs spoliatus, Diocletiano Galerium inhibenti regnum precarium debuit. *Galerius.*

Sed in ijs triumphis noua bella cladesque nouæ exoriuntur Cœlum inter & Tartarum: huius legatus Diocletianus qui viperino in Christianos infensus odio, constituit illos excisos radicitus natura rerum semel expungere. Præluserat ante in Aulicis & militibus Sebastiano Tribuno nobilissimo gemina morte interempto: Thebæaque legione vna cum Tribuno *Christiani passi.*

Mau-

Mauritio per Maximianum deleta penitus : (digni milites quorum nomina scribantur in fastis, ita pro vera patria quæ cœlum est fuderunt sanguinem.) Tandem acerbissime exurgens in singulos, edictorum vi ministrorum strenuitate, & tormentorum atrocitate, nihil intẽtatum omisit, quo Christianum nomen exscinderet. Quis non horreat in vna Ægypto 144. millia mortalium cæsa. 700. millia in exilium acta; pręter Africam totamq; Europam in carnificinam versas; vt totum Orcum dicas in orbem effusum, vbi nemo nisi tortus vel tortor sit. Triumphauit tamen ijs cladibus Christi Ecclesia, & scoria per ignem purgata longè illustrior, damnis suis ferax, miserijs felix, ruinis erecta, iacturis diues, rediuiua in morte, mortalium victrix & Dæmonum, sementem fecit effuso sanguine, profligatura statim Imperium, & Orbem totum missura sub iugum.

Diocletianus. Interim Iouius ille Diocletianus, superbissimus Principum, Dominus si superis placet ac Deus; ille veste serica auro distincta, gemmas etiam vestigijs calcans, ab mortalium victus quisquilijs, præ furore abdicauit Imperium, Salonasque in patriam secedens, culturæ olerum se addixit; coegitque Maximianum eodem die Mediolani

pur-

purpuram ponere, quo ipse Nicomediæ se fastigio rerum demittebat. Nouo prorsus exemplo, rarissimosque æmulos nacto; nisi laudem deterat causa, dignumque sit minima quod indignatione, & furore peperit.

Cōstantius. Ita Constantio & Galerio relictus orbis diuisusque, sed se Alpibus continens moderatione summa Constantius; biennio post vitam charissimam omnibus clausit; pauper si Principem spectas; imò diues, qui veras opes in amore subditorum positas nosset. Galerius cum augeretur moles regiminis, Seuerum per Italiam,& Maximinum sororis filium per Orientem, Cæsares dixit. *Maxentius.* At Maxentius Maximiani filius ex concubina, Romæ à Prætorianis nuncupatus Augustus, Seuerum quem Galerius in ipsum miserat, desertum à militibus, & Rauennæ euocatum perimit; tam citò nullum quam Cæsarem. Vnde Maximiano spes resumendi Imperij, quod parum ex animo deposuerat; sed à Maxentio repulsus, & in Galliam profugus; reus insidiarum in Constantinum, Massiliæ ceruicibus laqueo fractis, impietatis perpetuæ & ambitionis præposteræ pœnas luit. *Galerius.* Porrò Galerius Seuero destitutus, Licinium laborum im-

impigrum bellique strenuum Cæsarem facit: ipse Romam contendit, Maxentio imminens. Sed breui post tempore phthiriasi correptus, quà dolorum impatientià, quà serà & inutili pœnitentia, mortem implorans, & deprecans; impurissimam animam egit; Christianorum acerbissimus tortor; quorum vrbem integram in Phrygia internecione deleuerat, quasi sæuire in singulos clementiæ foret; idem atrocitate morum terribilis; verè Armentarius, & quasi regeret tauros non homines, stoliditate forti conspicuus.

CAPVT II.

A Constantino Magno ad Odoacrum.

Constātinus Magnus ANno Christi 306. Nouo miraculo à Septentrione dies illuxit: nimirum Constantinus Constantij ex Helena priore coniuge filius, Patri succedens; post insidias à Galerio positas diuino præsidio elusas non semel, Imperio & Orbi

bi exoptatissimus, vtriusque Tyrannos oppressit.

A Maxentio factum initium, qui diutius Romà omni libidine & immanitate fœdatà, succinctus 160. millibus peditum, à Constantino sexto Imperij anno ad pontem Miluuium est victus, & in profundum mersus limo voratus est, nulla re strenuus præter libidinem, alieni cruoris prodigus, parcus sui, fœdissimam animam luto tradidit. *Maxentius.* Maximinus nepos datus est Licinio profligandus, pernicies propemodum vltima nominis Christiani, & dirum exitium, si vires animum adæquassent. *Maximinus 2.* Hic à Licinio in Illyrico in fugam actus, & in Cilicia Tharsi inclusus, alteram obsidionem à morbo passus est, tam truculento, & fœdo, vt cadauer spirans, morte sæpius appellatà, à pœnis vitæ ad æternam mortem transierit. Is est cui Catharina Virgo Alexandrina martirium debet, verà Christianorum Minerua. *Catharina.* Diuinà sapientià humanam fulciens, & armato patientià corpore quasi nouà Ægide furorem profligans.

Licinius vnus supererat, Constantino iam affinis, cuius sororem Constantiam vxorem duxerat; vir agrestis, *Licinius.*

lit-

litteris, ac probitati morum perinfensus, qui præter ferrum & militiam cætera omnia infra virum duceret. Is cùm Christianos acerbè vexaret, à Constantino ipsorum fautore prælio victus, datusque vxoris precibus, cùm iterum in priora mala revolueretur, adeò difficile est ex animo resipiscere, iterumque victus esset, iam tertium res nouas moliens Thessalonicæ peremptus est; vbi enim pestis inualuit, excidenda est non curanda. Ita Respublica ad Constantinum vnum deuoluta, ingenti mortalium bono, vt impietatem orbi pepererat, veram in posterum religionem tradet; tantum in Principe in vtramque partem momenti est.

Crux visa. Nempe Constantino parum fuit liberasse Tyrannis Imperium, nisi & orbem seruitute dæmonum manciparet. A Cruce abiectissimo illo patibulo prima victoria; visa est splendens, solaribus radijs non extincta, pridie pugnæ in Maxentium, polliceri victoriam litteris aureis, & statim pro signo pilis imposita, pollicita præstitit, futura victoriarum in posterum prærogatiua. Inde Constantinus per beneficium ad beneficij fontem progrediens, Christum Deum

fas-

fassus, sacris vndis ablutus, primus vero Deo inaugurauit Imperium, admissus à Siluestro Romano Pontifice in ouium gregem, cuius Lupos sustulerat. Et ipsius Pontificis ductu fundatæ Romæ Ecclesiæ, Lateranensis, & Apostolorum Petri, & Pauli; cui deinceps decedet Capitolinum illud fastigium, Romanam superbiam Piscatoris humilitate calcante; per quem Vrbs orbis domina prorogabit in Animos dominatum, & infirmitate munita verè ponet sine fine imperium, quod nec temporum cursus, nec vllæ rerum metæ concluserint.

Roma Christiana.

Nec satis æternum hostem Ecclesiæ compressisse, nisi & internis specie pietatis crudelius grassans exscinderetur. Quippe est ars dæmonis, vbi infirma vis est dolum intendere, & per Partem læsam inferre Toti perniciem: Inde schismata & hæreses, & eiusmodi damna, quæ non inferuntur corpori nisi per membra. Constantino ergo victori pestilentissimum virus Orcus opposuit, Arium Alexandrinum Presbyterum, qui fidem petens in capite, Christum Deum negans, iam spargebat impune toxicum. Quod vt opprimeret Augustus in semine, Nicęę in vrbe Bithinię anno. 325.

Conciliũ Nicænum.

Con.

Concilium Patrum indici curat. Conuenerunt præclarissima Mundi-lumina, spirantes Sanctorum reliquiæ, in contritis corpusculis Diocletiani victores; in quibus Nicolaus & Spiridion, alijque ad trecentos octodecim; qui Ario ad palinodiam adacto, fidei normam sanctissimam, Nicænum Symbolum conscripserunt; exultante Principe, Trophæum illud alterum de Tartaro poni. At *Arius.* vomica illa inferni Arius; eluso Principe pœnitentiæ specie, in furorem statim reuolutus, vndecimo post anno, nouà in Vrbe, nouo lethi genere raptus est; quasi purulentus animus turpitudinem oris horreret.

Et fauit suffragijs Patrum Deus, qui *Crux inuēta.* Crucem filij probatam miraculis, & thesauri instar effossam ab Helena, adorandam Orbi proposuit Iudæaque Dæmonum fanis expurgata, Christianis in posterum venerationi & amori fuit. Helena porrò Constantini mater, cui in filij pietate instaurationem magnam Orbis debet, religiosissima mulier, nec laboris parca nec sumptus, circa appendices fidei strenua, parabat eximia religionis fomenta, quæ deinceps omnium commodo adolescerent,

Quis

Quis fidem credat nouam Romam mundo peperisse? Sanè Constantinus cùm expurgare veterem minus posset, condidit nouam, ne quid cum Idolis participaret. Byzantium in Thracia placuit, quæ ad Bosphorum sita, Europæ limes & Asiæ, vtriusque centrum euaderet: deiecta fana, erectæ Ecclesiæ, noua propemodum posita fundamenta, ornatus tantus qui Romam caperet: & cum Principe familijs nobilissimis emigrantibus, in nouam secessit vetus, si non tota, saltem innoxia. Constantinopolis ciuitas dicta, sedes Imperij, conuersionum ingentium campus, post futura caput impietatis, quæ nunc pietatis. Tunc Deo dedicata est, euersis funditus Idolorum templis, anno Christi 336. naturà rerum libertatem suam gratulante. *Constãtinopolis.*

Ac tot inter lumina aspersæ nubeculæ Constantino; Crispum filium Alemannorum victoria clarum, quem spes supra mortalium vota ostentabat. Faustæ nouercæ criminationibus fictis implicitum damnauit citius quàm deceret Patrem: Nouercamque ipsam post compertam sceleris ardenti balneo interemit: quasi crudelitatem pœnitentia augeat, vel flagitium emendet immanitas: Sed & Arium puniuit mol- *Crispus*

mollius, sororique Constantiæ dedit, vt impijssimus diuino tantùm telo feriretur. Ita Augustus Augusto similis diuersà fortunà domi ac foris, intra lares habuit vnde se hominem meminisset.

Constantini mors. Anno tandem Imperii 30. placido fine Nicomediæ decessit: reuera Magnus, siue Cœlum spectes, siue Terram: de vtroque perbenè meritus, Cœlo dum Terram peperit, illamque calamitatibus liberam, ornatamque victorijs parem cœlo fecit Tam priuatis virtutibus quàm Imperatorijs clarus: quod rarum admodùm est; adeò angusta mortalitas plura excludit. Nouus sol Religionis, quam à Britannia exoriens, ingenti spargens terrarum tractu, tandem occumbens ad Indos detulit; non sine miraculo; qui jam occidens Orientem solem illuminaret. Præter filios Imperatores, Dalmatium fratris filium Cæsarem dixit: plures enim sufficiendi Atlantes, qui ruinam ipsius fulcirent.

Lactantius. Sub eo Lactantius, Arnobij scholâ dignissimus, profanam eloquentiam Christianà condiens pietate, Crispi institutor, præclara scripsit de religione.

S. Antonius. Verum Antonius Ægyptius longè præclarior; quà virtutibus, quà sectatoribus

bus posteritati commendatissimus, qui soli tudine societati coniunctà, vtriusque prodigium & exemplum fuit: vt Arius per eum maximè condonetur Ægypto.

Anno Christi 337. Diuisum Constantini filijs Imperium est. Constantino cesserunt cuncta trans Alpes; Constantio è freto Proponitidis Asia ad Persas; Constanti intermediæ regiones cum Africa; Dalmatius factione militum statim oppressus est. Sed inter consortes Imperij nullus limes, quem non confundat Ambitio. Constantinus & Constans dissentiunt: At Constantinus dum irruit in aliena, propè Aquileiam ignotus occiditur, triennio post Patris obitum; vno Imperatoris fastigio clarus. *Constantini filijs.*

Constanti regnum illustrius fuit, belli strenuo, & religionis propugnatori; sed per ætatis imprudentiam obiectus adulatoribus, & in praua Principum degener, contracto militum odio; à Magnentio Gallo vsurpante Purpuram interfectus est, æui anno 27. spei plurimæ iuuenis, si tam amicos quàm hostes cauisset, artemque bellicam virtute domesticà constabilisset. *Constās.*

Ita anno Christi 350. in vno Constantio dispercitum antea confluxit *Constantius.*

Imperium, distractum tamen à Magnentio & Vetranione. Sed de hoc actum illicò: nam cùm in procinctu exercitus essent, eloquentia Constantij miles Vetranionis permotus, ad eum desciuit; Vetranioni concessa vita cum otio. Ita primum ab orbe condito, Rhetorica peperit regnum, & in armorum fremitu dominatum lingua exercuit.

Magnentio. Sed non tam facilè cum Magnentio debellatum, qui fratre Decentio Cæsare dicto, Constantio per triennium acerrimè obstitit; donec acie apud Mursiam profligatus, amissis suorum 36. millibus, & in Galliam profugus. Lugduni se suo confodit gladio: grandis corpore animoque; sed crudelitate barbarà truculentus. Decentius fratrem æmulatus, morte timidiore, se ipse suspendit. Victoria tamen non incruenta Constantio, qua suorum cæsa 30. millia; mutuis viribus occumbente Imperio; dum Sapores Persa Orientem palmis consignaret: pluresque seuisset, nisi à Nisibi per Iacobum Presulem repulsus, & examinibus culicum in fugam actus, pœnam Pharaonis in equali superbia repræsentasset.

Gallus. Post Magnentium victum Constantius Cesarem dixit Gallum patruelem, sorore Constantinà in vxorem datà, &

Oriente permisso. Sed dum is superbia, illa crudelitate & auaritià sibi omnium odium parant, multisque cædibus iniustè grassantur, à Constantio euocati anno post quarto; Constantina quidem febri absumpta est, Gallus autem instar priuati abscissà ceruice regiam purpuram humana mutauit. Adeò & Regibus priuatorum fata impendent.

Tot inter turbas fuit acerbissima Ecclesiæ clades atrocitate tyrannicà sæuior, cum orbis vniuersus vix Dæmonum cultu depulso, Arij labe statim infectus fidem tot cruciatibus partam, vnius litterulæ detractione pessundaret. Stabat quidem in Romano Pontifice & Athanasio fides; sed dum hic extorris illo remotior, minus excludunt irruentes lupos, greges miserè discerpebantur. Sanè hæreseon antidota admouebantur Concilia; sed quæ vel irrita vel corrupta, non essent remedio, vel morbum augerent. Sardicæ indicta Synodus Episcoporum 376. Athanasium absoluit & reuocat, sed statim post Constantis obitum Valens & Vrsacius, carcinomata Ecclesiæ, eiecto Athanasio permiscent omnia. Nec habita Concilia vel Arimini, vel Seleuciæ, vel Mediolani, maiori *Arianismus.*

sunt emolumento; dolo Arianorum Medicina vertente in toxicum. Imo *Hosius.* triumphante Tartaro de Hosio Cordubensi; illo virtutibus & senio venerando, qui cùm Ecclesiæ stabilitatem firmitate animi exscripsisset, turpiter lapsus commaculauit res præclarè gestas; erudiuitque mortales quid à sua fragilitate timere debeant. Vt *Macedonius.* de Macedonio sileatur, qui ab Arrianis in Constantinopolitanam sedem per vim intrusus, & inde post multa patrata scelera à Constantio ipso deiectus, nouam commentus est hæresim in Spiritum sanctum; ne qua Sanctissimæ Triadis Persona ab Orci veneno esset illibata.

Athanasius. Inconcussæ tanta in iactatione columnæ, Athanasius maximè & Hilarius. Quorum ille à prima adolescentia Arianismi terror & fulmen, iactura famæ, patriæ, facultatum, telorum omnium scopus, fugiens, exulans, latens, & de toto orbe præter sepulchrum expunctus, vel in ipso mortis spoliario Catholicam fidem tutatus est; exemplum posteris, fortitudinis fugientis, ac Parthico more triumphantis in fuga.

Hilarius. Nec Hilarij Pictauiensis laus deterenda; qui in Asiam eadem de

causa

causa relegatus, in Synodo Seleuciæ nutantem fidem constabiliuit; mira Numinis prouidentia; vt duo Exules, Orientem alter, alter Occidentem, à ruina præcipiti continerent; quorum exilium ad hanc ruinam erat comparatum.

In his Religionis Imperijque vicibus cum anno superiore Constantinus Iulianum Galli fratrem dixisset Cæsarem, dolore ardens quod idem post Francos domicos Imperatoriam purpuram vsurpasset; cùm inter ipsum, & irruentes Persas distraheretur animo, quem hostem impeteret, febri perijt; nimiaque regni cupidine regnum amisit. Tam manu promptus quàm linguà; at Patre indignus, quod Arianis, & Eusebiæ vxori nimis obnoxius illis turbas Ecclesiæ, huic Iulianum Cæsarem indulsit. *Constantij mors*

Anno Christi 361. Iulianus Constantio mortuo, iam vetante nullo Imperator, Christianæ fidei desertor impius, in eius perniciem quas natura concesserat dotes conuertit. Bellator egregius, quod Alemanni Franci & Saxones victi testantur; promptus ingenio, quod libri superstites; vita ab omni luxu aliena, quod cultus Cynicus; quibus armatus turpis Apostata in *Iulianus Apostata.*

Christianum nomen insurrexit. Grassatus nouo genere persecutionis; Philosophos Auspices, Victimarios, honore persequi, Christianos summo contemptu; illis dignitatum fastigia, ijs ne litteras quidem humaniores permittere; abstinere ferro ex inuidentia, ne Martyrij laurea caesos coronaret: at si quod intus saeuiens mactaret immanitas, aliâ specie detrahere gloriam mortis, ignominiam culpae affingendo; quasi Deo imponeret nequissimus bipedum, qui ne hominibus quidem sub barbae sylua sese absconderet Quin & suis diffisus artibus, in societatem perfidiae Iudaeos adiunxit, Ierosolymitani Templi instauratione gentem odiosissimam orbi fouens & erigens.

At eò illustrior Christi victoria, quò relata de pluribus. Nam Iudaeorum in Templo conatus irrisi: flammeis globis è fundamentis erumpentibus, rubrisque Crucibus in operarum veste fulgentibus vt inimicissimi Crucis vel inuiti eam dum euertunt erigerent, fierentque alienae Trophaeum victoriae. Et desertor foedissimus, dum in Persas mouet, dijsque suis plenus lauros & triumphos praecogitat, à transfugâ proditus Eccle-

siae

ſiæ transfuga, ſame & Perſis vrgentibus, poſt grauem pugnam ſagitta de cœlo miſſa percuſſus, in blaſphema voce quamuis verà, impuram animam Orco tradidit, vitæ anno 32. ſacris olim Inſulis deſtinatus; ita corruptio peſſima quæ ex optimo.

Anno Christi 363. Iouiano ab exercitu collatum Imperium, & ab eo dedecoroſa pax ſed neceſſaria cum Perſis inita: qua ſeruati milites quos imprudentia Iuliani in intimam Perſidem duxerat. Iouianus rediens odore prunarum in cubiculo calce recens illito extinctus eſt; memorabilior pace reddità cum Deo fanis ſublatis, quàm cum Perſis abſciſſis limitibus. *Iouianus.*

Anno Christi 364. Ad abſentem Valentinianum gente Illyricum delatum eſt Imperium; præmium Religionis Tribunatui ſub Iuliano prælatæ; Valens frater ab eo dictus Auguſtus Orientem ſuſcepit adminiſtrandum, quem per annos 14. ab Arianis corruptus peſſimè habuit. Nam Procopio qui purpuram inuaſerat Arbetionis arte deuicto, pleroſque comitum interemit crudeliter. Dein ob Theodori deteſtabilem curioſitatem in ſucceſſorem Principis inquirentis; ipſi Theodoro aliiſque pluribus nex *Valentinianus & Valens.*

illata, Iuliano charis ob Deorum cultum, ipso Dæmone suis exitium procurante. Nec mitior in Orthodoxos, quos Episcopis orbatos dirè vexauit; Petro Alexandrino sublato; alijsque octoginta Præsulibus, ad se petendæ paci delegatis; impositis naui & combustis; certus in capite cætera corporis membra interire.

Gregorius Nazianzenus.

Tunc à pio secessu ad propugnandam Fidem reuocati illustres amici Gregorius & Basilius; qui olim Athenis virtute pronubà coniuncti animis; litterarum studijs celebres, præ Iuliani flagitijs adamatà solitudine, præclara Monachis virtutum dogmata per exempla scripserant. Et Gregorius Nazianzeni in Cappodocia natus, cùm Iulianum scriptis carminibus impugnasset, (nam & Christi asseclis suæ Musæ) nunc valentius in Valentem insurgens, ea scripsit & dixit, vnde Theologi nomen assecutus, omnes Triumphatorum titulos vicit. Et in Ponto

Basilius.

Basilius ortus, non sequutus inferiora, Cæsarea postea Episcopus, Valente miraculis & reuerentia fracto, tantùm connisus est, vt fidem casui propiorem fulciret. Quem & iuuit frater Gregorius Nyssenus, pietate & doctrinà summus; iam inde Gregorijs

Ecclesiæ fortunatis: & per naturæ & amicitiæ vinculum Deo consilia sua promouente.

Sed Valentem pede claudo pœna assequitur. Hunnos vt repelleret (si vltrà paludes Mœoticas ad glacialem Oceanum, gens tam laris expers quàm legis, se trans Istrum effuderant) Gothis expulsis in Romano solo dederat sedes. Sed Gothi à Præfectis inclementius habiti, armis sumptis inuadunt Thraciam, & Valentem à bello Persico reuocatum, pugnantem incautius, ne Gratianum consortem victoriæ pateretur, non modò vincunt, sed & in casa rustica ignotum flammis subiectis concremant, vt cuius furore arsisset Oriens, eiusdem flammis restingueretur incendium. Debita Valenti merces à Gothis, quos per Vlphilam Episcopum Arianum infecerat; pertinaci veneno, & longè ad posteros ad Europæ exitium transituro. *Valens.*

At Valentinianus Occidentem ęgerrimè contra irruente Barbaros tutabatur. Repressi primùm Alemanni, ingens moles ad Rheni ripam à Rhætijs excitata, vt muro illo duplici immanitas gentis frænaretur. Dein Britannia à Scotis Pictisque per Theodosium vindicata; idemque Dux præclaris- *Valentinianus.*

rissimus in Africam contra Firmum missus quem Imperij dignitate Mauri ornauerant, pari fortitudine difficillimum bellum confecit. Sed & Theodosio filio adhuc imberbi cessit insigni victoria, in Quados & Sarmatas in Moesiam irrumpentes; raro Naturæ facinore, vt illustrem Patrem degener filius nõ expungat. Quadi tamen mortem excusatione criminis Valentiniano crearunt; quippe feruentior animi Princeps dum excusantium culpam exprobrat, ira vehementiore succensus obstructo vitali spiritu efflauit animam, 12. Imperij anno; seipsum infensissimum omnium passus. Eant nunc homines, mortemque fugiant, quàm à se pariunt: quid veneno opus, aut ferro; si perimus spiritu ipso, quo viuimus.

Gratianus. Ergo anno Christi 376. Duo filij Valentiniani gerunt imperium; ac quidem maior Gratianus, nouem ante annis id à Patre assequutus fastigium erat, iunior Valentinianus adhuc quadriennis ex Iustina Magnentij quondam coniuge susceptus, absente Gratiano ab exercitu Augustus dictus est. Quod ipsi adeò Gratianus frater non inuidit, vt tribus pòst annis Valente patruo interempto, Theodosio iuniori in Imperium adscito concesserit

rit Orientem; securitatis publicę quam autoritatis priuatæ cupidior. Ipse interea Rempublicam agressus. Alemannis apud Argentariam fusis; optimi fortissimique Principis specimen præbet; sed hunc Deus tantùm terris ostendit. Nam Maximus commilito Theodosij, Imperium rapit in Britannia, indignatus sibi ac socio non eadem concessa præmia, transgressusque in Gallias, Gratianum turpiter desertum à milite, apud Lugdunum assequutus, in ponte Rhodani per Andragathium Ducem interemit, vitæ anno 28. eximium virtutibus Christianis, victorem si quis alius voluptatum, veræque fidei peramantem: Deo sinente iustos rapi eodem fato quo impios; ne amemus vitam, quam si in bonis accenseret Numen, iustis non caperet. *Maximus.*

Nec Valentiniano iuniori fortunatior obitus contigit; quo adhuc puero Iustina mater gessit Imperium; pulchro corpore mulier, firmique animi, sed Arianismo imbuta, quem & filio suo affricuit. Quid huic stabile fundamento imponas? Vndè malè tutum deinceps Imperium, Maximo Italiam occupante, & fuga vitæ consulendum fuit, appellato Theodosio, nuptijsque Gallæ delinito. A quo redditus quidem *Valentinianus Iunior.*

Italiæ est, profligato Maximo, & quod maius est, fidei. Sed fratris fato anno huius seculi 92. Viennæ in Gallia cùm in otio ageret, ab Arbogaste Franco quem exautorauerat strangulatus est; & vt opinionem voluntariæ mortis faceret, suspensus laqueo: quasi Imperatori parum esse interfici: nisi flagraret infamia: & execratione flagitij miserationem obrueret.

Theodosius. Anno 379. Theodosius Hispanus, Laucæ in oppido Gallæciæ, oriundus, Traiani virtutes non vitia reuocauit; ac Thracià Barbarorum iugo vindicatà Constantini felicitatem restituit Orienti. Felicitatis porrò maxima pars in Concilio Oecumenico Constantinopoli habito, anno huius seculi 81. quod à Nicæno 2. est; in quo ab 150. Episcopis præter Nicæni confirmationem, damnatus Macedonius, & fides orthodoxa de Spiritu sancto stabilita. Diceres Deum rependere Principi beneficia, tot in eum bonis cumulatis. Præcipua fuit pacatus Oriens, Occidensque datus vel inuito. Mirum tantum bellatorem tam obstinatè bella fugisse, suæque gloriæ detraxisse, ne alienæ paci detraheret. Ideò qui gentes Scythicas nondum Augustus pugnis attriuerat, Gothos iam Augustus deuincit

Concilium Constantinopolitanum.

be.

beneficijs. Ideò maximo gentes Transalpinas addixerat cum Illyrico, ne in alieno bella conquireret. Sed cùm Maximi scelera Alpes transgressa, monitore Valentiniano delata essent Constantinopolim; cùm Gratiani sanguis, spoliatus Augustus, & affinitas noua vindictam poscerent; tandem armatus Deo mouit in Maximum; Alpibusque transmissis, quas aperuerat Andragathi stulta celeritas ad nauale prælium decurrentis, Aquileiæ improuisus oppressit Maximum, grauemque orbi vomicam excidit Andragathius parricida suus ipse iudex & tortor; sese in vndas præcipitauit è naui, quibus ambitionis ignem restingueret; culeo dignus, nisi desperatio præuertisset pœnam vel auxisset. Quis credat hoc bello Valentiniano partum Imperium, nihil Theodosio præter gloriam partum, quodque tot periculis suum foret, restitutum esse vt alienum.

Maximus.

Nec tandem cæso Valentiniano, tam priuatæ vindictæ vel gloriæ studuit; quàm Diuinæ cùm enim Arbogastes Imperatoris titulum imposuisset Eugenio, & vterq; reuocato cultu Idolorum in Christianum nomen insurgeret; Theodosius censuit interesse Dei se armari: & ipso in Alpium iugis tutus,

Eugenius.

Ve-

Vexillo Crucis in signum elato, prodigiosis armis hostes fudit, ipsorum telis ventorum turbine in os retortis: interfectus Eugenius alienâ manu, suâ Arbogastes; vt eadem manus scelus esset & pœna: Et qui alieno nutu regnaret, periret alieno. Tunc demùm Occidens extinctis iustis iniustisque Principibus Theodosio cessit, victoremque Roma suspexit, nec diu tenuit; quòd senatus in Deorum cultu pertinacior, sui Principis Deum ignoraret: sublati tamen sumptus in sacra, (euersa iam erat ara Victoriæ, & victoria de victoria ipsa reportata) templisque Dæmones interdicti quatenus animis pelli nequiuerant.

Theodosius pœnitens. In his virtutibus Theodosij nænus vnus, iræ impatientia: quâ aliquando ob raptatam Placillæ Augustæ statuam. Antiochiam vastitate damnauerat; ac ægrè Flauiani Episcopi precibus nocentium pœnas innocentibus dederat. Eaque iterum inflammatus, Thessalonicæ, ob interfectum Præsidem, septem hominum millia quasi feras theatro inclusa, occiderat, nullo culpæ discrimine. Sed id delictum emendauit Pœnitentia, tantò sanctior quantò illustrior; quippe infrequentior pœnitens Princeps quàm peccans; & ra-

æò quibus omnia licent ſe ipſi accuſant, damnantq́; rarius; vt in ijs culpæ confeſſio ſit ſummę vel ſanctitatis vel ſtoliditatis.

Hæc ætas orbi peperit immortales viros, quorum doctrina ſanctitate fulſit; Hieronymus Strigonienſis, eloquentiæ Tullianæ ſuppar, vim ingenij explanationi ſcripturarum dedit, æuique magnus Hebræam linguam abſorbuit, Romanas voluptates ſeceſſus Bethlemitici aſperitatibus domans, matroniſque nobilibus longo interuallo cœlum inſinuans. *Hieronymus.* Ambroſium Valentiniano debet Eccleſia, à quo Præfectum habuit quem Præſulem fecit; verè Apem, quod cunarum prodigium fuit, experta; dum ſuauiſſimam orationem melle condiret; & in Arianos virilis eloquentiæ aculeos ſtringeret. *Ambroſius.* Sed quantum ipſi Ambroſio in Auguſtino debet? qui à Manichæis hoc eſt à caſtris dæmonum vindicatus, apex ingeniorum, naturæ operæ pretium vltimum, ſeculorum omnium ſtupor, facultatis diuinæ Magiſter, ea poſtea debuit Gratiæ, vt eam tam voluntatem receptam quàm intellectu perceptam, ſuis non libris modò ſed moribus ad notitiam & exemplum cunctis ætatibus propoſuerit. *Auguſtinus.*

Ausonius. Nec prætermittendus Ausonius Burdegalensis, tam orator clarus, quàm Poeta, in Discipulo Principe felicior Senecà. Erudiuit quippe Gratianum, amorem illum cœli & terræ factusque Consul de Rhetore, vidit fasces & purpuram ambitionis vltimum votum Scholastico puluieri decessisse. Sed nec in Paulino minor Ausonius, à quo didicit quæ non docuerat; cum vir Consularis & Imperatore collega dignissimus, repudiatis vitę illecebris, in secessum Nolanum se abdidit; futurus pòst clarior quo tunc obscurior, & à Nolæ tenebris ducendus ad Insulas, prodigiosis charitatis radijs illustrandas. Et Græcia in Arsenio obstupuit magistrum & propè dominum Augustorum, fugientem Aulæ spes & delicias, ambire desertam solitudinem, & inter Monachos postremum esse, qui Senatorum primus destinabatur; tanti est percepisse, Deum inter & mundum quantum intersit.

Paulinus.

Arsenius.

Arcadius. Anno Christi 395. Theodosio Magno vitâ functo ex paterna diuisione Arcadius 20. Annos natus Orientem suscepit; Honorius decennio minor Occidentem: additi singulis eximij Duces quorum armis & consilijs regerentur. Sed vt cęca est hominum proui-

den-

detitia, ex spe tutelæ orta est clades. Nam Rufinus occulta flagitia ambitione incendens, custos datus Arcadio, vt damnis reipublicæ potentiam suam constabiliret, Alaricum Gothorum Regem permisturum omnia sanguine, in Græciam vocat. Inde Stilico Alanus Honorij tutor & socer, dudum ardens Rufini perniciem, vt sublato æmulo vtrimque Imperium suum esset, Gainam Gothum itidem cum copijs mittit, qui Alaricum repulsurus Rufinum perderet. Hoc Gainæ perditissimi hominis facinus primum quo inspectante Arcadio, Rufinum occidit, meritissimum quidem, sed iniuria Iustitiæ cui Reus peribat. Dein Eunuchum Eutropium Rufini artium potentiæque hæredem, eodem iure id est summa iniuria exulem obtruncat. Postremò quasi vmbra Arcadij ipsi officeret, (tunc enim Principis vmbra Arcadius) in eius caput consilia inijt; inuadendi certus Imperij; nisi Deus consilijs proditis imminentem Constantinopoli dispulisset; aperto Marte victus à Frauitta, ad suos fugiens, Hunnorum Regi quas debebat Arcadio pœnas soluit.

Ioannes Chrysostomus.

Dubium tamen an Gainas pestilentior Orienti, an Eudoxia Augusta; tan-

tantos tumultus in Ioanne viri domina mulier excitauit. Os illud aureum, diuina Pytho, Pauli medulla, hoc est Chrysostomus è sede Antiochena in Constantinopolitanam euocatus, vt Vrbs princeps eloquentiæ principe lætaretur, cùm vehementius in mulierum vitia præsertim Eudoxiæ impotentis ambitione fœminæ inueheretur; indignata mulier priuato non esse obsequium quod Augusto, per Theophilum Alexandrinum Præsulem coactà Synodo, relegat in exilium Ioannem, quem iam in ciuem cœlum ambiebat. Pòst redditus quidem populi studijs, sed suo etiam zelo restitutus, cùm Eudoxiam & de statua & de prioribus vitijs increparet, iterum extorris vrbe Comanis perijt acerbitate custodum. Supersunt viri monumenta, quæ laudare vanum est, cùm Chrysostomi sint.

Arcadi mors. Id scelus vnum Deum admisit vindicem, nam anno proximo Eudoxia morte miserabili rapta est, etiam prægnans, & emortui fœtus sepulchrum viuens. Quin & suà morte pœnas coniugis pependit Arcadius, anno vitæ 31. Imperij vel sui vel alieni 11. Nec pœna Augustæ in geminà morte constitit; eius sepulchrum assiduo motu concussum est, donec reuocato

Ioan-

Ioannis corpore conquieuit. Dixeris pugnare terram in cadauer, nec bellum desinere nisi reddita pace in Ioanne.

Honorio diuturnior fuit Occidentis administratio, sed non tranquillior; quamuis penes ipsum titulus, res vnius Stiliconis fuit. Is vt necessitatem sui faceret, bella continuò fouit aut peperit. Gildo Africæ Comes consilijs eius inscius fauit, qui in Honorium rebellans, primæ victoriæ locum dedit. Quam vt Stilico leui discrimine reportaret, Mascezelem in Gildonem fratrem armauit, germanosque quasi in arena committens, post Gildonem victum & necatum, victorem occultis insidijs interemit; nempe veritus ne quis vno se flagitiosior foret. Incendit animos palma celebris de Rhadagaiso, qui ducentis Scytharum vel Gothorum millibus Italiam inuadens, in angustijs Fesulanis à Stilicone conclusus, morte vel seruitute exercitus temeritatis pœnas exsoluerat; tantà quidem strage, vt quibus captiuis ferrum pepercerat, passim pestilentia quasi vilissimis pecudum gregibus vitam eriperet. At sæpe Imperijs, si victor est malus, vicisse nocuit: Stilico vt rem inceptam perageret, Barbaros omnes quos habebat in potestate, ten-

Honorius.

Stilico.

taturos Rhenum euocauit, in ijs angustijs Eucherio filio extorqueri posse purpuram sperans. Hæc ambitionis pœna grauissima, vt vbi se putat contigisse fastigium, præcipitetur in infima: Stilico in exitu consiliorum Rauennæ occisus, & Eucherius cui dibapha texebatur Romæ necatus, tanta militum ira, vt in Gothorum vxores, & liberos ferrum eductum; inimicæ gentis semen exscinderet.

Alaricus. Frustra tamen iram exprompseris, si infirma sit; sibi plus noceat vindictæ specie, & hostium dubium furorem prouocet. Gothi omnes qui palabant fusi per Gallias Alarico Duce rem inauditam orbi aggrediuntur. Recta Romam contendunt, illamque Mundi dominam post Gallicam cladem annis ante nongentis intactam vel Annibali, arctissimâ premunt obsidione. At expugnatam ne ambigas, propugnabat Honorius; is nec obsessam iuuit auxilijs, nec captam prosequutus est lacrymis: imò & recedenti Alarico negata pax vt impugnaret iterum; & de Gallina Imperator sollicitus, ô lusum mortalium rerum! Romam captam risit. Id contigit anno Christi 410. ipsius conditæ 1163. ne miretur Orbis se in par-

partes distractum, auulso capite. Vrbs triduum spoliatâ, sed modestiâ barbaris rarâ, dicas reuerentiam Dominæ nondum extinctam, nec seruis vt captæ illuderent natam audaciam. Alaricus aliquantò post in Siciliam tendens morte subitâ interijt; quasi nihil dignum foret post Romam captam quod gereret.

Inde ruina iam præcipitantis stetit Imperij; nam Ataulphus Alarici successor, amore captus Placidiæ sororis Honorij, eaque in vxorem ductâ, pace Honorio & Imperio concessâ, Hispaniam constituendi regni gratiâ petijt. Ita, quod mirere, forma muliebris seruat Imperium, & semel Amor multa post secula frugi fuit. Prouidit & Deus Honorio Ducem, qui perditis rebus opem ferret; is Constantius qui profectus in Galliam, Constantinum, Constantem filium, & Iouinum, inuasores purpuræ, necauit; iam Attalo per Gothos, & Heracliano per Marinum, eiusdem reis vel ambitionis, vel criminis interemptis feliciter. Mox Placidia post Ataulphi mortem Honorio reddita, iunctaque Constantio, ipsi in victoriæ præmium, Imperij consortium & filium Valentinianum peperit; sed breuis vtriusque fru-

Placidia.

Constantius.

fructus, cùm paulò post morbo perierit. Tandem Honorius anno ætatis 40. Christi 425. hydrope moritur; iam vndecunque Barbaris Romanam illam Togam discerpentibus. Quis eum Theodosij Magni filium credat? nisi in vno, quod Pater non quæreret regna, filius perderet.

Pelagius. Et ne qua lues huic seculo deesset; ortus Pelagius Brito, monstrum turpissimum, qui vt hominem dominum sui faceret, Diuinam Gratiam extinctam voluit; cui tamen seruire vera libertas est, & perfectum Arbitrium si cum Deo sentit. Nec Hydræ suus defuit Hercules Augustinus; huic de Gratia credendum maximè, cuius ipse Trophæum est ætatibus omnibus perillustre. Suas etiam stellas illa nox habuit; ætatem ferream Poëtis mitigantibus. Prudentio, Sedulio, & Paulino; inter quos Claudianus vt *Claudianus.* in ignibus minoribus Luna, tantum eminuit suauitate, & elegantia carminis, quantum argumenti granditate decessit.

Burgũdiones. Sub Honorij finem varia in Imperio Romano nata sunt Regna; sed vt in alijs rebus ex alieno interitu; sunt peregrinis gentibus Romæ rapientibus quod ipsa singulis olim rapuerat. Primi Burgundiones, ex plurima-

rum nationum colluuie contracti, à Constantio pacem, & sedes occupant, apud Heluetios; & versus Rhodanum, anno Christi 423. regnumque Burgundionum constituunt; cui deinceps accedat lato incremento, Comitatus Burgundiæ, Sabaudiæ cum Prouincia. Et felicitas summa regni primordia fortunauit; cùm ab Vtparo Hunnorum Rege oppressi, appellato Deo Christianorum, eiusque salubribus aquis mundati, congressi statim cum Hunnis, eorum 30. millia victores perimunt; fortiores victoria Dæmonum quàm Hunnorum.

At Anno Christi 420. ortum est regnum longè illustrius Francorum in Gallia. Primus illorum rex Pharamundus (siue Rhenum transmiserit, siue successores) legibusq; sancitis Monarchia posita; quę Deo clauum in procellis grauissimis moderante, stat etiam num post annos 1230. & ad Mundi exitum quantùm conijcere licet perdurabit. Perpetua Regum serie ad Ludouicum 24. ordine 65. deuoluta, sperat in eo paternam auitamque gloriam instaurandam, nec à Deo datum nisi ad summa. *Francorum regnum.*

Anno proximo Vallia Gothorum Rex, Ataulpho suorum dolo Barcino- *Hispaniæ regnum.*

ne,

ne perempto; in Hispania condidit Regnum, deinceps monumentis pluribus celebrandum; quamuis Vandali Bæticam occuparent vnde Andalusia; & Alani cum Gothis sedem in Tarraconensis fixissent; quæ Gothalania, pòst Catalonia. Ita nascebantur proxima tempore; futura quondam diuersissima studijs Regna, & æmulatione imperij distractura Orbem in partes. At placet omen, quod Francicum vel anno vetustius est, suisq; duntaxat populis non aliorum mistura ponitur.

Confertur etiam in annum Christi 422. Scotici regni primordium; Scotis in maioris Britaniæ Boreali parte sub Fergusio Rege stabilientibus Imperium, quod hactenus per Reges plurimos iactatur procellis innumeris perseuerat.

Theodosius Iunior. Interea in Oriente Theodosius octennis puer Arcadio patri successerat, anno Christi 408. alienà prudentià domi forisque infelicissimus Principum. Domi instituebat soror Pulcheria, & ad mores suos religiosissima Virgo conformabat; foris Isdigerdes Persarum Rex, datus ab Arcadio tutor nouo exemplo, Orienti pacem constituebat quia non turbaret. In hac rerum tranquillitate adoleuit Augustus

ſtus; donec turbæ domi & foris natæ, humanæ ſortis exegere ſtipendia. A Barane Perſa natum bellum, qui Chriſtianis infenſus Iſdigerdis indultu multùm progatis, apud Theodoſium profugos repopoſcit armatus. Vt honeſta belli cauſa; ſic exitus felix: Ablegato Ardaburio Perſæ victi; phalanx illa Immortalium morte deleta, & centies mille terrore perculſi dum fugiunt, in Euphratem obuium irruentes, ſtitere fugam cum ſpiritu. Et ab hoc prælio pax certa in poſterum; nam vt à bello lento pax incerta, ſic à truculento firmiſſima; cùm vel vtrinque tædium, vel ab altero infirmitas ſit. Palladius eques vno triduo è Meſopotamia Conſtantinopolim victoriæ nuntium tulit; volare dicas non currere, ipſamque Victoriam alas commodaſſe.

Neſtorius. Domi pugnatum acrius, & debellatum lentius, ad tutelam vel regiminis vel religionis. Prior tumultus à Neſtorio Præſule Conſtantinopolitano, qui blaſphemo auſu cùm in Chriſto duas perſonas adſtrueret, Mariam hominis matrem non Dei affirmans, Orthodoxam fidem perditum ibat. Inde tertia Oecumenica Synodus coacta Epheſi, anno Chriſti 431, vbi à ducētis Epiſco- *Conſilium Epheſinū.*

pis damnatus Nestorius, & curâ Pulcheriæ deiectus, ac in Oasim Arabiæ relegatus, in malo pertinax, corrosâ à vermibus lingua interijt; ante mortem expirans sceleratissimâ corporis parte.

Eutiches. Nec pœna Nestorij aliquot post annis deterruit Eutychem Constantinopolitanum Archimandritam, quin nouæ auctor hæresis assereret in Christo vnam esse Naturam vnamque voluntatem; adeoque mendacium veritatem pressit, vt in Synodo prædatoriâ Ephesi habitâ, anno Christi 449. præsidente Dioscoro Alexandrino, lupo inter oues truculentissimo, laudatus Eutyches, asserta hæresis, Flauianus sanctissimus vim inclamans extrusus, & calce ictus Discori triduò mortuus, temporum calamitatem incusent; Eà rerum mortalium varietate, vt Ephesi eadem in vrbe eodem sub Principe & veritas regnet & pereat. Sed ab aulicâ lue tantùm mali ortum; nec enim Theodosius ab domesticis tumultibus liber; quippe inter Principes de regni finibus contentio est; inter Aulicos de ipso Principe.

Pulcheria. Soror & coniux de Theodosio contenderunt. Soror Pulcheria rectæ administrationis conscia ne fratris animus ageretur transuersum clauo hæ-

rebat.

rebat. Eudoxia coniux, tametsi Pulcheriæ deberet & coniugem (hæc enim Athenais Leontij Philosophi filia, quæ corpore animoque cultissima, ex summa inopià ad Augusti thalamum per Pulcheriam erat euecta) ea tamen, vt ad ambitionem prona est mulier, quò propius à summo distabat, eò ardentius flagitabat. Inde dissidia, & specie religionis Ierosolymam profecta Eudoxia; inde à reditu per Chrysaphium potentem Eunuchum remota Pulcheria, & gynecæo inclusa. Sed ea postmodum reuocata, Chrysaphius multatus exilio, & Eudoxia vnius pomi dono suspecta Principi; Ierosolymam iterum secessit; exemplum posteris duabus fœminis non conuenire Imperium. Ita regens alieno ductu Theodosius, equo delapsus, ex luxatione morbò contracto, quinquagenarius obijt, anno Christi 450. moderatus & temperans, pietatis litterarumque studiosus; sed sororius, vxoriusque, nullo boni discrimine. Theodosianum Codicem edidit, nouarum legum præclarum exemplar, veterumque emendatorem in pluribus.

Eudoxia.

Theodosius.

Sub hæc tempora tanta fuit Deo mortalium cura, vt eos modum orandi doceret; adolescentulo in ae- *Trisagion.*

rem ſublato, quaſi in Scholam, vbi Angelis magiſtris edidicit ſolemne illud Triſagion, in terris poſtea ſeculis vltimis decantandum. Nec in Simeone Stylita miraculum minus; qui in columna excelſiſſima omnis penè mortalitatis expers annos plures egit; noua ipſe patientiæ Columna; ſaxum enim dicas, niſi quod vlceri ſenſum præbuerit; de cœlo tactus animam egit, ignem terreſtrem ſanctiſſimà victimà repudiante.

Simeon. Stylita.

Valentinianus 3.

Anno Chriſti 424. Valentinianus ad Theodoſium ſobrinum cum Placidia matre confugiens, ab eo Cæſar, poſtea Auguſtus Occidentis effectus eſt: miſſuſque Ardaburius; qui Ioannem ſcribam poſt Honorij obitum inuaſorem Imperij, fultum Caſtini præclariſſimi Ducis præſidio, throno depelleret. Primùm quidem Ardaburius Rauennæ incluſus; ſed inde ab Aſpare filio non ſine miraculi ſpecie liberatus; Ioanne oppreſſo; Caſtino extorre; Valentiniano ſanxit Imperium. Duo adoleſcentulo deſignati Duces; quorum conſilio regeretur, Bonifacius & Aëtius, eximij; niſi communem operam priuatus ambitus interuertiſſet; data Bonifacio adminiſtratio Africæ, Aëtio Principis. Sed is conſortis impa-

patiens, qui non modò primus, sed solus esse contenderet; Principem in Bonifacium, Bonifacium in Principem occultis artibus sic incendit, vt Bonifacius Valentiniani odio Gensericum Vandalorum Regem ex Hispania in Africam euocauerit; vel vlturus iniuriam, vel instauraturus beneuolentiam.

Facilius non admittitur hostis quàm expellitur, Gensericus Africam ferro, & flammis vastatam sub iugum mittit, doloque Aëtij patefacto, Bonifacium serò pœnitentem, prælio victum expellit Africa, nouo ipse potitus imperio. Bonifacius interim in Italia vincit Aëtium, sed paulò post morbo extinctus, locum æmulo relinquit vacuum, Aëtiusque potestati primæ restitutus; malo exemplo, sed plerumque necessario, vt gratia Principis autoramentum sit criminis. Ita vtcunque Valentinianus se tuetur, coniugio Eudoxiæ Theosij filiæ, & Aëtij virtute, post Francos Clodione Rege à Gallia pulsos, & Theodoricum Gothorum Regem obsidione Narbonis. *Gensericus.*

Sed ecce tempestas horribilis Hunnorum Rex Attila ad Europam obruendam insurgit. Iam antè Thraciam, & Illyricum sæuè populatus; ingenti *Attila.*

 auro

auro à Theodosio delinitus, ad sua recesserat, vbi Blebæ fratris cæde ferocior potentiorque, gentes innumeras in bellum trahens; nempe septingenta hominum millia; se Dei flagellum nuncupans, cæcâ Iustitia seu potius oculato furore, nullo defectu; sibi cruore litabat omnium. Inde Romani & quibus regna in Romano solo, Franci, Gothi, Burgundiones, Alani, communis metu periculi, vires consociant, ad communem pestem repellendam Aëtio Duce, pugnantibus eius auspicijs, Merouco Francorum, Theodorico Gothorum, Gunderico Burgundionum, Sangibano Alanorum Regibus; in campis Catalaunis in Gallia, anno Christi 451. pugna conserta; cui vix par vlla veterum alia. Fuisse horribilem cæsa vtrinque 162. millia hominum docent; præter 90. millia Francorum & Gepidarum, qui nocte pugnæ præuiâ sibi occurrentes, quasi ad præludium mutuis vulneribus conciderunt. Victum Attilam constat, quod munitis castris se continuerit; solitusque hactenus aliena claustra diffringere, sibi sua opposuerit. Aëtius pepercit victoriæ, siue tantæ gloriæ splendore offusus; siue pontem aureum fugienti sternens, nec furiosum desperatione armandum ratus

tus siue Gothos veritus, vbi nullus eos coerceret hostis: siue necessitatem sui facturus, dum superesset hostis quem vinceret.

Attila dilapsis Gothis securior in Italiam tendit nouoque furore incensus, Aquileia, Mediolano, Ticino euersis, cùm Romam peteret, nouam sui victoriam præbuit. Occurrit Leo Pontifex Maximus ac solà veneratione armatus, ore Sanctissimo quingenta hominum millia repræsentans, ita truculentiam viri vel molliuit eloquentià, vel animi fortitudine fregit, vt Hunnius perterritus, omissà prædà facillimà Italià abscesserit. Hanc victoriam Dei non hominis fassus est Attila; visumque Senem interminantem fulgente gladio. Sanè is Leo fuit, & religionis virtutumque omnium studio, & Christianæ eloquentiæ facultate, & inconcusso animi robore; vt in singulis Magnus, dignus fuerit per quem tantam victoriam de crudelissima bellua cœlum retulerit. Inde Attila quasi penitus fractus, & in Gallia victus est à Thorismundo, & in sua Scythia vino victus, in ipso nuptiali toro, sanguine in fauces illapso, stertens extinctus est: in somno, vino, & nuptijs, in-

Leo Magnus.

ſtrumentis vitæ vitam ponens, tot inter pugnas Morti ereptam.

Venetiæ. Tunc, anno ſcilicet 451. cùm Italiam infenſus peteret, Veneti eius aduentu perterriti, relicto continente, in proximas Inſulas in Adriatico ſinu ſeceſſerunt, ratique procellas maris tutiores Hunno ſæuiente, inter fluctus vrbem poſuerunt firmiſſimam, ſitu admirabilem, futuramque rerum gloriâ maximam. Hæc Vrbs Venetiæ, quæ Romanæ Reipublicæ quaſi repudiatam à gentibus hereditatem cernens, illius virtutes, fortitudinem, conſtantiam, opes, & luxum aliquando; incremento magno exſcripſit.

Angli. Aliquot antè annis Angli à Britannis in auxilium euocati ad Pictos & Scotos repellendos, è Saxonia profecti Scotos quidem fugarunt; ſed regionis allecti commodis, ex hoſpitibus Domini, iiſdem armis quibus Scotos depulerant, Britannos ſubigunt, regnumque conſtituunt, tot in poſterum tumultibus actum, vt non in Inſula, ſed in ipſo Mari poſitum aſſeras.

Valentiniani mors. In his nouis regnis Maximi omnium clades imminebat, nempe Romani, Valentiniano dolo Anicij Maximi interempto, anno Chriſti 455. Occaſio impudicitia, Imperiorum omnium

pestis;

pestis; violata ab Augusto vxore Maximi, ardens irà maritus vt adulterum perderet, ipsum prætextis calumnijs ad dandam Aëtio mortem inducit, quo vno Imperium nitebatur; nudumque munimento per satellites aggressus, in campo Martio curat occidi, ætatis anno 36. cùm sapere tot imperij cladibus malè didicisset.

Ferreum tamen seculum præclarissimis viris destitutum non est, nam vt Græcos omittam, in quibus Socrates & Sozomenus res gestas consignarunt historijs; illustrarunt Gallias Prosper Aquitanicus, Vincentius Lirinensis, Eucherius Lugdunensis, & Saluianus Massiliensis, suauissimis querelis & ipso melle conditis æuum incusans. Fuit & Cassianus vitæ Monasticæ institutor, in spiritualibus rebus perspicacissimus, nisi quædam labes doctrina viri aspersissent. *Scriptores.*

Anno Christi 450. Pulcheria cui Theodosius Martianum in virum delegerat, eidem nupta dotale Imperium transfert, integrà tamen virginitate, & quod in fęmina rarissimum, admisso consorte regni non thalami. Statim Concilium Chalcedone indictum, ad delendam Ephesinæ Synodi infamiam, in quo magno omnium consensum damna- *Pulcheria.* *Concilium Chalcedonicũ.*

damnatus Eutiches, eiusq; fautor Dioscorus; & asserta duplex in Christo Natura, Diuina & Humana, priorum hæresum extinctione. Quo veluti fastigio præclaris rebus imposito, Pulcheria anno 54. vitam obijt, gnara maximè religionem politiæ adiungere, Diuinà prudentià humanam fulciens, imperandi exemplum, in fratre & Deo nacta materiam & felicitatem.

Martianus. 2 Martianus quatuor annis superfuit, vir militaris; vnde calamitatum belli non nescius, mouit omnia ne bellum moueret, & Genserico timendus potius quàm spernendus, in Occidentis procellis Orientem pacauit. Donec grauis annis ab Aspare Patricio vt creditur, veneno sublatus, vitam admodum Christianam clausit. Thrax erat genere, gregarius olim miles; vnde prodigium, in hoc fastigio abesse superbiam; cùm humilitati depositæ arrogantia plerumque succedat.

Leo. I. 3 Anno Christi 456. Asparis studio Leoni cessit Orientis Imperium, quod religionis causa turbatum, eiusdem Augusti religione pacatum est. Nam & Alexandrini Proterio Episcopo nefariò interempto suffectoque Timotheo Æluro pessimo capite, pœna affecti, & Petrus Gnapheus vir stolidè Eutychia-

nus

nus exulare Antiochià iussus. Nec ad bella segnis imperator, qui Genfericum grassantem contudit; victoriam relaturus, nisi Basiliscus Verinæ Augustæ frater cum mille nauibus in Africam missus, vel ignauiæ vel proditioni priùs se obiecisset, quàm Genserico vincendum. Et Aspari soluit mercedem Imperij, pœnasque criminum; filium enim eius Ardaburium creauit Cæsarem; vtrumque postea tentatus insidijs Patris interemit; ac designato ad Imperium Leone puero, ex Ariadna filia nepote, Zenonis generi spretâ turpitudine, alui profluuio decessit, cum in affinibus plura quam in se peccasset: sed in Principe culpa est, suorum flagitium.

Tunc ab Elementis quiescentibus hominibus, calamitates illatæ. Antiochiam Syriæ terręmotus horribilis tantùm non deleuit, Antiochiam Isauriæ dehiscens terra totam absorpsit; Constantipolis vrbium caput quatriduano arsit incendio, & oborto ex candela in foro relictâ, quasi ad maius ardentis ludibrium; vt vrbes dixeris mortalium instar agitari morbis & perimi. Clades reparata Studij consularis viri pietate, monachorum Insomnium excitato cœnobio, qui per continuas vices nocturnas diurnasque horas implerent di-

Mala publica

Insomnes monachis.

diuinis laudibus decantandis; cœlestium munus quantùm mortali fas est referentes. P

Maximus 2. Anno Christi 455. post Valentiniani cædem Maximo breue Imperium fuit. Eudoxià coniuge, cui consilium de mariti prioris nece aperuerat, in vindictam ardente, & occultis litteris Gensericum in Italiam euocante; nempe mulier vltione flagrans Vesuuius est, per sua detrimenta proximis nocens. *Gensericus.* Gensericus aduolat valida classe, Romamque captam per dies 14. diripit. Maximus in fuga lapidatus, Eudoxia cum prole gemina à Valentiniano susceptà Placidia & Eudoxia, multisque captiuorum millibus deportatur in Africam, vindictę libidinem calamitatibus summis rependens. Gensericus tamen ne Martianum irritaret, Eudoxiam minorem Hunnerico filio nuptui tradit, matremque cum Placidia Olybrio paulò post matrimonio datà Constantinopolim mittit. *Hunnericus.* Hic est Hunnericus qui crudelissima laniena Orthodoxos vexauit; donec Octauo regni anno, instar Herodis, verminante corpore, se suis dentibus laniauit; supra 400. Christianorum millia morte affecerat, impellentibus Arianis Præsulibus; quibus sanctitas aliena opprobratio erat suæ perfidiæ.

Mox

Mox in casum præceps ruit Imperium, infirmis dumtaxat nixum capitibus, & in ruinam simul præcipitantibus. Nam eodem anno quo vrbs capta, Auitus in Gallià se dicit Cæsarem; sed à Romanis explosus, & à Recimero magistro militiæ comprehensus in Præsulem inauguratus, post in Gallia mœrore animi moritur. *Auitus.*

Maiorianus à Leone impetratum Imperium diutius tenuit quàm Auitus; nam quadriennio non tam regnauit quàm vt regnaret contendit, donec ab eodem Recimero, quem in Auxilium ad Alanos Gallia pellendos euocauerat, perfidioso suprà fidem homine necatus est. Nec Seuero Recimeri opera commodior fuit, per quem deuicit quidem Alanos in Italiam irruentes; sed cum iam triennio imperans videretur æui longioris, ab eodem veneno sublatus est, Iam Augustorum trium parricida, & omne fati genus in Principibus orbis experto. *Maioranus.* *Seuerus.*

Inde cum Imperium 19. menses vacasset, Recimere ad nutum omnia constituente: tandem anno 467. Anthemius Occidenti à Leone præficitur, qui aliorum damnis præcauens sibi, collocata filia Recimero, spe Imperij de- *Anthemius.* *Recime.*

demulcere perfidum nititur. Sed anno pòst quinto socer à genero, innocens à scelerato Romæ obsidetur; captusque occiditur; adeò tenax est consuetudo criminum, & flagitiorum nullus est cumulus. Recimero tamen tot scelerum præmium raptum est illico, paucis post diebus obeunti ex morbo; Deo pœnas scelerum protelante, eò grauiores, quo exclusa pœnitentia longiores.

Olybrius. Olybrius Placidiæ coniux degustauit Imperium; sed quarto mense obeunti, Glycerius anno Christi 473. Rauennæ succedit, qui Gothis ingenti mercede delinitis, regnauit triennio, donec à Iulio Nepote motus Imperio, Salonensis episcopus factus, pœnam tulit, quæ multorum quondam votum fiet. Sed anno post altero Nepotem Orestes Patricius exercitu instructus in Dalmatiam relegauit, vbi Glycerius agebat Præsulem & Momyllum filium creauit Augustulum dictum; malo sanè omine, cum anno sequenti ab Odoacro deiectus sit, finemq; habuerit Romanum Imperium, in Iulio Cæsare conditum totius prope orbis strage, cum stetisset 525. & eò desierit illa Respublica terrarum potens, vt Barbarorum omnium suorumque præda, nec qui imperaret, nec in quem

Augustulus.

re-

regnaret habuerit; ne sui quidem pomœrij domina, cuius fines orbis vix capiebat; adeò Dei est perennitatem conferre Imperijs, & præstare per tot rerum vices stabilitatem.

Barbari interea ex aliorum damnis promoti, regna vbique constabiliebant. Merouæus transito Rheno eam Galliæ partem quæ à Francis dicta est Francia, occupat regnique sedem Parisijs collocat. Ea nempe vrbs, quæ olim Insula fluente Sequana circumscripta, nunc longè lateque ad vtramque amnis ripam effusa nulli secunda vrbium, penè est omnium Princeps: quę stupor orbis, naturę compendium, artis officina, doctrinarum fundus, quidquid extra quæras vna complectitur. *Parisii.*

Nec occasioni parcunt Burgundiones, peruadentes Galliam Lugdunensem; Gothi pariter Sueuis in Hispania profligatis, Aquitaniam sibi adiungunt ægrè Romanis Galliorum media tuentibus, dum hinc inde limites reuelluntur.

Ijs tamen leuis spes affulsit in Childerico extorre: qui à Francis ob incontinentiam regno eiectus, & ad Turingiæ Regulum profugus, anno Christi 456. vacuum Ægidio Romano thronum reliquerat: sed octo post annos *Childericus.*

Vi-

Vinomandi amici opera, desideratus à suis & reuocatus, Ægidij spem decollauit; & ab exilio didicit quod nulla prosperitas docuisset, continentem esse & frugi.

Sidonius. His temporibus Sidonius Apollinaris Gothicas tenebras illuminabat: Auito affinis, nobilitatem stirpis splendore ingenij supergressus, stilo tamen ferreo & qui Gothos saperet multa perscribens: vnde calamitatem temporum defleas, quibus abiudicato Tullio placebat Sidonius; affirmesque verè Romam barbaram quæ sic loquebatur.

Zeno. Anno Christi 474. Zeno Leone filio statim mortuo inuasit Imperium, nec aliter gessit quàm ceperat, tam animo deformis quam corpore. Continuis tamen exercitus plagis emolliri potuit, ni induruisset. Primum à Basilisco Verinæ socrus fratre solio pellitur, & cum vxore Ariadna apud Isauros latens ęgrè vili olere famem sedat. Sed cum Basiliscus prę-ter vitia Zenonis adiungeret hæresim, Armato Duce cum exercitu ad Zenonem transeunte, rebus conuersis, ipse fit captiuus, Zeno Augustus. Qui memor inediæ in Isauris perlatæ, Basiliscum cum liberis castello inclusum fame peremit,

mit, nouo ſupplicio Regibus, & à veneno tutiſſimo, vt quibus eſſet rerum omnium copia, ij interirent defectu viliſſimæ.

Nec armato proditori Zeno commodior, cuius filium vt promiſſis ſtaret Cæſarem dixit; at ſtatim vt proditorem plecteret, Patrem interfecit, natumque exantorauit ſacris addicendo, ne patrem vnquam poſſet imitari. Plures alias vitauit inſidias, donec acutiore morbo vel ebrietate ſumma correptus, tanquam exanimatus ſepulchro illatus iuſſu Ariadnæ; cùm poſtea ſenſum recepiſſet, nequidquam vociferatus, verè interijt. Nullum vnquam ſepulchrum letalius, ante mortis index, nunc cauſa; nec in hoc Quieſcere ſolemni voce inſcripſeris, ſed agi, deſperare, & furere.

CAPVT III.

Ab Odoacro ad Carolum Magnum.

Odoacer. ANno Christi 476. Odoacer Herulorum Rex à Nepotis amicis in Orestis odium accersitus persuasit Italiam, & Oreste occiso Romam cepit, hoc sæculo tertiùm, analecta Vandalorum legens; & dignitate expuncta consulum, Augustorum exploso titulo, regnum Italiæ primus constituit, & ne vmbra regni Romæ superesset; sedem Imperij Rauennæ posuit. Sed occulta Dei prouidentia Pontifici summo Vrbem comparante, quæ abdicata vetere sanctior noua ratione terris imperaret.

Anastasius. Anno Christi 491. Ariadna Augusta Anastasium humili munere Silentiarij fungentem ad nuptias suas thronumque euexit. Is Dicorus dictus ob pupillas oculorum dicolores, nomen impleuit, vitæ maxima diuersitate; nam primordia boni Principis, cætera pessimi. Euphemio Patriarchę Syngrapham dedit

dit de tuenda Synodo Chalcedonensi; Chrysargyrum tributum ignominiosum è meretricibus collectum sustulit; Magistratus vendi prohibuit; & spem sui magnam concitauit. Quin & bello non inutilis, Longinum Zenonis fratrem acie vicit; Cabadi Persæ Amidam extorsit, & Daras Anastasiopolim dictam muniuit, & amplissimo muro Barbaros à Byzantino freto discreuit. Sed virtutis laruam vitium, vbi tutum est, deponit illicò.

Patuit Anastasius, cùm potestas inualuit: Palam Eutychianorum fautor, Orthodoxos vexauit; Euphemium & Macedonium Sanctissimos Patriarchas vrbe eiecit, suffecto Timotheo viro turpissimo; Trisagio addidit, qui crucifixus es pro nobis, quasi Deitas passa esset; Seuerum hæresiarcham Antiochiæ intrusit, Hormisdæ legatis interdixit Græcia; id vnum enitens vt orbem perderet; & vulgata pestis in plures nocentior esset. Aduersa tamen aliquot passus est, vt resipisceret. Nam Vitalianus vrbem classe obsedit, & grauissimas seditiones populus pro tuenda fide concitauit; sed Vitaliani classem exussit, Procli arte Mathematici vel Magi; & sedauit populũ perfida fide, palam Diademate posito culpam deprecatus; Ita elusit homines, nenti-

tiquam Deum, à quo tonitru territus, cùm per cubicula amens discurreret; ictus fulmine animam misit; anno Imperij 27. vitæ supra octogesimum. Ab hoc telo nulli custodes, nullæ phalanges, Principes tegunt.

Theodoricus. Anno Christi 493. Noua in Italia regni mutatio à Theodorico Ostrogothorum Rege; (nam Gothorum Orientales Ostrogothi, Occidentales Visigothi dicti) qui Odoacrum 17. annis regnantem, & biennio Rauennæ obsessum, accitum dolo ad conuiuium interemit. Hic Theodoricus ante imminens Orientali Imperio, à Zenone fortitudinem viri extimescente, blanditijs, muneribusq; & honoribus satiatus, destinatus erat Occidenti in Herulorum perniciem. Quibus victis, & regni sede Romæ restituta, belli pacisque artibus præclarissimum Principem egit; Orthodoxæ fidei quantumuis Arianus fautor: orbem ornauit ædificijs, Italiam instruxit legibus, Pannoniam armis edomuit; ac longè latèque propagatis vel Imperio vel Imperij gloriâ, terrori vel admirationi omnibus fuit.

Cassiodorus. Et annumerandus in Theodorici bonis Cassiodorus, ipsius maximum ad amplitudinem instrumentum, con-

silijs

filijs agenda dirigens, & doctissimis scriptis acta illustrans; simul Principi suo Agamennon & Homerus. Vir doctrina magnus sanctitate penè par; bene apud posteros stili gloria meritus, at meritissimus exemplo; quo negotijs aulicis extricatus, Deo vni intendens, se claustro abdidit, cuius angustiæ Mundum excludunt, vt cœlo pateant.

Nec in solis Gothis maiestas Imperij, & in Francis eluxit; imò maior quò Deo nixa securior. Nam Clodouæus Chilperici filius anno Christi 496. Christianam fidem suscepit, Rhemis à Remigio vndis ablutus, ex voto quo se Tolbiaca pugna adstrinxerat. In vnctione Ampulla delata cœlitus, prodigium fuit omnibus seculis, cuius liquor effusus plus quàm sexagies, nulla humana ope restitutus, regni cui conditus est durationem fouet aut sequitur. Inde Christianissimorum titulus Regum, vt modestissimus sic illustrissimus; in humilitate fastigium gloriæ, & à vero fonte claritudo. Inde victoriæ Clodouæo partæ; prima in Gundebaldum Burgundionem regno multatum; altera in Alaricum Visigothum non regno modò sed vita orbatum; & ne quid ad laudem deforet, in *Clodouæus.*

ar-

ardore prælij dextra victrice. Prærogatiua Francorum, quibus Rex vnus implet exercitum. Et Deum fuisse in partibus docet Cerua Vigennæ vadum præmonstrans, & Encolismæ muri sponte corruentes, vt felicem Clodouæum dicas, cui Deus pro cuniculo ac pro ariete esset.

Clotildis. Clotildi tamen multum Galli debent, multùm orbis; quæ primùm coniugem suauitate morum cicurauit, dein pietatis sensu perstrinxit, post victorem Tolbiaca pugna triumphauit; vt antè Francus Deum coniugis quàm Christum nouerit, & feliciter vxorius religionem à toro hauserit. En Clotildis quæ postmodum sanctitate morum insignis, tam priuatim pia quam publicè, præibit posteris quid Reginæ pati possint, quid agere.

Iustinus Senior. Anno Christi 518. Iustinus Thrax, è Subulco miles, magno fortunæ lusu, aliena pecunia sibi emit Imperium; gessitque aliter quàm parauerat, fortiter ac religiosè. Hæreses in hæreticis quantùm potuit extinxit, ac Seuerum illum antesignanum Antiochia pulsum coegit præuertere fuga supplicium. Nec segnius in Persam Cabadem bella suscepit; eximiamque de Zeliobe Hunnorum Rege vindictam tulit, ad

Per-

Persas transfugà suarumque partium desertore; quippe monitus de proditione Cabades Hunnum cum 20. millibus interemit, pacemque Iustino reddidit: ita fides à proditoribus violata ipsos prodit rependitque legem talionis. Sed deinde propter Regem Colchorum redintegratum bellum, in cuius apparatu tam Iustinus decessit quàm Cabades, legatà hæredibus necessitate pugnandi. Græcis tamen multum sine bello militum perijt; siue Constantinopoli, scurrilem ob causam factione Venetorum tumultuante in Prasinos, adeò scintilla parit incendium; siue Antiochiæ, terræ motu tam horrendo, vt suprà quadringenties millia ciuium obruta fuerint corruentibus ædificijs; extrema calamitate, vbi sua cuiq; domus sepulchrum est.

At Iustinus vt Colchorum Regis tutelà pijssima Persas commouit, ita iustà Hæreticorum persecutione Theodoricum irritauit; adeò nullum mortale bonum sincerum est. Nam Theodoricus vt irritam apud Iustinum legationem aduertit, à virtutibus degener, Ioannem summum Pontificem legationis Principem Rauennæ in carcere squallore & inedià necauit, Symmachum, & Boetium Consulares viros trun- *Theodoricus.*

truncauit capite, passimque sæuijt in Orthodoxos. Nec vltio Diuina diu protelata; oblato in cœna piscis ingentis capite, cùm sibi obiectum Symmachi caput exsertis dentibus minans exclamaret, correptus maniâ perijt, anno Christi 526. regni 33. iusta primordia teterrimo exitu corrumpens. Sed rara fides hæreticorum virtuti, nec apud homines constat quæ Deo imponit.

Boetius Boetius verè vltimus Romanorum; tantò Brutis & Catonibus maior, quãtò veræ virtutis tenacior; non peremit Imperatorem nec se; tam illum affligentem tulit quàm se afflictum; suoq; & alieno fato expectato, à Philosophia consequutus est quod illi à pugione sperabant: Posterorum intererat calamitosum esse Boetium, vt ad eos tanta solatia peruenirent.

Iustinianus. Anno Christi 527. Iustini ex sorore Nepos Iustinianus ab auunculo designatus capessiuit Imperium; summæ famæ Princeps, sed aliena gloria parte, nam per Belisarium & Narsem triumphis, per Tribonianum legibus, per tributa ædificijs celebris, Constantinopoli immotus terrarum orbem percursat.

Belisarius. Primus Belisarius, nouus Pompeius, de tribus terrarum partibus lauream retulit. In Asia Cosroem Persam sæpè

vi-

victum ad pacem adegit; in Africa Gilimerem fratris Hilderici peremptorem, victum, & captiuum Constantinopolim misit triumphandum, regnoque Vandalico extincto, Romanis Aquilis Carthagine receptis, intermortuam Imperij gloriam suscitauit.

In Europa pro laborum modo claritas maior, & in Italia vindicanda Iustiniani felicitas, & Belisarius totus impendendus. Amalasuenta Theodorici filia regnum Gothicum pro Athalarico filio administrabat; eo mortuo, Theodato nupsit; à quo per nefas in Balneo suffocata; data Iustiniano belli occasio, vt in alieno plectendo crimine, quod iam in Africa suam rem ageret Deo tam sceleratus odiosus fuit, quàm acceptus vindex; Belisarius Sicilia, Neapoli, ipsaque Roma potitus, in ea propugnanda se totum exprompsit: Theodato occiso, Vitiges nouus Gothorum Rex stipatus 150. hominum millibus eam obsidebat; pugnatum est sexagies nouies, vno die ad 30. Gothorum millia cæsa; nunquam Roma illustrior, nec in Annibalem; Gothi repulsi, & in vna vrbe domitores Europæ prostrati. Ab eodem Rauenna Gothorum Roma expugnata, captus Rex Vitiges; ac penitus *Gothi victi.*

debellatum foret, nisi Cosroë Orientem turbante, euocatus ab Augusto Belisarius; ac repudiato Gothorum quod offerebant Imperio, vir fortissimus tam spernendo regno quàm parando, laboresque amans non præmia, ad reuocantem properasset, instauraturus Persicas palmas. Mediolanum tamen à Gothis captum, & excisum, cæsis trecentis hominum millibus, barbaræ gentis, & victæ parentauit furori.

Totila. Amoto Belisario, in nouo Principe Totila quasi in capite rediuiui exsurrexit Gothicum corpus: statim Romani victi; Campania, Neapolis, Samnium capta, ipsaque Roma iterum Gothica; tantùm est momenti in capite. Ideò Belisarius Italiæ redditus, nondum tamen totus, defectu exercitus; quem vbi reparauit, Romam recepit; cepissetque cætera, nisi tertiùm ad Persas missus (quasi manu victoriam duceret) se inanem Italiam reliquisset Totilæ. *Belisarius.* Vir eximius, vtriusque fortunæ tam pugna quàm palmâ; nam cùm iam incuruus senio repulisset Hunnos à Græcia, mox scopus inuidiæ præclarissima quæque appetentis, in obscurum carcerem splendidissimæ gloriæ lucem tulit; sed detersà calumnia clarior, sepulchro intulit intemeratam in

Prin-

Principem fidem, & victorias de orbe toto non semel relatas. Vno minor, quòd Siluerium summum Pontificem, vt Theodoræ Augustæ faceret gratum, indignius habitum Constantinopolim miserit; adeò nihil mortale est, quin labem contrahat, nec Achilles vllus sine talo.

Narses. Interea Totila, per absentiam Belisarij, non Italiam modò, sed ipsius suburbium Siciliam inuaserat; cum Narses dux nouus, propemodùm fœmina, & ab gynæcæo ad bellum missus, anno Christi 552. animo vitium corporis emendante, Siciliam recipit. Gothos pugnà vincit: eosque, Totilà & Teià Regibus diuersis prælijs interemptis vniuersa tandem expellit Italià; magno rerum mortalium lusu, cùm semiuir tot viros vinceret. *Longobardi.* In ea expeditione magno vsui Græcis Longobardi: Ij ex Scandinauia quæ Nornegia est, progressi, Alboino duce Cunimundum Gepidarum Regem tenentem Sirmium & pleraque Dalmatiæ, ingenti prostrauerat pugnà; occupatisque occumbentium sedibus, Narseti nauarant operam in Italia, mox sibi contra Italiam ipsam nauaturi.

Iustinianus. Ita Iustinianus alienis inclarescebat victorijs, dum pacis artibus domi ornabatur. Nam cùm per leges viuant

Imperia, ijs tum nouis ſanciendis inuigilans, tum veteribus in ordinem in tanta congerie redigendis, Triboniani Iuriſconſulti peritiſſimi operâ, Codicem & Digeſta conſcripſit, publicauitque ſcientiam Iuris, euolutam ambagibus veterum, & Ariadnæ filum tot Labyrinthis: eximiam ſanè, niſi eam iterum pugnantium Interpretum ſenſus prioribus tenebris immerſiſſent. Deinde Salomon nouus ædificauit ampliſſimè; in vno Sophiæ hoc eſt ſapientiæ diuinæ Templo, Capitolini Iouis Dianæque Epheſiæ magnificentiam, extinguens; vt olim ingemiſcentes Ars & Natura exultare tunc viderentur. Quin & religioni ſtuduit propagandæ; in Concilio 5. Oecumenico Conſtantinopolitano 2. ad ſuperiores hæreſes exſcindendas, habito anno Chriſti 552. viſuſque Deus indulgere ſpatium præclaris dotibus, prorogando in 38 annos imperium.

5. Concilii Conſtantinopolitanum 2.

Sed fortaſſe nemo alius ſit, qui tot Dei bona ſuis vel alienis malis corruperit. Nam vt publica prætereantur incommoda; & bellorum vbique, & famis in Italia tam atrocis vt cibo eſſent humana corpora; & peſtilentiæ Conſtantinopoli ſic horrendæ, vt vel vno die triginta occumberent capitum millia:

lia: Ipse Augustus ab Hypatio coniurato, seditione commota propè deiectus, à Belisario per cædem Hypatij restitutus est; Tribonianum passus est impium hominem & auarum institorem Legum quas promulgabat: per Theodoram impotentem ambitus fœminam, nimis vxorius, Siluerium Papam de throno eiectum, in Palmariam relegatum in mortem adegit; substitutum Vigilium pro mancipio habuit: ac demùm in Seueri hæresim præceps, dum Christi carnem corruptioni negat obnoxiam, corrupit ipse tam fœdo exitu sua primordia, senectutis stultæ nouum exemplar, præclaros triumphorum titulos vna hæretici appellatione expungens.

Eo tempore duo diuersi momenti instituta illustrarunt Occiduas partes. Benedictus Italus in Cassino monte vitæ nouo genere constituto, Monachorum auctor extitit: qui religiosis virtutibus præluccerent orbi, & mederentur: tam vbere prouentu, vt post annos aliquot visa sit Thebais in Europam migrasse, calamitatibus mortalium asylo posito. *Benedictus.*

At duo Monachi alia ratione celebres, ex Indis in Græciam artem serici ex bombycibus conficiendi ad- *Sericũ.*

incrementum luxus intulerunt: cùm antè felici inopia textum eiusmodi rarissimum esset, necdum ad corruptelam morum publicatum.

Iustinus iunior. Anno Christi 565. Iustinus avunculi Iustiniani successor grauissimis ærumnis parta dissipauit socordià. Primam iacturam auctoritatis est passus, vt Constantinopoli precarius Imperator, cùm scelera passim patrarentur, ad Præfectum confugerit, cui administratione vrbis concessa, emendandos commisit alios se neglecto; adeò facilius ab alijs quàm à nobis virtutem exigimus: Tum Italia ipsi per imprudentiam perijt, nam fortissimo Narsete exautorato, & ad pensum gynæcæi cum ignominia reuocato; vir ante Gothorum victoria, nunc vltionis libidine fœmina accersiuit Longobardos, qui quam seruarat Italiam, perderent, & tot gentium cruore suam delerent infamiam: ita dedecus fortis animi telum est vel experimentum; quo humana fortitudo læditur, Christiana firmatur.

Longobardicum regnum. Nouum itaque regnum Italia patitur anno Christi 568. deinceps Barbaris spoliantibus dominam gẽtium, nam Alboinus qui in Pannonia constiterat, Narsetis promissis illectus, Cisalpinà

Gallià

Gallià vetante nullo occupatà, noui regni ſedem Ticini poſuit, poſt diutinam triennij & ſex menſium obſidionem, à gente Gallia Longobardia poſt Lombardia dicta; ſtetitque regnum annis 206. tanto tempore crudeliſſimis Barbaris nondum cicuratis.

Alboïnus vix Ticinio receptus Italiæ delicias morte commutauit, immiſſis à Roſimunda coniuge peremptoribus; dum mulier vindictæ impotens, ob ingeſtam contumelioſè Patris necem, maritum eiurauit pudore proſtrato Helmichi, deinde quaſi alienum adulterorum ſubiecit gladijs; ipſa poſt modum Helmichis ſuumque futura ſupplicium, hauſto quod propinabat veneno.

Eodem tempore Exarchatus Rauennæ ſumpſit initia; vbi nempe Longinus Narſeti à Iuſtino ſubrogatus, quæ Imperatoris in Italia forent adminiſtraturus, conſedit Rauennæ, & Exarchus ſiue Princeps dictus eſt. Sed continuis in annos detrimentis huiuſmodi poteſtas tandem euaneſcet. *Rauennæ Exarchatus.*

Nec ſemel in ſuffecto Longino peccatum eſt, eadem ignauia proſtratus Oriens. Nam bello Perſico per Iuſtini auaritiam renouato, cùm dux Martianus Perſis pugna victis obſideret *Iuſtinus.*

Nisibim; Augustus Martiano fortissimo viro Acacium quasi ad decerpendam laborum palmam substituit; sed irritatus contumelia ducis exercitus, sponte dilapsus, vrbem liberam & apertos limites irruenti Hormisdæ Cosroæ filio tradidit. Ita fortibus viris non dandi exercitus vel omninò dandi; ne vel occasio vel ignominia fortitudinem incendat ambitu vel vindicta. Iustinus contracta phrenitide obiit; lucido tamen interuallo Tiberium Augustum dixit; nunquam prudentior quàm cum desipiens eum virum successorem iussit.

Tiberius. Anno Christi 578. Tiberius Iustino mortuo solus Imperator, statim eximia pugna cum Deo liberalitate contendit. Effusè prodigebat opes in pauperes, Deo per miracula quas prodigeret subministrante: sanè Narsetis thesauri luci feliciter redditi, illicò cœli quæstoribus commissi pepererunt Persicas palmas. Nam multæ à Persis recuperatæ prouinciæ, Cosroes victus tanta victoria, vt dolore animi mox obierit, scripta lege ne quis Persarum Romanos in posterum bello lacesseret. Instaurabat Imperium tantus Princeps, cum quarto anno præcoci morte raptus tabe-

de-

decessit; fœnerator eximius, qui supra centesimas caperet, & exinaniendo fiscum impleret.

Anno Christi 583. Mauritius Cappadox Tiberij gener, eius virtutibus præter liberalitatem successit. Varia bella in Persas & Auares gessit, nam Hormisdas spreta Cosrois lege pacem abrupit: res à Romano, & Philippico Legatis gestæ feliciter; sed felicius à Baza duce Persa; qui muliebri veste ab Hormisda donatus, vt infamiam expungeret, concitauit in eum proceres, iniectisque vinculis exauctoratum, Corsroæ filio tradidit, à quo postea fustibus cæsus est: quis credat fustuarium Regum esse fatum? Sed idem Cosroes à suis expulsus, à Mauritio ad quem confugerat regno restitutus, tutam pacem sanxit & coluit; grauissimarum cladium in posterum autor. *Mauritius.*

In Caganum Auarum Regem debellatum non est; viro forti & strenuo continuis vastationibus Thraciam infestante. Imò is Mauritio causa calamitatis & necis fuit; cùm enim decem millia captiuorum militum interemisset; quos leui pretio redimere Mauritius recusarat; Deo auaritiam Principis vlciscente, Phocas ex milite subitò Imperator, admissus Constantinopoli

 à Prasi-

à Prasina factione, Mauritium cum quinque filijs interfecit: prodigiosà Augusti patientia, & Christiana humilitate, vltroque suo sanguine auaritiæ labem eluentis; Ita cœlo viam sternit calamitas, & sub plagis discunt homines sapere. Quinto pòst anno Cōstantina Augusta cum tribus filiabus ab immani Phoca, vltra metus causam sæuiente, percussa Chalcedone, in coniugis fortunam transijt; frustra Tyranno vindictæ radices exscindente, quam suo tempore luculentiorem exiget Deus.

Gregorius Magnus. Italia interim pessum ibat, vastatione Longobardorum, sæuitia, pestilentiæ, & aquarum inundatione; nisi pietate Gregorij Magni suffulta inhibuisset præcipitem casum. Is ex præfecto Vrbis Benedictinæ familiæ sponte adscriptus, & renitens anno 590. in summum Pontificem lectus, religionis, liberalitatis, fortitudinis, priuatæ pietatis, & doctrinæ viuum exemplar; ea gessit, scripsit, & passus est, ægritudinem corporis emendans animi valetudine, vt stabilimentum Ecclesiæ, Romę securitas, pauperum pater, doctor pietatis, non modò annis sexdecim quibus sedit, sed futuris sæculis fuerit; verè Magnus, quocumque morbo amplitudinem metiaris.

At

At Francorum regnum tantum non perijt, post iteratas fratrum certantium pugnas, in duabus mulierculis nitens vel ruens. Altera Fredegondis, quæ Chilperico coniuge per Landericum adulterum cęso, anno Christi 584. ea felicitate qua fortitudine filio quadrimestri delato in aciem, hostes vicit; & pupilli curà flagitijs primis velum obduxit. Hic est Clotarius 2. qui laureatis cunis educatus, inter palmas adolescet; dissipatas regni tetrarchias collecturus. *Fredegondis.*

Mulier altera Brunechildis, quæ dominandi libidini posthabens omnia, per liberorum cædes impune grassata, tandem Clotario tradita, multorum rea parricidiorum, vt pereundo sæpius compensaret pœnis, flagitia, equi indomiti caudæ alligata, discerpta est. Peritissima tamen simulandi, sanctissimos viros specie pietatis in fraudem induxit, adeò vnius Dei est peruadere arcana mentium, & à vero fictum disiungere. *Brunechildis.*

Nec Hispaniæ tranquillitas maior; nam post tumultus varios Patrem inter & filium, Hermenigildus à Leuigildo Patre Ariano peremptus, ob Catholicam fidem, quam ab Ingunde vxore innocentissimus Princeps hau- *Hermenigildus.*

ferat; anno Christi 583. At Recaredus defuncti frater, quinto post anno, Patris successor, Orthodoxam fidem amplexus est; vnde illustrissimum ad Reges posteros Catholici nomen, ipsaque Hispania ab hæresis luce incaminata; tam altè imbuta est Martyris sanguine: nec immeritò coloribus cæteris Rubeum præfert, cruore sanctissimi Principis purpurata.

Phocas. Anno Christi 602. Phocas tyrannicè vsurpato Imperio, solà crudelitate insignis, truculentior suis quàm hostibus, à Cosroe Persa Mauritij necem vlciscente grauissimas passus est clades dum suorum Ducum intentus cædibus, qui repellerent hostes, obtruncabat. Nec Caganus Auarum Rex segnior, qui vastatà Thracia, in Italiam irruit, multisque Longobardorum cæsis abscendit.

Longobardi. In qua expeditione tam Romilda Gisulphi coniux, quàm filiæ, contrarium specimen sui ediderunt. Mater suo corpore suorumque proditione Caganum mercata, ab eodem ignominiosam mortem obtinuit: at castissimæ filię pullorum carnes mammis substernentes, Auaribus quasi fœtore corporis odiosæ, pudicitiæ florem sibi & Longobardis fœminis conseruarunt; sic

vt

vt mali vitium, ita boni virtus est ferax; nec alterutrum sibi soli prodest aut nocet. Agilulphus postea Longobardos suos Theudolindæ coniugis impulsu, & doctrina ad Christum traduxit; tantùm in fœminis momenti est in quam lancem propendeant; nec vllus efficacior magister ad virtutem aut vitium.

Phocas. Sed diutius Phocas pœnam præstolatur, quam per Heraclium exigit Deus, octauo tyrannidis anno: igne camini ærei, ne ferrum cruore inficeretur, viuum carnificem comburente.

Ioannes Eleemon. At sæculum ferreum temperabat auro Ioannes Alexandrinus Præsul, ob largitiones in pauperes Eleemon dictus; datus à Numine vt calamitosissimas Orientis plagas opulentissimo foueret animo. Mirum est, tam multa largiri priuatum potuisse, mirabilius voluisse: alterum Dei est, cuius sunt omnia; alterum hominis, cuius est opes diligere. Quis ergo animus, qui profundebat sua quasi aliena, nec amabat opes nisi vt perderet? at iactura felix, quæ sementem facit.

Heraclius. Anno Christi 610. Heraclius cùm supplicio Phocæ tam Imperio quàm Mauritio parentasset: egregium se præstitit ad Reipublicæ labes reparandas.

das. Lentius tamen, siue quod ad summum ex infimo plures gradus; siue quod Deus ab Heraclio victo triumphaturus maximè foret. Sanè Heraclio primo nihil abiectius, nihil medio fortiùs, nihil desinente contemptibilius, vt in medio Deum, in extremis hominem noueris. Primi itaque animi ingentibus victorijs Cosrois consignati: totus propemodùm subactus Oriens. Asia ferro & igne vastata, capta lugubri Christianorum excidio Ierosolyma, quorum nonaginta millia à Iudæis empta, crudelissimisque confecta supplicijs; humanæ pignus salutis Crux sancta Cresiphontem delata: Ægyptus & Lybia direptæ, Carthago septimo anno expugnata, Chalcedon obsessa, Cagano impune Thraciam peruadente, Vt Augusto Constantinopolis vna esset Imperium.

Sed adeptus apicem gloriæ Cosroes, voluente fortuna, præceps statim ruit, Heraclius spe pacis cum ignominia deiectus, per annos septem tantis victorijs Persas domat, in Armenia, in Assiria & in ipsa Perside triumphator, vt fidem superet, vel Heraclium esse qui vinceret, vel Cosroem qui vinceretur. Et in partibus fuit Christi Mater, quæ Constantinopolim ab-

sen-

ſente Auguſto ab innumera Barbarorum multitudine terra marique obſeſſam ſeruauit; decimo die diſiectis copijs terrore Punico, & ingenti claſſe horribili tempeſtate diſcerpta: tanti eſt, Deo commilitone pugnare. Poſtremò Coſroes Seleuciæ obſeſſus; & à Syroe filio vinctus fame & ſagittis ad tergeminam mortem actus, teterrimo exitu conſumpſit victorias; Crux ſancta à Syroe per honorificè reſtituta, ab Heraclio Ieroſolymam reportata, ipſius Imperatoris humeris quaſi triumphali ferculo vecta. ſed cum miraculo & Chriſtianæ demiſſionis encomio, conſignauit pacem, palmaſque docuit cœlo mitti.

Illorum tamen temporum ac Heraclij maximè labes Mahometus, orbis peſtilentia, teterrimaque Inferni vomica. Is anno Chriſti 622. nouam promulgauit ſectam, ex Arianiſmo Iudaiſmo & Ethniciſmo conflatam, quam cum mendacijs, ferro, & fraudibus ſtabilijſſet, nono pòſt anno perijt, dolo vxorum quas plures duxerat; quatuor Amiris conſtitutis ad Chriſtianorum perniciem. Mirum eſt, hominem inopem, ignauum, epilepticum, hoc eſt tam animo infirmum quàm corpore, poſuiſſe fundamenta tan- *Mahometus*

ta-

tarum stragium; & ab ignobili castrò Arabiæ prodijsse gentem orbis dominitricem; adeò mali semen immensum crescit; & serò vbi cancer inualuit, stringitur ferrum. Quibus lacrymis calamitosa posteritas Heraclij segnitiem deplorabit.

Heraclius. Qui tandem Monothelitarum labe infectus, imperatorum Chimæra, decessit anno regni 30. frustrà in Iudæos arma conuertens; quibus opportunius Mahumetanum virus exscidisset. Martina, quàm fratris filiam vxorem duxerat, cum filio Heraclioni regnum pararet, acerbo senatus iudicio exsectà lingua relegata est, comite filio abscissis naribus deturpato; ita Constanti Constantini filio Nepoti Heraclij auitu tandem cessit imperium; pater enim ex priore coniuge veneno à Martina nouerca perierat. Iam Tragœdijs Principum Constantinopolitanam scenam miscentibus.

Dagobertus. In Galliam Dagobertus Clotarij filius, clarus bellis in Saxones finitimosque populos gestis, Dionysio Galliarum Patrono magnificentissimam ædem instruxit; quæ in posterum Regum Franciæ Mausolæis stipata, dedocebit homines vanitatem, tantos spiritus tam angusto conscribens limite;

Prin-

principum ſchola, & à puluiſculo magiſtra ſapientiæ: fuit is Dagobertus ſuę ſtirpis poſtremus: nam reliqui Reges ad Childericum 3. ab auita fortitudine multùm degeneres, indigni qui ad Clodouæi familiam ſpectent: torpentes ignauià, ſub vmbra maiorum palatij delitеſcentes, vana Regentium ſimulacra, non Reges dicendi.

Anno Chriſti 641. Conſtans Heraclij nepos iniuit Imperium: tam in Oriente infirmus, quàm in occidente crudelis. Nam Muhauias Saracenus inuaſit Cyprum, Syriæ propugnaculum, & imminebat Conſtantinopoli 1700. nauibus, niſi duo fratres ſtupendà audacia, fracto carcere quo tenebantur, Amiram ducem claſſis trucidaſſent, claſſemque ipſam iniecto igni cum apparatu omni concremaſſent: adeò nulla eſt ætas nec vlla ſors, tam virtutum inops, quin aliquo exemplo redimat vitium. Poſteà iterum pugnatum, victuſque Conſtans cadebat Imperio, niſi inteſtinæ Saracenorum diſcordiæ ipſi non tam regnandi, quam ſæuiendi ſpatium prorogaſſent. *Cōſtās.*

Hac enim clade nihilo melior, Martinum ſummum Pontificem Concilio Monothelitas damnantem per Exarchum Colliopam Roma vi raptum *Martinus Papa.*

Cher-

Chersonam relegat: vbi pædore & miserijs obijt, veritatis Martyr, eò laudabilior, quò lentiore supplicio: dignitatis, & commodorum omnium iacturam passus, coactus est vitam ante odisse quam perdere. Inde nihil mirum à Constante Theodosium fratrem peremptum; quippe peccatum pœna peccati est, fraterque visus in somnis Cæsari, propinans calicem plenum sanguine, tam sacrilegum quàm fratricidam terrebat. Ab ijs cædibus Constans in Italiam transgressus, nec felicior fuit nec melior: à Grimoaldo Longobardorum Rege Beneuentano prælio victus est: cumque Romam quasi alienam ornamentis omnibus spoliasset, ac Siciliam cæterasque Prouincias Græcorum direptionibus obiecisset; in ipsa Sicilia, mulieribus maximè sæuitiam eius execrantibus, in balneo à fœmina situlam in ipsius caput impingente occisus est; nouo planè lethi genere: vt nulla sit mortis ratio in diadematis illis capitibus non tentata: Deo in sublimibus viris, & ad splendorem propositis, docente quid Homo sit.

Colossus Rhodius. Rhodum antea obtinuerant Saraceni, à quibus solis Colossus deiectus est, ruinà tam prodigiosà, vt eius partes nongentis vel asinis, vel ca-

camelis oneri fuerint ; admirabillibus illis antiquitatis instar cæterarum rerum euanescentibus, vt maximum miraculum sit ex tot miraculis, nullum supereſſe.

Proximo anno quo Conſtans periijt, Bodilo nobilis à Chilperico Franciæ Rege ſeruili verbere caſtigatus, vindictà horrenda tum Regem tum eius vxorem, & ad grauiorem vltionem prægnantem occiderat : tantus eſt furor, qui ſcrutatur viſcera, in quibus ſæuiat, & per inuolucra naturæ mactet inſontes. *Bodilo.*

Circa hæc tempora duobus à fratribus regna celeberrima tenuibus ſurrexerunt initijs. Zechius Croata è Sclauonica gente, pœnam ex homicidio fugiens, in Regionem Germaniæ venit, quæ nunc Bohemia, Luſatiam Morauiamque adiungentibus poſteris. Sed longè clarior frater Lechus, qui exilij comes, & inopiæ in Sarmatiam deduxit coloniam, vbi Polonia, illuſtriſſimum futuris ſeculis regnum : Chriſtiani orbis in Barbaras gentes non propugnaculum modò ſed baliſta, enſis & clypeus, quo repulſi hoſtes impetuntur. *Bohemia.* *Polonia*

Anno Christi 668. Conſtantinus 4. Conſtanti Patri ſuccedit ; dictus eſt *Conſtantinus.*

Po-

Pogonatus. Pogonatus, quòd imberbis profectus in Siciliam, promissa barbâ redierit, felicitate ac religione patrem emendans, oppresso Mizicio inuasore purpuræ in Sicilia, Saracenos imminentes Constantinopoli fortiter repulit, primò septenni bello defessos, & amissis pluribus dum redirent procellâ demersos: deinde Saphiano duce ingenti classe bellum instaurantes, in mari combussit: miro Callinici Mathematici inuento, quo vel aquæ fierent vel ignium pabulum, & Natura victa se nesciret. Hic est Ignis Græcus ad hanc ætatem tanto rerum humanarum damno propagatus: vt nusquam sit quàm inter hostes potentior, maiore nullo Incendio, quàm quod in vndarum sinu exarsit. At dum hæ clades

Bulgaro quietem Imperio pariunt, Bulgari gens Sythica à Volga fluuio ad Istrum effusi necessitatem belli inducunt: victi mox victores, Cæsare ob ægritudinem castris excedente, Sclauis subactis cis Istrum sedem ponunt, Augusto ipso tributum pendente, quod ad solatium è Saracenis victis exigebat.

Cõciliũ Constantin. 3. Nec sedatis bellis Religioni defuit, operam nauans in promouendo sexto Concilio Generali; quod anno Christi 680. habitum est Constantinopoli,

vnde

vnde dictum Constantinopolitanum III. in Secretario Palatij quod Trullum vocabant, damnatisque decretis Patrum Monothelitæ, affirmantium in Christo vt duas Naturas, ita duas esse voluntates & operationes: Et ne superſit de Augusto dubium, plura in honorem ſummi Pontificis is ipſe ſanciuit, obijt Imperij anno 17. Numerandus in bonis, niſi regni primordia deformatione fratrum maculaſſet; cùm enim proceres tres fratres, Imperatores in honorem Trinitatis optarent, ipſe quaſi aſſentiens, aduocatos procêres trucidauit; naſo fratribus per crudelitatem præciſo; quaſi hoc corporis dehoneſtamento tranſiret in animum turpitudo.

Hoc tempore Bamba Hiſpaniæ Rex, cum laude iuſtitiæ & fortitudinis adminiſtrato regno, vt ſummum faſtigium rebus præclare geſtis imponeret, ſponte purpura exuta Monachum induit; ratus, vt erat, nullum eſſe maius regnum quàm ſui; & multò glorioſius ſeruire Deo quàm ſubditis. *Bamba.*

Anno Christi 685. Ad Iuſtinianum Conſtantini filium delata eſt Purpura; cui ſoli hactenus licuit vt ab auita progenie quintus teneret Imperium. Hic præcipitantis ingenij cùm ad *Iuſtinianus 2. Rhinotmetus.*

li-

libidinem suam omnia faceret, Rempublicam sus deque miscuit, seque ipsum obiecit acerbissimis calamitatibus. Aliquot victorijs in Oriente inescatus, sibique expedita omnia ratus, pacem initam cum Bulgaris soluit, eo exitu vt in angustijs oppressus, penè solus amissis copijs sit seruatus. Inde conuertit se ad Saracenos, abruptoque quod ipse pepigerat fędere, appellantibus fidem publicam hostibus, & instar vexilli instrumento fœderis hasta pręlato, per Sclauorum proditionem, quibus fretus susceperat bellum Augustus, ab ijs victus est; Deo violatam fidem per fidem proditam vlciscente.

Nec priuati mali Iustinianus immunis, qui anno Christi 694. à Leontio copiarum Præfecto ob crudelitatem nudatus purpura, & quod acerbius, exciso naso imminutus, (vnde ei Rhinotmeti nomen) ac Chersonam relegatus, diminutionem triplicem passus est. Sed nec Leontio tutum Imperium; qui triennio post ab Absimaro idem perpessus, traditusque custodiæ, calamitatem alienam sua solatus est. Absimaro, qui Tiberius dictus est administratio felix; donec anno 705. Iustinianus Bulgarorum armis adiutus, recepit Imperium; ac de Leontio & Absimaro ca-
pto

pro supplicio, adeò non emendauit priora vitia, vt crudelior calamitate nouis cumularet. Nam ingratus in Bulgaros, eos bello appetijt; cùm Saraceni Carthagine occupata latè Africam perderent; sed ab ijs victus ingrati animi pœnas soluit. Inde ad priuatam vltionem versus, quoties truncas nares emungebat, rapi ad supplicium iubebat è Leontij partibus quempiam; quasi pro mucore esset sanguis alienus; vel inimicorum cruore vulnus coalesceret; aut humanis victimis parentaret naribus. Imò & in plures & innoxios vindicta effusa; Chersonæos omnes, apud quos exulat, certus natura rerum exscindere: missus itaque Chersonam exercitus qui crudelissimis tormentis cunctos perimeret. Necati quàm plures, tandemque nemini parcitum foret; nisi miseri Philippico Bardani in eos misso obtulissent Imperium, quo arrepto Iustinianus cum Heraclio filio ab Helia Prætore occisus est, cuius filios necauerat, vxore coquo Indo coacta nubere. Ita dum vltioni immoderantet indulget, Diuinæ vindictæ reus, se humanæ obnoxium præbet; furor quippe cæcus, dum alienis malis inuigilat, sua non præcauet.

An-

Philippicus Bardanes. Anno Christi 711. Cæso Iustiniano, dicas ambigere Diadema quo staret capite; vix enim alterum annum complexus est Philippicum; cùm hominem hæreticum, stolidè prodigum, & rempublicam perdentem ignauià, priuatum oculis à proceribus dum somno tenetur, iam in gubernaculo cæcutientem amouet procul. Nec diutius hæsit in Artemio Anastasio; qui à Theodosio tributorum collectore in vrbe regia obsessus, & captus iussus est in Clericum tonsus exulare. Imò Theodosio post repudiato, tandem in Leone Isauro quamuis immeritissimo omnium constitit; ipso Theodosio sponte cum filio Clericis adscripto; vt quæ aliis captiuitas esset, & pœna, spernenti Imperium libertas foret, & præmium.

Saraceni in Hispania. Anno Christi 713. Ingentem rerum conuersionem passa est Hispania, Roderico Rege à Saracenis occiso in prælio. Is Vitizam Regem perditissimum cùm armis victum priuasset oculis, sibique ipsi regnum confecisset; eo sic intemperanter est vsus, vt stupratà Iuliani comitis vel vxore vel filia, Saracenos ex Africa in Hispaniam exciuerit, eorum Duce Iuliano priuatam iniuriam ruinà patriæ vlciscente, Deoque

que libidinem Regis extinctione regni plectente. Ab hac victoria tota propemodùm Hiſpania Maurorum fuit ; aliquot è regio ſanguine vix per Aſturum montes ſeruatis, ſemenque ampliſſimorum poſtea in Europa Regum fouentibus. Quorum Pelagius præſtantiſſimus ſequenti anno celeberrimo prælio Mauris victis, Legione condidit regnum ; vnde poſteri gradatim progreſſi plura in Hiſpania regna conſtituent, quaſi clatiſſima de Mahumetana gente trophæa. *Pelagius.*

Anno Chriſti 717. Leo datus olim ab Artemio rector Orienti, eo amoto, fauore militum purpuram induit, Iſaurus ob patriam dictus, vt ob hæreſim Iconomachus. Graui ſtatim procella iactatus eſt, Saracenis cum tribus nauium millibus Conſtantinopolim obſidentibus, tanta pertinaciâ, vt vltra biennium in omnia cœli ſalique incommoda contumaciſſimè decertauerint, & abſumpti potius quàm victi in vrbis conſpectu perierint, vix quinque nauibus reliquis ; vt Conſtantinopolim Scopulum dixeris ad tantę claſſis naufragium. Rebellauit, & in Leonem Artemius, ſed à Bulgaris proditus, morte accepta didicit, ſecurius Clericum agi quàm Principem. *Leo Iſaurus, Iconomachus.*

Icono-machia

Leo hostium liber pro agendis Numini gratijs, atrocissimum bellum exciuit in superos, illorum Imagines pictas, & fictas veneratione omni interdicens, imò quasi abominatione dignas expungens: Hinc turpissima hæresis Iconomachorum, & acerbissimi in Orthodoxos cruciatus, eâ fortitudine de Imaginum cultu quà de Christi persona certantes; adeò pulchrum est corpus Ecclesiæ, cuius si membrum læditur, totum deforme est. Benè veritati à Gregorio II. cautum est interim; qui inuicto animo irruentem armis, & decretis Augustum repulit, perfecitque vt integer pestis Occidens esset: suffragante Deo consilijs, & maxima Italiæ parte, abdicato Cæsare, ad Romanum Pontificem se conferente. Dum Leo infirmus iracundiæ, siue classe disiecta quàm in Romanos armauerat, siue Saracenis distrahentibus vltorem animum, Christianorum carnifex perijt. Nouus Enceladus, qui non cœlites sed eorum vmbras lacesseret, crederetque Imaginum casu cœlum ruiturum.

Ioannes Damascenus.

Quarum patrocinio celeberrimus Ioannes Damascenus; in media Saracenorum colluuie nitidissimum Sidus; armata cœlo dextera Leonem oppugnauit,

gnauit; eaque scripsit quæ Tyranno ingrata, cœlo gratissima truncatam manum restitutamque miraculo, pœnam & præmium, veræ transcribunt immortalitati: Felix vulnus, quod à Maria curari debuit.

At quo anno, nempe 726. Leo impius exorditur bellum in superos, eo Carolus Martellus Christianum orbem à Saracenorum armis vindicauit; reportata victoria in campis Turonicis, qua cum Rege Abdarema perfidorum 375. millia cæsa, Christianorum paucis duntaxat desideratis. Gens pessima inundabat orbem, nisi iam maris, & Pyrenæorum victrix occidisset in Carolo, spesque immodicas in effuso sanguine demersisset. Nec statim in vno Hydræ capite debellatum, plura excetræ colla resecta sunt, ad Auenionem receptam, ad Narbonem captum Francicus Hercules monstrum pressit; donec Gallia purgata penitus. Phocensem prouinciam, & Septimaniam, Maurorum spolia, in triumphum duxit. Nec suâ contentus Galliâ Martellus, & in Italiâ authoritate pugnauit, Luitprandum Longobardum ab Romæ obsidione reuocans, summoque Pontifici libertatem parans; prærogatiuâ Nepotum, quibus su-

Carolus Martellus.

premo Antistite nihil augustius.

Angli vectigales. In quam religio non vna in Gallia promouetur; nouo more Britanniam vectigalem habet. Nam Inas Vvestsaxonum in Anglia Rex Romanæ Ecclesiæ ditiones suas subijci voluit, iussa quaque domo pendere S. Petro in successoribus denarium annuum. Sed posteri tributum sanguinis exigent, & Ecclesiæ militantis dispendio triumphantem ditabunt.

Constantinus. V. Copronymus. Anno Christi 741. Constantinus Leonis patris Imperium, & impietatem suscepit, iam natus annos 22 dictus Copronymus, quod sacros fontes ventris onere in baptismo fœdasset, & Caballinus quod equorum sordibus mirè caperetur. In eo præter amorem sordium, & immensa scelera nihil obseruandum: nouus Diocletianus sacrarum cultores imaginum diris vexauit supplicijs; hostem se Deiparæ impurus nebulo gessit, vt vel eam appellasse flagitium foret; in Monachos præsertim furorem exprompsit, quos expertus Catholicæ rei Triarios, si licuisset, funditus perditum ibat; in Sanctorum Lipsana debacchatus est; pseudosynodum conflatam ex hæreticis congregauit; Stephanum Monachorum Antesignanum diuturnis, & exquisitis la-

laniauit supplicijs; Deo interea conniuente, & longissimam sæuiendi materiam diuturnitate vitæ permittente. Ita res humanæ Diuina trutina pendi debent.

Felicitas tamen impuri capitis impegit aliquoties; nam Hunni postremo in Pannoniam irrumpentes, occupatam suo de nomine dixerunt Hungariam: & Exarchatus Italiæ cum Pentapoli ipsi ablatus ad infensissimum hostem Summum Pontificem transijt; & Monachorum robur inuictum dolorem incendit quouis supplicio acerbiorem: et publicæ calamitates increpabant Tyrannum identidem. Nam Constantinopolim per decem dies tanta caligo obsedit, vt nox diuturna animorum noctem exprobrarit; Syria terræ motu agitata est, quo vrbes vel præcipitatæ in valles, vel ad sextum lapidem proiectæ fragilitatem mundi incusarunt; insedit vrbem tam grauis Pestilentia, vt inanis propemodum, cadaueribus solis oppleretur; tanta fuit hyemis sæuitia, anno 764. vt Pontus Euxinus gelu coalesceret, & à Danubio ad Euphratem vsque regiones continua glacie connecterentur. Sed tandem nouus Iulianus à Maria profligatus, vt vetus à Christo, in expeditione *Prodigia.*

Bulgarica, igne interno conflagrans, cum exclamaret se viuum cremari propter Mariam Deiparam, cruciatibus æternis animam tradidit, anno Christi 775. verè Cœlo infensus; cui detrahebat; Patronorum expers, quos offenderat; carens perfugio, dum Mariam abdicat; Enimuerò dignus quem Iconoclastæ nostri auctorem appellent.

Occidens interea mutationes nouas expertus est prima in Gallia, in qua *Pipinus* Pipinus Martelli filius, auitam paternamque gloriam suo fulciens merito, anno Christi 752. excluso Chilperico Merouingiorum postremo; Francorum Rex à Bonifacio Moguntinorum Præsule inauguratur. Lubricum exemplum, quod in regno Principum amantissimo bis tentatum, mox damnatum in posteris, habendum est in remediis, quæ mortem sæpius quàm salutem creant.

Exarcatus. Et in Italia Exarchatus Rauennæ extinctus est, anno circiter ducentesimo quo inceperat; Astolpho Longobardorum Rege Eutychium Exarchum pellente Italia, captis Rauenna vrbe primaria, & Pentapoli, nempe Arimino, Pisauro, Ancona, Auximo & Vrbino. Sed cùm inde Astolphus ferocior

Ste-

Stephanum Pontificem Maximum, premeret, velletque similiter pulsum Italia; euocatus à Stephano Pipinus prima quidem expeditione perdomuit, at secundâ ne tertium edomandus esset, detractam Pentapolim Stephano addixit; securitate in posterum præstita, vt se Ecclesia tam in homines quàm in dæmones tueretur. Astolphus paulò post in venatione occisus, testis est vel inter ludos mortem irrepere.

Nec parum ad explanandam Dei prouidentiam; quod vbi impurus Copronymus omnibus neruis in Monachismum pugnabat, eum in Italia illustrissima capita sanciebant. Nam anno Christi 746. Carolomannus Pipini frater, Martelli filius, abdicatâ spe mortalium rerum, Monasticum institutum in Cassino suscepit; sui victoria tantò maiore, quantò adolescenti difficilius est, mundum abiicere inexperto, solas blanditias obtendentem, quàm viro post miseriarum experimenta. Nec in isto exemplum defuit; Rachisio Longobardiæ Rege, cum vxore & liberis, religiosæ vitæ se deuouentibus; adeò quidpiam est supra summum fastigium, quò ascendant homines descendendo; & vltra diadema est aliquid dignum mortalium votis. *Carolomanus.*

Leo V. Porphyrogenitus. Anno Christi 775. Leo Copronymi filius patre non melior gessit Imperium, cuius adhuc infans consors fuerat; vnde Porphyrogeniti cognomen tulit; quasi natus in purpura; vel in conclaui Purpurà dicto. Bella gessit in Saracenos; sed acerbius in Orthodoxos, Imaginum causa; donec quinto anno sacrilegio cumulauit priora crimina: Coronam enim insignem gemmis è sancta Sophia raptam capiti cum applicuisset, carbunculis igneis è capite tumescentibus inter dolores perijt; nempe Deo sacra, Templis lumina sunt, ignes sacrilegis.

Constantinus V. Anno Christi 780. Constantinus similiter Porphyrogenitus Irene Matre administrante Leoni Patri successit; magnà fortunæ varietate annis octodecim, Purpura priuatorum miserias non amoliente. *Irene.* Irenes exordia pia & fortia; nam Nicephorum Constantini Patruum Imperij cupidum, fractum prælijs fugauit Græcia; & religione incensa curauit. Oecumenicam Synodum apud Nicæam Bythiniæ conuocari; in qua consentientibus 350. Episcopis, cultus Imaginum instauratus, correcta priorum delicta Cęsarum, & pax Ecclesiæ restituta; anno Christi 787. *Concilium 7.* Id Concilium Generale 7. Nicænum Deo per infimam mulierem

trium

trium Imperatorum hæresim emendante.

Hunc rerum cursum interpellauit Ambitio, Regum lues, regnorumque calamitas, nam Constantinus anno Christi 790. tutelam matris suam ratus infirmitatem, iratusque Stauratio per quem Irene administrabat omnia, tandem obsequium Imperio mutare cogitat. Sed re nondum matura ab Irene interceptus, ac pro puero verberibus exceptus, tametsi natus annos 20. domi includitur; consilijs participes plagis affecti in exilium amandantur. At eiusmodi morbus tam leui remedio non curatur; mox exercitibus Matris imperium abnuentibus; ipsa in Palatio quod ædificauerat carcerem patitur, Stauratius in vincula datur, & admouetur gubernaculo filius. Nec ideò à turbis desitum; nec ea facilitate Imperium geritur quâ occupatur; Constantinus suo malè gesto Irenem laudauit; nam familiares affecit supplicijs, & quidem innoxios: vxori repudium misit; & ex Virginum gynæcæo Theodatem rapuit; infeliciter pugnauit in Bulgaros, suisque patruis eruit oculos. Hæc Irenem defenderent octo post annos resumentem Imperium nisi in pœna filij ostendisset animum

vindictæ impotem & priuatæ sortis: misero effossi sunt oculi, eodem die quo patruos luce orbauerat, nec relicta vita nisi ad sensum calamitatis, quàm statim dolore & desperatione absumpsit, vltionis & regni spe omni abscissa. Irene quatuor adhuc annos thronum insedit cruore nati stabilitum vel nutans.

CAPVT IV.

A Carolo Magno ad Fridericum Ænobardum.

ANno Christi 773. Carolus Pipini filius, tam rerum gestarum amplitudine quam Magni cognomine Alexandro & Pompeio par, iam ante suscepto Gallico regno, aduocatus ab Adriano Pontifice, quem Desiderius Longobardorum Rex diuexabat, Alpibus transitis, paternas palmas instaurat; tam capta quam obsessa Papia, Desiderius datus in vincula, & cum liberis Leodium missus, pacem Pontifici, gloriam Carolo, finemque Longobardorum regno pepererunt. Inde Carolus

lus in Hispania Pompilone capta Mauros ingenti clade fundit fugatque, ne qua regio tanti viri gloriæ expers foret. In reditu tamen à Vasconibus postrema Pars exercitus capta, ne felicitas summa oneri esset. Tum in Germania Thassilo Bauarus profligatus, & in Monasterium trusus; Hungari irrumpentes ita repressi, vt vix super essent qui agros colerent; dum Saxones omnium hostium peruicacissimi singulis propemodum annis rebellantes, ferebant palmas Caroli ferro demetendas: Cos Francorum, eorum Carthago, Martis campus, otij discussio, honestaque laborum materia.

Anno Christi 791. Alphonsus Legionis Rex acri prælio Mauros profligat, ac Vlyssiponem Lusitaniæ caput iisdem eripit. Belli causa honesta, dignaque vnde Princeps nomen Casti habuerit; quòd pertæsus tributi Virginum, quas à Christianis Saraceni exigebant, bellum susceperit, ne castissima corpora inquinatissima libidine fœdarentur: hæc arma sanctissima, quæ Dei limites in corporibus humanis prorogant. *Alphonsus castus.*

Eodem anno Alcuinus Caroli Præceptor, Academiæ toto orbe post celeberrimæ Parisijs iecit fundamenta; discipuli vel domini iussu, doctrina *Academia Pariniensis.*

insignes, quantum ferebat ignorantia temporum, amplis stipendijs euocauit, qui scholis apertis profiterentur scientias. Carolus quippe amantissimus litterarum, ab ijs censebat partam bello gloriam illustrari, earum cultu deponi barbariem; & florentissima esse regna, in quibus exercerentur triumphis corpora, & excolerentur animi disciplinis.

Carolus M. Imperator. Anni 800. exitus illustris fuit, Caroli Magni in Occidentis Imperium promotione, à Leone III. Pontifice Maximo Romę in ipsa S. Petri basilica, quod 14. annis ingenti terrarum bono obtinuit. Vir dignus in quo Gallia summum rerum scanderet apicem, nec Constantinum aut Theodosium inuideret Hispaniæ vel Britanniæ: qui pietatem inter mortuam excitauit, in condendis Basilicis effusissimè prodigus; ita litteris arma distinguens, vt sui Imperij fortissimus, & doctissimus haberetur; ab omni vitio, si vnum excipias, (homo quippe erat) prorsus immunis. Franciæ limites prorogauit amplissimè, Pyreneos, Alpes & maria supergressus, ab Ibero ad Calabriam & Vistulam, tot diuersas gentes obsequij necessitate coniungens. Mirum, quod vix ab æuo condito repire sit, Carolum

à Pi-

à Pipino viro fortissimo quartum non degenerasse; & abauum, auum, Patrem, & filium continua serie, virtutum paternarum hereditatem incrementis tantis auxisse. Vnde humanum est, Carolum in liberis næuo infectum: nam è nouem deterioris sexus nullam elocauit matrimonio, præter vnam; è tribus filijs Pipinus & Carolus morte rapti, victoriarum spem interceperunt; vnus Ludouicus superstes, qui tametsi Pij cognomine Antoninum Principem Optimum vincat, tamen impar tanto fastigio verè Caroli magnitudinem infirmitate suà exaggerabit. Obijt Carolus Aquisgrabi anno vitæ 72. thesauris immensis in Ecclesias distributis; hoc est Deo hærede scripto.

Anno Christi 802. Nicephorus Patritius & Logotheta Generalis Irenem piè & fortiter res administrantem solio deturbat; relegatque in Lesbum Insulam, fœminam egregiam, & sine næuo, si mater non fuisset partu, vel fuisset affectu. Nicephorus crudelitate & ignauià palam odiosus, nono post anno à Grunno Bulgarorum Rege, cui deprecanti pacem obstinatè negauerat, noctu victus est, & in tabernaculo cæsus; Stauratio filio, quem Cæsarem di- *Nicephorus Logotheta.*

xerat,

xerat grauiter saucio, vixque fuga elapso. Hic vitiorum omnium officina, Manichæorum maximus fautor, monenti amico, dixit se à Deo Pharaonis instar induratum, exitusque similis vitam clausit.

Michael Curopalates. Tertio pòst mense Michael Curopalates, Procopià ductà, gener Nicephori, Stauratio in Monasterium pulso Imperator est appellatus, sed susceptà infelici expeditione in Bulgaros, biennio post Leoni Armenio cessit Imperium, Theophilactus filius iam Cæsar dictus cum matre Procopia & fratribus in exilium pulsus; Deo in Nicephori sanguine Irenem vindicante.

Ludouicus Pius. Anno Christi 814. Ludouicus ob liberalitatem in sacra loca Pius dictus, tot paterna regna suscepit; Carolo præter pietatem & religionem parum admodùm similis; sed mansuetudine & patientia, rarà in Regibus glorià, bellicæ laudis defectum corrigens. In Bernardo tamen fratris filio Græcos mores imitatus, dedit aliorum impulsibus, vnde pœniteret, adolescenti perduelli ereptis oculis, & sequuta ex atrocitate supplicij morte. Sed excusat seueritatem in Nepotem in liberos infelix indulgentia, quibus delicti primi

venia fuit secundi occasio. Ex Iuditha coniuge quam priore mortua Ludouicus duxit, calamitas; orta nam Lotharius Ludouicus & Pipinus ex priore suscepti, inita conspiratione Gallis inauditum suscipiunt facinus; Patrem non modò armis insectantur, sed oblata pace accedentem quasi ad liberos comprehendunt; & indignissimè ab Episcopis damnatum malè gesti Imperij, regno exautorant, anno Christi 834. vnius criminis reum, quod Pater esset. Ita Ludouicus à liberis propter coniugem, hoc est per amoris & obsequij nomina, atrocissimam subit infamiam; vt orbi & cœlibes solitudinem suam non accusent.

Restitutus tamen mox à Proceribus, nec ambitioni datum vltrà peccare; vbi Pater se Regem oblitus, quasi priuatam condonauit iniuriam, fleuitque postea Pipini præcocem mortem, & sexto post anno obiens morbo Lotarium & Ludouicum vocauit in partes cum Carolo ex Iuditha suscepto; vt huic Francia, Ludouico Germania, Lotario Imperium cùm Italia obueniret. Partes immensæ, sed totum ambientibus paruæ: vnde bellorum seges, fratres commissi regna pugnantia, & tandem

di-

distractis partibus Monarchiæ clades.

Dani Christiani. Hoc tempore circa annum Christi 826. Ebbo Rhemorum Præsul, solemni legatione antè ad Danos missus ad ferendum Christianum cultum, victor redijt triumphatis Dæmonibus; Trophæum Heraldus Danorum Rex, qui cum magnâ suorum multitudine Moguntiæ sacris vndis ablutus est. Hæ laureæ dignę non Capitolio sed Cœlo, quibus victi non detruduntur in carcerem strangulandi, sed regnaturi cœlo euehuntur.

Leo V. Armenius. Anno Christi 813. Michaele sponte cœnobium ingresso, Leo Armenius in Oriente Imperator præclarum statim specimen edit: Crunno Bulgarorum Rege ante Augustorum victorijs claro, grauiter saucio, & in fugam acto Sed inde malè bono vsus, in furorem raptus Iconoclastarum, cùm insuper Manichæis faueret, patuit Michaelis Balbi insidijs, à coniuratis ipso in templo quod spoliauerat confossus. Mirum, quod Balbo iam ad supplicium destinato somnus purpuram peperit, Leoni vigilia regiæque minæ ademeruntita res humanæ dissociatæ sunt; & ad ludendam prouidentiam nostram, plerumque opposita parentibus soboles, & causis effecta.

Ita anno Christi 826. Michael Balbus eductus è carcere throno imponitur, Phryx genere, tamque moribus quam linguâ corruptis, iuxta Leonem Iconomachus, maiora vitia superinduxit. Feliciter tamen Ducem egregium Thomam Constantinopoli repulit, & Bulgarorum ope demùm profligauit; sed ne dignum victoriâ credas, ea ventem cogita, quam fœdauit acerbitate supplicij, Thoma captiuo inter diros cruciatus truncato manibus pedibusque. Idem postmodùm in Imperio passus est Baldus; quod hostes vndique decurtarunt; Nam Hispaniæ Mauri Cretam occuparunt; excussit iugum Dalmatia; Saraceni proditore quodam Euphemio inuaserunt Siciliam; nec ipse fato functus est integer, raptus phrenitide; hoc est animo, viuo adhuc corpore, consepulto. *Michael Balbus.*

Anno Christi 829. Theophilus Michaeli patri, succedit tam Iconomachiæ quàm Imperio; cuius anno 12 ex tædio & mœrore ob reportatam à Saracenis victoriam obijt. Celebris sub eo Lazari Monachi in pingendis Imaginibus pia constantia, qui manu per Theophilum ignito ferro transfixa, restitutaque diuinitus, vnus Imaginum vrbem impleuit; Parrhasio & *Theophilus.* *Lazarus.*

Apel.

Apelle felicior; cuius colores tererent cœlites, penicillum duceret Deus ipse.

Lotharius. Anno Christi 840. In Occidente Lotharius Ludouici filius Imperator, cùm in fratres dominari vellet vt Princeps, non vt frater ijs consulere, bellum exoritur; iunctique Ludouicus & Carolus absentis Lotharij copias magno profligant prælio ad Fontenatam villam; ex vtraque acie centena virorum millia ceciderunt; præcipui ex nobilitate occisi, vt Gallica potentia tam in victoribus quàm in victis fracta, pene prolapsa sit. Lotharius altero prælio pulsus Germania, petita pace impetrauit plura quàm bello illato; inter Germaniam quæ Ludouici esset & Galliam quæ Caroli, media regio concessa Lothario vnde in posteris Lotharingiæ nomen percelebre, claritudine Principum, & virorum fortitudine perillustris. *Lotharingia.* Lotharius agitatus bellis assiduis, sæuissima insuper grassante pestilentia, nimium expertus quanta calamitas sceptrum foret, id sponte deposuit, anno Imperij 15. instituto Monachorum se tradens; vt qui regeret alios regeretur; paulò post febri extinctus, tranquillè claudens vitam turbulentam.

In-

Interea noua barbarorum irruptio fœdauit Gallias; quippe Normanni, gens vel à Dania vel à Noruegia,exūdantes obruunt Galliam decusso nobilitatis flore inermem; & Hamburgo capto quod Carolus Magnus ijs retundendis obiecerat, soluti repagulis percurrunt Gallias, dirà vbique & inaudità crudelitate grassantes; donec accepto auro reuersi in Daniam, intestinis bellis sæuientes, respirandi spatium Francis concesserunt. *Normāni.*

Nec Italia tutior aut tranquillior; quam anno 845. Saraceni ex Sicilia inuadentes totam conturbarunt. Ora Campaniæ felicissima prima exscensione tentata est; copia enim alieni voti est pabulum; Beneuentum captum, obiectum prædæ Cassinum, ac direpta Romę suburbia; inutili imò noxià prędà, direptoribus naufragio mersis in reditu. Ideò Leo IV. Pontifex vrbem communiuit, nouaq̄ue auxit dicta Leonina; felici augurio, vt aliarum Vrbium princeps foret. *Saraceni in Italia.*

In Hispania Ramirus Legionis Rex conserto prælio 70. Saracenorum millia deleuit, dignus Alphonsi Casti filius. Ita fortes in calamitate Principes consignabant sua regna victorijs, & Maurorum prosperi- *Ramirus.*

tatem

flicta deterebant.

Theodora. Anno Christi 841. Theodora Theophili vidua pro filio Michaele Porphyrogenito etiamnum puero Imperij clauum moderatur. Pijssima fœmina reduxit cultum Imaginum; deiecto Patriarchatu Ioanni Syncello pessimo bipedum, Methodium sanctissimum virum substituit, Manichæos inualescentes excidit, re nulla omissa, qua priores clades sarcirentur: mira Numinis prouidentia, vt ætates singulæ Christianis fœminis illustrentur, & habeat infirmior sexus quo aspiret.

Bulgari Christiani. Et per sororem captiuam Constantinopoli, Bogor Bulgarorum Rex Christo adiunctus, eo inuocato ad pestis famisque solatium; & postmodum Theodora opitulante, Bulgari in Regem quod Christianus esset rebellantes victi, non corpore modò sed animo, vt Christiani & ipsi fierent. Nempe placet Deo per fœminas innotescere, & quoddam est imbecillitatis cum Diuinitate consortium.

Michael Porphyrogenitus. Verùm Theodora dum supra sexum gerit Imperium, à filio Michaele Porphyrogenito eo deturbatur, anno Christi 856. Is à Barda auunculo excitatus iamque vitiorum impatiens, quæ Magistram morum horrebant, Matrem

aula

aula pulsam includit cœnobio, quæ nec diu regno superstes, fato Irene perijt, nisi quod altera in natum acerbior, altera forte mollior, infelix vtraque dum Neronem alit. Michael amoto obice in omne vitium præceps ruit; & quasi nasci in purpura, & in flagitijs idem foret (nam Porphyrogeniti penè omnes corrupti) semel obita infelici expeditione in Syriam, omissa rerum cura, nugis & stupris totum se abdidit; vbi rebus leuissimis thesauros immensos à matre collectos tam citò dissipauit, quam lentè coaluerant.

Interim Bardas Cæsar dictus specimen præbuit Principis boni, in litteris intermortuis reuocandis; sed se malum gessit in amouendo Patriarcha Ignatio, viro sanctitate & doctrina conspicuo (is Michaelis Curo palatæ filius splendorem purpuræ probitate morum illustrabat.) cui Photium substituit virum prauè doctum, & humanioris litteraturæ tam scientem quàm ignarum Diuinæ. Ipse idem passus insubstituto Basilio Cæsare: nam anno 866. cùm Nepotis ineptijs refragaretur morosius, ipso inspectante à congerronibus trucidatus est, suffectusque Basilius Macedo, exul, pauperculus, vna *Bardas.*

equo-

equorum cura commendatus, eique matrimonio iuncta est, Eudoxia nobilissima, sed Augusti pellex; fortunæ lusu, vt de Equisone fieret Imperator. Cum tamen ludos non desineret Michael, suosque collusores per ludibrium, manu, naso, oculo, vel capite multaret; imò quendam remigem indutùm purpura dixisset Cæsarem, strueretque insidias Basilio anteuertens Basilius semisomnem percussorum ferro objecit; tam ludicris ineptum quàm serijs, qui vel ioco sæuiret; quemque dicas immutâsse sexum cum matre, nisi quod vel fœminas tam turpis otij pudeat.

Michael.

Anno Christi 855. Ludouicus Lotharij filius in Occidente Augusti inijt dignitatem; Lotharij fratris illicitis cum Veldrada implicitus amoribus; siue vt excuset, siue vt puniat, belloque cum Saracenis Italiam vastantibus inuolutus magis quàm illustris: Caroli Magni præclarissima virtute iam deficiente, & in Nepotibus per Italiam, Galliam, & Germaniam sparsis, in ambitionem immodicam sed infirmam degenerante.

Ludouicus II.

Ludouico morbo defuncto anno Christi 875. Carolus Caluus Romam aduolans arripuit Imperium; Gallia pro-

Carolus Caluus.

propemodum à Ludouico fratre Germaniæ Rege spoliatus. Sed nec diu potitus Imperio, cui par præter cupiditatem nihil habebat; nam anno post altero à Sedecia Iudæo, quo medico vtebatur, veneno puluere temperato interemptus est; calamitate magna mortalitatis; vt mors, quasi multæ illi non suppetant viæ, per medicamenta, & salutis instrumenta grassetur. Caluus Bosonem coniugis fratrem creauerat ducem Italiæ, futurum ingentium motuum fontem.

Ludouicus Balbus. Ludouicus III. è sermonis vitio Balbus dictus, purpuram Patris optauit potiùs quam vestiuit; ac licet à Ioanne Pontifice in Gallia coronatus, tamen nec titulo Imperij, nec iure frui diu potuit; altero anno Compendij non sine veneni suspicione defunctus; hac vna re memorabilis, quod Augustos fastos nomine impleat.

Carolus Crassus Anno itaque Christi 880. Carolus Crassus Ludouici Germaniæ Regis filius, defuncto Balbo, præteritoque eius filio Ludouico, Imperatorem se gessit, nec omninò infirmum per septem annos in Normannos, Saracenos, & Comitem Tusciæ ducem Spoletanum, cui ad Saracenos profugienti Berengarium consanguineum suum opposuit, donec

nec octauo anno, cum Germaniam, Galliam, & Italiam propemodùm solus teneret, magno humanæ miseriæ casu, cùm corpore simul animoque langueret, in Subditorum ac maximè Germanorum contemptum incurrens, desertus ab omnibus; cliens factus Arnulphi Nepotis, ex Fratre Carolomanno & nobili concubina nati, vix impetratis ad vsum vitæ aliquot locis, tantùm non inops paulò post obijt: nouo prodigio iungens mendicitatẽ & regnum; ne quid sit cuius se Principes immunes putent.

Flandria. Interea Balduinus primus extitit Flandriæ Comes, anno Nempe 865. ea Dinastia à Carolo Caluo impetrata, cuius filiam Iuditham octo ante annos raptu abduxerat; pœna tanti criminis abusu rerum jam inde vertente in præmium. Et anno 887. permissa Neustria incolenda Normannis; cum post graues clades illatas obsidione Parisios premerent, nec ratio alia suppeteret truculentos hostes amoliendi, nisi donando partem totum rapientibus, vtabscisso membro corpus sanaretur.

Basilius Macedo. Anno Christi 867. in Oriente Basilius Macedo ex prisca quidem Arsacidarum nobilitate, sedanno-

rum

rum serie sic obscura, vt homo pauperculus in curandis equis ageret vitam, obtruncato Michaele gubernacula tenuit; nec pro equilone, iustitia & fortitudine in paucis insignis. Statim à Deo principium; exturbato Photio Ignatium reuocat; habitumque ipsius cura Concilium Generale octauum Constantinopolitanum IV. anno Christi 869. quo damnatus Photius, & Iconomachorum zizania euulsa stirpitus; deinde Saracenos plurimis expeditionibus, tum præsens, tum per Legatos, quos non obuia felicitate maiores rebus gestis quàm ambitione est nactus, sæpissimè vicit, ab eorum tyrannide Asiæ parte, Dalmatia, & Calabriæ pluribus oppidis ereptis. Nec omittendus Andreas Scytha, qui Tarsensem Amiram Mariæ filium arguentem infirmitatis, eiusdem filij potentia fretus, ingenti prælio deleuit, vt cæsus Amiras Christi potestatem deprædicaret silentio. *Concilium 8.*

Basilio liberi, summa Felicitas Principum, non defuerunt; Cæsares enim dixit Constantinum, Leonem, & Alexandrum. Quamuis postea imminuta Felicitas in Constantino, quem morbus rapuit; & in Leone quem Magi Santabareni dilata vltio mãcipauit carceri

& necasset fortasse, nisi Psitaci vox inter mortuum affectum patris suscitasset. Mox ipse Basilius 19. imperij anno nouo prorsus casu vitam egit. Ingentem enim percussurus Ceruum, ab eoque raptatus ramis cornuum Zonæ implicitis, quamuis Zona ab vno Comitum, abscissâ seruatus esset, tamen læsis ex vulnere intestinis paulò post obijt; ita fortissimus Imperator ab animali timidissimo mortem hausit; & seruatus quidem. Malè tamen quòd seruatorem stringentem ferrum necari iusserit; quasi Zona lamentis scindi debuerit, & Chirurgi nouacula parricidium sit.

Photius Aliquot ante annos Ignatio mortuo in sedem Photius erat restitutus, indignus quàm vel semel insideret. Is de Christiana re pessimè meritus, nouo Bibliothecæ genere iuuit eruditos, nec enim ingentia librorum volumina quandoque peritura capsis inclusit, sed oculis lecta animoque digesta scriptis mandauit, nulla temporum iniuria peritura: studiosissimus omnium, qui posteritati vltimæ studuit.

Leo Philosophus. Anno Christi 886. Leo Basilij filius, seruatore Psittaco patri redditus, ei successit; ob artium studia dictus Philosophus; 14. annos Imperium tenuit

bello

bello non admodùm felix; à Berengario, & à Bulgaris expeditione gemina victus; ita inepti sunt ad Martis munera philosophantes. Imò & insidijs tentatus domesticis, & in Templo fuste percussus, vix seruatus est. Nec prorsus philosophiam coluit, Zoe pellice Augustæ vxori superinducta; adeò Philosophia sine Christo fucus est. Ventris morbo contabuit, filio suo Constantino adhuc sexenni sub tutela Alexandri fratris relicto, quem ex matrimonio quarto susceperat.

Alexander post annuam administrationem in ganeis poculisque transactam, cùm pupillum Augustum castrare intenderet, nimia iactatione per nares & veretrum erumpente sanguine extinctus est, in ipsa molitione sceleris raptus; imbellem ætatem Deo vindicante.

Anno Christi 888. Arnulphus Carolomanni è pellice filius à Germaniæ proceribus Carolo Crasso substituitur, variaque sorte nouem annis imperat. Primus belli campus Germania fuit, in qua dum Bohemi per Hungaros subiguntur, patefactus est Hungaris in reliquam Germaniam aditus. Tum pugnatum in Belgio, Normannique post populatas Gallias victi, eorum *Arnulphus.*

centum millibus in prælio cæsis. Postremo Martis area Italia fuit; quam Guido Spoletanus, & Berengarius Foroliuiensis intestinis armis discerpebant: à Pontifice coronatus Guido Lamberto filio postmodùm moriens coronam reliquerat; qua statim ab Arnulpho Italiam inuadente spoliatur; & in venatione ab Hugone Mediolanensi perimitur. Arnulphus præter alias vrbes, Romam cepit; quod mirere, perlusum; dum milites lepusculum fugientem per mœnia insectantur, Romanis custodibus metu perterritis, & dilapsis; tuncque Roma gentium domina facilius quàm lepus capta est. In Germania redux Imperator phtyriasi perijt, anno Christi 899. cùm antè Augusta adulterij conuicta acerbiorem vitam effecisset.

Ludouicus III

Ab Arnulphi obitu, Corona Imperij decursis celeriter aliquot Carolianis, ad Germanos statim transiuit. Non tamen sine turbis & sanguine. Ludouicus Bosonis filius Rex Italiæ proclamatus, cùm securus dimissis copijs Veronæ ageret, à Berengario anteà profugo deprehensus imperio priuatur, & oculis; anno Christi 904. Nec ideò tuta potestas Berengario; nam cùm Hungari vastata Germania transcen-

ſcendiſſent Alpes, & in Anguſtijs oppreſſi à Berengario, nec prece nec pretio ſalutem poſſent redimere, metu vt fit in deſperationem verſo, Berengarium ingenti clade profligarunt, vaſtaruntque Italiam nullo vetante.

At Ludouicus Arnulphi filius duodecennis deſignatus à Proceribus Imperator, nihilò melius ſe Principem geſſit. Hungarorum irruptionibus, & Procerum motibus in Germania ſua quaſi in carcere concluſus; donec anno Chriſti 912. ætate adoleſcens, toleratis rebus ſupra virum, morbo abſumptus eſt. Et in eo exaruit Caroli Magni Germanicus ſurculus, emigrauitque Imperium ad Germanos non in vnà tamen ſtirpe; quaſi indagaret Auſtriacam, in qua quieſceret.

Tot inter tumultuantis Europæ funera, quis pietati conſultum credat? Anno tamen Chriſti 910. Guillelmus Pius Princeps Pictonum, & Aruernorum Cluniacenſe Cœnobium in Burgundia condidit; cui primus Berno præfuit. Familia quidem ad Benedicti normam aptata, ſed quæ deinceps Ordinis caput, & radicibus ſuis innitens truncus, feraciſſimos ſanctitate ramos per Europam latè propagabit. Infelix *Cluniacum.*

nimirùm Belli, & Ignorantiæ feculum ruebat in præceps, nisi Pacem, & litteras Religiosi quantùm in se fuit, sustentassent.

Conradus. Anno Christi 912. Conradus Franconiæ dux à Germanis coronatus est Imperator; Othone Brunsuicensi iam annis graui coronam recusante. Septem annis eo potitus, bellis intestinis in Germanos proceres, ac Hungarorum incursionibus vexatus est; hoc vnō memorabilis, quod fato proximus insignia Imperij ad Henricum Saxoniæ ducem, illius Othonis Brunsuicensis filium miserit, à quo nuper ingenti prælio victus esset, eum vnum tanto fastigio aptum contestatus; tum maximè Principatu dignus cùm deponeret; qui vltionis libidinem suorumque commoda Reipublicæ post haberet.

Halto Moguntinus. Tunc alia morte raptùs Halto præsul Moguntinus, in egenos animi ferrei, vitamque mortalium vltrò proijciens frumento vt parceret; excitati læsæ charitatis vindices, frumentum direptum, natatæ aquæ, arx expugnata, ipse humanitatis hostis in frusta discerptùs, non ab Hungaris, vel Normannis, sed quod multò maiùs, à muribus.

Rollo Normānus. Eodem anno cicurati sunt Normannorum

norum animi Rollonis ducis baptismate: is post Rothomagum sexto ante anno expugnatum, Francis imminebat, nouas iterum clades illaturus; sed à Deo victus fidem suscepit, & Gislà Caroli Simplicis filià in matrimonium acceptà, tum demum in Francicum corpus coaluit.

Et hoc tempore in Cantabria & Asturia ortum est Nauaræ Regnum ab Eneco Sanctio, qui Astria dictus; in ipsis Pyrenæi radicibus; quod inter Hispanos Gallosque medium vtramque gentem non tam dirimet quam componet; ambitione limites montium supergrediente. *Nauarra regnum.*

Anno Christi 919. Henricus Saxo, dictus Auceps quod capienti auiculas delatum esset Imperium, 17. annis illud obtinuit. Quam vis armis fortis; bellum tamen ab Arnaldo Bauaro pro Imperio commotum verbo non manu confecit; petito colloquio, & Bauaro persuaso, adeò vel furor prudentia regitur. Hinc Hungaros vicit Saxoniam vastantes, tunc Borealium partium luem: Misniam in Sclauos munijt; primumque Misniæ Marchionem erigit, Vandalos ad mare Balthicum ingenti prælio profligat, ac omissa vel non permissa Italia, paralysi obijt; in bellis victor quæ *Henricus Auceps.*

non quæſierat, pacis nunquam compos quam vnam quærebat.

Italiæ ſtatus. Italia interim in vltimam calamitatem prolapſa, propudioſum meretricum facta ſtipendium, ſub Regum titulo diſcerpebatur. Nam præter Hungaros impune graſſantes, poſt Berengarium à Ioanne 10. coronatum, eundemque à *Rodolpho* Burgundiæ Rege victum, & Veronæ Flamberti cuiuſdam necatum ſcelere; Hugo Arelatenſis eiecto Rodolpho Rex dictus Italiæ, non à Pontifice, ſed quod probrum ſit, à meretrice; ab eadem ſtatim regno depulſus eſt: vno verbo Muxonia, hoc eſt mulier, impudica ambitioſa, & potens, quaſi emiſſa Orco Megæra, florentiſſimam regionem peſſundabat. Præſtat has turpitudines ſilentio tegi quam ſcriptis exponi; quibus Roma iam ſui præda, non à Nerone, ſed à meretricula, diripiebatur.

Pelagius Martyr. Feliciori calamitate vſus eſt Pelagius, puer in Hiſpania nobilis, quem nec ætas tenera, nec Principis Mauri blanditiæ, nec atrociſſima tormenta, à fide & pudicitia dimouerunt. In triumphatoribus Hiſpaniæ numerandus, qui ſe vno armatus Saracenorum copias vicit, tam blandientes quam ſæuientes.

Anno Christi 912. Alexandro mortuo Constantinus Porphyrogenitus Leonis filius, vix septennis seruitutem potius quàm Imperium inijt, tota propemodum vita pupillariter aut ser-uiliter habitus. Ætate primâ tutores Constantinum Ducam imminentem puero vix amouerunt; & Simeonem Bulgarum Regem ab vrbe precibus & muneribus, quod infirmorum est, depulerunt. Inde Zoe mater clauo admota, matrem quidem se gessit, sed Principem, cuius nutu regeretur & filius. Mox quasi Augustus Imperium foret non Imperator, de eo regendo duos inter fortissimos Duces contentio, Romanum qui Lacopenus dictus est, & Phocam. Romanus astutior, qui Helena filia Constantino in vxorem data, Phocam oppressit, & quasi perduellem excæcauit. Zoem cœnobio inclusit, filioque Christophoro Cæsare dicto, Constantinum generum sic nihili habuit, vt Imperator & Porphyrogenitus pingendis Imaginibus vitam toleraret. Sed nihil indignius quàm Theophylactus Romani filius, annorum sexdecim, in Constantinopolitanam sedem intrusus, ea iuuenis amentia, vt equorum amori omnia posthabens, illorum fimo sæpe insulas pul-

Constantinus VII. Porphyrogenitus.

Romanus Lacopenus

Theophilactus.

polluens, inter sacrosancta mysteria pullum equinum inuiserit, bruto quouis abiectior, & ad catabulum iuste damnandus.

Sed tandem Deo ambitionem viti vlciscente, Romano raptus Christophorus filius; duo reliqui Stephanus & Constantinus superstites quidem, sed in paternam calamitatem: Ii quippe tam infensi seueritati Patris, quàm eorum vitijs Pater, eum comprehendunt, attonsumque in Insulam relegant, vt qui alienos liberos perditum ibat, perderetur à suis. Mox aliquando Porphyrogenitus exsurgens, destitutos Patre filios in vincula conijcit, statim relegandos solusque regnum capessit, quod cum Romano filio, ex Helena prioris Romani filia suscepto, 15. annos gessit; donec ab eodem filio veneno perierit, anno Christi 959. vitæ 54. eo fato vt semper regnarit, at ferè nunquam; securus in aliena potestate, in sua perditus. Theophilatus, ille Caballinæ gentis antesignanus, morbo contracto ex incitata equitatione intereunte perijt: fato Hippolyti dignior, ab equis ab insaniam charis discerpendus, vt inde esset pœna, vnde & culpa.

Anno Christi 946. Otho Henrici filius

lius in Germania imperat; dictus est Magnus, pro rerum gestarum amplitudine, quantùm calamitosa ferebant tempora, quibus 36. annis afflictatu est & illustratus. Diuturnum bellum in seditiosos eum exercuit, quodque acerbius in geminos fratres; quorum Taumarus morte culpam luit, Henricus veniâ; adeò varia sunt hominum fata, & priora emendantur posterioribus. Post pacatam Germaniã sollicitauit Italia, quæ à Berengario iuniore eiusque filio Adalberto regni nomine vastabatur; bis Alpes transmissæ, conflictum sæpius; donec anno 968. Adalberto in acie cæso, penitus extinctum est Italiæ regnum, Imperatore iure victoriæ potissimam eius partem occupante. Nec modò victorijs Magnus Imperator, sed religione, basilicis pluribus conditis ornatisque perpetua beneficentia; parta tandem Imperio pace decessit, quam tot annis ærumnisque tantis quæsierat; verè Magnus ambitione conscripta terminis. *Otho Magnus.*

Circa hæc tempora Christus feliciter Borealibus illuxit gentibus; nam anno 965. Poloniæ regnum amplissimum per Micislaum Regem fidem admisit. Inusitata causa vis Amoris; *Polonia Christiana.*

quo ardens Micislaus, in filiam Venceslai Bohemorum Regis, cum Virgo Christiana abdicaret Ethnicum hominem is vt sponsam obtineret, Christum amplexus est, coluitque constanter, Cracouiensi & Gnesnensi fundatis Ecclesijs. In exemplum iuit pietas Regis, placuitque subditis sentire cum Principe; nec enim efficacius imperatur quam agendo.

Et Dania. Colla ægrius submisit Dania, immanitate morum nondum subacta, duobus Regibus deorum cultum vix vellentibus: quorum primus Haraldus à Suenone filio regno expulsus est; alter ipse Sueno, tametsi initio infensissimus Christianis, tamen postea per aduersa doctus Christum appellare, sic eum coluit, vt iam præco fidei, proceres suos doceret quæ didicerat, pijsque verbis priora facta rescinderet, tenui tamen fructu; donec Poppo vir Sanctus illæsa manu ferrum candens tractans, popularium suorum animos prodigio captos Deo adiunxit adeò Barbaros inusitata capiunt, & qui sensibus seruiunt per ipsos sensus vincendi sunt.

Mahomades Maurus Infelicius in Hispania, quam Mahomades Maurus Almansoris Regis, Cordubensis Prętor crebris victorijs cōcutiebat; eius generositate Saracenicum nomen

nomen instauratum, qui bis & quinquagies in Christianorum terras irrupit, Veremundo Legionensi Rege ingenti clade affecto; donec tandem prælio victus, doloris impatiens seipsum absumpsit inedia, turpiori à se victoria quàm ab Hispanis.

Anno Christi 959. Romanus iunior Constantino patre veneno necato, Imperator factus est parricidio, potestate tantum triennium vsus, imò abusus, cùm voluptatibus & libidinibus totus marcesceret, per quas exhausto corpore, morbo vitã amisit, quam debebat ferro parricida: Puer appellatus, non tam ab ætate quàm à moribus. Benè tamen quòd Nicephoro Phocæ commisit exercitus; tantum enim vir fortis & prudens administratione noua perfecit, vt Saracenos Creta expulerit, celebresque victorias, pluribus captis vrbibus, in Oriente retulerit. *Romanus Iunior.*

Nec Imperium arripuit, nisi vitam ne perderet, cui Brindes Romani cubilarius insidiabatur; futurus itaque Imperator aut nullus, maluit militibus Purpuram ingerentibus obsequi, quàm inimicis mortem offerentibus. Theophanam Romani viduam vxorem duxit, futurus Pater ipsius liberis, tam affectu quàm nomine. Instaurauit *Nicephorus Phocas.*

palmas

palmas Imperator; quas priuatus posuerat, toto notissimus Oriente, Cilicia, Cypro & Syria Imperio adiunctis. Attamen Antiochjam Syriæ expugnauit inuitus, monitus olim ea vrbe capta sibi periturum. Verùm non ab vrbe, sed ab auaritia mortem offendit. Cùm enim tam odiosus domi, quàm *foris clarus, militarem gloriam expilationibus ciuium* deturparet, grauique annona premeret populum, in insidias delapsus est Procerum à quibus in Palatio peremptus est, sexto potestatis anno. Gnarus odij publici ingenti muro Palatium cinxerat; at ea die qua muro perfecto claues portarum acceperat, à coniuratis intra murum sporta exceptis in cubiculo suo iugulatus est; veritasque voci asserta, qua ipse monitus, frustra ad cœlos munimenta tolli si intrà malum existat. Cæca mortalium prouidentia, quæ cauet longinqua vt à propioribus pereat. Cauenda Nicephoro vxor Theophana, quæ se frigidius amari dolens, ad Tzimiscem animum applicans, ad eum iam dotale tulit Imperium.

Tizmisces. Igitur Ioannes Tzimisces anno Christi 969. dux plæclarissimus, sed Nicephori nece maculatus, Theophana in exilium acta, iusta præposteri

amoris

amoris pœna, Imperium adijt, & ex prima fortitudine administrauit, repulsis Antiochia Saracenis, oppressis Nicephori affinibus, & Russorum ingenti multitudine prælio victa, quæ Victoria Theodoro adscripta Martyri; viso inter ordines obequitare; iuuitque Principem sibi detrahi gloriam, Deo adiungendam. Primus omnium Principum iussit nummos imagine Christi signari, hac inscriptione, Iesus Christus, Rex Regum; placuit exemplum posteris, Christique Regnum in Reges assertum, cuius nutu ponuntur Imperia & euertuntur. Sexto sui anno Tzimisces tabifico veneno perijt, quod Basilius Eunuchus præbuerat, veritus ne administratione quarundam vrbium deijceretur; ita tot virorum victor à Semiuiro victus; iuxtàque Nicephorum intestino malo raptus est, foris communitus.

Interea nempe anno Christi 971. ab Alcaino Saraceno, vrbs in Ægypto ędificata est Cayrus; Memphim & Alexandriam obrutura splendore & amplitudine; regnique sedes Babylonico æmuli, ita nescio quid præter conditores vrbes æternat. *Cayrus.*

Anno Christi 973. Otho secundus Magni filius Imperium tenuit; iuxta *Otho II.*

Patrem

Patrem agitatus bellis, sed forte varia; præter ciuile, quòd Germani mouerunt Proceres cum Lothario Francorum Rege sic pugnauit, vt ab eo primùm Aquisgrano pulsus deinceps eundem Parisios vsque armatus egerit, ab eodem rursus multa cæde ad Axonam fusus. Eadem propemodum sorte cum *Græcis in Italia contendit; primùm victor, post victus ac fugiens;* ægrè naui seruatus quandiu latuit, ægriùs vbi agnitus est natatu euadens: vt aliquando regni gloria non oneri modò, sed periculo sit. Iram conceptam vertit in Italos, à quibus in pugna fugæ initium, Beneuentum incendit; Romanosque clarissimos vocatos ad conuiuium, occidit in epularum lætitia, verè morte improuisa in vitæ ferculis; ipse postmodum angore animi obijt; fortunæ & Martis variantis exemplum.

Eduardus Sanctus. At in Anglia magnum patratum est nefas anno Christi 977. in Eduardo Rege sanctitate morum illustri, qui nouercæ dolo perijt, Ethelredo filio regnum comparantis. Sed in subditos Deus crimen Principum vltus est, Anglia Ethelredo Rege canuti Daniæ Regis deprædationibus assiduis vexata est, & parta scelere potestas seruitus fuit.

Et

Et hoc tempore Anachoretarum Camaldulensium Ordo institutus, ab Romualdo viro integerrimo & abstinentissimo; qui vitam in spontanea corporis afflictatione ad annum vicesimum supra centesimum produxit; adeò viuere non est indulgere voluptatibus. *Camaldulenses.*

Anno Christi 983. Otho III. Secundi filius duodecennis Imperium auspicatus est; pueritia factionibus multum obnoxia. Hinc enim Henricus patruelis Bauariæ Dux sibi Imperatorem & spem Imperij vindicabat; Inde Atheleida auia materque Theophano natum reposcebant, eò iustius quò securius. Fides apud Proceres valuit, raptus Henrico puer, datusque fœminis, ita institutus, vt pro ignorantia temporum literatissimus, *Mirabilia* Mundi vulgo diceretur doctrinæ laude eximia, præ qua nihil in orbe mirabile foret. Romam adijt à Crescentio Consule turbis agitatam, & Gregorio V. Pontifice sedi restituto, impetrauit, vt ferunt, Electorum Septemuiratum, quibus in posterum deligendi Imperatoris facultas esset. Ad nobilissimam suffragationem lecti Præsules, Moguntinus, Coloniensis, & Treuirensis; additi Duces Bauariæ & Saxoniæ, *Otho III.* *Electores Imperij.*

niæ, cum Brandeburgico Marchione, cui limes Imperij aduersus Sclauos iam commissus. Per hæc ereptus successioni locus; datus ambitui; & Imperium per plures stirpes vagatum, ditauit plures opulentia sua, sibi tantùm detrahens, quantùm alijs largiens.

In hoc rerum successu, *nihil Othoni infelicius fœminis;* nam Maria coniux, ob adulterium mente conceptum, quod in Comitem Mutinensem falsò impegerat, affecta supplicio, domum Augustam maculauit infamia: & Crescentij vxor Imperatori charior quàm decebat, indignata hunc resipiscere, iam melioris frugis interemit, missis chirothecis veneno infectis, florentem ætate, & ad amplissima institutum; decessit orbus; felix si celebs; expertus fœminas tam in cunis probas quàm in toro malas.

Hugo Capetus. Anno Christi 988. Regnum Galliæ secundò mutationem Principum passum est. Defecerat Caroli Magni genus in Ludouico V. sine prole mortuo; Hugo Capetus vel à Ludouico regno donatus, vel Francorum comitijs lectus, tertiæ stirpi originem dedit; quæ prioribus vt annorum serie perennior, sic splendore rerum illustrior, non modò ad nostrum æuum illibata

per-

peruenit, sed orbi coæua, si cœlo creditur, perdurabit. Hugoni militari viro Robertus filius pietate summa successit; quasi alter Numa post Romulum, vt quos armis efferauerat Pater, religione filius cicuraret.

Decennio post nouus Principum Surculus in radicibus Alpium inseritur in Betardo. Is Saxoniæ Ducis filius, & Othonis secundi ex fratre nepos à Rodolpho Burgundiæ Transiuranæ Rege obtinuit Moriennæ Comitatum, & Taurinatium Marchionatum. Vnde orti Sabaudiæ Duces, Regum lata prosapia; si regna meritum non titulus condit: quamuis nec à Cypro titulus defuit; sed gestorum gloria titulis maior est. *Sabaudiæ Duces.*

Anno Christi 975. Constantini Porphyrogeniti filij, Basilius secundus & Constantinus octauus auitum tandem receperunt Imperium, mira Dei indulgentia, Nicephoro & Tzimisca quasi tutoribus rem pupillorum agentibus. Sed eorum alter voluptatibus vixit, alter reipublicæ. Is Basilius qui vicesimo ætatis anno throno euectus, eum per 50. annos insedit, vnus Principum perennitate Imperij clarus. Nec inanis rebus annorum series, sed illustrium euentuum fœta, non vixisse mo- *Basilius 2.*

dò

do, sed regnasse. Augustum prædicat. Bardam Slerum vsurpantem Imperium per Bardam Phocam exulem vicit; in Italia contra Othonem Calabriam vindicauit; ipsummet Phocam rebellione fœdantem victorias oppressit feliciter; Bulgaros tot annos Græcis imminentes ita continuis attriuit victorijs vt penè deleuerit; semel eorum capita 15. millia priuauit oculis, remisitque ad suos, relicto turmis singulis vno duce lusco; obstinatæ genti cæcitatem exprobrans mentis. Nec annis grauis à bello cessauit, in consilio repetendæ Siciliæ depræhensus à morte. Dignus summa laude, nisi litterarum osor, Fisci studiosus, alienus à liberalitate, præclariorem Principis partem abscidisset; obijt quidem cumulatissimo Fisco, sed veræ regnantium opes amor subditorum; frustraque congeritur quod statim alieno luxu periturum est.

Constantinus VIII. Constantinus ventris venerisque mancipium Basilium fratrem excepit; optimè quidem, quod iam annis pleno proculcare Imperium diu non licuit; triennium superstes, rempublicam inertia, prodigalitate, & crudelitate afflixit: id vnum allaborans vt Zoæ filiæ iam quinquagenariæ para-

ret

ret Imperium. Quod nec perfecit sine flagitio, dato illi in maritum Romano, à prima vxore iusso abscedere: obijt tertio post nuptias die; vnus maximè testis, non esse à fratribus idem expectandum, nec esse similitudinem morum, quæ ortus.

Circa hæc tempora, anno nimirum Christi 1003. Turcorum nomen orbi innotuit. Ij gens Hunnica Caucasi Borealis accolæ, à Sultano Babylonio euocati, vt Persas rebellantes contunderent, Duce Tangrolipice eos profligarunt. Sed cùm ad sua redire à Sultano prohiberentur, commisso prælio Sultanus victus, victoresque Perside Babylonia & Mesopotamia occupatis, patriam feciliori solo immutarunt. Hi siue antè Mahumetica lue infecti, siue pòst ex Saracenorum contagio, statim euadent Mahumetis cultores obstinatissimi, & maximo Christianæ Reipublicæ damno tremendum Orbi ponent Imperium.

Henricus Sanctus. Anno Christi 1002. Henricus Bauariæ Dux, Ottonis primi ex fratre nepos, Eghardo Thuringio frustrà renitente, cepit Imperium, æmulatione principum litigiosum; donec eminens virtus tam securo regno quàm iusto potita sit. Is Imperatorijs titulis sancti nomē adiunxit, impleuitq; magnis virtutibus,

tibus. Nec domi Sancto foris gloria defuit; quam triplici in Italiam expeditione, Harduico bis Longobardia pulso, & seditione Ticinensi oppressa, collegit luculentam. Et eius Felicitatem vel infirmior sexus promouit

Cunegundis. Sanæ Cunegundis beatitudinis Henrici maxima portio, Virgo nupta Virgini, & in Matrimonio eadem perstans: felices Nuptiæ, quibus Virginitas pronuba, dos integritas, pudor ornamenta, & iuncti sunt animi immunes corporum.

Hungaria Christiana. Nec in Gisla sorore desideratus Henricus, quæ nupta Stephano Regi Hungarorum, Christo coniugem peperit, gentemque ferocissimam ad religionem veram traduxit; quasi in fatis esset, vt per fœminas tota Europa Deo vinceretur. Porrò qualia virtutis rudimenta, quibus fastigium sanctitatis adeptus Stephanus, à fundamentis eminuit, suosque docuit veræ virtutis nullas esse cunas.

Henricus. Obijt Henricus inter optima consilia cum Roberto Franco communicata, nullo relicto hærede præter Ecclesias; quas & condiderat & ornauerat, præcipue Bambergensem: ratus, quod erat, Nepotes & posteros interire, æuo superesse quod Deo sacrum est.

Ijs

Ijs temporibus aperta Normannis Gallis Calabria. Virtus pro numero; cùm eorum quadraginta nobiles à Ierosolymitana peregrinatione redeuntes, Salernum Apuliæ obsessum à Saracenis ita propugnarunt, vt incredibili virtute fuso Barbarorum exercitu, vrbs liberata seruatores exceperit, prærogatiua Principatus futuri, & felici amplissimarum rerum exordio. *Normani in Calabria.*

Anno 1011. Castellæ Comitatus in Regnum transijt; Sanctio maiore Nauarræ Rege, ob ius vxoris Castellam possidente, regnumque appellante eam prouinciam, quæ meritò Hispaniæ cor, vel ob situm, vel ob generositatem, dici debet. Sanctio Ferdinandus filius successit, in quo statim noui regni effulsit titulus, Lusitaniæ maxima parte Mauris erepta; cui & regnum Legionense adiectum est, ducta vxore Sanctia sorore Veremundi Regis Legionensis; iam Deo per mulieres Austriacæ stirpi comparante Monarchiam. *Castella regnum.*

Anno Christi 1024. Conradus II. Franconiæ Dux ab Henrico Principibus commendatus, eorum suffragio lectus est Augustus. Et hic obijt consuetas expeditiones Imperatoribus, motibus Germanicis pacandis, & Italiæ bellis opprimendis Papienses adegit ar- *Conradus II.*

cem

cem reponere quam euerterant; Rauennates à quibus expellebatur in vrbe propria domuit; Romanos ad flagitandam veniam impulit, rixa de corio bouis inter Germanum & Italum mota; Ereptam Græcis Apuliam Normannis quorum opera vsus attribuit. Post in Germania contra coniuratos in Burgundia contra Otonem, in Hungaria contra Stephanum victor; iterumque in Italiam profectus, pacato Imperio, cùm securus de otio pacis cogitaret, tot periculis illibatus, morbo occubuit, anno potestatis 15. Vir imperterriti animi; qui discrimina nec quæreret nec defugeret, nosſetque victoriam temperare clementià, tam parcendi promptus quàm vincendi.

Musica nota. Hoc tempore Musica incremento magno promota est, inuento Guidonis Aretini, circa annum 1024. qui sex Notas illas vulgares commentus est, adituandam eximiam disciplinam, faciliusque discentium animis imprimendam; aliquo humanitatis leuamento, vt cùm litterarum iacerent studia, ars honestissima esset in pretio. Et pietati consultum in Monasterio Vallis vmbrosæ, quod anno 1030. in Apennini iugo conditum, magnis incrementis

Vallis vmbrosa.

illu-

illustrique virtutum splendore ad posteros venit.

Vidit & Gallia in Casimiro adolescente quanti esset Mundus. Iuuenis regno natus, quippe Miceslai Poloniæ Regis Filius, post Patris obitum regno eum matre pulsus, dum Parisijs dat operam litteris, Cluniacensibus Monachis se adlegit, felici naufragio ad portum appulsus, nactusque regnum abdicando. Nam aliquot post annos, iam Diaconus reuocatus à Polonis, & dispensante Pontifice throno impositus, vxore ducta, pro dignitate sceptrum tractauit; quis enim tractat dignius, quàm qui contempsit? *Casimirus Monachus.*

Anno Christi 1028. Romanus III. Argyrus dictus, vel Argyropolus; quod ad prodigalitatem opes effunderet, cum Zoe coniuge Orientis Imperium tenuit; gessitque iuxta Soceri Constantini sin minus ignauiam saltem fortunam. A Saracenis maxima clade in fugam actus est; mox ex prodigo auarus, id enim sequitur, acerbissimè tributa exegit; frustraque à coniuge quæsitis liberis, cùm amaret illam ignauius, ab eadem sexto anno veneno tollitur. Vbi Zelotypia libidinem armauit, quæ fides vetulæ? *Romanus Argyrus.*

Anno itaq; 1034. Michael Paphlago *Michael Paphlago.*

Zoæ adulter, & eximiæ formæ, ab eadem in thalamum, & thronum euehitur; fuitque fastigium rerum grauissimorum scelerum merces. Sed neutri diu perstitit tanti empta: nam Zoe ab Ioanne Spadone Paphlagonis fratre redacta in ordinem, honestæ custodiæ mancipata, ipsique Ioanni cura rerum incubuit; Paphlago comitiali morbo afflictatus, publico abstinuit, purpuræ stipes, non Augustus. Donec eiusdem fratris consilio Zoem cogit, vt Michaelem Calephatem ex sorore nepotem adoptet Imperio ac inito Principatus sui septennio, seriò flagitiorum pœnitens, Augustum mutauit Clerico, ratus culpam facilius cum fomite perituram. Interea Maniaces Dux eximius eripiebat Siciliam Saracenis; sed calumnia & aulicis artibus Constantinopoli imperitus infectum opus dimisit, armisque inuictus fraudi succubuit.

Michael Calephates. Michael Calephates anno Christi 1041. Picatore olim nauium genitus, cedente Auunculo thronum inscendit, tam gradu indignus quàm casu dignus. Primum crimen ingratus animus quo Zoem relegauit, Ioannem Spadonem auunculum expulit: alterum crudelitas, qua in pro-

ximos

ximos sæuiebat. Commota statim seditio, Theodora Zoæ soror ab exilio quod indixerat Argyrus reuocata, & Augusta dicta Quin & Zoe à Calephate accersita instigante acrius seditionem, Calephates & Constantinus auunculus victi excęcantur: Zoe iterum gubernaculo admota Constantinum Monomachum in virum deligit, & honoris quam amoris ardentior, ipsius patitur cum Scleręna dilectissima coniuge stare connubium: quasi Constantini alia vxor esset, alia Augusti: gemente interim Imperio inter repudia & nuptias libidinosæ mulieris.

Constantinus 9. Monomachus

Adit ergo Imperium Constantinus Monomachus, quinto post Calephatis initia mense: grauibusque periculis statim impellitur: siue à Maniace Duce illo fortissimo ambiente purpuram, siue à Leone cognato idem fastigium vsurpante, siue à Russorum Principe innumeris nauigijs Byzantium obsidente. Sed ijs perfunctus periculis, æmuli feliciter sublatis, & Russis procellarum vi diuinitus mersis: longe grauissimum à Turcis adijt, impune percursantibus Orientem, & Byzantio iam imminentibus, quo etiam seruatus est, eorum intestinis dissidijs, aliena damna in mutuas clades vertentium. Tot hostium liber morbo

succubuit, & gemino quidem, articulari & pleuritide oppressus, anno Imperij 13. cum antea Zoe decessisset, tot Imperatorum vxor & serua.

Henricus III Niger. Anno Christi 1039. Henricus III. à colore crinium Niger dictus Conrado Patri successit, diuersis expeditionibus in Hungaros clarus, ad Petrum eorum Regem reducendum: Romanoque bello implicitus ad sanciendam veri Pontificis dignitatem. Inter hæc decessit, dominatus anno 17. Filio Henrico adhuc septenni relinquens Imperium.

Anglia. Danis liberata. In Anglia dominatio Danorum extincta, reuocata Anglorum. Nam defuncto magno illo Canuto Daniæ, Noruegiæ & Angliæ Rege, cum & Canutum filium breui mors rapuisset, Sueno Noruegus cui Daniæ & Angliæ regnum obtigerat, cum Danis omnibus Haraldi fraude Anglia pulsus est. Quippe Haraldus Danos per præsidia distributos exceptos conuiuijs, potosque liberalius trucidari iussit, vnaque nocte per totam Angliam vino potius quàm ferro extinctum est multorum annorum Imperium; nec enim Annibalem vnum Capua perdidit. Haraldus Eduardo regni vmbram permisit, ipse totius potestatis compos.

In

In Oriente anno Christi 1055. Theodora soror Zoes defuncto Monomacho imperat; & anno sequenti Michaelem V. consortem Imperij designat. Is iam decrepitus, & nullius rei nisi militiæ gnarus, in qua versatus à puero, vnde stratiotici nomen collectum ab Eunuchis eò promotus est, vt consilio indigeret alieno, nihilque ratum esset quin ipsi gererent. Sed vtraque potestas, tam seruientis Imperatoris, quàm seruorum imperantium, breuis fuit.

Michael 5. Stratioticus.

Nam anno 1057. exercitus Isacio Comneno imponit Imperium, vrbemque capit, truso in Monasterium Stratiotico, & ad militiam nouam applicato. Cuius tamen exemplum Isacius sponte æmulatus est quartò post anno, deposita purpura, & Constantino Ducæ tradita. Dicas illo æuo Orientis Imperium lucem esse, quà contacti perirent statim, ni ipsa periret; & Purpuram crimen fore, eluendum morte vel pœnitentià.

Isacius Comnenus.

Anno Christi 1054. Henricus IV. vix infantiam egressus inauguratus Imperio, sub tutela matris Agnetis. In eo videas obstinatum pectus luctari cum cœlo, & contumaciam criminis nec aduersis fractam, nec mollitam prosperis: Regni

Henricus IV.

annos bellis aut periculis distinxit, nullum fuit tempus quo non vinceretur aut vinceret; tres passus consortes Imperij, tres Pontifices sacris fulminibus intonantes, duos filios in se pugnantes; bis corona sponte exutus, ter diris deuotus; & cum tot malis superfuisset, nusquam resipuit; *ita in chalybem cor indurueiat.* Fons calamitatum, indulgentia materna corrupta indoles, & consuetudo peccandi à teneris porrò fastigium, detracta summo Pontifici obedientia. Hinc à Gregorio VII. olim Hildebrando fortissimo Ecclesiæ propugnatore pronuntiatum in Henricum anathema, hinc Germania atque Italia bello flagrantes.

At vbi ex pœnitentia peccauit grauius Imperator, & post impetratam à Gregorio veniam, ad ingenium hoc est ad contumaciam reuersus, condonatu crimen nouo suscitauit; Patrem Iudice Pontifex mutans; vt pestaret exauthoratio, curauit in Comitijs Procerum Rodolphum Suetiæ ducem Augustum legi, vnde noua belli seges, quo anno quarto Rodolphus occubuit, seruatusque ultioni diuinæ Henricus. Nam successu clarior in Italiam aduolans Romam obsidet, capitque

primò

primò Leoninam, ductu Godefredi Bullionij, cui deinde in præmium Lotharingiam tradidit; tum postea veterem vrbem expugnat, incluso in Adriani mole Pontifice, Feliciter hactenus, cùm Robertus Normannus ex Calabria expeditus Gregorium liberat, & vltione imminentem Cæsarem in fugam agit, cum Pseudo pontifice Clemente II. Deo tam sonti quàm insonti indulgente, dum illius crimen istius pœnam imminuit.

Nec ideò aduersorum prosperorumque pugna cessauit; quippe Gregorio Salerni mortuo, visus Henrico hostis obijsse; sed statim in Vrbano II. Cluniacensi olim Monacho, vt Ecclesiæ clypeus, sic Henrici gladius promptus est, diræque in perduellem Principem renouatæ Quin & Conradus filius vt Ecclesiam Matrem agnosceret, Henricum Patrem inficiatus, ei detrectat obsequium qui Deo negaret: sed occulto Dei iudicio sublatis æmulus, liberatusque Pater necessitate belli, quo vel victor perderet. Post Vrbani obitum Paschalis Pontifex, cum Henricus perstaret in crimine, in pœna perstitit, & Hērico filio Patrem eiurante, ipsumque adigente vt Moguntiæ insigna regni deponeret, vidit noxium obstinatissimumque rebellionis

in aliquot vrbes profugum, tandem Ecclesiæ supplicia pendere, odiosum omnibus, penè omnium egenum, animam agere, anno Christi 1105. capacem equidem magni Imperij, belloque strenuum, quod vel Saxones continuis ab eo victorijs, profligati testantur; sed fœda aspersum hæretici labe, per quam dotes vertit in crimina; si minus valuisset, minus peccaturus.

Normanni in Calabria

Inter hæc magna rerum momenta mutarunt aliquot in terris regna. Normanni in Italia Duce Roberto Guiscardo condunt Principatum: is anno 1059. à Nicolao II. summo Pontifice Apuliæ & Calabriæ Dux renuntiatur, sed Romanæ Ecclesiæ vectigalis, quam eximiè in Imperatores hæreticos tum ipse tum ex posteris plures propugnarunt; hac maximè fide se Gallos testati. Sicilia pariter Rogerio Roberti filio assignata, tunc à Saracenis possessa, post ijsdem magnis facinoribus eripienda.

Et in Anglia Guilelmus. Nothus.

Nec Italico mari Normannorum fortitudo conscripta est, transiliuit Oceanum, & Angliam vicit. Nam cùm Eduardus absque liberis obijsset, & Guillelmum Normanniæ Ducem Nothum dictum, heredem scripsisset, Haraldus deposita larua se Regem gessit.

Sed

Sed anno Christi 1066. Guillelmus accepto ab Alexandro Pontifice vexillo, transmissus in Angliam, commisit prę-lium, quo Haraldus cæsu, ipsique regnum insulæ partum est, multis annis tenendum à posteris; nec tamen incruentum, diu Anglico solo Principum sanguine macerato.

In Gallia nouus Principatus à Guige Gratianopolis Comite, anno 1075. qui nomen sibi fecit in Delphinatu Allobrogum gente; vnde Delphini Viennenses orti, inter Franciæ Reges & Sabaudiæ Principes medij, eoque tutiores. *Delphini Viennenses.*

At longè illustrior Delphinatus Carthusia solitudine, quæ anno Christi 1085. à Brunone & socijs incoli cepit. Opus diuinæ gratiæ prodigiosum, quę naturam vincens, Eremum horribilem mutauit Elysis, & corporatos Angelos terris dedit. Propagata in Europam reliqua solitudo, & Carthusia plerisque in locis inuenta vel facta; Mirum tot homines abdi sponte viuos in sepulchra; sed veri Phœnices nanciscuntur cunas in tumulis; nec viuunt vlli suauius quam ita mortui. *Carthusienses.*

Et in eadem Gallia noua militia aucta Religio, anno 1098. in Cistertiensium ordine, quem condidit in *Cistertienses.*

Burgundia Robertus Abbas, loci nomine traducto in Ordinem, mox magnis incrementis promouendum, ab adolescente Bernardo. Sed antea monstrum alebat Gallia, Berengarium Presbyterum Turonensem: qui primus milles post annos ausus inficiari Christi verum corpus *in sacrosanctis offerri mysterijs, propagauit, hæresim, tunc ab vniuersa damnatam Ecclesia*, & constanter postea diris sacram. Quin & tanti author delirij bis palinodiam recantauit, seque ipse damnans impietatis, successores damnauit longo post tempore eandem amentiam retexentes.

Berengarius.

Polonia Regis sui scelus nouà ignominia eluit, ann. 1097. scelus in Stanislao viro sãctissimo à Boleslao Rege per nefas occiso; Ignominia, præter Regem percussum anathemate, in expungendo Regio titulo, quo Polonia ducentis annis caruit; vt meminissent posteri non omnia licere Regibus, nec ipsorum arbitrium legem summam esse.

Stanislaus.

In Hispania nouum Lusitaniæ regnum habet primordia, anno Christi 1089. Cùm enim Alphonsus Castellæ Rex Toletum ante aliquot annos expugnasset; & Hali Saracenorum Prin-

Portugallia.

ceps

ceps ad suorum res instaurandas ex Africa in Hispaniam traiecisset; ingens discrimen res Christiana adibat, ni Galli Proceres opitulati essent Hispano. Illorum insignis virtus enituit: præcipuè Raimondi Tolosani, Henrici Lotharingi, & Raimondi Burgundi: quibus Alphonsi filiæ nuptui datæ, & Henrico dotis nomine quidquid Christianorum erat in Lusitania. Vnde postea Portugalliæ nomen & regnum magnæ Christianæ fidei incremento: quippe conditum regnum fide & religione, ijsdem artibus adoleuit.

Sed nullum ijs temporibus laudabilius facinus, quam quod susceptum est ab Europæis Proceribus ad Ierosolymam Saracenis eripiendam. Sanctissimi belli tuba Vrbanus Pontifex in Concilio Claromontano in Gallia expeditionis principes, Godefridus Dux Lotharingiæ, Balduinus & Eustachius eius fratres: Hugo Regis Galliæ frater, Robertus Flander, Stephanus Blesensis, Raimondus Tolosanus, Bœmundus Apulus; Insigne, Crux panno puniceo insuta vestibus; milites, effusissima mortalium copia: Regni prçludia, Nicæa Bythiniæ capta. Antiochia per summa commeatus inopiam expugnata & à Turcis statim obsessa, *Ierosolymitanum regnum.*

à Christianis erumpentibus seruata; centum millibus Saracenorum cæsis in eruptione. Tandem anno Christi 1099. quarto post susceptam expeditionem Ierosolyma 38. die obsidionis capta, horribili hostium strage Bullonius qui in muros primus insilierat, regni Ierosolymitani corona donatus ereptumque Barbaris sacrosanctum Iesu Mausolæum. Inde Ascalonem itum, vbi Admirauistus ingenti suorum cæde in fugam actus est.

Sed fortunata exordia detriuit illico Godefridi mors, anno ab inito regno proximo, quasi puderet vbi Christus passus sit imperare. Viro fortissimo & Christianorum Principum speculo successit Balduinus frater, vrbesque Palæstinæ maritimæ Genuensium ope expugnatæ. Breui tamen has victorias corrumpet auaritia cum dominandi libidine; & vbi vitia Saracenorum Christianos imbuerint; benè partà malè dilabentur.

Hospitalarij equites. Interea paruis initijs magnarum rerum sementem facta est. Hospitalarij circa annum Christi 1104. instituti sunt; quorum erat sepulchrum Christi adeuntibus, suppeditaria necessaria. Ij postea vt id muneris religiosius obirent, sacris vestibus cum albata Cru-

ce in pectore à vulgo distincti sunt. Ex necessitate peregrinos tuendi accessit studium rei militaris, & in eum ordinem plerisque Nobilium confluentibus, ex hospitalarijs orti Equites primum Ierosolomitani, deinde Rhodij, postremo Melitenses; Reipublicæ Christianæ firmissimum propugnaculum, irrumpentis Turcæ agger immotus; & sibi ipse succrescens æternus sine fœmina miles, sine prole.

Anno Christi 1061. Disponente Isacio Imperium Orientis suscepit Constantinus Ducas, domi quam foris melior, litterarum amantior quam militię, eam enim quod stipendijs parceret soluit, limitesque Imperij Turcis aperuit. Vros tamen Scythicam gentem lacrymis vicit & precibus, quibus ad Deum fusis gens barbara peste absumpta est; ita est quædam infirmitas potens. Octauo dominationis anno obijt, Endoxià Augusta iureiurando adactà, ne alij viro enuberet, vt custodiretur Imperium liberis; sed malè fœminæ viduitas creditur. *Constantinus 10 Ducas.*

Septimo mense à viri obitu, anni 1068. nupsit Romano Diogeni, eum quæ purpurato lecto admisit Porrò Diogenes animi acer, emendaturus Ducæ inertiam, transiuit in Asiam *Romanus Diogenes.*

vā.

varijsque prælijs Turcas profligauit: donec extremo à Constantino Ducæ fratre desertus fortiter pugnans à Turcis captus est; & miro fortunæ lusu ab eorum Sultano fortitudinem viri suscipiente dimissus, à priuignis Constantini filijs proditoriè interceptus excæcatus est, sequutâ morte ex vulnere. Ita pax bello sæuior, & hoste vel Turca est affinis implacabilior.

Michael Parapinaceus. Inde anno Christi 1071. Michael VII. Ducæ filius, dictus Parapinaceus post tantùm crudelitatis facinus imperat; sed vmbraticè duntaxat; à Psello præceptore orationibus & iambis scribendis adhibitus (vnde fortè Parapinacei nomen) reipublicæ curà ad Nicephorum Logothetam traducta. Porrò diuersa sunt Imperatoris & Oratoris munera; debentque Principes scribenda facere non facta scribere.

Nicephorus Botoniates. Sed ei statim otiosius scribendi spatium paraturus Nicephorus dictus Botoniates, quasi vacuam nactus rempublicam, vsurpat Purpuram anno 1077. scriptoremque Poematum in Cœnobium tradit. Idem ipse quarto post anno ab Alexio Comneno passurus. Nec hic prætereundus Xiphilinus Trapezuntius Patriarcha Constantinopolitanus, doctrinâ clarissimus, qui Dionis Hi-

Historici epitomem dedit; malè an benè, iudicent posteri, qui fruuntur Epitome, Dione orbati.

Anno Christi 1081. Alexius Comnenus Isaci Impeatoris filius, acclamatus Augustus à Legionibus, vrbem regiam occupat & Botoniatem Monasterio claudit. Tunc inuenta illa honoris nomina Sebastocrator & Protosebastos ad Isacium Alexij fratrem appellandum, quibus natu maior delinitus non inuideret Augusti titulum & aliquid purpuræ nomine tenus decerperet, Alexius diuturno Imperio memorabilis, nam 38. annos regnauit, Latinorum gloriam inuidentià auxit: cùm enim iniquius ferret veteres Græcorum æmulos suo in agro sementem facere nihil non tentauit quo eam perderet. Sed tam vis repulsa quam elusus dolus quippe à Boemundo in Thracia victus, ab armis destitit; & dolus irritus, vbi non temerè creditus est, fidesque Græca semel deprehensa seipsa exauthorauit. Priùs Imperio quàm sibi mortuus, Ioanni filio antequam decederet, potestate cessit; plura patraturus si cum Latinis arma & consilia communicasset. Sed Ambitio solitaria est, consortium fugit. *Alexius Comnenus.*

Anno Christi 1105. Henricus V. *Henricus V.*

Pa-

Patre mortuo, eiectoque ipsius cadaue. re, cum fatali Imperio bellum in Ecclesiam Romanam suscepit. Nam vbi aliquandiu in Germania prolusit, copioso exercitu in Italiam ducto Paschalem Pontificem opprimit, & à captiuo per vim Inuestituræ ius obtinet, quæ litium causa iam inde à Patre. At *vbi vis, quæ ibi voluntas; abscedente* Henrico, rescissa omnia, illigatusque anathemati Imperator; nisi malà obtenta statim eiuraret. Quare defunctus Saxonum armis in Italiam redit; & post mortem Paschalis substituto Gelasio opponit Antipapam Burdinum; Gelasio in Galliam Pontificum portum confugiente, & paulò post in Cluniacensi cœnobio obeunte. Tandem in Calisto III. coaluit pax, Burdinus imago Pontificis Sutrij captus Saxones denuò armis minantes. Germani Proceres belli pertæsi, expugnarunt Henricum, impetraruntque vt occupato decederet iure: sic solutis diris Ecclesiæ restitutus est, & anno regni 20. felicius quàm Pater obijt. Cum interea Romana Ecclesia præter Mathildis opulentam in Etruria hæreditatem, quàm adijt, ex imbecillitate potentior in vinculis & exilio ius suum obtineret, & de armata contumacia nuda triumpharet.

Sed

Sed & ſpecimen ſui edidit in Concilio Generali nono, Romæ in Palatio Lateranenſi habito ſub Calliſto III. Anno Chriſti 1121. trecentis Epiſcopis conuenientibus; quo maximè iura ſancita Eccleſiæ. Et adepta milites in condito Præmonſtratenſium Ordine, anno 1116. cuius autor Norbertus, viæ arctioris ſtudio, Inſtituti rationem cœlo præmonſtrante, vnde loco & ordini nomen. Nec in eius triumphis prætereundus Bernardus, adoleſcens Burgundus, qui tertio antè anno Ciſtercienſium familiæ cum luculenta caterua iuuenum ſe adſcripſerat vir miraculorum, præſertim in animos, quos fingebat ad arbitrium, religioſæ vitæ Alexander, magnarum rerum adminiſter, Pontificum & Regum Magiſter, Chriſtiani orbis vnus propemodum norma: cui ſolum & cœlum obtemperarent.

Concilium 9. Lateranenſe 1. Pramõſtratenſes. S. Bernardus.

Et ad Eccleſiam ſpectat Templariorum militum inſtitutio, anno 1118. quorum erat habitare iuxta porticum Templi, vnde Templarij, in Palæſtinam peregrinantes deducere, & à Saracenorum direptionibus tueri; magno in poſterum futuri nomine ſummiſque opibus: vnde pernicies; malè enim profeſſis Chriſtum, cum opibus;

Templaris.

quæ

quæ nimie vel animum lædunt abusu; vel corpori nocet, deum sui desiderium non habentibus mouent.

Bellum Anglo Gallicum

Circa hæc tempora bellum exarsit inter fratres cuius igne duo potentissima regna Galliæ & Angliæ multis deinceps annis conflagarunt, Orta de Angliæ regno contentione inter fratres Henricum & Robertum; Henricus victoria non tantum Angliam sibi esseruit, sed & Robertum Normannia expulit, anno 1107. ideò se clientem beneficiarium Regi Galliæ Philippo professus, sed inde belli seges perpetua; id quippe Regum est, vt vix ullum parem superiorem nullum patiantur. Concitatum bellum decimo post anno, pro Gisortia arce Henricum inter & Ludouicum Crassum, quod deinde sopitum est, non oppressum. At Henricum excepit magna calamitas; ipsius liberis in freti Britannici transitu mersis, vt qui fratri bona eripuerat, non habuerit cui vel sua relinqueret. Superfuit Mathildis filia, Henrico Augusto nupta, multarum origo controuersiarum.

Sabaudia.

Tunc cepit Sabaudia vsurpare nomen in fastis Principum, vbi anno Christi 1107. Amedeus secundus Mauriennæ Comes, dictus est primus ab

Hen-

Henrico Imperatore Sabaudiæ Comes; virtute Comitum propagationem limitum excurrente.

A Venetis in Oriente præclarè res gesta; quorum Dux Dominicus Michael excitatus à Calisto ad ferendam opem Christianis in Palestina laborantibus, instructâ clase Iopen à Turcis obsessam liberauit; Tirumque Phœniciæ celeberrimam terrâ marique quatuor mensibus opugnatam Alexandro constantior cepit. Dum Geuenses & Pisani mutuis cladibus atterebantur. *Veneti.*

Anno Christi 1125. Lotharios Saxoniæ Dux post multum Procerum ambitum Imperator eligitur, quamuis renitens admodum. Is temporibus difficilimis prouisus est cœlitus ad propugnandam Ecclesiam, periculosissime laborantem, nam Innocentium II. Pontifex à Rogerio Siculo quem pellebat Apuliâ captus, inimicis locum dedit euehendit ad sedem Patrum Leonis, Anacleti nomine; à quo tametsi liberatus à Rogerio Romà prohibitus, profugit in Galliam, ope Ludouici quintùm imploratâ: quam iam ante Vrbanus, Paschalis Gelasius, & Callistus non irritis votis flagitarant; adeò Gallorum est præbere portum Petri nauiculæ. *Lotharius II.*

Sed

Sed & Lotharius appellatus, ac Bernardi Diuinà emollitus eloquentià, Germanum Imperatorem se gessit: reducturus Pontificem primùm Italiam petijt; secundùm Romanos ad obsequium adacturus; tertiùm Rogerium qui solus obdurato animo tuebatur Anacletum totâ Italia depulsurus: responderunt optatis euenta; Innocentius sedi restitutus, Romani in obsequium acti; Rogerius cum Pseudopontifice ingenti victoria terra marique victus in Siciliam suam se recepit; Anacletus ab omnibus explosus paulò post obijt, honore ignominiosus, & in dignitatum apice execrandus; tanti interest, suffragatorem habere Deum, an homines. Lotharius tantis rebus gestis, in Italiæ reditu obijt; quàm à se pacatam dimisit alijs; vnus Imperatorum à Carolo cui res Ecclesiæ suæ essent, cuiquæ vires & fortunam impenderet.

Ramirus. In Hispania nouum portenti genus visum est, Eunuchus & Pater Maritus & Presbyter, Rex & Monachus: Is Ramirus è Monasterio ad thronum eductus, vt fratri Alphonso Aragoniæ Regi in obsidione Fragæ perempto substitueretur; anno Christi 1126. summo Pontifice ob necessitatem regni dis-

dispensante. Quippe priuata post habentur publicis; regnumque ius summum est, cui reliqua cedunt.

Ioannes de Temporibus.

Gallia etiam suo priuilegio visenda, quæ per annos 361. aluit hominem. Is Ioannes à Stampis siue à Temporibus, quasi temporum dominus vita tam longæua; sub Carolo magno stipendia meruerat, obijtque tandem sub Crassi filio, anno Christi 1128. felicem putas? ego diu miserum; nam præter communia tempestatum, belli, & morborum mala; quanta miseria per tot annos in momenta fatum expectare, & subire mortem quoties fugis? si mali metus malo grauior est.

Fulco Rex Ierosolymo.

Anno 1133. Noui Regis auspicia Victoriam Palæstinam ornant. Nam Fulco Andegauensis Comes dum religionis causa Ierosolymam petit, sponsam & regnum nactus est: quippe Balduinus secundus Rex Ierosolymorum virtute Iuuenis commotus, huic maiorem filiam Meliscindam cum spe regni collocat; aspirauitque nuptijs cœlum, ingenti victoria de Turcis parta. Ita Pietas honorificè excepta, myrto, auro, lauro, coronata est.

Conradus. III.

Anno Christi 1137. Conradus Dux Sueuiæ renuntiatur Augustus, statim ciuili bello implicitus. Henrico Super-

perbo Saxoniæ Duce ad idem fastigium aspirante. Sed Henrico proscripto & mortuo, cùm Guelpho frater bello non cessaret, Conradus Vinsbergum obsidet, Guelphone acerrimè propugnante. Ibi primum natæ celeberrimæ illæ factiones, quæ deinde tot annis vniuersam Italiam deuastarunt, Guelphorum, & Gibellinorum; nam à Guelphone Guelphi hostes Cæsaris, Cæsariani Gibellini dicti à Geblinga natali solo Conradi. Ibidemque editum præclarissimum illud muliebris virtutis exemplum; cùm vrbe dedita, fœminæ quibus data asportandi quæ vellent licentia, efferentes humeris viros suos iram Cæsaris emollierunt; quasi triumphales coniugalis affectus quadrigæ, & Christiano matrimonio dignæ, quo mariti gratia spernenda omnia.

Guelphi Gibellini.

Sed ijs motibus difficilius bellum finem imposuit; Fulco Rex Ierosolymæ sectando leporem equo excussus mortem inuenerat: vxor, & impuberes filij gubernaculo tanto infirmi, Edessa à Noradino præstantissimo Saraceno expugnata, Christianorum opem appellabant. Bernardus ille Rex armorum, Cœnobij tenebras Aularum luce immutans; apud Ludo-

Cruciata expeditio.

uicum

uicum VII. Galliæ Regem, tum apud Conradum, ſacri belli Tuba, Cruciatam expeditionem pronuntiat. Sed quantùm intereſt Diuina inter & humana conſilia? Cæſar ductis ducentis [illegible]; Septuaginta Equitum millibus, per Hungariam capeſſito itinere, Manuelis Græci Imperatoris inuidià, cui præbita fides, frumento ab eodem malignè præbito, vel cum pernicie gypſo admixto, fame & morbis, viarumque errore corrupit exercitum. Delatus deinde cum Franco in Syriam, ſed nullo emolumento; conficiente diſcordia quod affectum erat inuidia: cùm enim duo exercitus Teutonicus & Gallicus Damaſcum obſiderent, Duces veterani ne vrbs traderetur Theodorico Flandro, in latus alterum transferunt caſtra; vnde ſoluta obſidio, Conraduſque ad ſuos redijt; Franco poſtmodum hærente eius veſtigijs. Ita florentiſſimi exercitus, generoſis ducti Principibus, ex fortiſſimis orbis conflati gentibus, religioſiſſimo impulſi conſilio, non modò re infectà, ſed calamitoſiſſimè geſta, in hoſtico perierunt. Nempè Deus cœlo non terris expeditionem indixerat, quærebatque milites aſtris laureatos. Conradus aliquantò poſt in germaniam redux Bam-

bergæ

bergæ obijt, dum de pacanda Italia cogitaret.

Concilium X. Lateranense II

Ea quippè motibus agitata grauissimis armatum Cęsarem flagitabat. Nam quam vis anno 1139. habitum esset Concilium Generale sub Innocentio II. in æde Lateranensi, quod ordine decimum est, & Lateranense II. ab Episcopis mille frequentatum; in quo Pseudopontificis Anacleti acta rescissa sunt. Tamen haud multò post Innocentius à Rogerio Siculo captus, eum Apuliæ Principem Regemque Siciliæ dixerat, futurum Ecclesiæ clientem in posterum; Rogerio dum Conradus bello Germanico destinabatur recipiente in Italia quæ Lotharius ceperat. Sed Romani potestatis cupidi eiecerant Pontifices, vrbesque finitimæ intestinis bellis vexabantur. Eos quidem Eugenius III. redegerat in ordinem multo labore, sed animis acerbitatis infida pax erat.

Anglogalicũ bellum. II.

Gallia in Eleonoræ Reginæ repudio belli grauissimi sementem fecit; anno 1151. Eleonora cum Ludouico coniuge in Palæstinam profecta, Antiochiæ corrupta delicijs, & pudore violato vel læso, redux à Ludouico Rege dimittitur: ignominiæ impatiens fœmina Pictauos & Aquitaniam cum vlciscendi libidine

dine ad Henricum cui nupsit secundò detulit. Ita Henricus materno iure Anglorum Rex & Normanniæ Dux; paterno Comes Andium, Turonum, & Cenomanorum, auctus noua vxoris dote, ea instigante mox bellum in Gallos conciet; quod potius ciuile Gallicum quàm Anglicum dicas; cùm Gallia in partes diuisa, hinc duntaxat Anglos socios habuerit, mutuis conscissa vulneribus, donec membra iterum in corpus vnum coalescant.

Portugaliæ regnum. In Hispania res melius gestæ, ac Portugaliæ regni titulus partus, anno Christi 1139. Reuocata veterum Imperatorum acclamatio, qua Alfonsus Lusitaniæ Princeps, parta de quinque Regibus Mauris insigni victoria, abexercitu Rex proclamatus est: transmissa ad posteros pugnæ memoria, Regumque Portugalliæ sumpta insignia, quinque minora scuta in cæruleo clypeo impressa, ad designandos Reges profligatos. Hoc regna debent fundamento surgere fortitudine pia & felici.

Caloioannes. Anno Christi 1118. Alexio mortuo Ioannes filius, ob formam corporis Caloioannes dictus, Orientem excepit. Primum in suos clementia & moderatione pugnauit;

nam Irene mater in Bryennium generum propensior, insidias Ioanni intentabat, quibus perijsset, nisi Bryennij socordia occasione corrupta, se Ioannes ipse confirmasset, suosque ad meliorem mentem reuocasset parcendo. Inde domi expeditus, se foris exprompsit, Turcas magnis affecit cladibus, multis eorum vrbibus expugnatis ad gstrum accolas quà vi quà industria sub giugum misit, & contracta cum Lothario amicitià, Persarmenios ingenti prælio strauit. Quæ laurea Mariæ adscripta Deiparæ; ipsique triumphus Constantinopoli splendidissimus actus est; gloriosissima Ioannis modestia; quid enim honorificentius quàm Mariæ ductu pugnare & vincere, & habere propitiam quam ambiunt Cœli.

Mariæ triumphus.

Postremò Ioannes cùm ab æmulatione, ne inuidiam dicam, transuersum actus, rebus Syriacis Christianorum parum prosperè se immiscuisset, tam fortiter quàm infeliciter obijt: læuà enim forte in venatione læsa telo venenato, cùm ipsi vel moriendum esset, vel manus truncanda, illud elegit: negans vnimano Cæsare terras regi posse; verè periturus integer, & corporis damno manum seruaturus. Ex liberis minori Manueli legauit Purpuram.

præ-

prętermisso Isaaco maiore natu, iræ impotentis iuuene; hoc exitu exscribens Principem, cui Respublica pro libers est.

Itaque Manuel Comnenus succedit anno Christi 1148. potius Latinorum inuidia quam fortitudine paternum exemplum. Cui pernicie debuit Conradi exercitus, Francusque calamitatum maximam partem. Et in Rogerium Siculum pugnatum sæpius donec à Paleologo recepta Corcyra, ac ægre in Siciliam retusus Siculus, Inde communicata cum Regibus Ierosolymitanis arma parum feliciter; certatum & in Venetos nauali classe: donec magnis multisque rebus susceptis magis quam confectis, 32. anno Imperij, quod Alexio filio reliquit, cessit è vita. Fatis vicinus Astrologiæ cui fidebat admodum detestatus ineptias, Monasticam vestem induit; ipsa morte confutans Astrologos, superfuturum annis adhuc quatordecim pollicitos. Sed astrorum sermo mortalibus tanta distantia minus percipitur. *Manuel.*

CAPVT V.

A Friderico Ænorbarbo ad nostram ætatem.

Fridericus Ænobarbus.

ANno Christi 1152. Fridericus Sueuiæ Dux, Conradi ex fratre nepos, à capillo & barba dictus Ænobarbus, tam suffragatorum quam Patrui iudicio creatus est Cæsar; Germanicis statim lacessitus bellis, quibus ad Italica fieret gradus. Vix vllus Principum maiori ambitu impugnauit Romanam Ecclesiam, vix de vllo Ecclesia triumphauit magnificentius: sex expeditiones in Italiam; hoc est in summum Pontificem suscepit, Mediolanum munitissimam vrbem bis expugnauit, semel diruit; vnus sex Pontifices potestatis annis æquauit, imò Pseudo Pontifices duos Victorem & Paschalem sui schismatis authores habuit. Nihilò secius ab hostibus condita Alexandria surrexit, eiusque arma discussit; ab Alexandro III. pulso Italia diris deuotus est, & de cœlo tactus sacrosanctis verbis; postea pestilentia victo-

rias

rias prauas absumente; ab ipso Alexandro Venetijs profugo debellatus pacem petere cogitur, victorique colla submittens, viuum Ecclesiæ trophæum posuit.

At melius quàm inceperat desijt, in Palæstina cum exercitu profectus; pluribus in itinere contra Turcas præclarè & fortiter gestis; donec anno Imperij 38. dum in Ciliciæ vel Armeniæ amne natatu calorem disijcit, aquis haustus & aliquanto post extinctus, spem conceptam simul extinxit; mox Friderico filio in obsidione Ptolemaidis febri confecto. Vir egregius, si iuuentutem ad ea detulisset, quibus senex perijt; & parcendo Pontificibus defendisset clade Palestinam, frustra mox obrutam vindicaturus.

Interim Ecclesia licet ab hoste tanto impetita, de dignitate pristina non remisit. Nam & Arnoldus Brixiensis peruicacissimus hæresis Romæ combustus est; Et anno 1179. ab Alexandro habitum vndecimum Conciliam Generale, Lateranense III. Romæ 300. Episcoporum; in quo damnati Albigenses hæretici, & de electione Pontificis multa sancita. *Concilium XI. Lateranense III.*

Et inter repetita bellorum incendia Gallia & Anglia Romanam Sedem

 impu-

impugnauerant; altera membris, altera capite. Quipppe in Gallia quidam Valdo mercator Lugdunensis, bona diuendita in pauperes erogabat, malo consilio, eorum multos ad errores suos alliciens, benignitate præpostera, vt salute corporum animos perderet; circa annum Christi 1159. Vnde hæretici dicti Valdenses, & pauperes de Lugduno. Et anno eiusdem seculi 77. detecti in Narbonensi Gallia deteriores hæretici, Albigenses; quod ad vrbem Albigam nati vel damnati, Manichæis valde affines, exscindendi mox ferro & flammis.

Valdenses.

Albigenses.

Thomas Cãtuariensis.

Anglia verò peccauit in capite Henrico II. qui Thomæ Cantuariensi Præsuli intulit necem, pro fide & libertate Ecclesiæ occumbenti: anno 1170. Præiudicium ingens calamitatis futuræ; dum alter Henricus alterum Thomam eadem de causa morte afficiet, eritque Anglia seminarium Martyrum.

Augustiniani

Gallia tamen nouo Eremitarum ordine illuxit, anno Christi 1157. condente Guillelmo illo celeberrimo Bernardi discipulo, & Aquitaniæ Duce famosissimo, Eleonoræ bis nuptæ parente, qui postea quàm sancta de corpore sumpsit supplicia, animumque

pœnitentia eluit;ad regulam S. Augustini Anachoretas instituit; qui deinceps magno mortalium commodo ad nos propagati,cęnobitico agentes more ditant Ecclesiam.

Vidit eadem Gallia mirum Architectum in Benedicto duodecenni puero, qui impulsus & adiutus diuinitus Rhodanum rapidissimum amnem ad Auenionem ponte coniunxit circa annum Christi 1177. nouus Amphion, qui non testudine, sed sanctis precibus moueret lapides. *Auenionis pons.*

Rem Christianam tristissimus casus prostrauit in Asia. Guido Lusignanus ex nobilissima in Pictonibus familia à Sybilla Regina Ierosolimæ in torum & regnum assumptus, altero post anno Christi 1187. libertatis & regni iacturam passus est. A Saladino Babyloniæ Sultano acie victus & captus est, capta Crux sancta, flos Equitum cæsus, ipsaque Ierosolyma Barbaris tradita; deincepsque reliquæ; tam lugendo fato, vt ex tot vrbibus, tres duntaxat Tripolis Tyrus & Antiochia Christianis superessent. Ita excisum Ierosolymitanum regnum, nondum vertente sæculo quo conditum erat; Christianisque ostensum est, pietate regna non armis teneri. Porrò is erat Saladinus, qui regnum non *Ierosolymitanum regnum.* *Saladinus.*

corruptum modò sed validum extorqueret; Godefrido conditori, præter pietatem, cætera similis; voluptate nullà nisi dominandi, verè Saracenorum Cæsar tam clementia quam fortitudine.

Henricus VI. Anno Christi 1190. Henricus ab asperitate morum & seueritate tam in se quam in alios, *Asper dictus*, *Friderici patris* excepit Imperium: quod in occupanda vtraque Sicilia impendit maximè Guillelmo Rogerij filio sine liberis, præter Tancredum natum ex pellice, obeunte; ius regni ad Constantiam sororem Guillelmi, eandem Henrici vxorem spectabat. Nec defuit suo iuri Imperator, coronatus à Celestino III. inuadit Apuliam, transmissoque Freto Siciliam: ac post Tancredi fata inita pace cum *Sybilla* eius vidua Guillelmoque filio, regno potitur, feliciter hactenus; sed in posterum crudelitate maculata felicitas. Nam ob leuem suspicionem ex Siculis plurimi in cruciatibus necati, Sybilla in carcerem trusa, ac Guillelmus insons orbatus oculis; In quo desijt Guiscardorum familia stirpsque fortissima illa Normannorum. Cum inde copias in Palæstinam misisset, iniretq; consilia de inuadendo Bysantino Imperatore, fato propemodùm

dùm paterno perijt, in venatione largiore aquæ gelidæ haustu, febri contracta, anno Imperij 7. relicto filio Friderico à tribus mensibus ex Constantiam iam quinquagenarià suscepto. Ita ingens illa Ænobarbi ambitio, cui Europa minor, in infante trimo vagiebat.

Palæstina expeditio.

In Palæstina conamen ingens, sed irritum. Philippus Augustus Galliæ, & Richardus Angliæ Reges, posituri odia, in communem hostem incensi, delati erant in Syriam, hoc emolumento vt Ptolemais caperetur. Sed cùm Reges æmulos nec religio conciliaret, affecta valetudine in Galliam Philippus redijt; quem breui sequutus est Richardus; contentus ad Ierosolymam accessisse propius; data pax Saladino, tantumque armorum commotum, vt securius barbari agerent. Guido ille Lusianus Cypri corona à Richardo donatus est, qua posteri ad trecentos annos potiti, cum Ierosolomitani regni vmbratili titulo. Richardus in Germania dum se occulit deprehensus, coniectus in carcerem, captiuitate diutinà multoque auro rependit superbiam, qua Leopoldum Austriacum ignominiose affecerat; odiosa in omnibus, maximè in Regibus,

quos tam multa euehunt, arrogantia.

Saladinus. Paulò post sublatus Christianorum terror Saladinus; & suo funere mortalitatis magister; cum iussisset lancea interiorem suam præferri tunicam, cum hoc elogio. Istud vnum ex domitore Orientis restare. Eo nimirum regna, victoriæ, thesauri confluxerant, vt esset tunica tantarum opum compendium. Nouem reliquerat liberos, sed quos statim eorum patruus Saphadinus necauit, præter vnum Noradinum, ab amicis paternis seruatum; vt qui tantùm sanguinis hauserat, suum in liberis funderet; vel Heroum fato, quorum hæredes alieni sunt.

Ordo Teutonicus. Tunc & tertius militum Ordo, nempe Teutonicus anno Christi 1192. ad repellendos Saracenos Hospitalarijs & Templarijs accesserat; cuius equites cruces nigræ chlamydibus albis assutæ distinguebant ab alijs. Ij ex Teutonibus selecti, cùm plerumque alij Franci essent, vt haberet fortissima natio, & occasionem palmæ & præmium.

Alexius 2. Comnenus. Anno Christi 1180. Alexius Comnenus duodecim annorum Manueli patri successit; ætate tenerà regimini alieno obnoxia calamitatibus inuoluente Imperium. Prima omnium atrocissima Andronicus, Manueli cognatus, flagi-

gitiorum omnium fundus; qui ab exilio rediens vt pupillum Alexium à tutorum iniurijs vindicaret, maximas intulit. Nam rerum potitus, Xenam Alexij matrem suffocauit, matri filium addidit, cadauere in mare proiecto, eiusque sponsam vndecennem cruento toro adhibuit; tertio post Manuelis obitum anno; adolescente Alexio in purpura nato; vt miserabilius interiret.

Andronicus. Nec Andronico diu frui licuit crimine; cùm enim ab Hydromantia didicisset prima successoris futuri elementa, Isacio Angelo in quem cadebant dum comparat mortem sibi hanc conficit; quippe Angelus Andronici metu in templum fugiens, à populo salutatur Augustus, ab extrema miseria ad supremum fastigium sine gradu scandens. Nec Andronicum vel arma vel preces vel fuga iuuerunt; comprehensus à populo, exquisitis supplicijs & quod Principi molestius ignominiosis, inter duas columnas pendulus, diu animam impuram egit; acto Imperij biennio hoc vno felix, quod calamitate resipiscens, inflictas pœnas æquo animo patiens, diuinam Iustitiam implendo pacauit.

Anno itaque 1185. Isacius Angelus,

Isacius Angelus. expulsa Comnenorum familia, populari gratia throno euehitur; quem statim ignauia & perditissimo luxu maculauit; ac quantumuis ad annum decimum per varias coniurationes non tam dominationem quam delicatam vitam deduxerit; tamen à Valachis spretus & victus, inter vnguenta & conuiuia, viuum potius cadauer dici quam Princeps debuit. Donec à fratre Alexio flagitia fratris per fratricidium vindicante, captus & excæcatus, non tam Imperio deiectus est, quàm seruitute voluptatum.

Alexius 3. Comnenus. Alexius sumpto Comneni nomine, spretoque Angeli anno Christi 1195. fratris Imperium, hoc est luxum & voluptates, quasi hereditarias, creuit, Feliciter pro scelere multos æmulos sustulit ferro vel veneno; grauiorem hostem nactus in Henrico Imperatore occidentis Macedoniæ partem exigente, quem & mors ademit. Cùm itaque impunè lasciuia muliebrique luxu difflueret; Alexius Isaci fratris excæcati filius elapsus custodia, & ad Venetos insensos Byzantinis profugus, illorum ope & Francorum in Syriam intendentium, fugato patruo, throno imponitur; ea tamen modestia, vt Patri Isacio quantumuis cæco Dia-

Alexius IV. Angelus.

de-

dema reddiderit, se eius collegam professus.

Sed Isacio beneficium damno fuit; cùm enim quibus debebat omnia, multa concederet: orta inter Græcos & Latinos rixa; quidam Alexius Ducas regij generis, ob supercilia coniuncta Murzuflus dictus, à Græcis detestantibus Angelos Augustus dicitur, Isacio Sene interim mortuo; filius Alexius in carcere laqueo perijt, mense potestatis 7. Murzuflus tertio post mense sibi fugà consuluit; cùm à Francis potestatē tyrannicam insectantibus pacem non impetraret, multò minus bellum ab ijs illatum repelleret. Ita ad Latinos delatum Orientis Imperium, hostibusque permissa corruptissima vrbs voluptatibus; nempè antè perdita quàm capta, luxu hostilibus armis præeunte. *Alexius V. Ducas.*

Ab Henrici Asperi morte aliquot annis Occidentis Imperium, cum duo contenderent, neutrius fuit, donec Philippo Henrici fratre Bambergæ inter salutationis officia interempto, & Othone ab Innocentio III. abdicato, Fridericus Henrici filius adhuc adolescens Imperator deligitur, anno Christi 1210. auo Friderico penè per omnia futurus similis. Nam quadraginta potestatis annos per vtramque *Fridericus II.*

fortu-

fortunam impleuit, aduersa pressus, cum prosperà malè vteretur. Romanæ Ecclesiæ beneficium fuit, lues, & odium, nouum Enceladus Diuorum fulmina lacessiuit & sensit; ab vno tandem anathemate vstus: paterni heres odij in Mediolanenses pugnauit atrociter; Guelforum & Gibellinorum ad Italiæ perniciem factionibus omnia miscuit; à Pontificibus solio pulsis throno deiectus est; restitutus illorum gratiæ, armatus adijt Palæstinam, sed successu nullo: ad obsessam Parmam sperata conditaque Victoria cecidit, & triumphali curru deiectus captiuorum gregem propemodùm auxit. Postremo ne quid auiti fati deficeret, vidit Diadema raptum hosti imponi, non quidem filio, sed quod acerbius, extraneo, reiectis liberis; flagitij pœna transeunte ad posteros, & in seram stirpem vindicante crimen Ecclesia. Tarenti obijt anno 1250. impiæ vt creditur contumaciæ pœnitens, nihil ex tantis turbis præter dolorem animi colligens.

Ecclesiæ fortitudo. Ecclesia interim palmæ instar eluctantis in pondera, Moderatores nacta fortissimos, eos singulos victorijs pluribus designauit. Sanè Innocentius III. iam ante Raimundum Tolo-

sæ

ſæ Comitem fautorem Albigenſium intrepide obſtrinxerat anathemate, ramos pernicioſos exciſurus in trunco: idemque in Ioanne Angliæ Rege præſtiterat; tam feliciter, vt eum pœnitentia eripuerit pœnę, illum reiecta pœnitentia pęna rapuerit. Ille ipſe Innocentius an. Chriſti 1215. XII. Cōcilium Generale quod eſt quartum Lateranenſe, Romæ conuocauit, quaſi Chriſtiani Orbis Centuriata Comitia, præſentibus Epiſcopis 412. vt de Palęſtina recuperanda viæ inirentur. Et quamuis in Ægypto occupanda fefellerit euentus conſilia: nihil tamen illis ſucceſſus detrahit, ex bono parente plerumque corruptus. *Concilium 12. Lateranenſe IV.*

In Honorio geminus partus fœcundauit Eccleſiam Religioſorum Ordinum inſtitutione. Alter Prædicatorum qui à Dominico Hiſpano Albigenſium hoſte acerrimo & ſanctitatis florem adepto piè inſtituti doctrina virtutum ſtudia excolentes, pulſa cœnobijs ignorantia, ſcientias religione donatas in ærarium Dei tranſcripſerunt. *Dominicani.*

Alter Fratrum Minorum, à Franciſco Aſſiſio paupertatis cultore eximio ſumpta origine; tanto prouentu, vt per vrbem Chriſtianum poſtmodùm ſparſus, Chriſti exemplum vbique *Franciſcani.*

præ-

præbuerit; & in nouos deinceps ordines vel repullulascens vel repubescens, sanctas propagines Iuuentamque piam in vltima transmiserit secula, secundus semper, idem & multiplex, ea in Francisco authore mira patrata sunt, vt spoliatissimus mortalium rerum, locupletissimusque cœlestium, quà copià, quà inopià Seraphinus exscribat.

Innocentius IV. fortitudine cumulauit hanc felicitatem; vnus maximè Friderico par; à quo fractus peruicax animus, armatumque Cœlum in terras. Id perfectum anno 1245. in decimotertio Concilio Generali, quod primũ est Lugdunense; vbi Fridericus anathemate perculsus & abdicatus Imperio, expeditio in Palæstinam decreta, illius Duce Ludouico Rege Galliæ constituto. Eritque Lugdunum in vrbibus memorabilis, quòd omnium prima non in Gallia modò, sed in cæteris trans Alpes gentibus, hospiti Cœlo præbuerit sedem, Deique maiestatem quantum terræ capiunt, sinu exceperit.

Concilium 13. Lugdunense I.

Sed dum Italia intestino bello diri- mitur; Veneti iam ante potiti Creta quam Genuensibus eripuerant; anno Christi 1237. Rhodum Saracenis expul-

Veneti.

sis

sis occupant; armatique postea Ecclesię nomine in Fridericum, Apuliam inuadunt: sicut & Ferrariam Mediolanenses; cui præficitur anno 1240. Pontificum nomine Azzo Princeps Estensis familiæ, ad nostra tempora per exempla pietatis & fortitudinis illustria deductæ feliciter. *Estenses.*

Porrò Gallia tunc Heroum ferax pro gloria & religione certauit eximiè, Philippus regnandi laude dictus Augustus anno 1214. iuxta Tornacum celebrem illam Bouinensem pugnam profligauit. Ex aduerso stabant Otho, magis Imperij titulo spoliatus quam viribus, Ioannes Angliæ Rex inueterato in Francum odio; & Ferdinandus Flandriæ Comes; ita certi victoriæ vt captiuis vinciendis catenas ferreas circumferrent; victi tamen sunt; Otho & Ioannes in fugam acti, Ferdinandus captus, iniectaque parantibus vincula. Otho exarmatus hac victoria, & coactus à Friderico veniam petere, haud multò post in Saxonia latens morbo obijt. Nec Ioanni melius, qui ab Anglis Proceribus exautoratus est, arcessito Ludouico Philippi filio. Ita plerumque victoria ludit, & raro cum Superbia contubernio, felici Lauro Modestiam donat. *Philippus Augustus.*

Simon Monfortius. Id iam ostensum anno ante proximo; apud Mureum in agro Tolosano oppidum; cùm Simon Monfortius Heros Christianus cum octingentis Equitibus & mille Peditibus, pugnam propè incredibilem suscepit & confecit, profligatis centum millibus Albigensium; & ne turbam inconditam credas, aut prælium tantum delibatum, ducebant Hæreticorum ordines Aragonius Rex & Comes Tolosanus, quorum ille in acie pugnans occubuit. Quid Spartani iactant Thermophylas? tantò eminentior Leonida Simon, quanto victo præstat is qui vicit. Quintò post anno fortissimus Dux in obsidenda Tolosa læsus saxo interijt; dignus qui Romanum fulmen vibraret, abscissosque Ecclesia terris abscinderet. Expeditionis successores nactus est Reges, Ludouicum Leonem Augusti filium, alterumque Ludouicum eiusdem nepotem; vt iam inde domandi Hæretici prouincia sit Franciæ Regum.

Ludouicus Sanctus. Sed Nihil illustrius Ludouico illo Augusti nepote, viua calamitatum Apologia, quinouo vincendi genere triumphauit hostes è vinculis. Nempe in eo Imperatorem suum exhibuit Deus, qui vinceret non mortales, sed

ca-

calamitosissima, quibus mortales vincuntur. A Saracenis in Ægypto captus est anno Christi 1250. suisque maior victoribus, docuit Reges quidpiam esse supra Regni fastigium, quod in eius ruina perstet erectum.

Et Ludouici temporibus debet Sorbonam orbis vniuersus; Roberto Sorbonio illustrissimi Collegij fundatore, circa annum Christi 1243 vel decennio post. Quam Academiam ærarium Theologiæ, sapientum Areopagum, fidei Atlantem, Doctrinæ Cœlum si dixeris; adumbrabis illam non exscribes. *Sorbona*

Suam etiam gloriæ segetem Hispania messuit, anno 1212. celeberrima de Mauris victoria, post Calatrauam vrbem expugnatam. Ad obruendam Hispaniam incredibili multitudine Mauri irruperant, obruerunt quidem, sed cadaueribus, ducentis eorum millibus in acie cæsis. Nec ad unum Regem tanti facinoris laus spectauit; Castellæ, Legionis, Aragonis, & Nauarræ conuenerant, ad discriminis partem vel gloriæ. Vigesimo post quam Academiam anno Ferdinandus Castellæ Rex Cordubam cepit, Maurorum arcem & regiam ciuitatem; illorum rebus post pugnam in deterius prolabentibus; quasi corpus *Hispani Mauros vincunt.*

corpus exhaustum sanguine, vel serpens contrito capite caudam vibrans.

Inter regnum Imperij. Interea in Germania, exauthorato Friderico, fluctuauit aliquandiu sine gubernatore Imperium, quippe Henricus Langrauius Thuringiæ, designatus clauo ab Innocentio, dum se illi expedit; victoque Conrado Friderici filio victoriam vrget, in obsidione Vlmæ vulneratus interijt, anno 1246. ad coronam euectus, obsequio magis quàm cupiditate. Huic altero post anno substitutus Gulielmus Hollandiæ Comes, licet repugnante Friderico, & post eius obitum Conrado filio, se tamen gerit pro Imperatore; donec anno 1255. pugnas contra Frisios interemptus est; vacauitque Imperium XIX. annis; Electorum suffragijs inter Richardum Regis Angliæ fratrem, & Alphonsum Castellæ Regem Mathematicum illum nobilem distractis; & Friderici liberis de Augustali apice malè contendentibus, cùm nec regna auita retinerent, & cædibus mutuis grassarentur.

Conradus Rex Siciliæ. Nam Conradus anno 1254. Apuliæ Rex cum Henricum fratrem Siciliæ Regem nefariè peremisset, statim à Manfredo Friderici notho veneno tollitur relicto in Germania filio paruulo

Con-

Conradino ; iustè Diuinà Memesi Fridericum plectente in posteris, vt eorum liberi qui Pontificem Patrem eiurassent, naturæ rupto vinculo se ipsi perderent. Manfredus illicò, ne periret crimen, Conradini vel infantia vel morte prætexta, in peremptorum inuolat regna ; sed Neapolitanis Pontificem appellantibus ; mouetur bellum pro fratricidij pœna vel præmio, quod variè gestum est ad annum 1264. quo Galli in Italiam euocati, fontem nouo regno a nouis bellis aperuerunt. *Manfredus.*

Eo quippe anno Clemens IV. Carolum Comitem Audegauensem Ludouici sancti fratrem vtriusque Siciliæ regnis inaugurat, per vectigal annuum 40. millium aureorum. Nec facilior inauguratio Pontifici fuit, quàm victoria Carolo : ad Beneuentum vno prælio debellatum, Manfredoque in pugna occiso, Italiæ nobilissima portio Gallorum fuit ; Sed rarò tam facili pretio regnum stetit anno 1268. *Carolus Andegauensis.*

Conradinus Conradi filius Sueuiæ Dux, sceptri iam potens, auitum repetiturus, numeroso exercitu aggreditur Carolum ; ad Fucinum lacum pugnatum est ; & ex victore victus Conradinus, in fugamque actus, & noua calamitate ex fugien- *Conradinus.*

ex fugiente captiuus, cum Federico cognato Austriæ Duce; sequenti anno Neapoli spectaculum fuit luctuosum; capite illo coronando minutus, in vrbe regia, quam ingressus erat in vinculis, Friderico eiusdem sortis Comite. Magis Carolo miseria quàm armis nocuit: fuitque ius summum, si non summa iniuria, summa tamen inuidia; creditumque regna tanti non esse, vt ijs nati ea propter perirent Principes, calamitosissima regnantium sorte, si throno deiectis mors vna restaret. In eo Fridericorum excisa stirps; nec Ecclesiæ hostibus licuit perennare.

Ludouicus sanctus. At de regnis caducis dum contendunt Principes: cœleste comparauit Ludouicus Gallus. Inito enim de bello sacro inter Reges Francum Anglum & Aragonium fœdere; postquam Eduardus Anglus Asiam tenuit, & Ludouicus in Africa capta Carthagine Tunetum obsidet; lue pestilenti in castris orta, eadem dignus immortali vita Princeps sublatus est anno 1270. Verè apud posteros virtutum meritis sanctus; sed sanctitate regia, quæ fortitudinem & animi robur incenderet; adeò Dei est non officere muneri quod imposuit, néc Cœnobitam in Rege præstare.

Hoc

Hoc tempore bello flagrans Italia viros alebat Christianæ pacis feciales. Thomam Aquinatem, & Bonauenturam Etruscum; vtrumque doctrina & pietate percelebrem; hoc tamen discrimine, quod Thomas splendorem prosapiæ claustri tenebris texit; Bonauentura è Francisci tunica ad splendorem purpuræ euecto: at ille idem doctrina quamuis altè imbutus, tamen pietatis sensu commendatur, alter verò tametsi penitus Deo delibutus, doctrinæ fama venit ad posteros; adeò parca laudis humanitas est, nec vnum in geminis sinit excellere. Sanè Thomas deductam cœlo Theologiam terris impertijt, vt in eo vel hospitantem Angelum, vel eum inter Angelos hospitem credas. *Thomas Aquinas Bonauentura.*

In Oriente interim Græcorum Imperium ad Gallos diuertit, ab ijs obtentum per annos 58. Primus Imperator Balduinus Flandriæ Comes; qui anno 1204. expulso Murzuflo Alexij peremptore, à Latinis Principibus Constantinopoli inauguratus est; enitente maximè cæco illo perspicacissimo Dandulo Venetorum Duce, ne quis Latinorum Venetijs proximus imperaret; Nec tamen Balduinus totũ Imperium vnus obtinuit; nam vt è Coloſ- *Gallorum in Græcia Imperium.*

so

so Rhodio multę statuę fusę sũt, sic ex ruina Imperij dominationes plurimæ natæ. E Latinis Bonifacius Marchio Monteferratensis Peloponnesi Rex appellatus est; Athenarum Godefridus Trecensis; Theodorus Lascaris Theodori Comneni gener Nicææ in Bithynia nouum regnum condidit; Dauid & Alexius fratres Andronici Tyranni nepotes, in Ponto Trapezuntinum regnum posuerunt; aliud sed admodum breue sibi Thessalonicæ Theodorus Angelus quæsiuit, statim à Mysis captus & excæcatus. At quàm minimam orbis partem quam multi diuidunt; vt dicas in grano formicas certantes.

Sed Balduino diuturna pax non fuit; nam primo anno interceptus à Ioanne Mysorum Duce coniectus in carcerem, pædore aut tormentis perijt; fato Orientalium Imperatorum, vix suà morte fungentium. Huic successit Henricus frater, continuis Tartarorum irruptionibus infestatus, (ij quippe ab Asiatica Scythia ingenti numero prorumpentes Saracenis & Gręcis passim occisis, innumeram mortalium vim exhauriebant) qui pace cum Theodoro Lascari contractà, decem annos Imperium tenuit; si sic-

Im-

Imperium ſuorum intereſſe calamitatibus,nec mederi.

Id tamen qualecunque ad eius generum Petrum Antiſiodorenſem delatum, & eidem ſtatim ereptum, ac Roberto filio virtute Iolantæ coniugis traditum, in Balduino nepote deſijt; qui vno ſupra 30. annos Imperator, Chriſti 1261 à Michaele Palæologo, ex vetere Palæologorum, & Comnenorum familià, eo depulſus eſt; fraude & inſidijs, hoc eſt Græcis moribus: nam Francis Conſtantinopoli abſentibus, noctu per proditores patefacto ingreſſu, ab hominibus octingentis capta vrbs regia, redditumque Græcis imperium, cymba profugit Balduinus, ſola præteritorum memoria in poſterum ſe conſolans, vel macerans.

Anno Chriſti 1274. Tandem poſt diutinum inter regnum, Electores in Rodolphum Habsburgenſem Comitem conueniunt,debentem virtuti plura quàm fortunæ, quique ſolis meritis ambiret Imperium. Hic ſua contentus Germania, Italiam Imperatorum ſcopulum vel fugit,vel ſpreuit, nunquam perſuaſus eam vt adiret. Et habuit in Germania triumphorum materiam: primum in Ortocaro Bohemiæ Rege opibus præpollente, quem armis, & *Rodolphus I.*

contemptu fractum adegit ad veniam, iterumque reparatis viribus tumidum, vicit in acie à gregario peremtum milite. Inde Austria Alberto filio data, familiæ Austriacæ celeberrimæ in posteris Regumque faracissimæ nomen dedit. Et in Heluetios Burgundosque quater & decies repetitis pugnis totidemque palmis, Victoriosi titulum Rodulphus adeptus est; vbique dignus quem ambiret victoria. Iam senex obiit, clementia & comitate morum infra Augustum; imò supra, cùm maximè Principes demissione sui emineant.

Concilium 14. Lugdunense 2.

Eodem anno quo Imperium Rodolphus inijt, habuit Lugduni Gregorius X. Concilium Generale XIV. Lugdunense II. præsentibus quingentis Præsulibus; in quo actum de Palæstina recuperanda, Regibus Europæ ad sacram expeditionem incensis; quin & Palæologo Romanam Ecclesiam supremam fatenti, concessum Orientis Imperium, vt adunatis animis vires facilius iungerentur. Sed pia consilia mors sancti Pontificis disturbauit, & profanus Principum ambitus sanctissimis votis intercessit.

Anno Christi 1282. Eruperunt pressa diu consilia; cùm Galli omnes per Siciliam

liam fusi, ipso Paschatis die; & (ne immanitati sacrilegium deesset) sub campanæ signum ad vespertinos hymnos conuocantis, in singulis oppidis ab ipsis Siculis contrucidati sunt. Cædis causa, Siculorum in Gallos excedentes odium; auctor, Petrus Aragoniæ Rex, qui ducta in vxorem Constantia Manfredi Nothi filia, ex qua liberos susceperat, Friderici regna quasi dotalia reposcebat; Instrumentum, Ioannes Prochyta, qui religioso cucullo tectus, *hoc est ouina pelle lupum dissimulans.* impunè Siculas vrbes concursans, odiorum flammas incenderat; socius, Michael Palæologus, qui vt Carolum amoliretur imminentem Byzantino Imperio, (Carolus enim filiam desponderat filio Balduini) aurum Aragonio ad dicendum dolum vt fertur suppeditauerat. Ita *ex libidine, odio & ambitione, sceleratissimis parentibus, orta proles illa flagitiosissima*, & patrata cædes apud Christianos, quam in Mithridate damnauit olim barbaries, *adeo nihil est quod libido regni non violet.*

Aragonius Sicilia potitus est,& iacta sunt diuturnæ Gallos inter & Hispanos discordiæ fundamenta,quæ postea magno mortalium malo,nimis strenuè *Petrus Aragonius.*

ad fastigium educent. Interea Carolus Diuina & humana ope vltionem intendit, Martini Pontificis anathemate, Gallorumque armis accinctus; sed alterum Petrus contemptu elusit; alterum fraude; singulari pugnâ ad Burdigalam Carolo indicta; ita disiectum à Sicilia bellum, nec ad Burdigalam pugnatum; Aragonio detractante certamen, cuius præmium iam occupauerat.

Carolus Claudus. Inde à Sicilia in Aragoniam bellum illatum, sed trium Regum lugendum funere; quippe eodem anno, huius seculi 85. Petrus Aragonius tanti fax incendij decessit ex vulnere; Philippus Audax Franciæ Rex dum Perpiniano capto redit ad suos, ex morbo obijt; & Carolus Neapolitanus tædio, & dolore, non Siciliæ modò à continenti sua auulsæ, sed captiuitatis filij Caroli Claudi, quem Rogerius exul Apulus pugnantem nauali prælio ceperat, victumque Aragonijs dederat. Is postea à Constantia Petri vidua vltionis libidine neci admotus, eiusdemque pietate pro Christo passo statim ereptus, sibique restitutus abdicata Siciliâ, nouis iterum bellis cum Iacobo Pe-

tri

tri filio, per vim extorta repetens, componetur; vtroque suum affirmante, quod iure alter, et alter teneret.

Sed & obierat anno 1283. Michael Palæologus, qui 22. annis potitus Imperio, Latinorum cautior quàm Turcorum, dum Europam seruat, Asiam perdit; Turcis in ea septem Satrapias constituentibus. Ita præpostera semper Ambitio, & oculata à fronte, à tergo cæca est;& dum fluctum frangit, ruit in scopulum. *Michael Palæologus.*

Hoc tempore Raimundus Lullus in Hispania, magnum Amoris humani, Diuinique specimen fuit. Siquidem mulierum amoribus penè ad insaniam implicitus cùm resipuisset, cœlestibus flammis sic exarsit, vt sanctè phaneticus, per agros discurrens, vbique nouum incendium circumferret. De litteris bene meritus, dicendi artem scripsit, vel Labyrinthum ingenijs posuit; notior posteris famosa auri arte quàm pietate; vt mali quàm boni tenacior fama est. *Raimūdus Lullus.*

Anno 1292. Adolphus Nassouius consequutus est Imperium Occidentis, gessitque sex annis cum dignitatis tantæ ruina, nam bello concito Philippum inter & Eduardum, Anglo stipen- *Adolphus Naßouius.*

darum militiam pollicitus, Germaniis in contemptum venit; Albertumque Austriacum æmulum excitauit, primum vt se hostibus Gallis adiungeret, dein vt repudiata affinitate, Romanorum Rex signatus, in ipsum Augustum armis contenderet. In prælio læsus Adolphus perijt, relinquens Alberto laureatum Imperium; Francus, & Anglus contracto fœdere, Adolphum vt communem hostem insequuti sunt, qui fidem auro mercatus auro fefellerat.

Celestinus. Anno post altero Petrus Morronius, Celestinus dictus, in Pontificatum summum euehitur; sed cùm priuatæ vitæ assuetus, negotiorum turbam horreret, solitariam sanctitatem negotiosæ anteferens, se dignitate sponte abdicauit. Iam ante Ordinis conditor, quem Celestinorum dixit posteritas, Cœlitum vitam secessu, abstinentia, sacrisque precibus imitantium; Petro successit Bonifacius VIII. rebus agendis aptior, fortasse pluribus quàm par esset.

Scotus. Lucebat hoc tempore Ioannes Duns, Scotus origine, Franciscanus familia, fama & meritis Cosmopolitanus, hoc est ciuitate totius orbis donatus dignus qui subtilitate ingenij cum soli-

ditate

ditate Thomæ contenderet; paremque pari opponeret in arena Scholæ certantibus.

Anno Christi 1298. Albertus Austriacus Rodolphi filius imperauit; bellis in Germanos suos exercitus, quos ad nutum subegit maioribus dignus, nisi minora Martiam indolem consumpsissent. Nono Imperij anno nefariè trucidatus est dum in Bohemos bellum appararet, à Ioanne fratris filio, quod eius bona diutius pro tutore teneret *impiè quidem, sed occulto iudicio Adolphi animam repetente.* *Albertus Austriacus*

Sub ea noua Heluetiorum Respublica circa annum 1307. sumpsit originem. Eorum pauci Alpium incolæ ab Imperatoris ministris vexati; inito fœdere cœperunt iniuriam propulsare; à paruis initijs per gentes multas fœdus inualuit; facilè animis ad tutelam sui coalescentibus; perstatque hodie potentissimos inter Principes illibatum. Gens tam expers ambitionis quàm amans libertatis, tuendorum potius quàm promouendorum finium cupida, non tam suis montibus quàm votorum modo circumscripta, alienam hactenus ambitionem fregit, dum suam tenuit; adeò tutissima sunt quæ medio- *Heluetiorum fœderatio.*

cria, omniumque decrescunt minimè, quæ crescunt minimè.

Curtracensis pugna. Gallia interim bello Flandrico grauem iacturam passa est, in pugna ad Curtracum edita anno 1302. vbi temeritate Roberti Atrebatum Comitis, flos nobilitatis excisus, cum ipso Roberto; præstantissimis Equitum turmis se deinceps in Lisæ amnis fossam Andabatarum instar præcipaitntibus. Ibi verè Gallica pugnatum indole, hoc est imperterrito sed cœco animo; quis enim occulatus ad prælium non inspecto campo processisset; *Sed ars illa belli nostris Heroibus Ludouicæo sæculo debebatur.* Excepit & Philippum Regem tumultus nouus à Bonifacio Pontifice suscitatus; quo tamen defunctus nouam Romam Lugduni in Gallia sua vidit.

Clemens V. Nam anno 1305. Clemens V. Burdigalensis Lugduni à Cardinalibus Pontificia thiara coronatus est Pompa supra regiam, quam tres Reges ornarunt, Francus, Anglus, & Aragonius; sed prope lugubris; pariete collapso, coronatisque capitibus si non exitium, at timorem exitij grauem inferente; Ioanne tamen Britanniæ Duce ruina oppresso: ita sibi est prosperitas oneri, & quæ pompam augent, ruinam vrgent.

gent. Pontifex tumultuum Italicorum pertæsus, tota Italia factionibus Alborum & Nigrorum scissa, Sedem Pontificiam Roma Auenionem transtulit, vbi hæsit annis minimùm 70. Vrbs Gallica quidem, sed Phocensis Prouinciæ, & Neapolitano Regi attributa, splendorem Curiæ gratulans excepit, ornata deinceps præclarissimis ædificijs sacris, & profanis, quæ tantorum hospitum amplitudinem celebrent. Tres Cardinales Romam legati, qui res Italiæ administrarent.

Aueniõ Pontifi. cũ sedes

Circa hæc tempora, pixis nautica ingenioso inuento, sed prorsus ancipiti ad nauigationis vsum reperta est; qua ad acum magnete illitam venti indicarentur, cursusque nauium dirigeretur. Certè tanti non erat hauriri fluctibus, armare scopulos nostra audacia, & ventosæ artis beneficio prouocare ventos, ac in peregrina naufragia sese immittere.

Acus nauticos.

Anno Christi 1293. Andronicus Palæologus Michaeli patri successit, longa dominatione 40. propemodùm annorum calamitates longè producens. Turcos infensissimos passus est, à quibus tota deiectus Asia, vix Europam suam defendit; quos in opem ex[illegible]iuerat Massageras, quasi hostes deessent,

Andronicus Palæologus.

T 5 mole-

molestißimos omnium expertus; idem in Rogerio famoso illo Pirata Apulo miseriæ perferens, quem adscitum socium prædonem sensit: accesit ad cumulum, domesticum malum, Andronicus iunior, ex filio nepos, cuius corrupta adolescentia fratri Manueli & Michaeli patri attulit mortem, illi quidem ignoto inter nocturnas grassationes, huic dolore & tædio. Nec in eo constitit perditus iuuenis, sed in auum rebellis, ab inuito extorsit Imperium, tanto senis dolore, vt corruperit oculos luctu; qua miseria octo annos protracta, tandem vitam posuit rerum aduersarum cursu longißimam.

Othomannus. Sed quod omnium acerbißimum & Christianis luctuosißimum, sub eo, nimirum anno 1300. natum est Imperium Turcicum, Asiaticis Europæisque terribile, in Othomanno Satraparum Asiæ potentißimo; cui cum Bithynia obuenisset, idem Satrapias cæterasſibi subiecit, gradumque posteris strauit, ad erigendam sublimem illam potestatis molem, qua orbis premitur, gemitque perdiu diræ tyrannidi mancipatus.

Henricus 7. Luxenburgus. Anno Christi 1308 Henricus Comes Luxemburgius dictus Imperator vt con-

conditionem à Clemente Pontifice impleret, sopita Germania, in Italiam properauit, quam Præfecti singuli in tyrannides singulas partiebantur. Ibi solito Transalpinis more, fausta primordia, infelix fuit exitus. Nam ad Padum vrbes Guelphorum domitæ, expugnata Brixia, Roma in verba eius adacta: sed inter hæc prospera Valramum fratrem & Beatricem uxorem amisit, hanc morbo, illum vulnere; ipse tandem morbo absumptus; haud sine veneni suspicione, cum in Robertum Neapolis Regem, quem exautorauerat, arma intenderet; anno 1314. autoritatis ad superbiam tenax; quippe, fato quodam Henriciani nominis, Pontifici detrahebat Italiam.

Interim anno Christi 1311. habetur à Clemente V. Vienæ Galliæ Concilium Oecumenicum, ordine 15. cui interfuere Patriarchæ duo Orientales, Episcopi 300 præter Reges Francum, Anglum, & Aragonium Ibi actum de Terræ Sanctæ expeditione damnatæ hæreses, & extinctus Ordo Templariorum; quos multorum criminum reos, partim ignis absumpsit, partim texit exilium; eorum bona vel Franciæ Regi concessa vel alijs sacris Magistratibus adiudicata vel Equitibus S. Ioannis

Concilium XV. Viennense.

Templary.

nis adiudicata; quibus postea tradita Rhodus Insula Saracenis erepta, Rhodiorum equitum indidit nomen.

Ludouicus Bauarus. Anno Christi 1322. vidit Imperatorem Ludouicum Bauarum, post inter regnum octennij, quo diuisis Electorum suffragijs, hinc Ludouicus Bauarus, inde Fridericus Austriacus Germaniam bello diuiserant. Tandem multa post prælia; vltimo captus Austriacus, vir fortissimus, cùm suà manu 50. hostium confodisset, fortunà fortitudini infensà, sibi captiuitatem, Imperium æmulo peperit: quo tamen abusus ad ruinam Pontificum, postremò ruinà quam apparabat obrutus est. Quippe in Italiam profectus, Gibellinorum factionem instauratam pro viribus in Ioannem 22. inflammat; Romæ in ipsa veritatis sede Pseudopontificem Nicolaum à quo acciperet coronam collocat; fraterculos quosdam infensos Pontifici fouet ac tegit; ac demùm in Germaniam redit, coronà auctus; sed infelici, & Pontificijs execrationibus iustè deuotà. Tandem Clemente VI. Ioannis & Benedicti diris rem addente, Electores ab ipso exciti, Carolum Bohemiæ Regem abdicato, Ludouico Cæsarem dixerunt. Ludouicus haud multò post equo lapsus in venatione diem extremum clausit; in-

fen-

fensissimus Imperatorum Romanæ Sedis hostis, sed vltimus; quasi Orcus victus postremum virus effuderit, & instar morientium anguium posuerit vitam in vulnere.

Circa hæc tempora sidera duo fulgebant in Italia benignissimà luce. Alterum Robertus Neapolis Rex, Caroli primi ex filio nepos, virtutibus Regijs cumulatissimus, nec priuatis infra Reges inops; doctrinà & amore in litteras, atque litteratos. Ornauitque Deus felicitate virtutes, scriptis litterati; vt famam amplam, & meruerit, & assequutus sit. *Robertus.*

Lumen alterum Franciscus Petrarcha, qui Florentinus ortu, educatione Auenionensis, quamplurima scripsit versu & prosà, lingua patrià & latinà; Lauræ amoribus celeberrimus. Huic intermortuæ litteræ vitam debent, quas contemptui habitas commendatissimas fecit. Diu iactatus varià fortunà, tandem in secessu Patauino consenuit, cumulans studia pietate, dignus cui terrarum orbis de instauratis litteris trophæum poneret. *Petrarcha.*

Anno Christi 1336. Natum est bellum Anglo-Gallicum II. grauissimum omnium, quòque Gallia tantùm non perijt. Orta ex affinitatis vinculo lues; *Anglicũ bellum II.*

Edu-

Eduardo III. iure materno regnum Galliæ postulant, quod Philippus VI. postremò Regi patruelis, sibi per legem Salicam arrogabat. Ius dictum est armis per ducentos annos, quibus Galli tametsi inferiores, Deo tamen patrocinante, litem non sine prodigio impetrarunt. Nobilis in paucis pugna Creſſiaca in Ambianis, quà Philippus fortiſſimè dimicans in fugam actus, 20. millibus Gallorum cæsis, in quibus Ioannes Bohemiæ Rex, oculorum tenebras animi acie illuminans, alijque è nobilium flore præcipui. Inde Calesium expugnatum fame, & Anglia Franciæ propemodùm iuncta. Nec Ioannes Philippo patre felicior, qui anno post decimo in Pictonibus pugnans, ab Edoardo Principe pugnam deprecante, non modò victus, sed captus est cum Philippo filio, & in Angliam abductus; hac fortitudinis gloria, quod fugam nesciret. Pax quidem ad Britiniacum coaluit, anno 1368. Sed admodùm fragilis, & grauius statim dissoluenda.

Mauri ad Salsum victi. Longè illustrior in Hispania Castellani Regis victoria, quà ad Salsum amnem, anno 1340. ducenta Maurorum millia ceciderunt; postquam Albohacen Mauritaniæ princeps, transmisso

misso Mari, spe inuadendæ Hispaniæ, non tam ad prælium quàm ad palmam decurrerat. Sed Dei est superbos calcare, & ferociam intumescentem infringere.

In Oriente anno 1341. Ioannes Palæologus Andronico Iuniori succedit, sub tutela Ioannis Cantacuzeni: sed ambitio fide potior vt tutori regnum, sic pupillo mortem comparabat; donec iam adulto pupillo, cui hactenus consuluerat ætatis infirmitas, à Græcis in Monasterium trusus est Cantacuzenus, in quo Historias scriberet, redditumque Palæologo paternum Imperium. Deus enim scelera aliquando plectit in senine, & parcendo punit nascentia. *Ioannes Palæologus.*

Anno Christi 1346. Carolus Bohemiæ Rex abrogato Bauaro Imperator, postquam æmuli vel armis victi vel tempore mitigati, artibus pacis inclaruit, quam sollicitò semper animo coluit. Ideò litterarum, quæ pacis proles, studiosissimus, Academiam Pragæ excitauit, quâ Bohemi sui barbariem ponerent, & ipse quinque linguarum peritus, in quibus Latina, quod illo æuo rarissimum Principi, tam fuit studendi exemplum quàm stimulus. Reipublicæ amans, Bullam Auream condidit, *Carolus IV.*

didit, ad comprimendum Procerum ambitum, & ad designandos Ordinum gradus, religiosissimus vel maiestatis dispendio, stratoris officium Vrbano V. Auenione præstitit, equitemque Pontificem sequutus est pedes, gnarus nullum fastigium Deo non subijci, nihilque augustius quàm ob eum sese demittere. Hoc vno culpatus, quod Bohemiæ regno plurimùm studuit, minus Imperio, visusque est posteris non Reipublicæ prospexisse.

Turci in Europa.

Anno Christi 1360. Grauissimam res Christiana iacturam patitur, nam Amurates tertius Turcorum Imperator, inito fœdere cum Ioanne Palæologo Genuensium nauibus sexaginta suorum millia in Europam transmittit specie quidem iuuandi Græcum contra Triballos, reuera vt alieno prætextu promoueret rem suam. Quod actum est; & Adrianopolis in Thracia Turcici facta Sedes Imperij, ipseque Palæologus Amuratis factus vectigalis; pœnâ iustissimâ societatis turpissimæ: sed nec allegendus is socius, qui possit esse, cùm libuerit dominus. Amurathes postea à transfuga occisus, 37. prælijs defunctus.

Roma Pōtifice reddi-tus.

Anno Christi 1377. Gregorius XI. Auenione Romam sede translata, vrbi

Augustæ

Augustæ primum ornamentum restituit, totisque Italiæ diuturnis bellis oppressæ spe pacis illuxit. Hic ortu Gallus patriæ commodis anteponens Ecclesiam, verè ratus est viro forti patriam esse orbem terrarum. Quia tamen graues morbi duris, & acerbis curantur remedijs, hinc sequutum est immane schisma 30. annorum post Gregorij obitum; cùm ab creato Vrbano VI. deficientes quidam Cardinales Pseudopontificem Clementem VII. delegerunt; cui post annos 14. substitutus Petrus de Luna Aragonius; obstinatissimo animo dignitatis vmbraticæ vel ad mortem custos, nec fortasse vnquam magis in alio orbis obstupuit vim ambitionis.

Anno Christi 1379. Venceslaus iam patre Carolo viuo Cæsar dictus, eo mortuo non tam gessit Imperium, quàm infecit. Pragæ in Bohemia frequens, vino lustrisque marcidus, paternam sapientiam turpissimis vitijs obliterauit. Imò flagitijs crudelitatem adiungens, Carnificem habebat pro comite, qui ad nutum noui Neronis quemque vt esset libitum interficeret. Bis à suis coniectus in carcerem, bis euasit; ita in aduersis siccus, & temperans, vt prosperis redditus statim nequitiæ *Venceslaus.*

quitiæ

quitię redderetur; nunquam enim cum bona mente in gratiam redijt; annos 21. hanc luem Germania tulit, donec abrogatum ei Imperium à Septemuiris, & publica labes expuncta. Insanabilis vomica, quam remedia etiam alerent.

Carolus VI. Galliæ Rex

Mirare interea, quàm rara virtutum in stirpe series, nam quod Venceslaus in Germania, id propemodùm Carolus sextus in Gallia; nisi quod ille priuatos perdebat, hic publicum, qui Caroli sapientis, & vere cunctatoris filius, (nam rem Gallicam cunctando restituerat) temeritate & stoliditate cùm paternam operam corrupisset, regnum antiquissimum orbis sic prostrauit, vt humanâ maius ope remedium vno fuerit cœlo arcessendum.

Bombardæ.

Et anno huius seculi 80. sub illa Imperij lue Venceslaus, hominum & orbis lues inuenta prodijt. Reperta enim maiora illa tormenta bellica euertendis munitionibus opportuna; autor Bertoldus Germanus, prius adinuento nitrato puluere; vsique primùm Veneti in fossa Clodia recuperanda. Nullo fortiori telo Bellum se instruxit, quo simul plures quasi vnum perderet, quid homines Mortem armatis hoc fulmine, quid alias currenti, & in-

& insanienti furorem additis.

Anno Christi 1381. Carolus Dirrachinus ingratissimo animo Ioannam Reginam Neapolitanam exutam regno puluillo suffocat, & mortuæ spolium Thronum inscendit. Ioanna Roberti Regis, doctrina & felicitate præclari neptis, ab ineunte adolescentia coronata, quaterque nupta, calamitatum scopus plurium fuit. Liberata suspicione infami, quam incurrerat ob cædem mariti Andreæ Hungari, non ideò miserias depulit, nam exul sæpius vidua deiecta non rarò, tandem restituta est, vt premeretur Vnius sanè criminis conscia, quod scisma promouerit; Clementis VII. Fautrix eximia, cuius & pœnas morte persoluit. Hæc Ludouico Andegauensi adoptato regni ius dedit, Regiæ litis, hoc est bellorum, ferax seminarium. *Ioanna Neapolitana.*

Anno post sexto Carolus Nauarræ Rex Franciæ virtus, post turbas plurimas, in ea exercitas, suum ipse funus vinus confecit; dum ad vires malè deperditas reficiendas, infutus linteis aqua ardente perfusis, admota filo candela, flamma concepta est. Ita mors in remedijs quæritur, & telo, quo pellitur, sæpe vincit. *Carolus Malus Nauarrus.*

Anno Christi 1309. Tamerlanes

Ba-

Tamer-lanes. Baiazethem potentissimum Turcarum Principem plurimisque superbientem victorijs, occurrentem in Cappadocia cum trecentis Equitum, & ducentis peditum millibus, magnâ internecione profligat; captumque & vinculis aureis grauem ferreâ includit cauea, eius dorso vtens quoties equum inscenderet. Victusque Baiazethes tam ignominiæ sensu quàm prælio, capite in caueam illiso, necem sibi intulit: prostratæ superbiæ exemplum ingens; quale per sæcula exhibet Deus; ne mortales sui obliuio capiat, nec, quod rotâ nititur, fixum esse credant.

Hic Temir siue Tamerlanes, Scytha origine, tantus è gregario milite Imperator, fortunæ suæ artifex, postquam Indos Parthosque subegerat; vbi à Baiazetho irrisus est, quem de restitutione exulum compellauit, in eum progressus, iam Ægypto & Mesopotania sub iugum missis, vniuersam Asiam in prædam habuit: donec cruore & vastitate terrarum satur, opulentiâ supra votum grauis; reuolauit in Scythiam ad comprimendam rebellionem. Tertiò post anno suo fato mortuus successores habuit filios quibus paternum Imperium pro discordia fuit, quâ mu-

tuis

tuis cædibus conciderunt. Ita fulmen Tamerlanem dicas, quod illata clade euanescit.

Anno Christi 1400. Rupertus Comes Palatinus Venceslao suffectus, prudenter & fortiter administrauit Imperium; vno infelicior, quod cum Italicis tumultibus se immiscuisset, fortior gubernatore procella clauum excussit, & ipsa remedia morbus validior exigit: ipse in Germaniam suam recessit, quam tota propemodum Europa bellis conflagrante, illæsam decennio regiminis texit. *Rupertus.*

Eo tempore calamitates Orientis egregias opes occidenti pepererunt; Chrysolora, Gazà, Trapezuntio, alijsque doctis è Græcia profugis, & in Italiam thesaurorum cumulos deferentibus; nimirum litteras doctrinam & studia; quorum occidens iam pluribus annis egentissimus, in feritatem barbaram syluescebat.

Anno Christi 1414. Sigismundi Imperatoris accuratissima solicitudine habitum est Constantiense Concilium, in quo ad opprimendum schismatis virus, creatus Pontifex Maximus Martinus V. alijque depositi: Ioannes Hus & Hieronymus Pragensis, quod Viclefi Angli spargerent hæresim, viui *Conciliũ Constantiense.*

con-

concremati: contumacissimo ad mortẽ animo vimque flammarum laruà constantiæ superante, ita quandoque virtutis speciẽ vitium fallit, & ignorantibus casus effecta imponunt.

Hussitæ. Orta est tamen è bono vt parente gemina soboles exitiosa, Hussitæ, & Basileense Concilium. Hussitæ Duce Ioannes Zisca, 40. militum numero armatus anno Christi 1419. Sigismundum Bohemia pellunt, eamque immanitate summa deripiunt, & hæresim latè ferro propugnant. Stetit hæc per quinque annos, quam diu Ziscæ superfuit vita, quam assiduis illustrauit victorijs, Tabore vrbẽ in monumentum gloriæ exædificata: Victoriæ tam certus, vt eam etiam cæcus inuenerit: nam vtroque orbatus lumine pugnauit & vicit, quis oculatam Victoriam dicat, quæ cẽcum sequatur? peste tandem perijt, patriæ lues & religionis, vel vincendo. Inde Hussitæ in duas factiones diuisi: nec tamen, quod mirum, oppressi: diu Germaniam direptionibus & cædibus violarunt.

Concilium Basileense. Basileense Concilium minus damnum intulit, maiorem iniuriam. Cùm enim à pijs primordijs in parua consilia degenerasset: non tantum in pontificem Eugenium insurrexit, sed etiam anno 1438. Amedeum ex Duce

Sa-

Sabaudiæ iam ante Monachum vltrò agentem, Antipapam dixit, & Felicem nuncupauit, quasi vitæ prioris sanctitas illuceret ad nefas, & depositus Principatus ad dignitatum apicem esset gradus. Is tamen postea tam Felicem posuit quàm Armedium, & renuntiato sponte fastigio, quod oneri erat, pace publicà per demissionem priuatam redempta: obire maluit Monachus, quàm Princeps, vel Principum Pastor.

Anno Christi 1419. Belli incendio, quod in Gallia Angli concitarant, iniectum est oleum, cæde Ioannis Burgundiæ Ducis; quæ sub oculos Caroli Delphini ad Monterigolum patrata, vniuersam Galliam penitus obruit. Et vero regnum tot annos incolume vix vnquam propiùs à casu abfuit. Nam inde Philippus Ioannis Burgundi filius Anglo adiunctus Lutetiæ Rex Carolus iam sui impos, vxor, filia, Catharina potestati eius contraditi; post nuptiæ inter Henricum Anglum & Catharinam contractæ, Susceptus Henricus filius, & adhuc bimulus Lutetiæ coronatus; tenuitque bellum triginta fermè annos continuos, nulla pace nullis inducijs temperatum Carolo Delphino & postea Rege, ęgrè Bituricis regni *Galliæ Angelica.*

vel

vel iacturam vel spem moderante.

Aurelianensis. Sed tantis calamitatibus empta prosperitas tandem illuxit, Deoque placuit probatam constantiam coronare. Et ne motas diuinitus machinas cogites; id instituit Deus anno 1429. per puellam, extraneam, rusticam, tam egenam rerum quàm insciam; quę stupentibus hostibus, Gallorum spem excitauit & fouit; vt in posterum Gallia sit cœlo charior; imò gratior, cuius maximè beneficium est. Ioanna Virgini nomen; Lotharingia patria, ætas viginti anni; ars ouium cura; quibus si opponas arma tractata, liberatam Aureliam, Regem Rhemos ductum, Anglos sæpè victos; Mireris Deum magna patrantem, & in arrogantissimos Goliathos Dauidis miracula superantem. Passus est tamen captam ab hostibus Virginem, ignominiosa & crudeli morte interire, vt excocta flammis integritas, & aduersis læsa prosperitas, & humanitatis sordes abstergeret; & ad cœlos purior scanderet. Sanè Virgo tam mortua quam viua rem Gallicam iuuit: reconciliata Burgundi gratia, restituta Lutetia. Angli expulsi, receptum Imperium, vel sunt appendices vincentis dum vinceret, vel affectus precantis dum vixit; debuitque Carolus precarium

ſceptrum titulumque Victoris, vel infirmæ Virgini, vel quod idem ſit potentiſſimo Domino Regum Deo.

Anno Christi 1438. Habitum eſt ab Eugenio IV. Pontifice Concilium Generale XVI. inceptum Ferrariæ, ac finitum Florentiæ, quod inde dictum eſt Florentinum; magna Chriſtiani orbis celebritate; cùm adeſſent ab Oriente Imperator Ioannes pluresque Patriarchæ; à quibus contracta unio cum Latinis, Græcorum & Armenorum; unde Baſſarion Nicænus Epſcopus, & Iſidorus Ruthenorum Archi-Epiſcopus, viri doctrinarum laude clariſſimi quod ad concordiam multùm contuliſſent, donati ſunt Purpura, cui ſplendorem tantum arceſſiuerant. Fuitque celeberrimum Eccleſiæ Trophæum hæc unio, niſi perennitatem Græca inconſtantia per inuidiam graſſata detraxiſſet.

Concilium 16 Florentinum.

Annus Christi 1440. in faſtis maxime recenſendus, nouam vidit Artem; per quam ingeniorum fœtus immortales, expedita ſtudendi ratio, & literarum curſus promotus eſt. Eius Ioannem Guttembergium inuentorem, poſteritati oſtentant æternis encomijs proſſequendum: Hæc ars Typographica dicitur, qua una priorum temporum felicitatem extinguimus; niſi quod cæteras artes

Typographia

hominum æmulatur, paratque gladium, quo tam ciuis quàm hostis pereat. Sane librorum colluuies hanc accusat, suaque ipsa copia premitur, ac peccans exuberanti perdidit stylum facilitate scribendi. Arti huic statim materiam præbuit Nicolaus V. tam litteratorum amans quàm litterarum, quas assiduo studio propemodùm perditas instaurauit, dignus per eas viuere quibus vitam dedit.

Scanderbergus. Anno Christi 1443. Georgius Castriotus, Scanderbergus dictus, hoc est Alexander in Epiro magno suorum plausu Rex salutatur. Hic prouisus diuinitus cum Ioanne Hunniade Hungaro, qui Turcarum inundanti imperio opponerent aggerem, remque Christianam ab imminente peste seruarent. Scanderbergum quidem suo malo aluit Amurathes, quem à Patre cum duobus fratribus obsidem datum, & vi circumcisum, cùm studiosè ad munera belli applicasset, in se armauit Imperatorem eximium; quippe Georgius pertæsus tyrannidis, Christo & paterno regno receptis, irruentem Amurathem celeberrimis victorijs fregit, Croiam vrbem ab obsidentibus vindicauit, semper victor, nunquam vulneratus: nouus Alexander, non limitibus promouendis, sed gloria, quam æter-

æternam ad posteros misit.

Dicas Deum in Georgio pugnantem, in Hunniade hominem: qui sæpe victor, aliquoties victus vtramque fortunam in Turcas armauit, tam sibi in aduersa calcar, quàm frenum in prospera. Sanè clades Varmiensis, qua anno 1444. Ladislaum Regem occisum luxit Hungaria, ruptaque fœdera vltus est Amurathes, ea inquam cæsa 30. Turcarum millia Hunniadi debet, eidemque Ladislaus quinquennis seruatam domi forisque Hungariam, dum adolesceret. Nec silenda Belgardi propugnatio, qua clarissimus Hunniades, cæsis vno die 40. Turcarum millibus, ipsoque saucio Mahumete, nobilissimum rebus gestis fastigium imposuit, nam paulò post peste absumptus est: verus Imperator quem aduersa probauerant: nec enim semper victoriam meruit (parcat Scanderbergus) qui semper obtinuit. *Hunniades.*

Anno Christi 1448. Philippus Vicecomitum vltimus, sine liberis legitimis decedens, Mediolanensem Ducatum litigiosum reliquit posteris, futurique belli copiosam sementem. Testamento heredem scripserat Alfonsum Aragonium, at Carolus Dux Aurelianus, Philippi ex sorore Valentina *Fortia Dux Mediolanensis.*

nepos, testamentum incusans, hereditatem reposcebat auunculi: melius inter litigantes Franciscus Sfortia Florentinorum Dux bello clarus, Balcæ Philippi filiæ olim coniux, ius incertum certis armis fulcines, Mediolanensem Ducatum inuadit; Franco & Aragonio litem ad heredes transmittentibus, quam ingenti mortalium damno exequerentur.

Constantinopolis capta. Anno Christi 1453. Labes infamis Christianæ rei inusta, capta per Mahumetem II. Constantinopoli; Ea iam ante mille & centum annos Orientis caput, tot victorijs triumphisque clara, in prædam cessit immani Tyranno, desijtque Græcorum Imperium in Constantino XI. Ioannis Palæologi filio, cui datum est pro patria occumbere, nec extincto regno superesse. Vrbi perstitit Constantini nomen ad Christianismi opprobrium, dum Dæmoni seruit, quæ ideo surrexerat, ut Vrbs noua non seruiret Dęmoni. Pudeat Christianos audita Constantinopoli Turcam cogitare. Nunc leuius est lugere litteras, Athenas barbaras, Græciam indoctam, & exarescentem fontem doctrinarum. At magis pudeat Græcos indefinente Schismate, causam tam pudoris necessariam dedisse.

Anno Christi 1458. Fortunæ speci-

men

men geminum editum eſt, dum Ladiſlaus florenti ætate, Hungariæ & Bohemiæ Rex, in Auſtriam coniugij cauſa profectus, in nuptiarum apparatu, morbo extinguitur; & aliunde Mathias Coruinus ab ipſo Ladislao in carcerem actus, à moetis faucibus in Hungariæ thronum euehitur; magno Prouidentiæ in mortalibus luſu. Is Mathias Ioannis Hunniadæ filius nec à Patre degener, egregiè in Turcas propugnabit Hungariam, cui & Auſtriam Sileſianque adiunget Necenim licebit viro fortiſſimo ſe totum in communem hoſtem expromere. *Mathias Coruonus.*

Eodem anno Æneas Syluius Piccolomineus Senenſis, Doctrinarum laude in paucis clarus, Supremus Pontifex Pium II. ſe dixit; magno litterarum bono; ſed & Chriſtianæ rei incremento, ſi pijs conatibus fauiſſent Principes, & fraterna odia in neceſſarium hoſtem conuertiſſent. Deceſſit in paranda Turcica expeditione, nouo fato, vt litteris innutritus, inter arma occumberet. *Æneas Syluius*

Anno Chriſti 1473. Calabria in Franciſco de Paula, viro illuſtriſſimæ demiſſionis, nouum Eccleſiæ ordinem dedit, quem Minimorum humillimus conditor dixit. Nec humilitati celebritas defuit Sanctitatis & doctrinæ, ad hoc *Minimorum Ordo*

æuum perducta. In eo mira ciborum abstinentia, quæ primam mundi temperantiam superet, & tenuitate victus nouum inediæ genus repræsentet.

Cyprus Veneta. Anno Christi 1476. Cypri regnum ad Venetos transijt, ius ad Sabaudiæ Duces. Quippe Ludouicus Sabaudus Carolotam Reginam vxorem duxerat, sed statim regno pulsus à Iacobo Notho, qui se Sultani Ægypti j beneficiarium constituit, eiusdem Carolotæ, de stirpe Lusitania postremæ, testamento hæres scriptus, ius transmisit ad posteros; Iacobus regnum ad Venetos; nam ducta vxore Catharina Veneta, quam adoptauit Respublica, tum ipse Iacobus eius filius moriens, vacuum hæredibus regnum relinquit, obtinendum à Venetis adoptatæ filiæ succedentibus: nouo adoptionis emolumento per quam Imperia dabantur antea nunc, comparantur.

Carolus Burgundus. Sed anno sequenti nouum casum aspexit Europa, in Carolo Burgundiæ Duce ad Nancænium à Renato Lotharingo, in acie cæso. Is ætate, bellica gloriâ; prouincijs subditis, florentissimus Principum, nullum seipso acerbiorem hostem expertus, ambitione sublimem animum stimulante, cùm Galliam sæ-

ſæpius bello incendiſſet, velletque Heluetios ſub iugum mittere, ac Lotharingiam quaſi aggerem ditionibus ſuis interpoſitum amoliri; primò duobus prælijs ab Heluetijs deprecantibus pugnam in fugam actus eſt; deinde in Lotharingia ſpes magnas agens occiſus: Terribilis dictus & Pugnax; ſed immoderatiſſimus ambitionis, à quà finem ſolitum, nempe violentam mortem impetrauit, hæres tot prouinciarum fuit Maria filia, nupta postea Maximiliano Friderici Imperatoris filio; quarum tamen partem, quaſi feudum regni, Ludouicus inuaſit, nempe Burgundiam & Atrebates, infenſiſſimo æmulo liber à quo ſæpè in artibus ſuis depræhenſus, tutò vulpinari in leonem minus licuerat.

In Anglia bellum Ciuile.

Nec Anglia calamitatum ſecurior quæ inter Henricum ſextum & Eduardum Eboracenſem diſtracta ab anno huius ſæculi 61. & 85. ſuorum cruore, non militùm modò ſed Ducum, & Principum inundauit. Henricus bis regno pulſus totieſque redditus, tertiùm pulſus & ab Eduardo captus cum vxore in carcere extinguitur; vnius criminis reus quod raptum regnum repetiſſet. Nec id Eduardo fuit diuturnum, imò nec liberis; nam eo mor-

tuo liberi à Richardo Clocestriæ Duce necati, & ab eodem regnum occupatum; donec tertio post anno Henricus VII. Richemontius, è familia Lacestria, à Britonia vbi exulabat furtim elapsus, tyrannum in Anglia prælio victum occidit, victique spolium regnum cepit Elisabetha Edoardi filia in vxorem ducta. Id si regnum est, necare & necari, præstolari mortem vel inferre, quid per tantas strages appetitur.

Mahumetes II. Anno Christi 1481. Mahumetes Nicomediæ veneno obijt, ætatis 53. verè Magnus à suis dictus, cum subegisset duo imperia. Byzantinum & Trapezuntinum, quatuor regna, prouincias 20. vrbes ducentas; breui tempore Christianis raptas; & imminebat Italiæ, Hydrunte capta, & immanitate omni fœdata; vel voluptatum dispendio fortis; emollitus semel in Irene. mox dilectæ nece ab vtroque pœnas amoris repetens. Plura patraturus, nisi præstantissimi Duces ruentem fregissent, in Hungaria Hunniades & Mathias filius; in Perside Vsum cassanes, bello clarissimus; & in Rhodo Insula Dalbussonius Magister Equitum Rhodiorum; qui anno 1480. tres menses continuos Rhodum Vrbem oppugnatam à Tur-

cis,

cis, eorum cæſis 30. millibus, liberauit. Dignus qui Mahumetis magnitudine creſcat, eò amplior quò victus auguſtior. Baiazethus Mahumetis filius; pulſo fratre Zeme Imperium tenuit.

Anno Chriſti 1483. Ludouicus XI. Galliæ Rex, cùm diu timore mortis mortem paſſus eſſet, tandem moriendo timere deſijt; fortunam expertus pro ingenio variam, & aliquoties aſperam, animo tectus ſi quis vllus conſilia altâ diſſimulatione obuelans, id vnum nato præceptum tradens: Aulicorum dominus, haud mancipium; maximè ſtudens, vt regnaret, Regum tutelam ſoluiſſe dicitur; ſeueritati tamen addictior, crudelis audijt; & dum odit litteras, in litterarum odia incidit. Donatus eſt à Renato Andegauenſi Phocenſi Prouincia & iure Siciliæ, cui ſucceſſit Carolus filius, tredecim annorum, & cura regni Annæ ſorori credita, mira Gallorum in Regis amore, cùm bellicoſiſſima gens imbelli fœminæ pareat, Regi vt pareat. *Ludouicus XI*

Anno Chriſti 1492. Ferdinandus Aragonius iam ante per Iſabellam coniugem Rex Caſtellæ, vniuerſam Bœticam ſibi adiunxit; bello Maurico tandem confecto, captâ vrbe Granata *Ferdinandus Mauros expellit*

ac Rege Bandele: vix alius Hispaniæ annus felicior, quo dominatus importunissimus est extinctus, & post septingentos annos, & plures iniusta genti labes expuncta. Inde Ferdinando Catholici nomen restitutum, qui ne victæ gentis semen excresceret. Statim ex Hispania Mauros omnes, & Iudæos expulit, quorum migrauerunt in alias terras familiarum centum viginti quatuor millia, ingenti Hispaniæ vel damno vel fructu. Sanè incolarum fides intacta compensat infrequentiam, & apertus statim nouus orbis purgati veteris merces est. Inquisitio mox instituta, ne malum rursus occultum serperet: quæ ad suffocandam hæresim prorogata, sanctum ferrum est, abscissione membri corpus seruans.

Ximenes. Ad res tantas instrumentum maximum Ximenes fuit; qui ex Franciscano inope locupletissimus Cardinalis, & ad regni clauum admissus, opes, corpus, mentem, ad Dei causam, regnique gloriam impendens, in cinerea veste, quam non posuit animo forti prudentique consilio ea gessit, vt Gonsaluo, par, Regni mens fuerit; eo miraculo, vt nec Monacho Aulicus, nec Aulico Monachus in hac munerum pugna obsuerit.

Eodem

Eodem anno 92. Chriſtophorus Columbus Genuenſis, audaci, & felici nauigatione Atlanticum Oceanum emenſus, centeſimo die quàm ſoluiſſet Gadibus, nouas terras Europæ condidit vel aperuit: hinc Cuba, Florida, Hiſpaniola, aliæque terræ vel inſulæ, Ferdinando adſcriptæ, cuius auſpicijs Columbus ſoluerat. Et quinto poſt anno in ijſdem partibus America ab Americo Veſputio Florentino inuenta, & dicta, eidem Ferdinando adnata eſt; ea tamen ſorte, vt cui regna naſcebantur, non naſceretur, ea qui regeret, eſſetque heres ab aliena gente arceſſendus. *Orbis Nouus detectus*

Nec à Luſitanis ea in laude ceſſatum, qui cùm varia regna in Occidentalis Æthiopiæ ora detexiſſent; tandem ſub Emanuele ductore Vaſqueſio Gama, anno huius ſæculi 97. primi omnium auſi caput illud horrendum non tam Bonæ quàm inſanæ ſpei circumflectere; inde Mozambico, Melindaque luſtratis, ac Malabarico regno inſpecto, ſpem ingentium opum in Luſitaniam retulerunt. Et fortuna conſilium iuuit, dum anno 1500. Aluarus Capralis in Orientem deſtinatus, iactatus tempeſtate, & in Occidentem delatus inſperatò in Braſiliam appulit, *India.* *Braſilia.*

pulit, futuram appendicem Lusitaniæ. Dicas arctiores Europæ limites Ambitioni, vltra Oceanum, & solis vias prorogandos fuisse: quamuis Dei charitas, malo benè vsa, fidei lucem gentibus miseris eadem via intulerit; at beneficio tanto malè vtentibus, ad nos irritamenta gulæ & luxus, imò aurum vitiorum omnium fomitem, pro tanto commodo, importatum: nisi malis sentire nos ea ab ignaris, & inuitis rapuisse.

Carolus viij. Anno Christi 1495. Carolus Galliæ Rex, ne jus in Siciliam datum frustra foret, inducto in Italiam exercitu, mira felicitate Neapolitanum obtinet regnum; nec minori fortitudine in reditu; Fornouij à fœderatis Germanis, & Hispanis Victoria Duce se explicat; ostensumque populis gloriam seri in aduersis, et sæpe infortunium meti ex prosperis. Sanè breui Neapolitanum regnum ad Ferdinandum Alfonsi filium redijt, nihilque Gallis ex felicitate tanta superfuit, præter turpem morbum, quem altera natio alteri imputat, pœnæ fœditatem culpæ insinuantem. Carolus tertio post anno repentina morte extinctus est; è duobus regnis vix sepulchrum nactus in quo putresceret.

Ludouicus xij. Anno Christi 1499. Ludouicus XII.

agna-

agnatus Caroli & successor, à Valentina Vicecomite oriundus; ius in Ducatum Mediolanensem sanciens armis, expulso Ludouico Sfortia, Mauro dicto,) qui Francisco fratri post Galeati nepotis mortem successerat) Ducatum occupat; cumque innata Francis negligentia deiectus illo esset à Sfortia: iterum victor non Ducatum modò, sed Sfortiam capit cum fratre Ascanio, mittitque in custodiam, in qua obierunt. *Sic vaferrimum illud Mauri ingenium, tot artibus regnandi imbutum, in casses incidit quos parabat; nec fraus fraudi fuit, præterquam auctori.*

Nec à Ludouico Neapolitanum regnum omissum est, sed cura infeliciore tantum. Nam cùm mortuo Ferdinando, Fridericus eius patruus ius regni sibi vindicaret: anno 1501. Ludouicus Gallus, & Ferdinandus Hispanus, de regno inter se diuidendo conueniunt: ita Albinianus Præfectus est Gallico nomine, Gonsaluus Hispanico; Fridericus in Galliam abductus; in qua mox obijt. *Sed infida Ambitionis societas*: arte Hispani Gallus depulsus est, & virtute Gonsalui armante Ferdinandi consilia, præclarissimum regnum magnâ Gallorum infamia accessit

Gonsaluus magnus.

ccssit

cessit Hispaniæ. Hic est Gonsaluus qui per 200. vrbes & 10. oppida Regi suo comparata, Magni nomen adeptus est; & ideò quod tantus esset, appetitus inuidia, domi suæ dolore contabuit, expertus omnia Ferdinando suo faciliora.

Carolus V. Anno Christi 1500. Natus est Gandaui Carolus V. ex Philippo Maximiliani filio, & Ioanna Ferdinandi, & Elisabethæ Hispanorum filia, futurus tot regnorum hæres, & ingens huius seculi pagina cùm iam in Gallia septimum ageret annum Franciscus Valesius, ipsius æmulus. A quantis Europæ cladibus vterque in gloriam suam adolescet.

Persicũ Sophi regnum. Circa hæc tempora nouum Persarum regnum exortum est; in Ismaele ex Vsuncassanis filia genito; qui nouam Alcorani interpretationem commentus, suos à Turcis seiunxit. Sectamque condidit, publico Christianorum hosti hostem opponendo; Dei summa prouidentia, vt ex veneno pararetur antidotum. Reges ab eo dicti sunt Sophi, vel à Magis Persicis; vel quod hæc vox lanam significet, qua li Reges vtebantur in capite.

Albuquercius. Anno Christi 1510. Lusitanico nomini iam totâ India per illustri inuenturus regni sedem Albuquercius,

Hoam

Hoam cepit; ex qua magna deinceps Lusitanorum gloria Christi Fides cum eorum victorijs propagaretur. Et anno sequenti Malaca, ditissimum Emporium, & vltra patentis Indiæ claustrum; ab eodem Albuquercio expugnata est: vnde Magni titulus iustè collatus; quem si Magno Gonsaluo opponas, hic Annibalem, Scipionem illic depræhendens; vt amplitudinem quisque suæ gentis genio mensus est.

Anno Christi 1511. Italia tunc Martis Scena; magnarum rerum conuersionem vel vidit vel sensit. Galli ad Rauennam Duce Gastone Foxio celebrem de Venetis, & Hispanis retulere victoriam: quam dum Gasto intemperantius vrget, nec pontem aureum fugienti sternit; ab Hispanis cæsus, eandem abrumpit. Hinc reliqua Gallis infensa, & relinquenda Italia, vt Henricum Anglum, & Ferdinandum Hispanum à se repellerent; mox etiam, per tot ærumnas partis, spoliatur: Maximil. Sfortiæ Ludouici filio Mediolanum per Heluetios restituitur: sua recipiunt Veneti, plura quam amiserat Iulius; imò & aliena, si Gallis creditur, Ferdinandus: cum Nauarræ regnum pulso Ioanne Alberto inuaderet: armatus quidem Pontificio telo, sed quod *Rauenna pugna.*

vibraret

vibraret ipse suo Marte. Sic Italia, nescio quo fato, iam inde à Romanis luctuosa est Gallis, in qua vincunt quidem, sed perituri: quasi terra olim gentium victrix triumphantium ambiat corpora.

Concilium 17. Lateranense V. Anno Christi 1512. Inceptum est à Iulio, & perfectum à Leone X. Concilium Generale XVII. Lateranense V. ad Pisanum Concilium refellendum; quando Ludouicus non tantum armis, sed artibus impugnaret Pontificem. Sed statim sub Leone pax Ecclesiæ cum Primogeniti gratia restituta.

Tunc agebant in viuis viri litterati, Budæus, Longelius, Cuspinianus, Volaterranus. Sodaletus, Bembus, & alij, qui partim eruditionem, & historiam, partim elegantiam styli, è ruderibus veterum suscitarunt. Omninò Italis rediuiuum posteri Tullium debent, cum hactenus esset, vel ignotus, vel spretus. Nec inter eos silendus Erasmus, qui tametsi malè de moribus, & fide meritus; tamen promouit litteras haud mediocriter; vtinam ad normam religionis & morum.

Selimus Anno Christi 1513. Selimus cùm Baiazethem patrem coactum abdicare se Imperio, veneno etiam sustulisset,

in

in parricidij appendicem fratres ac nepotes interficit; ſtatimque ad delendam infamiam mouit in Perſas; capitque Tauriſium, Iſmaele infugam acto; tum Syriam & Ægyptum Sultanis victis Imperio. Tu cico adiungit, expugnatis validiſſimis vrbibus Damaſco & Cairo; ac ſeptimo anno obijt ſiccâ morte relicto filio. Ita in pœnis criminum conniuet aliquando Deus, & iudicaturus alibi, hic quieſcit.

Sed grauiorem hoſtem Martinum Lutherum ſenſit Eccleſia; qui cùm iam abiecto Monacho præluſiſſet in Hæreſiarcham; tandem anno 1520 à Leone Pontifice anathemate ictus, propagata per Germaniam lue, Boreales gentes deinceps infecit; homo inquinatiſſimus, ventris mancipium, effrontis audaciæ, & ipſius Dæmonis conuictor. Vix vlla peſtis tanto mortalium damno graſſata eſt, quæ per tot funera etiamnum ſæuit vertente ſæculo, & annorum luctuoſo contagio, ni auertat Deus, ibit ad poſteros. Huius Hydræ, ſubnaſcentia capita, Melanchton, Zuingilus, Oecolampadius, alijque; qui mutuò diſſentientes in hoc conſenſerunt vt Eccleſiam Christi euerterent; ſed in horum ruinis altius ſurgit. *Lutherus.*

Imò illi noua ſubſidia in prodeuntes *Theatini.*

hoſtes

hostes adnata sunt, nam: Theatini, Clericorum Regularium Ordo, anno Christi 1524. Petro Caraffa instituente, qui deinde Pontifex Paulus IV. armarunt Ecclesiam virtutum cultu, & in Italia pietatis castra crexerunt.

Capucini. Ibidem etiam sequentibus annis inter Franciscanos, nati ad stuporem sæculi Capucini: qui dum Lutherus ad saginam corporis totus incumberet, propemodum nudi non vestibus modò sed corpore, repellunt hostes efficacissimo telo, viuendi exemplo; tantà inopià, vt præter cœlum quod spirant, nihil proprium habeant in elementis.

Societas Iesu. Eodem tempore nascebatur Societas Iesu, sancita à Paulo III. anno 1540 eo incremento rerumq; successu, quem vterq; Orbis suspexit. Autor Ignatius de Loyola, qui per tirocinium patientiæ ad sanctitatem miram euectus, prudentiæ, & humilitatis specimen fuit: cuius miraculum ingens Xauerius, sequenti anno in Indiam missus: qui terrarum tractus, & marium immensos obiens, myriadibus hominum Christo consignatis, eique aperta primum Iäponia, in Sinarum aditu raptus est febri; cum eius ignibus minor esset orbis, quærendumque esset in ipso fonte incendij pabulum.

Anno

Anno Christi 1509. Henricus VIII. Septimi filius Angliam regendam ad 38. annos suscepit; egregiam iuuentutem turpi senectute commaculans; adeò vita hominis, tametsi breuissima, longa est virtuti. Cum Catharina coniuge Caroli V. matertera 20. annos egit tranquillos, suscepta Maria non prorsus steriles; in Lutherum Diadematus Athleta propugnauerat Ecclesiam scriptis, fidemque defenderat, non opera, vt cæteri Principum aliena, sed sua, hoc est fœtu ingenij. Potuit tamen infelix post hæc quam dilexerat coniugem odisse, & quam defenderat Christi Ecclesiam, impugnasse, ea animi pertinacia, vt post repudium Catharinæ sextam coniugem duxerit, & nouo portento se Ecclesiæ caput edixerit infausto tamen vtrinque exitu; nam & à corpore se pro capite ingerebat abscissus, anno Christi 1534. & vxores adulteras plures passus est, (nisi primus ipse adulteras fecit) Annam Boleniam ob amores insanos coactus ipse ferro percutere; vt initium criminum, & pœnarum esset, Amore & odio calamitosum Regem dilaniantibus. Antea tamen Thomas Morus, cecidit, Ecclesia victima illustris, licet vitijs, & infulis carens, politiori doctrina, & eruditis sali-

Henricus Angliæ Rex

bus

bus notus, at notissimus amore fidei; comes ei additus Præsul Roffensis alij, que quibus monstruosum illud Ecclesiæ caput horrorem mouerat.

Anno Christi 1515. Franciscus Valesius, ætatis 22. ad annos 32. admouetur Gallico regno; spem ingentem fortuna varia alens, & decoquens Mediolanum gloriæ & infortunij meta, ad Marignanum fusis Heluetijs, statim receptum est; aliæque vrbes adiectæ. Sed in fatis erat, ne Galli vnquam sine æmulo agerent; desinentibus Anglis, insurgunt Hispani; & vel à Francisco prouocati, vel à Carolo suo incitati, commouent bellum, quod tunc quidem post annos 38. ægrè desæuijt; deinde post interualla modica suscitatum ad hoc nostrum æuum scintillam immisit. Quid in cicatricem ferrum infigimus? Mediolanum iterum perditum, Carolus Borbonius ex propugnatore hostis acerrimus, Andreas Doria, Genuensis raptis in defectionem vel libertatem triremibus 40. Carolum augens, Sfortiæ fratres Mediolanensibus redditi, ac post eorum obitum Carolus sibi vt Feudi Domino Ducatum adiudicans; ipse Franciscus ad Ticinum captus, anno 1525. ac Madritum ductus nauibus suis. Luctuosus

ctuosum de Gallia victa trophæum; ipsaque Gallia sæpius infensissimis exercitibus obruta ; testantur inuictam esse , quæ his victa non sit ; nec de inconstantia postulandam , quæ constanter hanc calamitatum seriem tulit.

Nec Francisco laus omnis deterenda , quia tametsi abusus prosperis , sub initia æmulum contemptu auxerit ; & pacem voluptatibus, temeritate bellum corrumpens , multa peccauerit , quorum , & ipse supplicium fuit ; tamen in aduersis fortis , cum se Madriti , quem Parisijs, gessit, & palmas infractas , & Delphinum raptum ex vlnis Gloriæ tribuenti Deo restituit;nec inter tot turbas distractis animo,vbique Franciscus , vel præsentia, vel cura referens , spe duntaxat infelix,qui patrimonium Regum post tantas clades à tam forti hoste reliquerit integrum . Et in laudis partem litteræ subeunt ; quæ Francisci mente & regno exceptæ, sedem tam altè in lucrulentis fixerint ingenijs, vt per horrorem belli transmissæ ad posteros, nunc efflorescant amœnius , quò cultæ diligentius ; nec originem sperant tanta incrementa . At in Francisco nefas præterijsse Ronsardum . *Ronsardus.* Sane Francisci gratia prouectum inge-

ingenium longè vberrimum Parnassi lauros omnes consumpsit, & felici copia Poetas singulos exscripsit, & vicit. Vtinam ad excultissimam hanc ætatem tam sublimis indoles peruenisset; Poetam nemo vel optaret vel præstolaretur.

Carolus V. Anno Christi 1519. Carolus Maximiliani ex Philippo nepos electus est Imperator; iam per aui materni obitum Hispaniæ, Neapolis, & Siciliæ Rex, hæreditate paterna Belgij Dominus, nunc à paterno auo Imperator; ita florentissima ætate ad tot euectus Imperia, fortunæ suæ non defuit. Per Europam omnem bellum gessit, & triumphum egit; Hispaniam suam tumultuantem compescuit, Belgas rebellantes in ordinem coegit; in Italia Mediolanensem Ducatum primò fœderatis, post sibi asseruit; Pontificem, Florentinos, Senenses, Genuenses, vel erexit socios, vel hostes afflixit: in Germania Solimannum Vienna depulit; Protestantes acie victos sub iugum misit; Et quasi Europa tot victorijs angustior foret, transmissus in Africam, barbaris gentibus Regem dedit: arcemque posuit sibi ante nec licebat stare. Sed quid hæc bella ad Gallicum? nam Carolus, siue Monarchiam Europæ com-

plexus

plexus animo, siue æmulationis impetu actus; nihil omisit quo vel Galliam interiungentem ditiones suas, vel Franciscum riualem gloriæ tot triumphis adiungeret. Infelix quod forsitan cum neuis quibusdam posteritati se tradidit, dum Turcis, & hæreticis aliquandiu parcit, & inclementius Ticinensi victoria vsus, fertur Romam concessisse diripiendam, Clementem Ponti. conclusisse, Lutheri hæresim suo Interim aluisse; Peruuium, & Mexicum noui orbis terras à Pizarro, Fernandi Cortesij præclarissimas fœdante victorias, vel ignorasse diripi, vel dissimulasse. Sed quis mortalium sine labe? & quid hæc levia, ad res tantas, quibus coronam se dignam imposuit, cùm anno Christi 1555. Imperij 36. viuus, & vegetus se heredibus tradidit; donumque concessit ab omni memoria locupletissimum, Ferdinando fratri Imperium, ac regna cætera Philippo filio; sibi ex tanta potentia vnum equulum in quo ambularet reliquum faciens: quo facinore inclamat posteris ad vltimum æuum? Discite mortales, quanti sit Mundus. In Hispano secessu duobus annis sibi superfuit, imò sibi vixit, si vi-

ta

ta mortis commentatio est.

Florentiæ Duces.

Sub eo duo Ducatus in Italia nati; Florentinus, & Parmensis, Florentinus Alexandro Mediceo obtigit, qui Caroli gener, eiusque partes sequutus, dictus est primus Etruriæ Princeps; dein per nefas occisus à propinquo suo Laurentio; anno 1536. Ducatum Florentiæ Cosmo itidem propinquo, tutiorem quam sibi, reliquit. Mediceorum familia altero sęculo, iam inde à primo Cosmo Florentiæ, celeberrima, & inde patens inuidiæ, sibi per exilia, bella, & clades quibus iactata est, in ciues tandem dominatum peperit. Nec pœnituit regiminis posteros, quos securius administrauit vnus quam plures. Huic Catharinam, & Mariam Gallia debet, regia prole fecundam vtramque, & in Gallicis fastis per celebrem.

Parmæ Duces.

Parmensis Ducatus surrexit lentius inter Paulum III. è Farnesiana familia, & Carolum Imperatorem. Cuius Dynastiæ idem prope fons, qui Florentinæ, Margarita Caroli V. filia, Medicei vidua, Octauio Farnesio Pauli nepoti nupta; quæ tunc ad maritum titulum detulit, mox sub Philippo rem ipsam, Parmæ & Placentiæ arcibus concessis; quasi Margarita Ducatus pa-

reret,

reret, quæ vel sterilis Florentinum pepererat; Et quidem Octauio Alexandrum peperit; vnde Carolo tot triumphis pleno gloria noua compararetur.

Anno Christi 1520. Solimannus Selimi filius Turcarum Imperium ad annos 47. obtinet. Summus Princeps, & si fidem excipias, Christianorum paucis inferior. Et ex nostris damnis incrementum cepit; susceptis in Hungariam expeditionibus varijs, & maxima eius parte ad se distracta. Id testantur Belgradum, Pestum, Buda, Strigonia, Alba Regalis, & aliæ vrbes expugnatæ; testatur Ludouicus Hungariæ Rex, ætatis anno 21. ingenti clade victus & cæsus; id etiam Rhodus anno 1522. post octo mensium expugnationem deditione recepta. Nec à Persis cessauit palmis nostris clarus, quos expeditione gemina fudit fugauitque, capta Taurisio Attamen tantæ gloriæ vt cæteris Principum obex obiectus. Nam ad Viennam impegit, Philippo Palatino strenuè propugnante. Et Melita, quàm Rhodo deiecti Equites tenuerant, scopulus potius, quàm Insula anno 1565. verè Othomanicæ laureæ scopulus fuit: decem mensibus continuis omni vi & arte à Turcis tentata, tandem Valetæ magistri *Soli-man-nus.*

Equitumque fortitudine liberata, vt qui iuuenis Rhodum expugnarat, iam veteranus. Melitam exciderer. Porrò ipsi grauior ex parricidio labes, cùm Mustapham filium victorijs Persicis nobilem, nouercà priuigni gloriæ infensà, innoxium eiusque liberos sustulit, Ziangrie altero filio morte spontanea sæuitiam patris insimulante. Ita Solimannus muliebris furoris trophæum, tam præclaras dotes fato Heroum, quod vxorius esset, maculauit. Obijt in castris in Sigeti vrbis Hungaricæ oppugnatione.

Concilium Tridentinum. Anno Christi 1546. Inceptum est Tridentinum Concilium XVII. & hactenus vltimum Generale; quod protractum diutius, translatum Mantuam, iterumque Tridento redditum, per varios Pontifices eandem absolutum anno 1563. Sub Pio IV. plenum grauissimis sanctissimisque decretis; ac illustre Orthodoxæ fidei regulà, contra modernos errores.

Henricus II. Galliæ Rex. Anno Christi 1547. Henricus II. natus annos octo supra viginti, Francisco Patri in regni tam administratione quàm propugnationem succedit nam Caroli desinentis extremum impetum,& incipientis Philippi primum

forti-

fortiter repulit. Illiquippe Metis columnas fixit, propugnante Guisio, & Cæsarianorum 30. millia absumente: Hunc quantumuis Sanquitini & Grauelingæ cladibus exultantem, reuocato eodem ab Insupribus Guisio, per quem Caletum ab Anglis post anno 210. receptum est, ad pacem compulit; quæ scripta Cameraci anno 1559. post Europæ damna grauissima, Gallis & Hispanis aperta vi interdixit, sed animorum pugnà interdicere non potuit. Pedemontium Emanueli Philiberto restitutum, & in appendicem data est vxor Henrici soror, Margarita, simulque eiusdem Henrici filia Elisabetha Philippo nupta, vt diuersæ gentes in Principum thalamis conuenirent. Sed in Ludorum pompa, Henricus Parisijs, in certamine ludicro, à Mongomerico lanceæ fragmento læsus, magna suorum iactura moritur, anno regni 13. Pax nihilo secius obseruata, datumque Gallis lugere Principem, tam bello fortem, quàm sinceræ fidei amantem qui nihil non mouerat vt hæresim nascentem proculcaret in semine.

Anno Christi 1553. Anglis Phosphorus diuturnis tenebris Maria illuxit, quæ Eduardo fratri succedens maternam veramque Catharinæ fidem *Maria Angla.*

reuexit in Angliam Insula magnam partem per Polum Cardinalem Ecclesiæ restituta, & Maria Philippo Caroli filio nupta, breui tam coniugum quam Anglorum vsu, nam quinto post anno coniugem viduum, orphanosque subditos reliquit moriens, tam virtutibus suis chara: quam vitijs succedentis

Caluinus. Anno Christi 1556. Ioannes Caluinus Nouiodunensis Canonicus, quasi post Lutherum non affatim esset pestis Europæ, nouam inuexit luem, seu Chymæram, ex priscis hæresibus conformatam dum apud Germanos dissidentes discit dissidere, vir subtilis ingenij, laruam virtutis obtendens vitijs, Gallos inter nouorum cupidos, tantum breui excitauit incendium, vt eo mox conflagrauerit Gallia. Dum ipse Geneuam secedens, quasi nouus Nero ardentem patriam speculabatur, octauo post anno acerbissimis doloribus ibidem extinctus est, inter animi morsus, & corporis morbos discerptus. Beza dignus magistro discipulus relictus est, per quem non liceret insipientibus sapere.

Elisabetha Angliæ. An. Christi 1558. Elisabetha olim ex Henrico Anna Bolenia nata Ad Anglicum regnum promota est, quod tenuit annos 45. nimium, ad Catholicæ rei per-

perniciem, quam vi & artibus toto illo tempore afflixit. Mulier tam regni capax quàm auida, cui soli vt nuberet, nuptias Principum repudiauit; gnara male dominari alijs quæ marito seruiat.

Anno Christi 1560. Erupit Ambosiena conspiratio Renaudio Duce, in Franciscum II. & familiam regiam Origò, factiones Principum, dum Condæus & Castilionæi fratres, Guisios in aula dominantes non ferunt, instrumentum Caluinistæ religionis specie ad omne nefas accincti. Tunc quidem oppressi magnam partem rei, & Principi mors imminebat; cum repentino morbo raptus Franciscus, Carolum fratrem in prædam reliquit. Hinc exorta bella ciuilia, quæ 40. annos sæuierunt, nunc ab Hæreticis, mox à Catholicis retexenda; quibus mirum est Galliam iam exhaustam bello Hispanico, sufficisse; cum Poeta libet exclamare; Heu, quantùm potuit terræ pelagique parari, Hoc quem Ciuiles hauserunt sanguine dextræ! *Gallicũ bellum Ciuile.*

Anno Christi 1562. Cùm ad Rothomagum Antonius Nauarræ occubuisset, pugna inter partes in Druydũ campis conserta est; in qua hinc Mommorantio capto, inde Condæo victoria tandem Guisij fuit, quasi pœniteret *Druydensis pugna.*

ſequutam hæreticos. Sequenti anno Aureliam obſedit Guiſius, ad quam à Poltroto ſicario occiſus, pacem quidem peperit, ſed incertam, quam viuus longiore bello conſtabiliſſet.

Belgici Ordines Anno Chriſti 1566 Ne ſolam Galliam iactaret hæreſis, nouas in Belgio commouet turbas; non ſtatim aperta, ſed libertatis ſpecie graſſas. Hinc Gueuſij, ſub nomenclatura vili nobiles viri; hinc Margarita Parmenſis maſcularum etiam virtutum mulier conturbata; hinc Granuellanus qui comprimeret furentes amotus; hinc demum Dux Albanus vt malum inſtar ferri reſcinderet miſſus; ſed qui cæca mortalium Sapientia dum corruptum membrum altius ſecat, detruncauit corpus, quod curaret. Nam in Egmondi palmarum illuſtrium Ducis, & Hornæi morte, ſic Belgarum animos acerbauit, vt inflammante Arauſio iam mutantis, ac perditæ poſtea religionis, Prouinciarum ſecuta ſit illa ſeceſſio, quæ fœderatos Ordines peperit; illuſtriſſimam poſtea in Europa Rempublicam, & à terræ angulo mari dominantem. Ita ſeueritas, ſuperbia comite, audaciam parit non pœnitentiam; & malè per contemptum reus emendatur.

Anno

Anno sequenti, Gallia rursus incendio flagrat, Carolus ad Meldas Heluetiorum ope Condæo eripitur, conseritur pugna ad Sandionysium, in qua victoria parta Mommorantius quasi Gallicus Epaminondas ex vulneribus moritur; præclarissimus bello, sed infelix; adeò quiddam est, quod à consilijs euentus disiungit. At Henricus Regis frater longè felicior, qui anno 1569. gemina pugna geminaque victoria res Hæreticorum penè concidit. Prima Iarnacensis apud Santones, in qua partium Dux Condæus cæsus, dignus meliore exitu, si se ad meliorem causam applicuisset: altera Moncontuariana in Pictonibus; qua in Vasconiam ablegati Hæretici, ciuilisque furor ad tempus oppressus. Interea Scotia eadem lue miserè desormata, Maria Regina acta in carcerem, luctuosa pace fruebatur, incolis passim in Caluini sectam ruentibus. Ita hoc sęculum magnorum Principum fuit, & malorum. *Caluinistæ deuicti.*

Anno Christi 1570. Selimus II. Solimanni filius Cyprum insulam Venetis eripuit; enituit maximè Bragadini virtus in vtraque fortitudine tum agens tum patiens; plurisque est tanti viri laus quam Cyprus perdita. Et imminebat Turca Italiæ; nisi anno se- *Cyprus Turcica.*

 quenti

Naupa-cti victo-ria. quenti illustri ad Naupactum victoriâ repulsus esset; (in fœdus Pius V. Hispani & Veneti conuenerant) captæ triremes Turcicæ 180. depressæ & incensæ multæ, cæsa hostium 25. millia; captiuorum recepta 20. millia. Felicissimum prælium, cuius exitum Deiparæ Virgini adscripsit Pius, & ipse ad illum Sanctitate vitæ emolumentum maximum. Nec Ioanni Austriaco ductori classis laus detrahenda, præclarissimo inueni, & ex Caroli Patris indole bella flagranti. Hic cùm postea Tunetum Regi legitimo restituisset, in Belgio lento morbo obijt, in magnarum rerum exordijs.

Haretici cæsi. Anno Christi 1572. In nuptijs Henrici Regis Nauarræ & Margaritæ Valesiæ, vulnus antiquum Guisianæ cædis in Castilionium cæterosque Caluinistas recruduit; ipse Admiralius cum plurimis Luteciæ cæsus, tantorum motuum pœnas dedit; & in alijs vrbibus trucidati non pauci; facinore quod iudicij apud mortales ancipitis, Deum vnum habet disceptatorem.

Henr. 3. Galliæ Rex. Anno Christi 1574. Henricus Dux Andegauensis Rupellam obsidens, iam inde arcem rebellionis, in Poloniæ Regem ambitur, præclaro palmarum

in

in Hęreticos emolumento, vt nato Regnis regna nascerentur. Sed eo diu frui non licuit, cum sequenti anno è viuis Carolus frater recessisset. Hinc pugna in Principis mente eximia, adoptiui regni & natiui, amor patriæ nutantem impulit, & quærenda Gallia iam inuentam Poloniam vicit, clam itaque profugit Henricus, & quasi patraret flagitium amanti regno sese eripuit. Repudiatum sceptrum Stephanus Battorius duxit, qua celeritate fugiebat Henricus aduolans, ita cæcutimus mortales, dum huius odium amor est illius.

Anno Christi 1578. Sebastianus Lusitaniæ Rex diuturnum luctum suis indixit, in Africa 24. annorum iuuenis, cum flore regni pugnans occisus est, in fausto belli tirocinio, nisi quod Zelo fidei ad arma profectus, emendauit exitum causa. In Henrico patruo ætatis iam decrepitæ regnum aliquandiu hęsit, donec eo mortuo Philippus Hispaniæ Rex per Albanum Ducem nondum suæ gratiæ redditum, anno altero id sibi asseruit, pulso notho Antonio: ita multis post annis vniuersa Hispania in vnum caput coaluit, sed dissentientium gentium nullum est vinculum, & malè necessitas discordes animos nectit.

Sebastianus Lusitaniæ Rex.

Martyres Angli. Ijs temporibus Campianus, Briantus, Paynus, & alij in Anglia diris excruciati tormentis pro Catholica fide mortem subierunt, cum maiestatis Diuinæ cultus, humanæ læsæ crimen esset, supplicio quolibet vindicandum. At quale monstrum, vt fœmina caput Ecclesiæ diceretur; & quæ per leges suę tutelę vix esse potest, in virorum animos dominaretur.

Calendarium emendatum. Anno Christi 1582. sub Gregorio 13. promulgata est emendatio Calendarij, qua 10. dies ex Octauo mense decisi, veteri errore correcto & in posterum cauto. Quis non hic rideat hæreticorum stultitiam? quibus aberrare potius fuit, quam sentire cum Pontifice. Et verò in doctrina Cœli quantùm aberrant.

Teresia Eodem anno Teresia virgo Hispana, ætatis 70. humano carcere hoc est corpore soluta, pati & mori desijt quando ipsi hæc vita præ ardore alterius mori fuit, & assiduæ patientiæ Schola. Instaurauit Carmelitarum Ordinem, & ad eam vitæ asperitate euexit, quæ simul animum & corpus frangendo, totum hominem cœlo, & versantem in terris inferat.

Alexãder Parmensis. Anno Christi 1585. Alexander Parmensis cinctam obsidione celeberri-

ma

ma Antuerpiam expugnat; post alia præclarissima in Belgio gesta; de quibus dicere post scriptorem Stradam sit temeritatis. Sanè hæret animus, vter plura alteri debeat, Princeps scriptori, an scriptor Principi: cùm hic materiam, ille formam dederit immortalitatis. Superiori anno Arausius fœderatorum Ordinum caput sclopeto ictus expirauerat; & quantumuis Mauritio filio annorum 18. substituto, excitata spes esset, tamen ab Alexandro debellatum foret: nisi expeditiones Anglicæ & Gallicæ, aurum Iberiæ & Imperator cura distraxissent, ac tandem infregisset eiusdem obitus, qui contingit anno 1592. & Alexander Christianum non inter pocula, vt illum Macedonem, sed inter preces & Sacramenta nostra confecit.

Anno Christi 1585. Perhonorifica & inaudita legatio ab vltima Iaponia Pontificem Gregorium XIII. consalutauit, vt cùm Hæretici ingrati filij Patrem eiurarent, à cunabulis Solis noui adnascerentur. Ijs auditis obijt de Christiana Republica meritissimus senex, seminarijs pluribus ad externarum gentium bonum erectis, in quibus adolescentes Christianis moribus imbuerentur. Tunc verè Roma Greg. 13

populorum mater, quæ sanctitatis præberet vbera, postea in terras singulas refundendæ.

Gallica Ligua. Eodem anno contractum est inter Principes Catholicos in Gallia, promouente Guisio, fœdus quod Liguam dixerunt religionis vel prætextu, vel causa, quo motus ciuiles maiore incendio conflagrabunt, & Monarchia Gallica tantum non soluetur. Sed Dei est humana consilia suo exitu claudere; qui per hæc bella Henricum M. Ecclesiæ dedit. Iam nihil querimur, hac mercede placent, quæ luximus.

Maria Stuarta Anno Christi 1587. Maria Scotiæ Regina, imò & Angliæ, si ius spectes, ab Elisabetha cognata post 20. prope annorum carcerem, capite plexa est? crimen, quod de libertate Orthodoxa mulier cogitasset. Quam tandem morte adepta est, perpetua calamitatum serie vitam texens: adeò & in thronos adrepunt miseriæ. Sed calamitosior Elisabetha, quæ Diadema intingens purissimo sanguine, tantò infelicior, quò in speciem felicior, Diuinam vltionem mora exaggerat.

Hispanica classis. Anno Christi 1588. Eadem Elisabethæ felicitate ingens illa Hispaniæ classis, Angliam consumptura, tanto la-

bore & sumptu parata triennio, nullo structu, minimaque hostium opera disiecta est. Constabat militaribus nauibus 130. vehebat veteranorum militum vicies mille, nihil vt vinceret præter Ducem, deerat cuius defectu, & Draci Angli audaciâ, quam tempestas extorta promouit, terror ille Europæ euanuit, vixque membra tam vasti corporis tenuerunt Hispaniam. Ite nunc Reges, & consiliorum mole Numen æquate.

Eodem anno in Blesensibus comitijs, Guisij fratres Henrici Regis iussu perimuntur, quasi restinguendo igne in fomite, sed inde luculentius exardescente, & Maynio cæsorum fratre oleum flammæ inijciente, docetur ancipitis remedij quis sit vsus. Prorsus anno sequenti luctuosissimus fuit; cùm ipse Henricus, Catholicæ fidei cultor eximius, quasi hæreticus, ab impiissimo parricidà cultro confoditur, in obsidenda Lutetià; quà olim per summam ignominiam pulsus, iam excipi victor non frustra sperabat. Princeps omni laude quæ in regem cadit ornatus; pietate, eloquentia, liberalitate, corporis formà, & magnitudine animi clarus in paucis; hoc vno infelix, quod factionem aduersam

Henricus III

vel

vel lentius cauerit, vel violentius solnerit.

Henricus Magnus. Anno Christi 1593. Henricus IV. Ortodoxam fidem in S. Dionysij professus, hac vna victoria, Curtrasiam, Iuriacam, Dieppensem; & alias ita cumulauit, vt subditorum animis victis, fœderis nexus quasi Gordium nodum semel abrumpens, hæresis nube amotâ splendidissimus Sol Francis illuxerit. Et tametsi mox nouo bello in Hispanum implicitus, aliquot multatis vrbibus, aduersa belli expertus sit; tamen adeò tremendus hosti est visus, vt de pace appellatus receperit perdita; restituente Hispano, ne raperentur; nihilque acceptius legauit heredi Philippus moriens; quàm pacem cum Franco. Ea est Veruiensis, contracta anno 1498. & ad nostra tempora appellata totius, & cupita.

Philippus II. Fuitque is annus decretorius Philippo II. ætatis 72. quo regnandi peritissimus Princeps desijt viuere. Cunctator eximius, qui temeritate nunquam peccauit: ab Escuriali quasi è machina agens vniuersium propemodùm orbem, & quidem animus tantę molis capax, at fortè ambiens plura quàm ceperit, dum Galliam patris instar, sed diuersa arte tentauit. Pietate & zelo in fidem laudandus in pau-

cis:

cis, quem dixeris impendisse curas magnitudini Diuinæ & suæ.

CAPVT VI.

Ab Henrico Magno ad Ludouicum Adeodatum.

ANnus nostri huius sęculi primus, hoc est post millesimum sexcentensimum, Christianis Iubæleus fuit. Et felix à Pietate, & alumnâ pietatis Pace auspicium, nisi pia primordia statim mortalium studia corrupissent. Clemens Octauus, dignus qui sęculum inauguraret, omnia religioni post habuit; tam liberalitate & sanctimonia, quàm dignitate Pontifex summus: Orbe demirante fortunam, & fortunæ locupletissimum instrumentum, in virtutum scholam transiuisse. *Iubilaeum.* *Clemens. 8.*

At Pietati obstrepunt arma Mauritius Batauus palmarum plurim Imperator, vt Alberto Belgarum Principi innotesceret, Neuportum obsidet. Hinc pugna conseritur quà victus Albertus, & quidem saucius; sanè victoriam meruerat & delibauerat, primis *Pugna ad Neuportum.*

Ba-

Batauorum legionibus cæsis; sed pugnabant fessi in integros; & Mauritius desperatione suos armauerat; à classe abductos longius, vt abscissa spe fugæ porrò ad victoriam pergerent.

Allobrozum bellum. Eodem Anno bellum Allobrogicum instar incendij compressi diutius tandem erupit. Carolus Emanuel Sabaudiæ Dux, in huius seculi scena frequens Actor, pugnabat ne Salucias restitueret, quas per intestina Franciæ mala interceperat, suoque trunco restituerat ne auulserat: pugnabat Henricus, vt auulsum membrum coalesceret corpori, & redderetur Monarchiæ sua integritas. Et Sabaudià cum Sebusianis iam occupatà, intutæ erant suo Principi Alpes; cùm Clementis Pontificis curà, & Aldobrandini Cardinalis industrià, pax composita est; magno vtriusque Principum lucro vel iactura. Nam Sabaudo totis Sabusianis steterunt Saluciæ; Henrico via in Italiam clausa, multo terræ compendio; æstimantibus Italis, Francum mercatorem, Sabaudum Principem.

Maria Medicæa. Et Marti Francisco in armorum strepitu sua Venus sed castissima nupsit: Ea Maria è Medicorum stirpe, iam in Catharina Reges germinante; Quæ nouo connubio eòque felici, & vetus

solnit

soluit cum Margareta Valesia inauspicatum, & fecunda prole stabiliuit imperium; nam stant malè regna, quæ trunco sterili fulciuntur, & per liberos plurimum maiestas Regibus sarta & tecta est.

Primus Mariæ fœtus Ludouicus, postea decimus tertius, primo seculi anno in lucem editus, magnus eiusdem splendor & nomen. Sequentibus Gasto & Virgines, in sceptra genitæ; factaque Henrico spes, gestis & liberis propagandi in ætates vltimas nominis. *Ludouicus 13.*

Iacobo Scotiæ Regi pax foris fuit, domi insidiæ. Is spe Thesauri à Comitibus Goriensibus in castrum deductus est, diu solus pugnauit in geminos, morte à parricidis in aurum oblatà. Victum tandem scelus, Rexque incolumis; Cautelà imposterum magnà, quid optandum Regibus, cui fidendum. *Iacobus Scotus petitus insidijs.*

Nec Polonis annus incruentus fuit. A Zamoiscio Cancellario vindicata Moldauia, pulsusque in Valachiam suam Michael, iam Poloniæ imminens, mirùm, sexaginta hominum millia, Tyra amne tecta atque aggeribus, à paucissimis profligata; & mirabilius tot inter victos mille admodùm cæsos. Nec semper sanguine palmæ *Zamoyscius Polonus.*

irrigantur; & sæpius Pauor potentissimum telum vincentium est.

Canisia capta. Improspera Rodolpho Imperatori Hungaria; Canisia validissima arx à Paradisio Duce Ibraimo Vesiro dedita. Eam propugnabat acerrimè, expugnantibus centum Turcarum millibus (nec par tanto numero deerat animus) & Mercurius euocatus è Francia futurus auxilio aduolabat; sed is prælio pulsus, nam victum negat receptus tutior, & ille vi, tum domesticà, tum externà, tandem expugnatus; tradiderunt Arcem, commeatus, & nitrati pulueris inopem. Attamen Paradisio virtus frustra fuit; Viennæ, truncatà dexterà, capite plexus est, & obliterata primordia, imputatus exitus. Adeò finis præpollet in omnibus; misera Ducum sorte, quibus infortunium sæpè in culpam est.

Mercurij Facinora. Anno 1. post inceptum sęculum, Mercurius Albam regalem vi capit; (eam sequenti anno Turcæ recuperant)& ne quid gloriæ deforet, à Turcis aduolantibus ad pugnam adactus, cum decem millibus quinquaginta millia vincit fuga hac cæso Nikai Bassa in prima acie, mox in patriam rediens, Norimbergæ obijt, in apice famæ & gloriæ. Non eadem sors Ferdi-

dinandi Archiducis, qui magnis viribus aggressus Canisiam; vel suorum morbo, vel fortunâ suâ an imperitiâ, recipere se coactus, salutem suam triumpho adscripsit; tantum præstat ad momentum belli Imperator.

In Polonia Sigismundus in Carolum patruum tandem exsurgit. Vsurpauerat is Sueciæ regnum, armisque propugnabat iniuriam. Eius vindicandæ Zamoiscio munus impositum, obitumque fortiter, delato in Liuoniam bello; pulsus à Riga Carolus, expugnata Volmaria; dabatque pœnas sceleris Carolus, si Zamoiscio ad persequendum tam fuissent vires, quàm erat animus. Sed Sigismundo id antiquum fuit, vt fructum victoriæ in victoria ipsa reponeret. *Zomoiscius in Suecû.*

In Belgio Albertus viscerum vomicam purgaturus, Ostendam obsidet; hoc est piscatorum tuguria, sed Batauorum curis sic munita, vt vim exluderent. Hæc scena honoris an contumaciæ; vtraque gente ad eam triennio depugnante, & faciente iacturam quà regna emissent. *Ostenda obsessa.*

Anglia interim fragilitatis humanæ exemplum edidit. Robertus Comes Essexius, reportatâ de Tyronio Hiberno victoriâ, Elisabethæ gratiâ momento *Essexius casus*

mento

mento excidit; an æmulorum arte, an satietatæ fortunæ; an Reginæ arbitrio, potestatem euertendo vt attollendo metientes; an Rei crimine; prosperitate partus suos plerumque necante. Sanè Esseuius truncatus capite quod Turri Londinensi affixum, diu spectaculum Reginæ præbuit; tam gratum tunc quàm olim fuerat. Ite mortales, & placete vobis amore fæminæ.

Bironij mors.

Anno 2. Non absimile exemplum præbuit Francia. Ferro publico caput demessum Bironio: is fortitudinem & præclara in Regem facinora vno in eundem scelere extinxerat; superbia & ambitione eò raptus, vt obsequium probro, beneficia Principis auaritiæ duceret; in quem dum coniurat, retibus quæ parabat implicitus, seruatam tot periculis animam dedit carnifici.

Geneua liberata.

Geneua præsenti excidio liberata, captiuo nobiles necauit suspendio. Sabaudiæ Dux capiebat incautam, & miles intra mœnia grassan sæuiebat. Captam inter & seruatam vrbem discrimen quàm leue! Sabaudi muris quos diripiebant conclusi exclusis socijs, dedere pœnas, an temeritatis, an infortunij.

Iesuitæ Franciam.

Anno 3. Societas Iesu in Francam

post

postliminio redditur. Illuxit Henrico Principi optimo innocentia; quodque peccatum nimio aliarum studio erat, iustitià suà emendauit. Euersum ignominiæ trophæum, fama restituta: Cotonusque vnus è socijs in intimum Regis pectus admissus, fremente inuidià, tandiu placuit, quamdiu vixit.

Elisabetha in Anglia anno post septuagesimum primo vitam finit. Mulier sceptro nata, si pietate temperasset imperium; par tam bello ferendo quàm paci; fortunæ gratiam studio & solicitudine merita; Hispano tam infensa quàm noxia; sæuitiæ in regendo propensior; vt feminarum est, deflectente in crudelitatem mollitudine sexus. Ea veram religionem prostrauit; nec pepercit ferro, quo Londini reos, dans. Martyres cœlo. Successit Iacobus Scotiæ Rex, Mariæ filius, condonatà iam ante spei regni iniurià; calamo quàm ferro promptior. At Regem inter & virum doctum interest plurimùm. *Elisabeta mors.*

Annus Quartus celeberimam obsidionem Ostendæ conclusit. Clarum Ambrosij Spinolę rudimentum. Is tum primùm ad bellum admotus, quod Heroum est, Imperatorem in tironę *Iacobus Angliæ Rex*

formar

format & munimenta operibus, animum animo, vim vi expugnat. Reddita non Ostenda, sed sepulcretum; in qua hominum millia (credetne posteritas?) ferro & morbis supra nongentos septuaginta duo absumpta triennio. Nec plurimum differt in obsidentibus cæsorum numerus; magno pudore mortalium, quibus vita sic flocci est, in interitum pro punctulo terræ ruentibus. At Mauritius Sclusà Ostendam rependit: tantò facilius noua quærunt homines, quàm quæsita seruant.

Carolus Rex Sueciæ. Eodem anno Sueciæ regnum Carolus palam vsurpat, Sigismundo nepote planè abdicato. Ille hæresis partus regna & Reges mouentis ad nutum, vt grassetur tutius. Sigismundus nimia cunctatione rem perdidit, intempestiuus semper atque serotinus, fortunam paratam morà corrumpens, & celeritatem belli exinguens consilijs.

Demetrius Moschus. Anno 5. Tragœdiam in Moscouia Demetrius lusit, quæ & ad sequentes annos pertinuit; seu verus seu fictus Ducis Moschi filius, polonis promouentibus; euectus in solium; & eo, dum intemperantius regnat, inter effusa nuptiarum gaudia, deturbatus præceps, cæsusque turpissimè; diu iacuit

cuit calamitatis ludibrium; adeò parare regnum, fortunæ est; obtinere, prudentiæ. Et ex cæsi tumulo nouus exsurrexit, turbasque miscuit; sed eodem fato, dolis eiusmodi instar præcocium fructuum, non ferentibus tempus, & lapsu annorum euanescentibus.

Romæ Clemens Pontifex vitam clausit sanctissimam; magnis rebus præter priuatas virtutes celebris: maximè quod Henricum & Franciam adscripsisset Ecclesiæ, Romanæ sedi Ferrariam; summus Princeps & Pontifex; tam aduersus homines quàm in Deum potens. Leo vndecimus delibauit imperium, ipsoque die pompæ morbo contracto, & vicesimo quinto ab Electione, animam reddidit; priuatus haud dubiè vltra victurus; nisi tanti sit thiarà ornari, & sedere in solio moriturum. Ad Burghesium Senensem delatæ Infulæ, qui & Paulus quintus, diuturnior vità, & rebus clarior. *Clemẽs 8.* *Leo 11.* *Paulus 5.*

In Anglia præsenti periculo Rex seruatus, cuniculo subter aulam ducto; Quo ipse cunctique Proceres nitrato puluere periissent: sub ipsum discrimen delatæ insidiæ, raptumque Morti atrocissimum telum. Verùm ab eo commodo crudelitas nata; Qua sæuitum *In Iacobũ coniuratio.*

rum in Catholicos acerbè; & innocentes inuoliti supplicijs; Hæresi Neroniana secula renouante.

Paulus & Veneti contēdunt. Anno 6. Paulum inter & Venetos exarsit ciuile incendium, illo ius Ecclesiasticum vindicante, istis Politicum. Et totam Europam flamma rapiebat; nisi Henricus vtrique pacis sequester acceptus, eam composuisset, restincto incendio; Franciæ Regum præiudicio veteri, quibus tutari Ecclesiam, tam auitum est, quàm tenere regnum;& Pontifices lilijs non tam ornare quàm tegere. Omnia in pristinum restituta præter Iesuitas, quibus promptum obsequium Venetis stetit.

Iustus Lipsius. Iustus Lipsius in Belgio moritur, si mors immortalem famam assequitur, & monumenta æterna conterit. Sanè Lipsius in literatorum mente nunquam deficiet, in ipsa antiquitate, quam euoluit ruderibus, antiquissimam futuris seculis nactus memoriam.

Baronij mors. Et sequenti anno Baronius, fax historiæ, lumenque Ecclesiæ, desijt viuere; qui Dei instar immensam rerum confusamque materiam digessit in tempora, ac pulcherrimum Annalium fœtum in lumen edidit. Partum agnoscit Ecclesia, & immortalis scripٜtori

tori suo memoriam debet.

Anno 9. Pax Hispano data à Batauis; pactæ in duodecim annos induciæ; belloque durissimo tandiu gesto, hoc vnum Hispania egit, vt pacem impetret. Fœderat Prouinciæ liberæ dictæ; fuitque id fœdus magno Spinolæ Ostenda altera. *Induciæ cum Batauis.*

Dux Iuliacensis, quia sine herede moritur, plures habet: duos inter maximè; Brandeburdium & Neoburgium, ius, lis, & bellum: nam quæ Principum lis nisi armis dirimitur? Germania & Europa propemodùm in partes iuerunt; quos non commouit angulus terræ; quærendus alijs? quàm facilè bellum enascitur; quàm ærumnosè Pax! *Iuliacensis hereditas.*

Sigismundo Regi Poloniæ, apertæ in Moscouiam fores laureatæ. Cæso Demetrio vocatus à Moschis, dum Smolensci obsidionem vrget pertinacius, & tardius petentibus Moschis Ladislaum condonat Principem, sibi & filio tantum Imperium præripit; Moschis ad natiuum Ducem concedentibus. Smolenscum ampla vrbs capta, & adiuncta Poloniæ, ingentis prædæ portio tenuis, & magni hodie belli origo. Sigismundo fortuna, quàm multa obtulit, quàm pauca permisit. *Sigismundus in Moscouiam.*

Mauri expulsi. Hispania Mauros fœdissimam luem à se ablegat, coniurationis reos, & peruicaces impietatis. In Africam numero ingenti deportati omnes, aut plerique. Hac phlebotomia seruatum corpus, sed delibatum; vrbibus ciues, agris cultores desiderantibus hactenus. Tam misera est mortalium prouidentia, quibus remedia in vulnus abeunt.

Henrici mors. Anno 10. Henricus Rex Franciæ atque deliciæ, dum rebus amplissimis gestis, se ad magna accingeret; in vrbe Regia, inter Aulicorum charissimos, post tanta Bellorum discrimina superata: luce palam, Florentissima pace, à satellite Orci perimitur; & momento extinctus spes Gallicas prouectas in summum ruinæ obijcit. Magnus dictus, amplitudinem nominis re adęquauit, non tantùm alienà victorià, sed & suà. Iulio Cæsari propemodùm par, qui sibi regnum confecit ex minimo, celeritate & fortitudine; passus hostes, vt haberet quos vinceret, quibusque parceret; geminà laureà tam veniæ quam belli donandus: vno suprà Cęsarem, quod ambitionem finibus Iusti continuit; altero infrà, quod liberalitatem pecunià rerum inhibuit. Solutus est ingens exercitus; nesci-

nescitumque quò Henricus intenderet; nisi quod Hispanæ potentiæ minabatur. Quis enim alius dignus hostis Henrico.

Anno 11. Carolus vsurpatâ Sueciâ morte cessit; contracto ex bello Danico, quod improsperè gessit, dolore: diadema verè spinas expertus inter curas, bella, cladesque perpetuas. Sed tanti est imperare, vt calamitates & præcipitia placeant. Successit filius Gustauus Adolphus, varijs in Polonos exercitus prælijs, semel captus, quanquam ignotus; non semel fugatus, in quibus rudimentum Germaniæ domandæ posuit. *Caroli Sueciæ morte. Gustauus.*

Anno 12. Rudolphus Imperator ægritudine & senecta obijt. Diu Pragæ latebat metu & tædio, eliquandis succis vitam insumens; nullumque infensiorem hostem, quàm Mathiam passus, eundemque fratrem, quem tamen Hungariæ & Bohemiæ Regem coronauit inuitus, & adegit Imperio. Tantùm est in rebus mortalium vanitatis, vt dignitate omnium Principi, nec heredem scribere liceat. *Rudolphi mors. Mathias.*

Anno 13. Betlem Gabor, Turcarum ope ad quos confugerat, Princeps Transiluaniæ, deletis tandem Batoreis, renuntiantur. Ea stirps Florentissi- *Betlem Gabor*

ma, ramis omnibus Germanorum ferro truncata, postquam Sigismundus cum Austriacis affinitatem contraxerat, ditionem auitam, Gabori viro acri, atque fortissimo, sibique regnum ab exilio paranti, reliquit vt vacuam. Ita euanescunt spes, timore expellitur; luduntque inuicem tesserâ variante calamitas magna atque prosperitas.

Regum nuptiæ. Anno 15. nuptijs mutuis Francia atque Hispania pacem adstringunt: data Ludouico Anna, Philippo Elisabetha; sed infirmo admodùm Vinculo. Nam ambitonem qui nexus vinciant? Hispanis sua sponsa placuit; sua Francis non omnibus; Condæo cum fœderatis turbante; Quippe suspecta potentia cui deesset æmulus, quamque librare nemo amplius poterat.

Vscochi pugnant in Venetos. Anno 16. Vscochis Pyratis Venetum mare vexantibus; inter Ferdinandum Styriç Archiducem, VenetamqueRempublicam bellum exoritur; quod variè gestum, mox sopitum est pace. Et Venetos, præter naues suo mari direptas, Gradisca frustra obsessa, militumque ignauia, à Marte abduxit; nempe quos longa pax pacisque deliciæ aliquantùm infregerant. Belli magnum præludium, ipsum Bellum.

Sabaudi bellũ cum Mantuano. Et aliud bellum tentabat Italiam, sub

ſub alijs Alpium Faucibus, vt Mars ſi portas perfrigeret, ſæuiret vlterius. Sabaudiæ Dux Emanuel, cui Pax vix vnquam placuit, in Monferratum arma intenderat; filiæ iura noua & ſua vetera in Mantuanum promouens. Nec Hiſpana potentia generoſiſſimo Principi ter rori fuerat; vel ceſſante ab auxilijs Franciæ; tantus illi animus, quem ſua facerent. Et ſopitus is motus; Hiſpanis pacem præoptantibus bello, & fugientibus aleam, magnæ iacturæ parui compendij.

Anno 17. Tumultus Francici, procelleque ingentes vnius nece conquieuerunt. Auerſi à Rege Principes Sueſſionem confugiunt; Niuernenſis proſcriptus Niuernum ſecedit, nam Condæum tenebant cuſtodia; obſtrepebant armis omnia, vnus Ancreus, Regis nimiùm potens, petebatur. Hic ad Lupatæ fores cæſus, dum Regis imperio detrectat obſequium; pacem continuò Franciæ peperit: cadauer ad omnem contumeliam plebs diſtraxit; & repetitus Seianus in Ancreo, hoc eſt præceps fortunę impotentis caſus. Mutatus Aulæ curſus cum vento, Regina Mater afflicta, Rex tutelà liber, Luinius promotus in gratiam, reuocati Principes; ac miſſus poſtmodùm Con- *Acræi mors.*

dæus custodià: ruina vnius fulcra plurium constabiliente.

Cometa. Anno 18. Cometa ingens, toto propemodùm orbe spectabilis, imminere maximè Germaniæ visus, in scorpionis signo diu effulsit. Nec impunè spectatus est; bellorum lue primùm in Germaniam, in Europam reliquam deinceps effusa. Deo sæpè verbera præsignante in aëre, vt resipiscant mortales: Sed & surdis frustra occinitur, & cæcis pingitur.

Bohemicum bellum. Nec bellum in longiora dilatum tempora. Tuba & Tympana à Bohemia statim: causa Religio; dum veram asserit Imperator, subditi falsam. Et gens iam olim Hussitarum peste infecta, facilè in conterminam hæresim transijt. Pragæ furor primum intonuit; pulsi Catholici, arma expedita, & Turriano duce facta ingentibus turbis initia, quæ toti Germaniæ quanto sanguine stabunt.

Rhetorum vicus. In Rhetia vicus, Pioram dicebant, conuulso monte repentino motu, totus obruitur, tectis incolisque ruina oppressis, vt die postera ne vestigium quidem loci superesset. Nec fossoribus licuit quidquam eruere, terra Mephiti erumpente, & pœnam pristinam propugnante. Quid tutum

tum mortalibus, si montes corruant? an vita est stabilis, caducis Alpibus.

Batavi, presso per inducias ferro, ingeniorum pugnâ propè euertuntur. Nouam sectam Arminius quidam inuexerat, quam hi dum propugnant, illi impugnant, secti in partes animi abrumpebant concordiam. Et præter religionem, de re publica actum, hinc Mauritio, inde Barneueltio, tuentibus partes, vt cadendum alterutri æmulatione deficiente in odium. Vicit Mauritius, nec facilis palma Barneueltio fuit: de sene septuagenario sequenti anno sumptum supplicium, reo reipublicæ læsæ, an Mauritij; ingentia merita expuncta; erat quippe senex in apice; standum omninò, aut ruendum fuit. *Arminiani oppressi.*

Anno 19. Vitam clausit Imperator Mathias; concepto ingenti tædio, ob Cluselium in custodiam traditum. Is Cardinalis, Ferdinando & Austriacis minus gratus, ab iisdem raptus Tirolium erat. Iam ante Ferdinandus patruelis Mathiæ, designatus Imperio, Alberta Mathiæ, fratre assentiente, regna Hungariæ & Bohemiæ, ceu præludia Imperij; & Austriacam hæreditatem, adiuerat, vnde illo inauguratus, Bohemicis illicò turbis inuoluitur *Mathiæ mors.* *Ferdinandus 2.*

 quas

quas vt renascentem Hydram perpessus ad obitum, magnas virtutes calamitate exercuit.

Pragensis pugna. Anno 28. Pragense prælium Bohemiam, imò Germaniam, Ferdinando asseruit. Fridericus Dux palatinus, ab Hæreticis in Bohemiæ Regem electus, affinitate Anglica, & Protestantium studijs erectus in amplam spem, Pragam iam admissus, coronam & spes commisit prælio; quo victus à Duce Bauaro Legato Cæsaris, & à Tillio Comite famæ iam celebris, regno deiectus est, imò & Palatinatu; Spinolà superiora, & inferiora postmodùm Bauaro inuadentibus; tanti est alea pugnæ vnius. Imperator fuit Deus in partibus; Crucifixi effigies lata pro vexillo, pro signifero Carmelita Monachus, partaque cœlitus Religioni victoria. Nec ideò à Catholicis pugnatum impigrè; nam quis fortitudinis auctor præter Deum?

Turca in Polonos. Anno 21. Discrimen ingens Christiana res in Polonia subijt. Osmanes cum quadringentis Turcarum millibus, in Polonorum castra incurrit; ea Chodhienicius sexaginta hominum millibus propugnabat; quàm impare, proh Deus, numero! At tanta fortitudine, vt fractus primò viribus, deīn

dein animis Turca, frustra tentatis per omnem vim Castris, post fortissimum quemque impugnantium cęsum pacem flagitarit, & recessum inglorium. Hæc obsidio in pugna plus mense tenuit; magna Polonorum gloria, Cosaccorum maximè, quos vis Turcica ne à statione quidem amouit. Agebat in castris Ladislaus Princeps, æger plerumque; nec laudi morbus detrahit; nam quantus animus, qui externum hostem simùlque internum peruinceret?

Osmanes. Nec id bellum hac clade Osmani stetit. Nam anno sequenti, cùm noua agitaret feroci animo, ac Ianisseris infensus, de mutanda militia cogitaret, ab iisdem inaudito hactenus Turcis flagitio, regno deiectus & vita est, impotentis & excelsi animi iuuenis, qui imperium licentià metiretur, & potestatem arbitrio.

Et is annus Heroum funeribus orbi inclaruit. Primus Paulus V. ab tumultu Veneto pacem colens, fœderisque Catholici in Germania promotor, viuere desiijt. Succeßit Ludouisius Bononiensis. Gregorius nomine decimus Quintus. Et Philippus Hispaniæ Rex vità cessit; pius sanè Princeps, & morum facilis; Sed Lermæo Duci mul- *Pauli V. mors. Et Philippi III.*

tum obnoxius; penes quem regni vis; tantùm à Patre Philippus defecerat; cuius vnius capite tam diffusum Imperium vt firmissimo axe vertebatur.

Et Alberti. Albertus Archidux Patribus additus, recrudescente bello Bohemico; & ipse pijssimus & negotiorum moli haudquaquam impar; Isabella vxor pro hærede & liberis fuit; & ipsa celsi animi femina, in qua Philippus pater elucebat. Nec inter orbis Proceres Bellarminus silendus, è Iesuitis in Cardinales transcriptus; doctrina & pietate adeptus memoriam, quæ nunquam intereat; magnus qui paupertatem in purpura coluit, & in negotijs studia.

Bellarmini.

Ludouicus in Hugonotos. Ludouicus interea Franciam suam percurrebat victorijs: vera religione in Bearniam reuocatâ, vnde dimidio seculo exultabat. Sed quis tam multa per epitomen dicat; spissi voluminis opus est, immorantis, non properantis ingenij. Testes fortitudinis, Aquitanis, Santones, Ocitani, Pictaui, testis Angeriacum castrum expugnatum vi; & plura oppida, quæ armabat rebellis Hæresis: donec pax ad Monspelium contracta, sequenti anno, hæresim aliquantisper continuit; si stante Rupellâ contineri posset. Hæsit Regis gloriæ labes

Mons.

Mons. Albanus, tentatus, nec captus; Maynius cæsus magnâ iacturâ; Luynius postmodùm mortuus, liquit clauum rerum moderatori nouo occupandum.

Anno 22. Vallis-Telina in Rhetia; hoc est Italiæ atque Germaniæ claustrum & collum, ab Hispanis ante occupata; expostulantibus Francis, & Venetis, quasi parato Italiæ iugo, dum de iure lis est, Gregorio in depositum traditur; patri nempe, qui disceptantibus liberis æquus foret, & preesset iudicio. At ij iam cudebant gladios, qui pro lingua forent: mox quanto sanguine ius suum scripturi. *Vallis-Telina.*

Anno 23. Gregorio mortuo subrogatur Vrbanus Octauus, è familia Barberinorum; humanioribus litteris ac Poeticæ studio celebris, vt nunquam Musæ honestius habuerint, lauro in thiaram, Parnasso in Vaticanum receptis. Nec ea laus grauioribus obfuit, quibus Vrbanus dignum in paucis Pontificem gessit. *Vrbanus 8.*

Anno 25. Genua vetus illa & clara ciuitas, Sabaudiæ Duce impugnante, à ruina propius abfuit, leuis causa vetera odia inflammarat, feudum à Genuensibus emptum Sabaudo inuito. *Genuense bellum.* Erat in partibus Lediguerius, Dux ille bello percelebris, iam adscriptus Ca- *Ludigerius.*

tholicis, & Franciæ Conestabilis dictus. Peribat Genua, nisi victores seiunxisset discordia; & statim vincentibus sat fuisset non vinci. Ledigucrius posteà, sedato Hereticorum tumultu, plenus annis & glorià, domi obijt; vir peritissimus artis militaris, quam ab ætate prima imbuerat, mancipatus quidem hæresi, sed & Regi, trophæis perpetuis Allobrogis signans, vitæ felicitate Christiano exitu cumulatà.

Iacobi Angli mors. Anglia dum apparat pompam coniugij, Carolum inter Principem & Henriciam Franciam, Iacobi Regis mortem eluget. An veneno perierit, dubitatum. Sanè non faustæ in posteris nuptiæ; & virgo Regia in calamitatum seriem tradita. Iacobi animus alienus à bello, & paci etiam per ignominiam proprior. Palatinum generum verbo tenus iuuit; bonis spoliato solatium duntaxat præbuit.

Breda capta. Spinolę magna laus parta; Bredà expugnatà. Iam annum alterum implebat obsidio: nec vi, sed fame, hoc est alienà patientià, nitebatur. Iamque ab Hispania iubebatur abscedere Spinola, die quo vrbs capta est: vt de constantia hostium suorumque inuidia triumphauerit simul. Interea moriebatur Mauritius, longa tabe, quasi *Mauritij mors* mor-

morbus vrbis deriuarit in Ducem; Antuerpià frustrà ante tentatà: ita tot victorias defectus vnius extinxit: quàm misera conditio mortalium, quibus tot vices inter, defecisse vel semel, culpæ est. Res Batauicæ ad Henricum Mauritij fratem deuolutæ: mirà Principem inter Rempublicamque concordià, vt alterutrius dignitas neutri officeret. *Henricus Orangius.*

Eodem anno Richelius, ingens in posterum Francicorum codicum pagina, sacrà donatur purpurà, & ad clauum admotus, auspicatur regimen; quo Francia ad cumulum gloriæ veræque potentiæ statim prouecta est. *Richelius Cardinalis.*

Anno 26. Germania nouo bello miscetur: Protestantium fœdus Daniæ Regem in Imperatorem commouit: consertum ad Luthram prælium, quo Tillius victor, Danus victus; multaque Tillio victoriæ præmia, captæ vrbes. Ita prostrati Hæretici, & sarta religio: nisi victores intemperantius vsi essent victorià. Quantùm est gloriæ, tantùm securitatis est, subiectis parcere. *Dania bellum.*

Eodem anno, ibidem in Germania Papenhemius inclaruit, rusticis cæsis atque perdomitis. Ij octoginta millibus suorum armatis, vastabant Au- *Papenhemius in rusticos.*

striam:

ſtriam; imò prælio certare auſi victoriâ furorem auxerant: iamque ſupra ruſticos timebantur, cùm à Papenhemio varijs cladibus edomantur: non impune tamen, nec facile; vt Papenhemio tam dignum facinus Ruſtici fuerint, quàm Sueci mors.

Terræmotus

Anno 27. Apuliam fœdè Terræmotus concuſſit; plura loca diebus pluribus peruagatus eſt; mors vbique & vaſtatio dirà; naturà exuente faciem, tranſlatis montibus, auerſiſque fluminibus. Mox cladem excepit Mantuanum bellum; magnum ſanè, quod ſtrages tanta prænunciet.

Angli Rheà pulſi.

Angli rupto fœdere promoturi Hæreticorum partes in Francia, Buquingamo Duce in Rheam exſcendunt: Quis credat repulſos arce infirma; tantaſque vires fruſtra adhibitas? fides haud ardua cogitanti Toraſium; quam enim gentem tanti nominis fama non perculit? Tandem poſt menſes quatuor Schombergus tranſmiſſus in Inſulam; eiectique Angli clade non modicà, quantà laude Toraſij, per quem præſtitum eſt, vt vincerentur!

Toraſius.

Rupella Capta.

Hinc vincentium animi ad Rupellam appliciti; hoc eſt ad rebellionis arcem, officinam cladium, caſtrumque

que Hæreseos; qua stante, Regis auctoritas stare non poterat, eratque alienæ potestatis regni tranquillitas. At expugnari vetabant munimenta, obsideri Oceanus, & domanda natura priusquàm Rupella. Vtrumque tamen Richelius præstitit, & erecta mole portum clausit, & classe instructa Anglos exclusit, & pertinaciam ciuium constantià fregit, & Rupellam tandem anno sæculi 28. Regi aperuit. Ii victoriarum carceres atque repagula; quibus reuulsis; liber Regi cursus, & Europa tota stadium fuit.

Anno 29. Illicò hyems, Alpes, claustra, victa. A Rupella Ludouicum exciuit Mantua; quæ iure Niuernensium Duci debita, & à Ferdinando Austriacis nimis obnoxio in litem deducta, commisit Europam. Quantæ hinc clades, sensit Italia Colaltum passa, imò Germania mox Suecis patens. Vna Casalis, quanta vicissitudinum scena, bellicæque virtutis! dum hinc Spinola expugnator Arcium, hinc defensor Torasius; & ille Ostendam, hic Rheam opponunt; ille tædio moritur, hic triumphat gaudio; dum Ludouico subsidunt Alpes, euertuntur claustra, subduntur Insubres, panditque vlnas Italia; dum obiectæ

Mantuanũ bellũ 2.

Casalis

acies

acies Masarini arte pacem admittant: & dum Francis pugna, Arx Hispanis eripitur, seruatur consilio, quod peribat Marte. At infelicior Mantua, quæ Germanis præda, calamitatem omnem exhausit.

Ludouicus 13. Ludouicus post Casalim liberatam, in Hæreticos versus, quos auulsum caput nondum pacauerat: primùm iustitià, deinde clementià conficit pacem. Vrbes rebellium spoliatæ muris; & inuitis dum denudantur parta securitas. Et induciæ Polonis Suecisque contractæ, Franci operà; sed quis oleæ credat lauros insitas; & ab hac pace enatam esse bellorum segetem.

Carolus Emanuel Anno 30. In flamma Mantuani belli, captà Pinerolio, admissisque Francis in Pedemontij viscera, Carolus Emanuel morte est raptus: in turbis vti vixerat, mortuus: Celsi Princeps animi, cui semper amplæ spes, & supra modum: capax non Italiæ modò, sed Europæ. Statim pax Ratisponæ coaluit; reddita Mantua Niuernensi, Francis permissa Casalis, & Pinerolium venditum. Dubia sanè pax; nisi hanc peregrinum bellum sanciuisset.

Gustauus in Germaniam. Quippe ad Germaniæ fines detonabat Gustauus Sueciæ Rex; illato

Marte,

Marte, quà iure, quà iniuria Protestantium fautor, Germanicis Insulis occupatis, iam terrori erat Ferdinando. Mirum quot vrbes momento inuaserit, quot arces, quot oppida; vel recensere sit tædio:& quæ fulmine loca clades iungit, frustra numeros diuidit.

Anno 31. Magdeburgum opulentissima vrbs, à Tillio funestissima stragè propè deleta est; ferro, igni, & militi nihil non licuit, ne dicam libuit; direptæ ædes, cæsi ciues, vim passæ virgines, absorptaque ignibus tecta; miserante ipso victore, & calamitate hostium ingemiscente: adeò humanitas non dediscitur, & in ipsa licentia crudelitatem æmulam vincit. *Magdeburgi excidium.*

Sarcit hanc iacturam pugnà Lipsiacà Gustauus victor; qua veterani illi Tillij milites, tot palmis clari, quot prælijs, Germaniæ terror & flagellum, victi, & prostrati, magno orbis stupore Sueco aperta Germaniç viscera, & allę properanti adiunctæ, quibus in Austriacam perniciem, nisi Deus veter aduolauit. *Lipsiaca pugna.*

Annus desijt, magno Neapolis luctu, & terrore Italiæ, Vesuuius mons in dirissimos partus erupit: primò tetra spectata incendia, dein horribilis *Vesuuij incendium.*

tonitruum fragor, deuoluti postea torrentes ignei; vastata circum omnia, proiecta saxa ingentia; ac postremò quasi ad tumulum eructatus cinis; quibus ciuitas amplissima tantùm non perijt. Præclara mortalibus monita, si resipiscere aliquando vellent.

Valsteinus Dux. Anno 32. Valsteinio redditum à Ferdinando imperium; sanè Imperium, cui & Imperator ipse subditus foret. Vir militia victorijsque celebris, Bohemiam recepit illicò, ac fama nominis sustentauit vacillantem Rempublicam. Dum Rheno *Tillius.* transito vrgebat Tillium Gustauus; & ille quidem in pugna ad Lycum saucius, vel vulnere moritur, vel dolore: summus laude militiæ, quam *Gustaui mors.* nec exitu corrupit. Gustauus in Bauariam penetrans, corripiebat quæque victorijs, donec versa in Valsteinum fronte, prælio ad Lutzam conserto, non victus sed cæsus est, & magno fortunæ suæ prodigio, è sanguine cœno, & puluere hostem vicit. Dixeris mortem pœnitentem emendasse ictum victoriâ: & cadaueri indulsisse laurum, quam viuo inuidit.

Traiectum captum Bataui interea propagabant fines, captis Venlona ac Ruremunda,

&

& castris positis ad Traiectum, quod & expugnarunt; frustra aduentante Papenhemio, & Castrenses fossas inuadente, nec enim omnia Ducibus quanquam fortibus patent, illisque obijcitur non plus vltra Herculeum.

Francia periclitatur Mommorantij secessu, qui bello in Occitania moto imminebat Richelio. Sed rebellem fortitudo prostrauit, qua in confertissimam aciem vectus, vulnerum plenus captus est; & incassum clementiâ Regis appellatâ, Tolosę cæsus capite, mœrore omnium summo, (nam nec vetat dolere Iustitia) militari fortitudine, ad audaciam propior, nauali in Subisium pugnâ, & equestri ad Vellauiam clarus. Mortem obijt piè & fortiter, quâ Christianum & Principem noscas; parcasque crimini, quod hunc exitum peperit. *Mammoranțij mors.*

Et Polonia Regem Sigismundum luxit, magnis virtutibus Christianis regijsque percelebrem; cunctatione, sibi admodùm noxium, qua regnis duobus excidit. Electus filius Vladislaus, ortu Polonus, iam imperio per expeditionem Turcicam delibato. Qui proximo anno Moschos ab expugnatione Smolensi expulit, mirâ constantia, atque per asperrimam hyemem *Sigismundi mors.*

mem patientia, veterum Imperatorum instauratà laude. Hinc profectus ob obsidendam Moscuam, pacem flagitantibus dedit; ac Smolensco retentà, spem dimisit, regnique titulum. Nam est prudentia, sibi modum statuere, & ambitioni limites figere.

Lotharingia occupata. Anno 33. Discordià Ludouicum Regem Franciæ & Carolum Lotharingiæ Ducem dirimente, cùm hic Regem vario fędere elusisset, Austriacis addictior, quàm Franci cuperent; statim Lotharingià, & Nincæo ipso eijcitur; munitissima vrbe momento propemodùm in potestatem Regis traductà, nempe vetere odio prorumpente, & vi primas iniurias vindicante.

Isabellæ mors Isabella Belgij Domina diem clausit; digna quam Heroinis accenseas; ita virtutes omnes pietate miscebat; quam virum crederes animi fortitudine; eandemque mulierem, benignitate, & amoris casti illicijs. Belgium in Hispaniam deuolutum est; cui regendo Ferdinandus Cardinalis Regis Frater iam in via erat; magni animi, laudisque regiæ cupidus iuuenis.

Valsteini mors. Anno 34. Valsteinus ille Dux, tam formidandus suis quàm hostibus, dum res nouas mollitur aut cogitat, Ferdinan-

nandi Imperatoris assensu cæsus est. Telis & machinis tam sæpe obiectus, tot inclytus palmis, & lacessito impunè Gustauo; mente amplissimà, quam vel Imperium non impleret; tanta superbia, vt nec Domino suo se subderet, inter vastissima consilia deprehensus; necatur à Ducibus suis. Quæ fragilitas mortalium est, per ea cadentium; quæ in columnas & fundamenta posuerant.

Eodem anno magna clade Sueci ad Norlingam vincuntur. Hac victoria Ferdinandus Tertius auspicatur imperium; cuius particeps Ferdinandus alter Hispanus, viam militarem hac lauro insternens: summà vtriusque gloria, quibus per suas ærumnas parta victoria, & iuuentus prima tantà laude inclaruit. Afflictæ hoc prælio Suecorum partes, non prostratæ; surrexitque postmodum; afflante Franco tepidos cineres, nouus Phœnix. *Norlingana pugna.*

Anno 35. Tandem post multa molimina oppressum diutius, magno Europæ malo, erupit bellum Franco-Hispanicum. Cuius gentis culpam nouit Deus; alterà odium in alteram repellente. Proxima causa quę Francum impulit. Treuirensis Elector à Cardinale Hispano in custodiam raptus, præter *Bellum Franco Hispanicum*

Ba-

Batauos incumbentes, & secessionem, si cessaret bellum, comminantes. Illicò Franci in Belgium missi, (quis enim commodior Marti campus quàm Belgium?) & pugnâ Auenacâ Victores, luculentam plagam inferebant; nisi Batauus premente, iam tum inuidiâ, florentissimas copias fame & miserijs perdidisset. Tillemontium Francis Belgæ opponunt; sanè Francorum palmas corrumpit libertas, & inuictos ferro licentia vincit.

Annus 36. Spes Francorum fallit, euertitque messem in segete. Spes euanuere in Italia Burgundiaque conceptæ. Parmensis Dux exceptus Parisijs, & imbibita penitus Francia, cum Victore Sabaudiæ Duce & Crequio, soluta obsidione Valentiæ, post Hispanis obnoxius, abiecto bello ad pacem confugit. Et in expeditione Italica occumbit Torasius; & dolorem quod augeat, ad castellum vilissimum scopulum Rheæ & Casalis: ignauissimo milite Buquingamum & Spinolam vindicante. Quin & Parisios turbauit irruptio; vastata Picardia, tranati amnes, capta oppida; & Corbeia in meditullio regni expugnata; Thoma Principe, Pocolominio, & Verthio, iam de Lute-

Parmensis Dux.

Torasius.

Hispani in Picardiā.

Lutetia deliberantibus; Richelianæ constantiæ magno argumento. At illicò excitata veterno Francia, recipit Corbeiam, hostem pellit, emergitque periculo. Nec Burgundia felicior Francis; seruatâ ab expugnantibus Dolâ; fortitudine & in Principem fide clarissimâ; & ab ea in Burgundiam Gallicam effusius Gallassius, totam inundabat, nisi oppidulo, Ararisque vadis coercitus, columnas Herculeas, Deus bone, quas nactus, vertisset vestigia. Ita Francia expediuit se casibus, leuemque iacturam compendio duxit. *Dola.*

Anno 37. Francorum animus in claustra prorupit, perfregitque opposita: Prouinciæ & Ocitaniæ limites, gloriæ campus. Primus Harcurtius Lerinenses Insulas ab Hispanis inuasas, & munimentis quantùm finit industria tectas, lembis vectus, sub grandinem mortis aggressus, tandem expugnauit. Alter Scombergius Leucatam Arcem, Barrio propugnante, & obsidente Hispano, periclitantem liberat: at qua strage, potentissimi vallatique exercitus? nocte concubia; munimentis prius captis quàm visis; pòst stupentibus Francis cladem quam fecerant. *Lerinenses Insulæ.* *Leucata.*

Nec iacebant ignauiâ Batauí, Arce Sten- *Breda Capta.*

Stenkia iam receptâ,& ad Bredam admoti, quàm distractis aliò Hispanis viribus, expugnarunt; expunxeruntque trophæum Spinolæ; vicibus belli perpetuis, & deserente Marte quem coluit.

Ferdinandi mors. Hoc anno Ferdinandus Secundus Imperator vitam clausit, eminentissima pietate, regijsque virtutibus ornatissimus; tot inter bella clementiæ cultor; ad parcendum etiam post victoriam pronus; quem labores erigerent, & calamitates ad Deum ferrent; vtriusque fortunæ materia, & laus.

Brissacum captum. Anno 38. In bello variè lusit euentuum Deus. In Alsatia Veymarus tam fortis quàm Felix; Ioanne Verthio pugnâ ad Rheinfeldam capto; Brissacum aggressus munitissimam vrbem, inuitissimis hostibus tandem extorsit: Rhenusque à fonte Francicus fluxit. Vna pugnæ prioris iactura, Rohanij mors, celeberrimi hoc sæculo ducis; qui vel patriæ malo inclaruit.

Victor Amedaus. Pedemontium Victorijs Ducis mors, & Crequij ad Bremam cædes; susdeque miscuit: Illum iam Francum animo messuit morbus; verè prudentiâ & fortitudine Principem: hunc dignum Ledigerio generum, glans peremit;

&

& qui tecta starent, ruentibus fulcris? Exultauit ipsa Hispania, suamque Fontarabiam excussit faucibus rapientis, quin & Atrebates seruatà Andomaro, insultarunt. Marte quadam lance dona, & odia partiente. *Fontarabia.*

At natus Ludouico Regi Delphinus; marito iam vicesimum annum, necdum patri, à pijssima coniuge Anna, aduersitatem omnem expunxit. Quæ Franciæ triumphantis lætitia! quæ Europæ, & vel hostilis Hispaniæ gratulatio! qui gaudiorum sensus, qui indices! cùm ingentia sileat, reticendum est, nec tanta res cogi in augustum possit. Ne tamen eredas sine laurea natum; nasciturо prætulerat natalis victoria. Prænoscebat Delphinum pelagus, & futurum hostem ainouebat. *Ludouicus 14.*

Eodem anno, Cosaccos supplicium vnius totos efferauit. Instaurata rebellio, inflatumque classicum, tanto furore, qui in plures annos etiamnum sæuit. Lues rebellionis, vt olim pestis ab oriente, deinceps in Europam totam propagata; vt hanc morbum publicum dixeris, vulgatumque contagio; adeò labes serpit in proxima; atque instar incendij folles ipsos occupat. *Cosaccorum rebellio.*

Salsula Anno 39. Postquam Salsulis lusum vt aleâ; fortunatu iactu Hispanum, quem afflixerat prius, & Normannos rebelles disiecit Gassio, Marcellus, hoc est telum & scutum Equitum: Picolominius & Milleræus, suas quisque partes promouerunt, ille fugato ad Theonuillam exercitu; hic Hesdino captâ; idque tirocinium Poliorcetis celeberrimi postea; cui expugnatio vrbium, ars an lusus fuit? Interim Bannerius Germaniam inferiorem percurrit; nomenque Suedicum terrore aut iugo per vrbes circumfert.

Milleraus.

Bannerius.

Harcurtius. Annus 40. à Francorum partibus stetit. Et pudet per epitomen scribere, liberatam Casalim, receptumque Taurinum. Æterna Harcurtium celebrauit memoria; nec facinus est, quod opponant secula Casali. Sed quanta laus celeritas Casalis, Tanta ad Taurinum constantia; vt hinc Harcurtius exscripserit Francus inde Hispanum; vt & pugnam sileam, ad vtrumque facinus præuiam. His addendum Atrebatum, tot appendix palmarum; cura ingens Richelij; & Rupellæ soror.

Atrebatum.

Amurates. Eodem anno Amurates Turca, magna inter consilia, contracta ex temulentia frebri, è viuis raptus est. Inter paucos gentis suæ dignus imperio

Ba-

Babylonem eripuerat Persis, institiæ tenax ad crudelitatem, sed vini cupidior, quo tandem perijt, Alexandri fato. Successit Ibrahimus frater, regno ineptissimus imperitia & stupiditate; adeò vel in imperijs mortalitas ludit.

Annus 41. fatalis Hispaniæ fuit, secessione membrorum à capite. Primi omnium Catalauni, qui cùm ab Oliuario, impotentius regerentur, iugo excusso, ad Francum deficiunt, adhærentque constantius, bello Barcinonem, & in prouinciam suam traducto: adeò quid est terribilius bello, & periculo mortis funestius. Hic inde martis campus, Houdancurtio maximè; qui à Carolo Magno primus limites Franciæ ad Iberum protendit. *Catalauni.*

Lusitani Catalaunos excipiunt; Bragantino Duce euecto in solium; auspicatius quàm Catalauni, quod nulla cæde, nullo memorabili sanguine, litarint nouo imperio; quasi daretur regnum, non vi pararetur; idemque esset Ioannes Quartus qui tertius. Deinceps Indiæ, atque Brasiliæ adscriptæ Principi, nouo an veteri; odiaque pristina reuocata acerbius; quod nouam iniuriam vindicarent alij, alij veterem. *Lusitani.*

Monoeci Princeps. Et Monoëci Princeps, quæ Arx ad Ligusticum mare tutissima; diu pertæsus Hispaniæ, præsidium expulit, Francisque euocatis se tradidit; momento inuigilans, quo magna euertuntur, & magna conduntur.

Aria. Rapta & in Belgio Hispanis Aria, Milleræi industria atque constantia, erectisque munimentis; per quæ mox ipsa vrbs recepta à Belgis, tantum vulnus persanare curantibus. At hæc expeditio Cardinali Hispano vitâ stetit, morbo ex ærumnis contracto; an veneno, vt volunt. Sanè iuuenis indolis celsæ & planè regiæ; dignus abauo Carolo; diúque ruentem fortunam sustinuit, magnis dotibus ad regnum præditus.

Cardinalis Infans. Franciæ felicitati næuum aspergebat Comes Suessionensis, priuatus hostis Richelij, imò iam publicus, lecto exercitu, collectisque armis; quibus ipse victor, sub ipsa lauri gloria, minima glande perimitur. Facti auctor latuit; nemine auso magni Principis sanguinem iactare, vel Richelio.

Suessionensis. Germania excusso Bannerio respirauit. Is dum Ratisponæ habentur comitia circùm omnia loca populatus; Picolominij arte tantùm non oppressus militari modo in Misniam se re-

recepit; an fugit? sanè fuga eiusmo.di vel æquanda victorijs, eritque in monumentis historiæ; tamque laudabitur Banherius fugiens; quàm triumphans. Postquam euasit, morbo assumptus est; obijtque hoc solatio, quod saluo exercitu, suo iam fato, non hostium ferro, animam traderet.

Annus 42. Cupressos lauris palmisque immiscuit. Ludouico in Catalauniam properanti, Perpinianum obijcit claustra: mox quidem captum, & per lusum propè; fame militem depascente, & propugnaculorum robur eruente. Verùm in hoc lusu fortuna Richelij fracta propemodùm: præpollente Cimmartij, gratiâ, ac potentiam veterem deturbante. At repente prodit Richelij fauor, æmulumque perdit; truncato Cimmartij capite; Regisque sui potens, per totam Franciam duxit triumphum in feretro. Sic enim eius lecticam appelles, qua æger vectus, Parisijs postmodùm animam posuit. Vir cui Francia parem non habuit, stupor sui sęculi; futurorum amor, vbi inuidia deferbuerit tempore, & quædam vitia summæ virtutes oblitauerint: nec enim vnquam Heroum animis infirmitas humana nocuit.

Perpinianum captum

Richelius.

Sanè fuit Richelius vtriusque Palladis amor & præmium; in quo supra ipsam penè mortalitatem omnia summa; ingenium disciplinarum singularum capax, scriptis etiam in rerum mole, ceu in otio libris; & Academiam condidit, quæ litteras studiumque gentis promoueret. Animus in prosperis, & aduersis quibus tam depressus est quàm erectus, sui semper tenax; Indoles qualis Herorum fuit ambitiosior, sed à recto non deuia: de quo laborabit imposterum fides, extitisse talem quem audient.

Mariæ Reginæ mors. Richelium Maria Medicæa paulò ante præcesserat, quę tot Regum mater, obijt in alieno ingens: nostræ fragilitatis exemplum, exul & extorris vitam clausit Coloniæ; Regis filij laude an probro, æstiment qui Regem seponunt à filio, & patrem patriæ à Mariæ partu seiungunt.

Guebrianū. Perpiniano pręluserat Guebriani victoria, qua Lamboij copiæ cæsæ & fugatæ. Isque est Guebrianus, qui Atlas Veymari, Franciæ Rhenum asseruit, obijtque postea laude & gloria cumulatissimus, Veymaro clarior, quod temperabat pietate militiam, tam sui rector quàm aliorum.

Torstensonius. Et hunc Suecus consignauit annum vi-

victorijs. Dux Torstensonius; qui primâ Lauemburgicum pugnâ, Leopoldum alterâ ad Lipsiam, magnosque exercitus fudit. Quò loci dixeris Gustaui genium decertasse; sanè Lipsia capta, & excitata memoria Gustaui; cuius è schola tot prodibant duces quot milites, tot laureati quot duces.

Annus 43. luctuosissimus Franciæ fuit, priorumque dona morte corrupit. Ea raptus Ludouicus Rex natus, cum seculo; Princeps ornatissimus priuatis dotibus, nam religio, pietas, temperantia, castimonia, tam propriæ sunt Ludouico, vt ijs vnis instructus vicerit mortem; (hæc vna nempe vincenda supererat) si qui exarmat mortem, profligat, metumque ipsius vertit in votum. Obijt itaque morbo, in apice vitæ, victoriarum, & gloriæ; & quod maximum est, pietatis, in Christiana demissione quàm maximus Bonorum omnium compos, præter pacem, quam cùm in terris nequiret assequi, fugitiuam cœlo sequutus est, & regis insignis virtutibus, quæ, splendidius claruissent, si à puero ductu suo potius quàm alieno regere doctus esset. At sic palmis natus, vt in ijs decesserit. *Ludouici 13. mors.*

Nam ipso agente animam, cùm oc- *Rocroiū*

casioni imminens hostis expugnaret Rocroium, pugna conseritur, qua victi Hispani, Enguiennio Duci prærogatiuam, palmam obtulerunt; victoriâ prosequente Regis vel pheretram. Et Enguiennij tirocinium vltra protensum est; perque ingens spatium Thionuilla quæsita quæ caperetur; ita deleta ignominia prior, & erectum Franciæ munimentum firmissimum.

Thionuilla.

Eodem anno Bauaria, cladem passa, mox intulit. Vincebat Guebrianus, Rotueilam admissus, sed saucius; moxque expirauit; nec vir militaris nisi vulnere desijt; & in hostico quidem sed subacto. Ducis iactura militem perdidit; cùm Franci securius agerent, à Bauaris Hasfeldio duce inuasi, nulla ferè clade, socordia sua rapiuntur vt retibus; veteri Francorum malo, quos securitas perdit.

Guebriani mors.

Anno 44. Vrbanus felix ille, & plurimum annorum Pontifex, pace per Italiam partâ, & sedata Franciæ curâ cum Parmensi bello, emisit animam. Summus omninò, quaquà inspexeris; Apis verè atque Hymettia, suauitate morum, & studiorum amœnitate; quem vel repugnantem iam afflictum senio belli lues afflauit; adeò seculum ferro compactum est, & aculeum

Vrbani mors.

vel

vel ab Apibus exerit. Vrbinum Ecclesiæ Ducum stirpe deficiente adiunxit; redeuntibus fluuijs, vnde prodierant. Suffectus in Vrbani locum Pamphilius Innocentius X. abstrusioris doctrinæ, multisque exercitatus muneribus, vegeta & viridi senectute. *Innocentius.*

Franci in Belgium versi Grauelingam expugnant. Obiectum Aurelianensi Duci Belgium totum, præter situm vrbis, & Picolominium longè excitum; vrbs tamen impugnantibus patuit, Calesio tecto, & apertà ad Dunkerkam vià. *Grauelinga.*

Et ad Friburgum magnis animis & clade dimicatum; dum in Bauaros, castris, munimentis & montibus tectos Franci irrumpunt, & quidem tertium; ducente Enguiennio, pugnacissimo iuuene, & flagrantissimo gloriæ. Bauaros depulit non impetus quidem, sed penuria victus; permissus Francis alueus Rheni; plures vrbes captę; quarum appendix Philipeo-burgum; nisi appendix pro prouincia sit. *Friburgum.*

Eodem anno bellum nouum nascitur, quasi Bellona in Europa cessaret Suecos inter & Danos; illi vlturi iniurias, quà terra quà mari inuadunt Daniam improuisi, & patentem diripiunt. Sed repentinus impetus citò *Danicũ bellum.*

deferbuit; contracta pace, opera fœderatorum, quorum intererat tam fortes socios reddi, Germaniæ.

Parlamentarij. Acrius depugnatum in Anglia, Rege fuso & victo Eboracum, vrbisque ipsa Parlamentarijs, quæ Rebellium factio, dedita; Rex in fugam actus, calamitatem aliò detulit. Mòxque Londini Cantuariensis Archiepiscopus capite cæsus est, iam altera victima rebellionis, odijque in Regijs partes lugendum facinus; heu, non extremum.

Elisabetha Hispana. Hispania Reginam suam luxit Elisabetham, morte ereptam; quæ regno regique tota impensa, supra feminam incumbebat publicis rebus, non irritâ curâ. Cumulatus mœror anno pòst secundo, cùm Baltasar filius, fulcrum imperij, in tot regna natus, primà adolescentià, flagrantissima spe, & amor omnium, raptus è viuis, orbum Patrem fecit, imò Hispaniam. Nec tot inter iacturas vlla genti grauior, sceptro in cœlum deuoluendo, & tot imperijs Rege defuturo.

Venetũ bellum. Annus 45. Terribilem hostem Venetis, imò Christiano orbi exciuit. Ibrahimus classem ingentem expugnandæ Melitæ instruxerat; sed paratissimis Melitensibus, & Arpajone

ma-

magni animi viro propugnante; ne furorem perderet, vertit in Venetos, & incautam raptus in Cretam, vno iniuriæ iure in aliena bona innadit. Nec vllum hoc seculo honorificentius gestum est bellum, nec fortasse generosius; cùm togati patres horribilem illam terris potentiam, & minantem spreuerunt, & ruentem tulerunt, & pugnantem fregerunt; vt hoc vno bello prius à se gestis faciant fidem, & sementem posteris æternæ gloriæ.

Idem annus Torstensonio felix, qui Suecos à Danis auersos in Germaniam ducens, Hasfeldium clade magna in Bohemia vicit; captus Hasfeldius, omniaque belli instrumenta. Sed victoriæ leue pretium fuit, hærente victore ad Brinnam oppidum, & amplissimos fructus corrumpente, præ vincendi pertinacia. Tanti est vti victoria, & ab Annibale sapere. *Torstensonius.*

Nec in vna pugnatum Bohemia, bis conserto in Bauaria prælio. Primò quidem profligatus Turenius, sparsusque mille clade contractus: ac secundo, Enguienius Turennio Comite, Mercium cædit, & quanquam saucius, & imminutus altero cornu, palmam hosti rapit. Dicas victoriam ætatis flore captam, adamare Iuuenem, & *Enguienius in Bauaria.*

in coronas lauros oggerere.

Fauebat eadem in Cathalaunia Plessæo Rosam expugnante, munitissimam Arcem; & Harcurtio tranante Sicorim & Hispanam aciem perrumpēte: cæsi haud pauci, capti quam plurimi, in quibus Mortara, moxque Balaguerio deditâ, educta tria Hispanorum millia, per Pyrenæos Fontarabiam missa, circumduxerunt victoris triumphum. Et Lotharingia Motam, inexpugnabilem propemodùm arcem Villeræo dedit; viro cui Regem suum Francia magnam partem debet; quandò institutor pro parente est, & in Alumno splendet gubernator.

Rosa.

Harcurtius

Villeraus.

Anno 46. Faustis infausta tam Hispanis quàm Francis miscuit. Gloriosa Francis, Cortracum, Mardicum, Dunkerka, Belgis erepte, pugnantibus Ducibus Aurelianensi & Enguennio, & impuberem Regem tutantibus. Et Dunkerka Enguineni j opus, quæ munimentis & portu valida, sub Autumni finem, cùm hybernis locus est, præter spem omnium victori accessit; cui iam inexpugnabile nihil foret. Sed & Hispanis alloboraùit hic annus. Nam Ilerda & Orbitellùm solutæ; illa Leganesij industriâ, & Francorum confidentia; hæc Bræsei morte, & an-

Dunkerka.

Orbitellum.

no.

nonæ penuriâ; in extremis laborauerit Francia, febri mox ipsa viscera correptura. Quanquam in Italia ignominiam eluit, captis Plombino & Portulungone, ducibus Millereio & Plesseo, & iacturam vnam lucro gemino sarcientibus.

Braseus. Sanè Bresæi mors vulnus inflixit & graue Franciæ. Quippe maritimis rebus præfectus Iuuenis, sic earum peritiam hauserat, sic reliquas cumulauerat dotes, vt quo amore viuus, eo dolore mortuus fuerit. Perijt glande tormentis nec vulgari plaga tam fortis animus prodire debuit.

Condæi mors. Et Henrici Condæi mors illacrymabilis fuit ipsimet Franciæ. Is enim, postquam deferbuerat iuuentutis æstus religione in Deum, & in Regem fide, intemeratus extiterat. Expeditionibus perfunctus plurimis, sed consilio longè melior, res Francicas ab Ludouici morte multùm promouerat; auctoritatem regij sanguinis probitate & prudentia fulciens.

Neapolitana seditio. Anno 47. Neapolis, imò regnum totum, seditione succutitur, quæ in bellum flexit. Quis tam multa percurrat compendio? seu mali exemplum, quod à Panormo Siciliæ dimanauit; seu causam, ab immoderatis

tri-

tributis, & impotentia plebis; seu auctorem, Thomam Aniellum, qui ex vilissimo piscatore, potentissimæ vrbis repente dominus, intra nouem dies Tragœdiam lusit, incredibilem posteris; seu luem ab vrbe in vniuersum regnum propagatam: seu recenseat Duces, vel Arcosium seditionis impetu pulsum; vel Guisium, tam in carcere fortem quàm in armis: vel Richelium, nauali prælio decertantem: vel Ioannem Austriacum, felicitate summa bellum comprimentem: vel Ognatensem, mali reliquias & in sanis membris exscindentem: ne qui hæc percurrerit, is Myrmecidem vicerit, cæterosque eiusmodi famæ nominisque artifices.

Orangij mors. Henricus Orangius, Mauritij frater, Guillelmis filius, parque tantis nominibus, Batauica administratione cessit & vita; prudentia militari & fortitudine clarus. Guillelmum filium legauit Batauis, affinitate regia fultum: sed & Guillelmus paulò post raptus est, superstite in cunis infante futuro in secessionis originem genti suæ: his abdicantibus, illis optantibus.

Germaniæ pax. Anno 48. Tandem confecit pacem Germania; mirum, tot bellorum calamitatibus superstes. Conismarchius

cæso

cesso apud Augustam, Melandro occupauerat Pragam, & imminebat Viennæ: cùm repente Monasterij pax conuenit, Imperatorem inter & Suecos. Germaniæ Procerum habita ratio, Palatinus ditioni suæ restitutus Alsacia Francis cum Brisaco relicta; & momento instrumenta Martis in plausum & gratulationem conuersa. Ita pax amatur, cùm belli pertæsum est.

Idem fœdus in Hispanis Batauos reconciliauit; multum renitentibus Francis, ne auctores belli à bello sine fœderatis discederent; sed frustra obsistunt iam præpollente inuidiâ, & metu à Dunkerca. Quin Hispanos inter & Francos de conditionibus disceptatum diu, parumque abfuit quin conuenirent; si tamen Portugallia & Catalaunia parui habendæ sunt. Gens vtraque culpam in alteram confert; sanè ab Historia constat, plura Hispanos instrumentis pacis comparasse, quàm belli; & hactenus Francos gladio pugnasse, non calamo. At post annis aliquot retroacta Franciæ felicitas, progressa Hispaniæ, instaurauit bellum acerbius: nempe Deo mortalium noxis non placato, suasque iniurias ipsis vindicibus permittente. *Hollandia pax*

In Philippum coniuratio.

Hispaniæ Rex defungitur periculo graui,

graui, detecta Procerum coniuratione, qua Ixaro Duci Aragoniæ regnum parabatur, Rei pœnis dati, eluxitque Philippi clementia, permissâ Ixaro vitâ, & piâ in alios liberalitate. Et iam ante Oliuarius Comes Aula dimissus, Ludouico Haroo gubernaculo cesserat; vir Hispanicæ gloriæ studiosissimus; sed consiliorum præposterus; quæ plerumque damnabat exitus; & tunc prauus regni amor, cùm benè concepta malè pariuntur. Parem erat nactus Cardinalem Richelium, cuius à Genio semper est victus; ambigas vter fine felicior, quod alter in splendore rerum & gratiæ, deiectus alter & in cœnobio sui compos obierit.

Oliuarius.

Ladislai mors

Eodem anno Polonia Regem suum luxit. Is Ladislaus fortitudine, & religione percelebris; festinata mors tædio belli in Turcas negati; adeò pium Principem religionis amor altè insederat. Is regno fatalis obitus, Cosaccis Kmienlicio duce rebellantibus, & Poloniam impunè vastantibus. Sed inter has clades regno consultum, Ioanne Casimiro Ladislai fratre in Regem electo; & quidem cædes hac mercede placent; Rege fortissimo ad vindicandum suffecto, qui tirocinium Principis per aduersa posuerat.

Et

Et apud Turcas nutabat Imperium; truncato capite, Ibrahimo Sultano, facto Osmanis fratris, deturbato è solio, mox è viuis. Præter regnandi inscitiam, crudelitas barbara, ardorque sanguinis ab eo Proceres ipsamque matrem auerterant: quibus instigantibus, Ianissari cogitatum facinus consummarunt: euanescente in Sultanos veneratione: mox facilè ruituro Imperio, quod iam in fundamentis concutitur. Mahometus septenni in Ibrahimi patris thronum euectus est. Et hic vnus tot Imperatorum superstes surculus; huc desijt totius orbis terror & furor; vt Christianos pudeat, se demetere ferro, quo vnus luis publicæ termes exscindendus foret. *Ibrahimus casus.*

Annus 49. Parricidium protulit gentibus omnibus omnibusque sæculis execrandum. Horret calamus rem vel designare Postquam Carolus Angliæ, Scotiæ & Hiberniæ Rex, nullo in tot regnis ad perfugium loco, à Scotis ad quos confugerat, Anglis est traditus; ab ijsdem Anglis damnatus, exhorrescente orbe terrarum; Londini palam, subditorum sententiâ, truncatus est capite. Summum nefas, eò furiosius, quò consideratius; Iustitiâ in iniustitiam tantam adactâ. Farfaxius & *Caroli Angli cædes.*

Gro-

Cromuellus auctores sceleris, qui & Regno præterea infensi, id sustulerunt inducta Reipublicæ specie, re ipsa tyrannide. Nam abrogata Domus superior Parlamenti; Farfaxio dati exercitus cum potestate; Cromuellus in Hyberniam profectus, Regias & Catholicas partes oppressurus. Ita nefarij præmium criminis partiuntur; Deo aliquoties conniuente sceleribus; at eò grauius exurgente in pęnas, quò serius.

Francia ciuile bellum. Et idem annus grauissimas Franciæ turbas concepit, quæ sequentibus annis prodeuntes in lucem, matrem propemodùm viperini fœtus enecarunt. Sed hæc silentio præstat inuoluere; cui enim gratum sit retegere turpitudinem suam? maximè cùm vulnera iam cicatrix obduxerit, & membra diuulsa coaluerint corpori. At per nostra mala consultum est hostibus; & erepta Grauelinga, Dunkerca, Casalis, Barcino; Deus bone, quæ nomina! imò cætera in lucro habita; tam propè regnum ruinæ admotum est. Credo; Deus iuuenē Principem indurabat aduersis, & qui cœli mos, parabat ad prospera.

Sina. Nec Europæ finibus rebellionis furor conscriptus est, penetrauit in

Asiam, & extremos orbis Sinas persuasit; Regi regnoque à latrone vilissimo vis illata; Rex impar viribus se ipse suspendit; prædoni regnum cessit in spolium; nec Sinarum sanguini parcitum, quorum sexcenta millia vno die necata, innumera plu seculis; vt iam hostis Tartaris in voto esset. Et is quidem perfosso muro irrumpens, existimatus est vindex, non pœna; transmissique magnam partem Sitiæ in Regem æternum, beneficium bello debuerunt. Immanis prædo se ipse confodit, nobilissimo crudelitatis operæ prætio.

Casimirus in Tartaros.

Quanquam, quæ Dei bonitas, prosperis suis annis non caruit. Nam Casimirus, Maria Niuernensi vxore fratris ductâ in coniugem, ab thalamo quem haberet pro altero regno, progressus in bellum, modico sed forti exercitu pugnauit in Tartaros & Cosaccos; hoc est trecenta hostium millia ita armis repulit contuditque, vt stupendam sin minus victoriam, saltem pacem retulerit; cui victoriæ seruiunt; nouum Principem inaugurantibus Ense & Galea, & Sarmatico robore Christianam religionem armantibus. Kmienilicio data vt resipisceret venia; si induratis in scelere ad pœnitentiam flexus est;

Veneti Victores Sua etiam Venetis palma innata est; Turcis nauali prælio ad Foxiam victis; cæsa sex millia, naues multæ incensæ captiui plurimi; Iacobo Riuæ plenam victoriam pepererunt; iacturâ suorum leuissimâ. Et Veneti tum terrâ tum mari sæpius spolia de communi hoste reportarunt; estque vna vrbs adhuc terribilis potestatis meta, & scopulus. Quam melius Christiani sanguis, tot Bellis effusus, impenderetur Bysantio!

Batavi in Anglos. Anno 52. In Anglos Batavi subitò bello exardescunt; causæ, æmulatio, maris imperium, & piscandi quæstus. Ter nauali prælio depugnatum, totoque nisu quæsita victoria, latè Oceano flagrante ignibus. At illa anceps stetit, neutrò conuersa, donec Martis tædium pacem tulit. Tunc Cromuellus

Cromuelius. rerum potiebatur in Anglia, vltrò cedente Farfaxio, & Sylle instar secessum petente: isque titulo Protectoris, & prætexto Reipublicæ nomine, Parlamento euocato ad nutum, & abrogato, verè dominus est, totique Europæ timendus incumbit. Dicas Iulium Cæsarem calcatâ patriâ dictatorem; vt ab eo mortem extimescat, quam eiusmodi homines vix siccam incurrunt.

Anno

Anno 54. Tandem Francia, post ciuilia bella, sanatásque plagas, orbi illuxit. Et Ludouicus Rhemis inunctus cœlesti chrismate, ceu robore hausto diuinitus, Stenæum expugnat & Claromontium, in Campaniæ finibus; per Contium Principem in Catalaunia vincit, spémque instaurat, ac demum Atrebatum præter spem liberat. In obsessa Atrebato cogita tres principes, Belgium totum, inexpugnabilia munimenta, vt in liberata, (post fauentem Deum) Turentium, Seneterrium, Oquincurtium, Mondeiosum, Crequium, pluresque alios, celeberrimos vindices, posteritati tradas, & gloriæ. *Ludouicus inunctus.*

Anno eodem Christina Sueciæ regno se abdicat. Mirum & inauditum populis facinus, vltro mulierem sceptro cessisse. Virgo, ætate florens, prosperrima re, suorum amor; coronam deponit, votúmque omnium à se ablegat. Nec ea Gustaui patris victorias superauit hoc facto; sanè pluris est spernere regnum, quàm parare. Quo pretio commutauerit thronum, nondum liquet; an supra sexum doctissima studiorum causa, an quietis & secessus amans, an quid maius & verè regium meditans, tempus disceptabit. In Carolum Gustauum Palatinum affinem *Christina.*

tran-

transtulit regnum,& viuens videnſque hereditatem tantam adiri voluit.

Smolenſcus capta. At Polonia nouo bello implicita, tota concutitur. Euocatus à Coaccis Moſcouię Dux, veteribuſque in Poloniam odijs, numeroſiſſimo exercitu Smolenſcum cingit, (quæ vrbs olim Moſchis à Ladislao detracta;) & Lithuaniam vaſtat & diripit; dumque imminet Liuoniæ, Suecum Regem armis laceſſit. Noui & difficillimi belli futurus exitus, ſi ex præteritis æſtimetur, Moſchum affligit; quid enim Polonis aut Suecis inuictum.

Innocentij mors. Anno 55. Innocentius Pontifex, grauem ſenectutem longo morbo cum vita poſuit; vir ſententię tenax, & ſeueritatis vel in ſuos notę: ſanè Eccleſiæ intendens Ianſeniano dogmate perculſo, quod cum bello ciuili graſſabatur in Francia. Suffectus eſt in locum mortui *Alexāder VII.* Fabius Ghiſius, Alexander nomine ſeptimus, incredibili populorum omniū plauſu; cuius ſtudijs, Deo annuente optatiſſimam pacem debebit Europa; vt odijs poſitis in communem hoſtem arma vertat. Nam in hac vita rara & breuis pax, perpetuam in Æternitatis gremio ſedem fixit.

Laus Deus Beatæque Virgini Mariæ.

k N-

INDEX RERVM.

Numerus paginam indicat.

A

Ana

B.

C

Cle-

B.

C

Cle-

Dio

Hen-

Mer-

Nerua

Ze-

Z.

FINIS.

Noi Refformatori dello Studio di Padoa.

Hauendo veduto per Fede del Padre Inquisitore nel Libro intitolato Historia Vniuersalis ab Orbe condito vsque ad Annum 1656. Stampato in Colonia, non esserui cosa alcuna contro la Santa Fe de Cattolica, e parimente per attestato del Segretario nostro niente contro Prencipi, e buoni Costumi, concedemo Licenza che possi esser ristampato, osseruandosi gl'Ordidini, &c.

Data 19. Aprile 1663.

Andrea Pisani Proc. Reff.

Ang. Nicolosi Segr.

Ad usus Fris

Joannis Fran.ci à

S. Josephi Clerici

Reg.um Scholarum Piarum

Lusinopoli Anno 1707.